

„ПРОВИДІНЯ”

НА РІК ПЕРЕСТУПНИЙ

✻ **1920** ✻

РІЧНИК ТРЕТИЙ

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.

*Непорочне Зачатє Пречистої Діви Марії.
Патронка „Провидіня”.*

КАЛЕНДАРСЬКІ ЗАМІТКИ

РІК 1920-ИЙ.—Переступний рік 1920-ий є 5859-им роком від сотворення світа (після Кальвізія); 1887-им роком від смерті Спасителя; 1848-им роком від збудування Єрусалиму; 1965-им роком від уведення Юліанського календаря; 338-им роком від уведення Григоріанського календаря; 218-им роком від уведення поліпшеного календаря; від проголошення незалежності Сполучених Держав 144-им роком.

ЧИСЛЕНС ЧАСУ ЖИДІВ І МАГОМЕДАНІВ. — 1920-ий рік ; 5681-им роком після жидівського числення. Магомедани вважають сей рік своїм 13339-им роком.

ОБОВ'ЯЗКОВІ ЦЕРКОВНІ СВ'ЯТА В СПОЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ. — Крім неділя мусить кожний католик, що дійшов до уживання розуму і не має достаточної перешкоди, бути присутній на Службі Божій в отсі свята і адержати ся від тяжкої праці: 1) Новий Рік; 2) Вознесене Господне; 3) Успеніє Пречистої Діви; 4) Всіх Святых; 5) Непорочне Зачатіє і 6) Рождество Христове.

ПОСТИ, що обов'язують кожного католика, який скінчив 21-ий рік життя і не має належної перешкоди: 1) Всі середи і п'ятниці кожного тижня, а крім сього ще й понеділки у великі пости, розуміють ся, з виїмком загальниць; 2) Святий Вечір перед Різдом і Богоявленем; 3) Великий Піст; 4) Петрівка; 5) Піст перед Успенієм Пречистої Діви Марії; 6) День Воздвиження Ч. Хреста; 7) Пилишівка.

ЗАГАЛЬНИЦІ. — Вільно м'ясо в середу і п'ятницю. 1) Від Різдва до Богоявлення крім щедрого вечера. 2) Межи неділями о митари і фарисею, а о блуднім сині від 1-го до 8-го лютого. 3) Від Великодня до Неділі Томиної. 4) Від Зелених Свят до Неділі Всіх Святых.

ЧАСИ ЗАКАЗАНІ І ОСВ'ЯЧЕНІ — Весіля і забави з музикою є заказані: 1) У всі середи і п'ятниці. 2) Від початку Филишівки до Богоявлення. Від 28. листопада до 19. січня. 3) Від понеділка сиропустного до Неділі Томиної. Від 23-го лютого до 17. цвітня. 4) В Петрівку, від 7. червня до 10. липня. 5) В Спасівку від 14. до 27. серпня. 6) В день главосіки Св. Йоана Крестителя. 7) В день Воздвиження Ч. Хреста.

КОЛИ ПОЧИНАЮТЬ СЯ ПОРИ РОКУ: Весна починаєть ся 20. марта, о год. 3.59 пополудни; літо починаєть ся 21. червня, о год. 12.40 пополудни; Осінь починаєть ся 23. вересня, о год. 1.29 перед полуднем; зима починаєть ся 21. грудня, о годині 9.17 пополудни.

ЗАТ'МІНЯ В РОЦІ 1920. — В 1920 році буде чотири затьміння: два затьміння сонця і два затьміння місяця.

ЗАТ'МІНЯ СОНЦЯ. — 1) Частинне затьміне сонця 17-18. мая. Його можна буде видіти лише на Індійськім океані і в Австралії. 2) Частинне затьміне сонця дня 10. падолиста. Його буде видно майже в всіх частях Шівнічних і Східних Злучених Держав, зараз при і по сході сонця, на північній часті Антлантийського океану, в Західній Європі і в малій часті Африки.

ЗАТ'МІНЯ МІСЯЦЯ. — 1) Повне затьміне місяця вечером дня 2. мая. Його можна буде видіти у всіх частях Злучених Держав. Перебіг буде слідуочий: Місяць зайде в півтінь о год. 5.49 пополудни; Місяць зайде в тінь о годині 7.01 пополудни; Повне затьміне зачнеть ся о годині 8.15 пополудни; Середина затьміння о годині 8.51 пополудни; Повне затьміне скінчить ся о годині 9.27 пополудни; Місяць вийде з тіни о годині 10.41 пополудни; Місяць вийде з півтіни о годині 11.53 пополудни. 2) Повне затьміне місяця 27. жовтня. Його не буде видно в Злучених Державах.

СІЧЕНЬ — JANUARY

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА				СІЧЕНЬ	
1	Ч	19	М. Вовіфатія.	3.	1919. Торжественна злука Західної України з Українською Народною Республікою в Софійському Соборі в Києві.
2	П	20	Сщм. Ігнатія, Предпр. Рожд. Хр., Перша П'ятниця.	5.	1583. Львівський латинський архієпископ Соліковський велів позамикати церкви у Львові, щоб Українці не святкували Різдва по старому стилю.
3	С	21	М. Юліянії, Субота перед Рожд. Хр.	10.	1675. Запорожці під проводом Івана Сірка побили ишчар, що нічу закрали ся на Січ.
<i>Неділя перед Рождеством Христовим. Гл. 5.</i>				11.	1647. † Петро Могила, київський митрополит і український церковний письменник.
4	Н	22	СС. Отців, ВМ. Анастасії.	11.	1888. † Осип Юрій Федькович.
5	П	23	М. Теодула.	14.	1649. Від гетьмана Богдана Хмельницького до Києва.
6	В	24	ПМ. Євгенії, Навечере Рожд. Хр.	15.	1667. Андрусівська умова: Росія і Польща поділили Україну.
7	С	25	☉ Рождество ГНІХ.	21.	1654. Переяславська рада.
8	Ч	26	П. Бці, С. Йосифа, Сщм. Евтимія.	21.	1703. Семен Палій розбив табор польського загального ополчення під Бердичевом.
9	П	27	Првм. Стефана, П. Теодора.	28.	1734. † Данило Апостол, український гетьман.
10	С	28	М. Домни, Субота по Рожд. Хр.	31.	1918. Большевики заняли перший раз Київ; Українська Центральна Рада перенесла ся до Житомира.
<i>Неділя 30. по Сході Сьв. Духа і по Рождестві Христовім. Гл. 6.</i>				Четвертий Універсал Української Центральної Ради проголосує відірване України від Росії.	
11	Н	29	СС. Богоотців, П. Маркела.		
12	П	30	М. Анізії, П. Зотика.		
13	В	31	П. Меланії, Віддане Рожд. Хр.		
14	С	1	⊕ Обрізане ГНІХ., С. Василя В.		
15	Ч	2	С. Сильвестра папи, Предпр. Богоявл.		
16	П	3	Пр. Малахія, М. Гордія.		
17	С	4	П. Теоктиста, Субота перед Просьв.		
<i>Неділя 31. по Сході Сьв. Духа і перед Просьвіщенем. Гл. 7.</i>					
18	Н	5	ММ. Теопемпта, Теони, Навеч. Богоявл.		
19	П	6	☉ С. Богоявлене ГНІХ.		
20	В	7	Предтечи Йоана Хрестителя.		
21	С	8	П. Георгія, П. Домніки.		
22	Ч	9	М. Поліевкта, П. Евстратія.		
23	П	10	С. Григорія, П. Дометіяна, П. Маркіяна.		
24	С	11	✠ П. Теодозія, Субота по Просьв.		
<i>Неділя 32. по Сході Сьв. Духа і по Просьвіщеню. Гл. 8.</i>					
25	Н	12	М. Гатіяни, П. Евпраксії.		
26	П	13	ММ. Єрмія, Стратоніка.		
27	В	14	Віддане Богоявленя.		
28	С	15	ПП. Павла, Йоана.		
29	Ч	16	Поклонене оковам С. Ап. Петра.		
30	П	17	✠ П. Антонія В.		
31	С	18	СС. Атаназія, Кирила.		

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА:

1. Обрізане ГНІХ.	11. Неділя 1. по Богоявленю.
4. Неділя Найсвятійшого Імени Ісусового.	18. Неділя 2. по Богоявленю.
6. Богоявлене ГНІХ., Трох Царів.	25. Неділя 3. по Богоявленю.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА:

1. New Year.	1. Новий Рік.
17. Franklin's Birthday.	17. День уродин Франкліна.
29. McKinley's Birthday.	29. День уродин Макінлея.

ПОСТИ:

2, 6 — перший святій вечір, 9, 16, 18 — другий святій вечір, 23, 30.

ЗІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

СІЧЕНЬ

1915.—14. Французи побиті під Соясон.	1917.— 3. Президент Вілсон оголосив зірване зносин дипломатичних з Німеччиною.
17. Москалі заняли Кірлібабу.	
1916.—13. Австрійці здобули Цетинію в Чорногорі.	1918.— 8. Вілсон проголошує чотирнадцять точок.
16. Початок наступу Москалів на Кавказі.	24. до 28. Італійці побідили в долині Асіаго.
19. Чорногорський король Микита втікає.	

ЗАПИСКИ.

ЛЮТИЙ — FEBRUARY

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА

Неділя митаря і фарисея. Гл. 1.

1	Н	19	П. Макарія, Д. Евфрозинії.
2	П	20	✠ П. Евтимія В.
3	В	21	П. Максима, М. Неофіта, М. Євгенія.
4	С	22	Ап. Тимотея, ПМ. Анастазія.
5	Ч	23	Сщм. Климента, М. Агатагела.
6	П	24	П. Ксенії, Перша Пятниця.
7	С	25	✠ С. Григорія Богослова.

Неділя блудного сина. Гл. 2.

8	Н	26	П. Ксенофонта, П. Теодора.
9	П	27	✠ Перенесене мощий С. Йоана Золот.
10	В	28	П. Єфрема.
11	С	29	ММ. Романа, Якова, Фільотея.
12	Ч	30	⊕ СС. Василя В., Григорія Б., Йоана З.
13	П	31	ММ. Кира, Йоана, Предпр. Стрітеня.
14	С	1	М. Трифона, Субота задушна.

Неділя мясопустна. Гл. 3.

15	Н	2	⊕ Стрітене ГНІХ.
16	П	3	Прав. Симеона, Пр. Анни.
17	В	4	П. Ізидора, М. Ядора.
18	С	5	М. Агатії.
19	Ч	6	П. Вукола, Віддане Стрітеня.
20	П	7	П. Партенія, П. Луки.
21	С	8	ВМ. Теодора, Пр. Захарії, СС. Постників.

Неділя сиропустна. Гл. 4.

22	Н	9	М. Никифора.
23	П	10	М. Харалампія, ССщм. Порфирія, Анастазія.
24	В	11	Сщм. Власія.
25	С	12	С. Мелетія, С. Антонія, Д. Марини.
26	Ч	13	П. Мартиніяна, ЖЖ. Зої, Фотини.
27	П	14	П. Авксентія, П. Кирила.
28	С	15	Ап. Онисима, П. Пафнутія, ВМ. Теодора.

Неділя 1. посту. Гл. 5.

29	Н	16	ММ. Валентія, Павла, Порфирія, Юліяна.
----	---	----	--

ЛЮТИЙ

2. 1655. Боротьба Хмельницького з Поляками під Охматовом.

2. 1812. * Поет Євген Гребінка.

4. 1792. Другий поділ Польщі, прилучення до Росії Волині й Поділя.

5. 1863. * Український діяч і композитор священик о. Остап Ніжанківський.

6. 1704. Правобічний гетьман Самусь передав гетьманські клейноди Мазепі.

9. 1918. Україна підписала мир з Австрією, Німеччиною і їх союзниками: Болгарією й Туреччиною в місті Берестю Литовським. Україна признана самостійною державою.

14. 1897. † Поет Пантелеймон Куліш.

14. 1863. * Письменник Т. Бордуляк.

20. 1054. † Ярослав Мудрий, великий князь київський.

24. 1842. * Громадський діяч і посол од Галичини до парламенту Ю. Романчук.

26. 1608. † Князь Константин Острожський.

27. 1664. Поляки розстріляли українського псаломника Богуна.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА:

1. Неділя старозапустна.	15. Неділя запустна.
2. Очищене П. Діви (Громничної).	18. Середя попелева.
3. Власія, Сщм. (благословене горла).	22. Неділя 1. в пості.
8. Неділя мясопустна.	29. Неділя 2. в пості.
12. П. Діви Марії з Лурд.	

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА:

12. Lincoln's Birthday.	12. День уродин Лінкольна.
14. St. Valentine's Day.	14. День святого Валентина.
22. Washington's Birthday.	22. День уродин Вашингтона.

ПОСТИ:

6, 13, 18, 20, перший тиждень великого посту — 23, 25, 27.

Обов'язок кожного Українця і кожної Українки зглядом своєї родини наказує їм належати до „Провидіння”.

ЗІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

ЛЮТИЙ

<p>1915.— 2. Напад Турків на Суецький канал.
18. Початок блокади Англії німецькими субмаринами.
11. до 12. Прогнано Москалів зі Східних Прус.
18. Австрійці відібрали Чернівці.
19. Аліянтська фльота почала битву в Дарданелях.
25. Друга битва в Дарданелях.</p> <p>1916.—19. Москалі здобули Єрзерум.
20. Німці почали наступ на Верден.
26. Німці здобули форт Домон.</p> <p>1917.—24. Початок відвороту Німців з над Соми.</p> | <p>25. Англійці здобули Кут-ел-амара.
1918.— 9. Правительство України підписало мир з Німцями в Берестю Литовським.
11. Большевики проголосили кінець війни.
17. Німці проголосили кінець миру з большевками.
18. Німці перейшли Двину.
19. Німці забрали міста Двинськ і Луцк.
20. Німці увійшли в границі Естонії.
22. Англійці заняли Єріхон.
25. Німці заняли Реваль і Псков.</p> |
|---|---|

ЗАПИСКИ.

МАРЕЦЬ — MARCH

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА

1	П	17	ВМ. Теодора, Д. Маріамни.
2	В	18	С. Льва папи.
3	С	19	Ап. Архіпа, ММ. Максима, Теодота.
4	Ч	20	П. Льва, П. Агатона папи.
5	П	21	П. Тимотея, С. Евстахія, Перша Пятниця.
6	С	22	ШМ. Петра, Атаназія.

Неділя 2. посту. Гл. 6.

7	Н	23	Сщм. Полікарпа.
8	П	24	✠ Найдене Ч. Голови Предтечевої.
9	В	25	С. Тарасія.
10	С	26	С. Порфирія, М. Севастіяна, М. Фотинії.
11	Ч	27	ПІС. Прокочія.
12	П	28	ЩС. Василя, ПП. Марини, Домнікії.
13	С	29	П. Касіяна.

Неділя 3. посту: хрестопоклінна. Гл. 7.

14	Н	1	ПМ. Евдокії.
15	П	2	Сщм. Теодота.
16	В	3	ММ. Евтропія, Клеоніка, Василиска.
17	С	4	П. Герасима, ММ. Павла, Юліанії.
18	Ч	5	М. Конона.
19	П	6	ММ. Теодора, Константина, Теофіля.
20	С	7	ССщм. Василя, Єфрема, Евгенія.

Неділя 4. посту. Гл. 8.

21	Н	8	П. Теофілякта.
22	П	9	✠ ММ. 40 з Севастії.
23	В	10	М. Кодрата.
24	С	11	С. Софронія, Поклони.
25	Ч	12	ПІС. Теофана, С. Григорія папи.
26	П	13	Перенес. мощий С. Никифора, П. Венедикта. Сщм. Александра, Суб. Акафист.
27	С	14	

Неділя 5. посту. Гл. 1.

28	Н	15	ММ. Агапія, Александра, Дионізія.
29	П	16	М. Савина, М. Юліана, С. Александра папи.
30	В	17	П. Алексія чоловіка Божого.
31	С	18	С. Кирила, ММ. Александри, Клявдії.

МАРЕЦЬ

3. 1811. * Поет Антін Могилянський.

4. 1861. Скасоване кріпацтва на Україні.

4. 1860. * Громадський діяч в Галичині д-р Е. Оленицький.

4. 1780. Граф Кирило Розумовський вибраний гетьманом України.

7. 1877. * Письменник і громадський діяч В. Доманицький.

9. 1814. * Тарас Шевченко.

10. 1861. † Тарас Шевченко.

10. 1896. † Поет Петро Ніщинський.

19. 1917. Перша українська національна маніфестація в Києві.

21. 1907. † Історик Володимир Антонович.

23. 1651. Винницький полковник Богун потопив в полках на Бузі під Винницею велику силу польського війська.

23. 1842. * Славний український музикант Микола Лисенко.

23. 1674. Правобічний гетьман Михайло Ханенко віддав булаву Іванови Самойловичеві.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА:

4. Новена Ласки.	19. С. Йосифа Обр., Патрона Церкви.
7. Неділя 3. в пості.	21. Неділя страстна.
14. Неділя 3. в пості.	25. Благовіщення П. Діви Марії.
17. Патрікій, Щ҃с., Апостола Ірландії.	28. Неділя пальмова.

ПОСТИ:

(1), 3, 5, (8), 10, 12, (15), 17, 19, (22), 24, 26, (29), 31.

Народним обов'язком кожного Українця і кожної Українки є ширити між своїми дітьми, кресними, знакомими і взагалі всіми Українцями—клич „за Бога і Вітчизну”!

Коли нарід думає про свою будучність, мусить передівсім бути здоровий. Таксамо і кожний чоловік зокрема.

ЗІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

МАРЕЦЬ

- 1915.—10 до 12. Битва під Нью Шанель. 1918.— 1. Австрійська армія увійшла на Україну.
18. Трета битва в Дарданелях.
20. Москалі здобули Мемель.
22. Москалі здобули Перемишль.
- 1916.—26. Англійська фльота перевела наступ на Ютландію.
- 1917.— 9. Президент Вілсон зарядив узброєне торговельних кораблів.
9. до 11. Революційні розрухи в Петрограді.
11. Англійці здобули Багдад.
15. Цар Николай уступив; зорганізовано республіку, Львов президентом.
31. Англійці дійшли до лінії Гінденбурга.
7. Мир з Румунією.
10. Німці висіли на береги Фінляндії.
13. Австрійці заняли Одесу.
23. Німці перший раз острілюють Париж з 76-мигрової артилерії.
24. Німці здобули Гем і Шоні.
25. Німці здобули Нойон і Ров.
27. Німці здобули Алберт.
28. Німці здобули Мондідів; невдача Німців під Арра. Побіда Англійців в Мезопотамії.

ЗАПИСКИ.

ЦВІТЕНЬ — APRIL

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СВЯТА			
1	Ч	19	ММ. Хризанта, Дарії, П. Томи.
2	П	20	М. Фотинії, П. Никити, Перша Пятниця.
3	С	21	ПІС. Якова, Субота Лазарева.
⊕ Неділя 6. посту: цвітна.			
4	Н	22	Сщм. Василія, П. Ісаака.
5	П	23	ПМ. Нікона.
6	В	24	ПІС. Захарії, Якова, Предпр. Благовіщ.
7	С	25	⊕ Благовіщенє П. Бці.
8	Ч	26	Пам'ять страстий ГНІХ., Арханг. Гавриїла.
9	П	27	⊕ Пам'ять смерти ГНІХ., М. Матрони.
10	С	28	Велика Субота, ПІ. Іларіона, Стефана.
⊕ Неділя Пасхи: Воскресенє ГНІХ.			
11	Н	29	Сщм. Марка, Кирила.
12	П	30	⊕ Сьвітлий Понеділок, П. Йоана.
13	В	31	⊕ Сьвітлий Второк, ПМ. Іпатія.
14	С	1	П. Марії.
15	Ч	2	П. Тита, ММ. Амфіяна, Едесія.
16	П	3	ПІС. Никити, ММ. Теодозії, Агафії, Ірини.
17	С	4	ПІ. Йосифа, Георгія, П. Платона.
⊕ Неділя 2. по Пасці: Томна. Гл. 1.			
18	Н	5	М. Теодула, М. Теодори.
19	П	6	С. Евтихія.
20	В	7	П. Георгія, П. Серапіона.
21	С	8	Ап. Іродіона, П. Келестина папи.
22	Ч	9	М. Евпсихія.
23	П	10	ММ. Терентія, Африкана, Максима.
24	С	11	Сщм. Антипи, П. Фармутія, Відд. Антипасхи.
Неділя 3. по Пасці: Мирносиць. Гл. 2.			
25	Н	12	ПІС. Василя.
26	П	13	Сщм. Артемона.
27	В	14	Сщм. Мартина папи.
28	С	15	Ап. Аристарха, Трофима, М. Сави.
29	Ч	16	ММ. Агапії, Ірини, Хіонії.
30	П	17	П. Симеона, П. Акакія, С. Агапіта папи.

ЦВІТЕНЬ

6-8. 1917. Український Національний Зїзд в Києві; на нїм признано власть Української Центральної Ради.

7. 1839. *Поет Володимир Шашкевич.

13. 1909. † Український історик М. Аркас.

17. 1847. Арештованє Тараса Шевченка.

19. 1885. † Історик Микола Костомарів.

21. 1910. Закрито з наказу поліції кївськє „Просвіту”.

22. 1910. † Письменник драматичний артист Марко Кропивницький.

25. 1622. † Гетьман Петро Конашевич Сагайдачний.

26-27. 1918. Німці розоружили українські війська в Києві.

27. 1904. † Письменник і артист Михайло Старицький.

28. 1871. *Письменник Василь Стефаник.

28. 1918. Арештованє Німцями Української Центральної Ради.

29. 1918. Німці настановили генерала Івана Скоропадського гетьманом України.

30. 1919. Заяв Львів польський генерал Галєр на чолі польсько-американської армії.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СВЯТА:

1. Четвер великий.	6. Второк великодний.
2. Пятниця велика.	11. Неділя тиха, Сїм болїв П. Д. Марії.
3. Субота велика.	18. Неділя 2. по Великодни.
4. Неділя великодна.	25. Неділя 3. по Великодни.
5. Поведілок великодний.	

АМЕРИКАНСЬКІ СВЯТА:

2. Good Friday.	2. Велика Пятниця.
4. Easter.	4. Великдень.
14. Lincoln's Assassination.	14. День смерти Лінкольна
19. Patriots' Day.	19. День патріотів.
27. Grant's Birthday.	27. День уродин Грента.

ПОСТИ:

- 2, послїдний тиждень великого посту — 5, 7, 9, 16, 23, 30.

31 СВІТОВОЇ ВІЙНИ

ЦВІТЕНЬ

- 1915.— Москалі через Бескид перейшли на Угорщину.
 22. до 25. Друга битва під Іпр. Ужито перший раз газу в боротьбі.
 25. Англіїці і Французи висіли в Галіполі.
 30. Німці дійшли до Ковна.
- 1916.—18. Москалі заняли Трапезунт.
 21. Англіїці арештували Ірландця Роджера Кейзмента.
 24. Ірландці піднесли повстанє.
- 1917.— 2. Президент Вілсон зажадав вповідження війни Німцям.
 4. Сенат ухвалив воєнну резолюцію; Німці побили Москалів над Стоходом.
 6. Воєнна резолюція перейшла в Конгресі. Президент вповів Німеччині війну.
7. Куба вповіла війну Німеччині.
 10. Бразилія зірвала дипломатичні зносини з Німеччиною.
 16. Аліянти почали наступ під Нівел.
 19. Французи здобули Форт до Конд.
- 1918.— 5. Японці висіли у Владивостоці.
 11. Німці здобули Арментієр.
 23. Налад англійської флоты на Зебріч і Остенду.
 25. Німці здобули Монт Камел.
 26. Американські війська в бою в Пікардії.

ЗАПИСКИ.

МАЙ — МАУ

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА

1	С	18	П. Йоана, П. Косми, С. Йоана.
<i>Неділя 4. по Пасці: Розслабленого. Гл. 3.</i>			
2	Н	19	П. Йоана, М. Пафнутія.
3	П	20	П. Теодора, П. Анастасія.
4	В	21	Сщм. Януарія, Сщм. Теодора.
5	С	22	П. Теодора, Преполовене 50-ниці.
6	Ч	23	Сщм. Василя, Д. Гляфірії.
7	П	24	М. Сави, Перша Пятниця.
8	С	25	✠ Ап. Єв. Марка.
<i>Неділя 5. по Пасці: Самарянини. Гл. 4.</i>			
9	Н	26	⊕ ВМ. Георгія, М. Александри.
10	П	27	Сщм. Симеона.
11	В	28	ААп. Язона, Созипатра, М. Максима.
12	С	29	ММ. Теодота, Филимона, П. Мемнона, Відд. Преполовенея.
13	Ч	30	✠ Ап. Якова.
14	П	1	Пр. Єремїї.
15	С	2	С. Атаназія В., Перен. мощ. ММ. Бориса, Гліба.
<i>Неділя 6. по Пасці: Сліпого. Гл. 5.</i>			
16	Н	3	✠ П. Теодозія, ММ. Тимотея, Маври.
17	П	4	ПМ. Пелягії, П. Пелягії.
18	В	5	М. Ірини.
19	С	6	Прав. Йоа, Відд. Пасхи; Предпр. Вознес.
20	Ч	7	⊕ Вознесене ГНІХ., М. Акакія.
21	П	8	✠ Ап. Симона, П. Арсенія В.
22	С	9	✠ Перен. мощ. С. Николая, Пр. Ісаї.
<i>Неділя 7. по Пасці. Гл. 6.</i>			
23	Н	10	⊕ Ап. Єв. Йоана Б., СС. ОО. І. Собора.
24	П	11	Сщм. Мокія, П. Методія.
25	В	12	С. Епіфанія, С. Германа.
26	С	13	М. Глікерії, М. Александра.
27	Ч	14	М. Ізидора.
28	П	15	П. Пахомія В., Відд. Вознесенея.
29	С	16	П. Теодора, М. Модеста, Суб. задушна.
⊕ <i>Неділя 50-ниці: Зіслане Сьв. Духа.</i>			
30	Н	17	ААп. Андронїка, Юнїї, С. Стефана.
31	П	18	⊕ П. Тройці, ММ. Петра, Дионїзія.

МАЙ

2. 1918. Німці оголосили воєнний стан на Україні і розігнали Українську Центральну Раду.

2. 1648. Вибрано Богдана Хмельницького гетьманом.

4. 1838. Випуск Шевченка з кріпацтва.

6. 1910. † Український поет і діяч Борис Грінченко.

12. 1919. Приготовано польсько-українське перемир'я в Парижі на розказ аліантів.

14. 1919. Нова польська офензива проти України мимо приготованого перемир'я.

14. 1857. Шевченко дістає амністію.

15. 1848. Скасоване панщини в Галичині.

15. 1856. * Письменник Андрій Чайковський.

18. 1917. Всеукраїнський військовий зїзд в Києві.

22. 1861. Перевезено і поховано тіло Тараса Шевченка на Чернечій горі коло Канева над Дніпром.

25. 1909. † Український композитор Денис Січинський.

25. 1919. Румунія за намовою Польщі вислала правительству Західної України ультимат зі жаданем забрати ся зі столиці Станіславава.

26. 1648. Побіда Богдана Хмельницького під Корсунем.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА:

2. Неділя 4. по Великодни.	23. Неділя Пядесятниці.
7. Сьвятого Йосифа.	24. П. Д. Марії, Помочи Християн.
9. Неділя 5. по Великодни.	28. Сщм. Августина, Апостола Англії.
13. Вознесене ГНІХ.	30. Неділя Пресьвятої Тройці.
16. Неділя по Вознесеню, шість неділь сьвятого Альойзія.	

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА:

1. Dewey Day.	1. День Адмірала Дувія.
11. Mothers' Day.	11. День Материй.
18. Peace Day.	18. День мира.
31. Decoration Day.	31. День вінчання гробів.

ПОСТИ:

7, 14, 21, 28.

ЗІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

МАЙ

<p>1915.— 2. Битва під Горлицями. Розбито московського фронту.
7. Затоплено „Люзитанію”.
15. до 17. Битва над Сяном.
23. Італія виповіла війну Австрії.</p> <p>1916.— 1. Здавлено повстання Ірландців в Дубліні.
5. Німеччина обіцяє не топити кораблів без остереження.
15. Наступ Австрійців на Трентіно.
27. Австрійці здобули Асіаго.</p> | <p>1917.— 4. Перший відділ військової фльоти Злучених Держав прибув до Англії.
12. Наступ Італійців над Ізонцо.</p> <p>1918.— 10. Другий напад англійської фльоти на Остенду.
16. Напад італійської фльоти на Полю.
27. Німці здобули Шмен де Дам
28. Перша офензива Американців; здобули Кантіні.
29. Німці здобули Соазон.
31. Німці дійшли до Марни.</p> |
|---|---|

З А П И С К И.

ЧЕРВЕНЬ — JUNE

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА				ЧЕРВЕНЬ
1	В	19	Сщм. Патрікія.	2-10. 1915. Український військовий з'їзд в Києві.
2	С	20	М. Талалея.	5. 1709. Іван Мазепа прибув до шведського табору.
3	Ч	21	✠ РенАп. Константина, Єлени.	7. 1843. † Поет Маркіян Шашкевич.
4	П	22	М. Василеска, Перша Пятниця.	8. 1653. Перемога Богдана Хмельницького над Поляками під Ватогом.
5	С	23	П. Михайла, Відд. Празн. Сьв. Духа.	8-10. 1917. Перший всеукраїнський конгрес в Києві; утворене Генерального Секретаріату.
<i>Неділя 1. по Сході Сьв. Духа. Гл. 8.</i>				10. 1917. Перший Універсал Української Центральної Ради до народу усеї України. Автором Універсалу був Володимир Винниченко.
6	Н	24	Всїх Сьвятих, П. Симеона, М. Мелетія.	11. 1876. Указ, яким заборонено в Росії друкувати українські книжки.
7	П	25	✠ З. Найдене Ч. Голови Предтечевої.	17. 1895. † Учений Михайло Драгоманів.
8	В	26	Ап. Карна.	18. 1709. Зруйноване старої (чортотлицької) Січи.
9	С	27	СщМ. Терапонта.	25. 1205. † Ки. Роман в битві з Поляками під Завихвостом.
10	Ч	28	П. Никети, Сщм. Геладія, Предпр. Евхаристії.	25. 1919. Найвища Рада Мирової Конференції в Парижі дозволила польсько-американській армії Галера зайняти цілу Східну Галичину аж по Збруч і вигнати з неї українську армію, котру назвала „бандою розбишаків”.
11	П	29	ПМ. Теодозії.	28. 1915. Прибули московські міністри до Києва.
12	С	30	П. Ісаакія.	28. 1768. Залізник і Гонга здобули Умань.
<i>Неділя 2. по Сході Сьв. Духа.</i>				
13	Н	31	⊕ Пресьвятої Евхаристії, Ап. Єрмія.	
14	П	1	М. Юстина.	
15	В	2	СщІс. Никифора, С. Александра.	
16	С	3	ММ. Луквіліяна, Клявдія, М. Павлі.	
17	Ч	4	С. Митрофана, Відд. Евхаристії.	
18	П	5	✠ Состраданє П. Бці, Предпр. Серця ГНІХ.	
19	С	6	П. Висаріона, П. Іларіона.	
<i>Неділя 3. по Сході Сьв. Духа. Гл. 2.</i>				
20	Н	7	⊕ Пресьвятого Серця ГНІХ., Сщм. Теодота.	
21	П	8	ВМ. Теодора, С. Єфрема.	
22	В	9	С. Кирила, ММ. Теклі, Марти, Марії.	
23	С	10	Сщм. Тимотея, ММ. Александра, Антоніни.	
24	Ч	11	✠ ААп. Вартоломея, Варнави.	
25	П	12	П. Онуфрія В., Відд. Празн. Серця ГНІХ.	
26	С	13	М. Акилини, С. Трифила.	
<i>Неділя 4. по Сході Сьв. Духа. Гл. 3.</i>				
27	Н	14	Пр. Єлесея, С. Методія.	
28	П	15	Пр. Амаса, П. Єроніма.	
29	В	16	С. Тихона.	
30	С	17	ММ. Мацуїла, Савела, Ісмаїла.	

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА:

3. Празник Божого Тіла.	13. Неділя 3. по 50-ниці.
5. СщМ. Боніфатія, Апостола Німеччини.	20. Неділя 4. по 50-ниці.
6. Неділя 2. по 50-ниці.	21. Альойзій, Псе., Патрона молодіжи.
11. Празник Пресьвятого Серця ГНІХ.	27. Неділя 5. по 50-ниці.
	29. Петра і Павла ААп.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА:

14. Flag Day.	14. День хоругви.
17. Bunker Hill Day.	17. День боротьби на Бонкер Гіл.

ПОСТИ:

4. Петрівка — 9, 11, 16, 18, 23, 25, 30.

ЗІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

ЧЕРВЕНЬ

1914.—28. Архикнязь Франц Фердинанд убитий.	10. Німці здобули Форт Во.
1915.— 2. Німці здобули Перемишль.	17. Москалі забрали Чернівці.
20. Німецька перемога під Руською Равою.	25. Москалі заняли цілу Буковину.
1916.— 2. до 16. Трета битва над Ипр.	1917.—12. Грецький король Константин уступив.
4. до Серп. 15. Російський наступ від Припети до границь Румунії.	13. Генерал Першинг прибув до Франції.
6. Затонув англійський корабель „Гемшпир” і утонув Лорд Кічнер.	26. Перші американські полки висіли у Франції.
6. Москалі здобули Луцк.	1918.— 2. Німці здобули Шато Тієрі.
	6, 7, 10, 11. Американські війська заняли Бегляв Вуд.
	25. Австрійці перейшли Піяву.

ЗАПИСКИ.

ЛИПЕНЬ — JULY

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА				ЛИПЕНЬ	
1	Ч	18	М. Леонтія.	1. 1917.	Російське правительство узнало Генеральний Секретаріат за правну власть на Україні.
2	П	19	✠ Ап. Юди, М. Зосини, Перша п'ятниця.	3. 1917.	Другий Універсал Української Центральної Ради до народів України.
3	С	20	Сщм. Методія.	7. 1659.	Побіда Івана Виговського над Москалями під Конотопом.
<i>Неділя 5. по Сході Сьв. Духа. Гл. 4.</i>					
4	Н	21	М. Юліяна.	9. 1651.	Наказний гетьман Іван Богун виводить козацькі полки з під Берестечка, конець берестецької битви.
5	П	22	Сщм. Евзевія, ММ. Галактіона, Юліянії.	9. 1649.	Козаки побили Поляків під Межибожем і Константиновом.
6	В	23	М. Агришини.	10. 1649.	Початок облоги Збжара.
7	С	24	⊕ Род. С. Йоана Хрест.	10. 1709.	Битва під Полтавою.
8	Ч	25	Сщм. Февронії.	15. 1015.	† Вел. кн. Володимир Великий.
9	П	26	П. Давида.	17. 1902.	Хліборобські страйки в східній Галичині.
10	С	27	П. Сампсона.	21. 1883.	Заведено першу українську інституцію у Львові „Народня Торговля”.
<i>Неділя 6. по Сході Сьв. Духа. Гл. 5.</i>					
11	Н	28	Перен. мощ. ММ. Кира, Йоана.	26. 1708.	Покарано на смерть Кочубея та Искру.
12	П	29	⊕ ААп. Петра, Павла.	27. 1881.	* Письменник Володимир Винниченко.
13	В	30	Собор 12 Апостолів.	28. 1672.	Дорошенко побив Поляків коло Четвертинки над Богом.
14	С	1	ММ. Косми, Даміяна, П. Петра.	1917.	Чорносотенці стріляють в Києві на український полк Богдана Хмельницького, який відіздив на фронт.
15	Ч	2	✠ Положене Ч. Ризи П. Бці, С. Ювеналія.		
16	П	3	М. Якинта, С. Анатолія.		
17	С	4	С. Андрея, П. Марти.		
<i>Неділя 7. по Сході Сьв. Духа. Гл. 6.</i>					
18	Н	5	✠ СС. Кирила, Методія Апостолів Славян.		
19	П	6	✠ П. Атаназія, М. Інокентія.		
20	В	7	ПЦ. Томи, Акакія, М. Кириакії.		
21	С	8	ВМ. Прокопія.		
22	Ч	9	Сщм. Панкратія, С. Теодора.		
23	П	10	✠ П. Антонія, ММ. Маврикія, Даниїла.		
24	С	11	М. Евфимії, Бл. Ольги княгині.		
<i>Неділя 8. по Сході Сьв. Духа. Гл. 7.</i>					
25	Н	12	ММ. Прокла, Іларія, П. Михаїла.		
26	П	13	Арханг. Гавріїла, П. Стефана.		
27	В	14	Ап. Акіли, П. Онисіма.		
28	С	15	✠ РвнАп. Володимира, ММ. Юліти, Кирика.		
29	Ч	16	Сщм. Атиногена.		
30	П	17	ВМ. Маріяни.		
31	С	18	М. Якинта, М. Еміліяна.		

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА:

4. Неділя 6. по 50-ниці. 19. Іс. Вінкентія, Патрона добродійности.
 11. Неділя 7. по 50-ниці. 25. Неділя 9. по 50-ниці.
 18. Неділя 8. по 50-ниці, Іс. Каміля, Патрона шпиталів.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА:

4. Independence Day. 4. День Независимости.
 12. Orangemen's Day. 12. День Оренджменів.

ПОСТИ:

Петрівка — 2, 7, 9, 16, 23, 30.

ЗІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

ЛИПЕНЬ

5. Военна рада цісарів в Потсдамі. 23. Австрія вислала Сербії ультимат. 28. Австрія виповіла Сербії війну. 29. Австрійці почали бомбардуване Білгороду. 1915.— 2. до 4. Битва під Красником. 14. Німецький наступ в Північній Польщі. 1916.— 1. Початок боротьби над Сомою. 9. Німецька субмарина „Дайтшлянд” прибула до Болтімор. 24. Москалі заняли Ерцігам. 1917.— 1. Москалі почали офензиву в Галичині. 2. Греція винувіла війну. 8. до 10. Москалі віднесли перемогу під Долиною.	19. Німецька протиофензива зломилась московську боеву лінію. 22. Керепський став президентом Росії. 22. Московські жовніри в Галичині почали покидати боеву лінію. 23. Німці здобули Тернопіль. 25. Румунія почала наступ. 31. Аліянти почали четверту битву під Ипер. 1918.— 1. Американці здобули Во. 4. Чехо-Словаки здобули Владивосток. 7. Наступ Італійців в Альбанії. 18. Протинаступ аліянтів над Еною і Марною. 20. Німці переходять через Марну.

ЗАПИСКИ.

СЕРПЕНЬ — AUGUST

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СВЯТА

Неділя 9. по Сході Св. Духа. Гл. 8.			
1	Н	19	СС. ОО. 6 Сбоорів, П. Макрини, П. Дія.
2	П	20	Сщм. Ермолая, ПМ. Параскеви.
3	В	21	ПП. Симеона, Йоана, Пр. Єзекиїла.
4	С	22	РвнАп. Марії.
5	Ч	23	ММ. Трофима, Теофія, Сщм. Аполінарія
6	П	24	✠ ММ. Бориса, Гліба, М. Христини, Перша Пятниця.
7	С	25	✠ С. Анни, ЖЖ. Олімпіади, Евпраксії.
Неділя 10. по Сході Св. Духа. Гл. 1.			
8	Н	26	⊕ Пр. Ілії.
9	П	27	✠ ВМ. Пантелеймона.
10	В	28	ААп. Прохора, Ніканора, С. Інокентія папи.
11	С	29	М. Калініка, М. Теодотії, П. Михаїла
12	Ч	30	ААп. Сіли, Андроніка, М. Йоана, М. Ю- літи.
13	П	31	Прав. Евдокима, Предпр. Ч. Хреста.
14	С	1	Винес. Ч. Хреста, ММ. Антоніна, Єлеа- зара, Память хрещеня Руси.
Неділя 11. по Сході Св. Духа. Гл. 2.			
15	Н	2	Сщм. Стефана папи.
16	П	3	ПП. Ісаакія, Далмата, Фавста.
17	В	4	Максиміліяна, Діонізія, Йоана, Кон- стантина.
18	С	5	М. Евсигія, Препр. Преображеня.
19	Ч	6	⊕ Преображене ГНІХ.
20	П	7	ПМ. Дометія, Бл. Пульхерії.
21	С	8	СщІс. Еміліяна, ММ. Елевтерія, Леоніда.
Неділя 12. по Сході Св. Духа. Гл. 3.			
22	Н	9	✠ Ап. Магія.
23	П	10	Сщм. Лаврентія.
24	В	11	Сщм. Евпла.
25	С	12	ММ. Фотія, Аникити.
26	Ч	13	ПІс. Максима, Віддане Преображеня.
27	П	14	Пр. Міхея, Предпр. Успея.
28	С	15	⊕ Успене П. Бці.
Неділя 13. по Сході Св. Духа. Гл. 4.			
29	Н	16	М. Діоміда, Перен. нерук. Образа ГНІХ.
30	П	17	М. Мірона, ММ. Павла, Юліянії.
31	В	18	ММ. Флора, Лавра.

СЕРПЕНЬ

5. 1657. † Гетьман Богдан Хмельницький.
6. 1687. Іван Мазепа ви-
браний гетьманом.
7. 1834. Заложено кїв-
ський університет.
8. 1834. * Поет Юрій
Федькович.
10. 1680. † Отаман Іван
Сірко.
13. 1724. Павло Полубо-
ток прибув до Петербурга.
14. 1919. Похорони пол-
ковника Дмитра Вітовського
в Берліні.
15. 1856. * Поет, учений
і громадський діяч Іван
Франко.
- 14-16. 1649. Перемога Хмель-
ницького під Зборовом
16. 1657. Юрій Хмель-
ницький вибраний гетьма-
ном.
17. 1772. Прилучено Га-
личину до Австрії.
18. 1704. Козаки побили
Поляків під Сенявою.
20. 1843. † Письменник
Григорій Квітка-Основ'янен-
ко.
22. 1919. Україна заклю-
чила союз з Румунією.
22. 1867. * Письменник О-
сип Маковей.
23. 1662. Юрко Хмель-
ницький побив Москалів під
Криловом.
- 30-31. 1648. Перемога Хмель-
ницького під Пилявцями.
31. 1673. Напад отамана
Івана Сірка на Очаків.
18. 1836. * Письменник О-
лександр Кониський.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СВЯТА:

1. Неділя 10. по 50-ниці.	15. Неділя 12. по 50-ниці, Успене П.
5. П. Д. Марії.	Д. Марії.
6. Преображене ГНІХ.	22. Неділя 13. по 50-ниці.
8. Неділя 11. по 50-ниці.	29. Неділя 14. по 50-ниці, Усікновеня
13. Іс. Йоана, Патрона аколїтів.	С. Йоана Хр.

ПОСТИ:

6, 13, Спасівка (Маковійка) — 18, 20, 25, 27.

ЗІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

СЕРПЕНЬ

- 1914.— 1. Німеччина виповіла війну Росії; Франція зарядила мобілізацію.
 2. Німеччина вислала ультимат Бельгії; перша битва між Німцями і Москалями; перша битва між Німцями і Французами.
 3. Німеччина виповіла війну Франції.
 4. Німці перейшли граняцю Бельгії; Англія виповіла війну Німеччині.
 5. Напад Німців на Ліжж.
 6. Австрія виповіла війну Росії.
 8. Чорногора виповіла війну Австрії; Французи увійшли до Альзації.
 9. Німці здобули Лідж; Сербія виповіла війну Німеччині.
 10. Франція виповіла війну Австрії.
 11. Французів прогнано з Мілгавзен.
 12. Англія виповіла війну Австрії; Чорногора виповіла війну Німеччині.
 16. до 23. Сербі віднесли перемогу над Австрійцями під Ядар.
 19. Бельгійці побиті під Лювен.
 20. Німці увійшли до Брукселя; Москалі побиті під Гумбінген.
 22. Німці здобули Намур.
 23. Англійці і Французи побиті під Мон і Шарлороа; Японія виповіла війну Німеччині; Англійці і Французи почали відворот до Марни; 23. до 26: Австрійці побити Москалів під Красником.
 25. Австрія виповіла війну Японії.
 26. Перша бомба з Цепеліна упала на Антверп.
 27. Упадок Лонгві.
 28. Морська битва під Гелголанд; Австрія виповіла війну Бельгії.
 29. Перемога Німців над Москалями під Танненбергом.
- 1915.— 4. Москалі опустили Варшаву.
 18. Німці заняли Ковно.
 19. Німці здобули Новогеоргієвск.
 21. Італія виповіла війну Туреччині.
 26. Німці заняли Білосток і Бересть Литовський.
- 1916.— 4. Англійці стратили Роджера Кейзмента.
 9. Італійці заняли Горицію.
 11. Італійці заняли долину Карсо.
 18. Болгарські війська увійшли до Греції.
 27. Італія виповіла війну Німеччині.
 28. Румунія виповіла війну Австрії.
 29. Гінденбург став головним вождем.
 30. Румунські війська заняли Кронштадт.
- 1917.— 7. Ліберія проголосила війну з Німеччиною.
 14. Хіти виповіли війну Німеччині і Австрії.
 19. Четвертий наступ під Ипр.

ВЕРЕСЕНЬ — SEPTEMBER

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА				ВЕРЕСЕНЬ
1	С	19	М. Андрея, ММ. Тимотея, Агатії, Теклі.	2. 1657. Похорони Богдана Хмельницького в Субогові і вибір Івана Виговського гетьманом.
2	Ч	20	Пр. Самуїла.	3. 1709. † Гетьман Іван Мазепа.
3	П	21	Ап. Тадея, М. Васи, Перша Пятниця.	6. 1672. Петро Дорошенко здобув Каменець Подільський.
4	С	22	ММ. Агатоніка, Северіяна.	10. 1914. Вийшла перша сотня українських Січових Стрільців у бій на провалі Карпат Веречки під проводом В. Дідушка.
<i>Неділя 14. по Сході Сьв. Духа. Гл. 5.</i>				11. 1727. Данило Апостол вибраний гетьманом.
5	Н	23	СщМ. Іринея, Відд. Успеня.	12. 1903. Відкрито торжественно в Полтаві пам'ятник Іванови Котляревському.
6	П	24	СщМ. Евтиха.	12. 1878. * Поет О. Олесь.
7	В	25	Ап. Тита, С. Міни.	17. 1914. Сотня О. Семюка взяла участь в боях на ужоцькім провалі.
8	С	26	ММ. Адріяна, Наталії.	21. 1919. Ляхи розстріляли о. Остапа Нижанковського в Стрию.
9	Ч	27	П. Пімена, П. Сави, М. Антузи.	26. 1914. Рушили в бій сотні С. Горюка, Д. Вітовського, Й. Будзиновського.
10	П	28	П. Мойсея, С. Августина, Пр. Анни.	27. 1651. Білоцерківська угода.
11	С	29	СС. Александра, Йоана, Павла.	29. 1866. * Історик професор Михайло Грушевський.
<i>Неділя 15. по Сході Сьв. Духа. Гл. 6.</i>				30. 1914. У бою сотні М. Барана, М. Коника, І. Косака і О. Букшованого під проводом курінного Грицька Косака.
12	Н	30	⊕ Усікновеніє Ч. Голови Предтечевої.	1917. Затверджено Головний Секретаріат України московським правительством.
13	П	31	✠ Положеніє Ч. Пояса П. Бці.	
14	В	1	✠ Новий Рік Церк., П. Симеона, Ж. Марти.	
15	С	2	М. Маманта, С. Йоана.	
16	Ч	3	СщМ. Антима, П. Теоктиста.	
17	П	4	СщМ. Вавили, Пр. Мойсея, М. Евтихії.	
18	С	5	Пр. Захарії, Прав. Єлисавети.	
<i>Неділя 16. по Сході Сьв. Духа. Гл. 7.</i>				
19	Н	6	М. Евдоксія, П. Архіа.	
20	П	7	М. Созонта, Предпр. Рожд. П. Бці.	
21	В	8	⊕ Рождество П. Бці.	
22	С	9	Прав. Йоакима, Анни, М. Северіяна.	
23	Ч	10	ММ. Мінодори, Мітродори, Німфодори.	
24	П	11	П. Теодори.	
25	С	12	СщМ. Автонома, Відд. Рожд. П. Бці, Сукота перед Воздвиж.	
<i>Неділя 17. по Сході Сьв. Духа. Гл. 8.</i>				
26	Н	13	СщМ. Корнелія, Предпр. Воздвиж., Неділя перед Воздвиж., Посвяч. храма Воскресеня ГНІХ.	
27	П	14	⊕ Воздвиженіє Ч. Хреста, С. Йоана З.	
28	В	15	ВМ: Никити.	
29	С	16	ВМ: Евфимії.	
30	Ч	17	ММ. Зофії, Віри, Надії, Любови.	

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА:

5. Неділя 15. по 50-ниці.	15. Сім Болів П. Д. Марії.
8. Рождество П. Д. Марії.	19. Неділя 17. по 50-ниці.
12. Неділя 16. по 50-ниці, Сьвятого Імени Марії.	24. П. Діви Неустаючої Помочи.
14. Воздвиженіє Ч. Хреста.	26. Неділя 18. по 50-ниці.
	29. Архангела Михаїла.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА:

1. Labor Day.	1. День Праці.
---------------	----------------

ПОСТИ:

3, 10, Главосіни — 11, 17, 24, Здвига — 27.

31 СВІТОВОЇ ВІЙНИ

ВЕРЕСЕНЬ

- 1914.— 2. Москалі заняли Львів.
4. до 8. Москалі побили Австрійців під Равою Рускою і Томашовом.
5. Борба над Марною.
7. до 13. Перемога Німців над Москалями у Східних Прусах.
12. до 15. Битва над Ен.
13. Французи відібрали Реймс.
26. Німці здобули Ст. Мігел.
27. до Жов. 3. Битва над Німем і під Августово.
29. до 30. Битва о Тарнів.
- 1915.— 1. Австрійці здобули Луцк.
2. Німці здобули Гродно.
9. Злучені Держави зажадали відкликання австрійського амбасадора Думби.
9. Перемога Москалів над Серетом.
9. Австрійці забрали Дубно.
18. Німці забрали Вильну
25. Битва в Шампанії.
- 1916.— 2. Румунія заняла Германштадт.
2. до 8. Перемога Болгарців над Румунами в Добруджі.
6. Перемога Москалів під Чаличан.
15. Англійці перший раз почали уживати тенків.
- біду над Румунами в про-
смику Вулькан.
1917.— 3. Німці здобули Ригу.
8. Корнілов виступив проти Керенського.
20. П'ятий наступ Французів під Ипр.
19. до 23. Австрійці віднесли по-
22. Німці здобули Якобштадт.
26. Шестий наступ Французів під Ипер.
- 1918.— 1. Англійці здобули Перон.
6. Ніців прогнано до лінії Гінденбурга.
12. Американці здобули Ст. Мігель.
14. Початок наступу в Македонії.
22. Англійці здобули Назарет.
23. Сербі дійшли до Вардар.
26. Наступ Французів в Шампанії.
27. Болгари просять о мир.
27. Напад Англійців на лінію Гінденбурга.
29. Двацять-сема американська дивізія переходить лінію Гінденбурга.
24. Бельгійці починають наступ.
30. Турки побиті над Йорданом.

З А П И С К И.

ЖОВТЕНЬ — ОСТОВЕР

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА		
1	П	18 П. Евменія. Перша Пятниця.
2	С	19 ММ. Трофима, Саватія, Доримедонта, Субота по Воздвиж.
<i>Неділя 18. по Сході Сьв. Духа. Гл. 1.</i>		
3	Н	20 ВМ. Евстахія, М. Татіяни, Неділя по Воздвиж.
4	П	21 Ап. Кадрата, Відд. Воздвиж.
5	В	22 СщМ. Фоки, Пр. Йоня, П. Йоня.
6	С	23 Зачате С. Йоана Хрестителя.
7	Ч	24 ПрвМ. РвнАп. Теклі.
8	П	25 П. Евфросини.
9	С	26 М. Калістрата.
<i>Неділя 19. по Сході Сьв. Духа. Гл. 2.</i>		
10	Н	27 ⊕ Ап. Св. Йоана Богослова.
11	П	28 ✠ П. Харитона.
12	В	29 П. Кирияка.
13	С	30 СщМ. Григорія.
14	Ч	1 СщМ. Єротей.
15	П	2 СщМ. Кипріяна, М. Юстини, Бл. Андрея.
16	С	3 СщМ. Дιονізія.
<i>Неділя 20. по Сході Сьв. Духа. Гл. 3.</i>		
17	Н	4 ⊕ Покров П. Бці, Ап. Апанії, П. Романа.
18	П	5 М. Харитини.
19	В	6 ✠ Ап. Томи.
20	С	7 ММ. Сергія, Вакха.
21	Ч	8 П. Пелягії, П. Таїсії.
22	П	9 ✠ Ап. Якова, П. Андроніка, Ж. Атаназії.
23	С	10 ММ. Евлампія, Евлампії.
<i>Неділя 21. по Сході Сьв. Духа. Гл. 4.</i>		
24	Н	11 СС. ОО. 7. Собора, Ап. Филипа, П. Тео- фана.
25	П	12 ММ. Прова, Андроніка, П. Косми.
26	В	13 СщМ. Карпа, Паніли, М. Агафоніки.
27	С	14 ММ. Назарія, Гервазія, П. Параскеви.
28	Ч	15 П. Евтимія, ПМ. Лукіяна.
29	П	16 М. Їонгіна.
30	С	17 Пр. Озії, ПМ. Андрея.
<i>Неділя 22. по Сході Сьв. Духа. Гл. 5.</i>		
31	Н	18 ✠ Ап. Св. Луки.

ЖОВТЕНЬ

1. 1877. † Учений Осип Бодяньський.
 9. 1655. Б. Хмельницький побив Поляків під Городком
 13. 1866. † Поет Петро Гулак-Артемівський.
 14. 1624. Напад Запорозців на Царгород.
 14. 1907. † Письменниця Настя Грінченківна.
 16. 1648. Богдан Хмельницький почав облогу Львова.
 17. 1596. † Гетьман Іван Косинський.
 18. 1851. Цісар Франц Йосиф поклав угольний камінь під „Народний Дім” у Львові.
 19. 1876. * Публіцист Сергій Єфремов.
 19. 1918. Українська Народна Рада у Львові; зложена з послів від Галицької, Буковинської і Угорської України проголосила незалежність цих країв, яко державу Західної України.
 20. 1814. * Письменник Яків Головацький.
 20. 1917. Третій військовий з'їзд Українців в Києві.
 22. 1596. Берестейська унія.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА:

3. Неділя 19. по 50-ниці. 17. Неділя 21. по 50-ниці.
 7. П. Д. Марії Рожанцевої. 24. Неділя 22. по 50-ниці.
 10. Неділя 20. по 50-ниці. 31. Неділя 23. по 50-ниці.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА:

12. Columbus Day. 12. День Колумба.

ПОСТИ:

1, 8, 15, 22, 29.

ЗІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

ЖОВТЕНЬ

<p>1914.— 9. Здобуте Антверпен.
10. до 12. Битва під Ліле.
12. Німці здобули Гент.
13. Німці здобули Лілі.
14. Німці здобули Бріж.
15. Німці здобули Остенду.
15. до 23. Битва під Варшовою.
17. до Пад. 11. Битва під Ипр і Изер.
26. Італійці заняли Авльона в Альбанії.</p> <p>1915.— 6. Німецько-австрійський наступ на Сербію; перейшли Дунай.
8. Здобули Білгород
12. Болгари входять до Сербії.
14. Болгарія виштовла війну Сербії.
15. Англія виповіла війну Болгарії.
24. Болгарія заняла Ускуб
29. Налад Італійців над Ізонцо.</p> <p>1916.— 7. Німецька субмарина „У-53” прибула до Ньюпорт.
8. „У-53” затопила шість кораблів на побережжю Мессечу-сетс.
23. Румуни стратили Констанцу.
24. Французи відобрали Форт Домон.</p> | <p>1917.— 4. Семий наступ Французів під Ипр.
9. Осьмий наступ.
12. Девятий наступ.
20. Знищено п'ять Цепелінів в часі нападу на Англію.
23. Австрійці переломили італійський фронт.
26. Бразилія виповідає війну Німеччині.
28. Австрійці відібрали Горицію.
30. Австрія заняла Удіне.</p> <p>1918.— 5. Болгарський король Фердинанд уступив.
6. Німці просять о мир на підставі проголошених Вілсоном точок.
13. Сербія здобули Ніш.
15. Американці переломили лінію Крїмгільди.
15. Американці здобули Гран-Прі.
23. Вілсон говорить з Німцями.
25. Італійці почали офензиву над Піявою.
27. Людендорф уступив.
27. Італійці перейшли Піяву.
28. Австрія шле ноту до Вілсона і просить о мир.</p> |
|--|---|

„Америка” повинна находити ся в кожній українській хаті.

Хто каже, що є українським патріотом, а розбиває українську народну організацію, — лож єсть.

ПАДОЛИСТ — NOVEMBER

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА

1	П	19	Пр. Йоїля, М. Уара, СщМ. Садота.
2	В	20	ВМ. Артемія.
3	С	21	П. Ляріона В.
4	Ч	22	РвнАп. С. Аверкія.
5	П	23	Ап. Якоза, СщІс. Ігнатія, Перша Пятн.
6	С	24	М. Арети, С. Атаназія.

Неділя 23. по Сході Св. Духа. Гл. 6.

7	Н	25	ММ. Маркіяна, Мартирія.
8	П	26	⊕ ВМ. Дмитрія.
9	В	27	М. Нестора, ММ. Капітолїни, Еротіяни.
10	С	28	ММ. Терентія, Неонїяї, П. Стефана.
11	Ч	29	ММ. Анастазїї, П. Аврамїя, Д. Марїї.
12	П	30	ММ. Зиновїя, Зиновїї, П. Петра.
13	С	31	ААп. Стахїя, Урбана, М. Епімаха.

Неділя 24. по Сході Св. Духа. Гл. 7.

14	Н	1	Прав. Косми, Дамїяна, П. Теодотїї.
15	П	2	ММ. Акндїна, Пигасїя, Афтонїя.
16	В	3	ССщМ. Акесими, Йосифа, Аїтала.
17	С	4	П. Йоанїкія В., СщМ. Нікандра.
18	Ч	5	ММ. Галактїона, Епістимїї.
19	П	6	СщІс. Павла.
20	С	7	М. Брона, П. Лазаря.

Неділя 25. по Сході Св. Духа. Гл. 8.

21	Н	8	⊕ Арханг. Михаїла, Всїх Ангелів.
22	П	9	ММ. Онисифора, Порфирїя, П. Матронї.
23	В	10	ААп. Ераста, Олімпа, П. Теостирїкта.
24	С	11	ММ. Віктора, Вікентїя, М. Стефанїди.
25	Ч	12	С. Йоана, П. Ніля.
26	П	13	✠ С. Йоана Золотоустого.
27	С	14	✠ Ап. Филипа, СщМ. Іпатїя.

Неділя 26. по Сході Св. Духа. Гл. 1.

28	Н	15	⊕ СщМ. Йосафата, ММ. Гурїя, Самона.
29	П	16	✠ Ап. Св. Матея.
30	В	17	С. Грпгорїя.

ПАДОЛИСТ

1. 1918. Українські війська заняли Львів і Перемішль.

7. 1917. Третім Універсалом проголосила Українська Центральна Рада незалежному Українську Республіку.

13. 1917. Большевики оголосили вибір „Центрального Виконавчого Комітету” на Україні.

14. 1918. Утворене Директорїату Української Народної Республіки в Києві.

15. 1918. Наїзд Поляків на Галичину.

20. 1917. Проголошено Українську Народну Республіку.

22. 1918. Поляки заняли Львів.

3. 1648. Богдан Хмельницький залишив облогу Львова.

4. 1872. * Поет Богдан Лепкий.

6. 1811. * Поет Маркіян Шашкевич.

6. 1912. † Композитор Микола Лисенко.

10. 1834. † Іван Котляревський.

19. 1608. † Гетьман Петро Дорошенко.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА:

1. Всїх Святих.	21. Недїля 26. по 50-ниці, Введена П. Д. Марїї.
2. Память всїх померших.	28. Недїля 1. адвенту.
7. Недїля 24. по 50-ниці.	
14. Недїля 25. по 50-ниці.	

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА:

2. Election Day.	2. День виборів.
11. Victory Day.	11. День побїди.
25. Thanksgiving Day.	25. День Подяки.

ПОСТИ:

5, 12, 19, 26.

Кождий Українець і кожда Українка повинні дбати, щоби їх діти на чужині не забули за свій нарід, якого членами були їх родичі.

ЗІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

ПАДОЛИСТ

<p>1914.— 5. Англія виповіла війну Туреччині.
7. Японці заняли Тсінг-Тав.
9. Затоплено німецький кружляк Емден.
16. Перемога Німців на лінії Полоцка-Варта.
19. до 28. Битва о Лодзь.
23. Португалія прилучила ся до Аліантів.
5. Болгари заняли Ніш.
30. Другий напад Італійців над Ізонцо.</p> <p>1916.— 1. Німецька субмарина прибула до Нью Лондон.
19. Сербі здобули Монастир.
21. Помер цісар Франц Йосиф; наступив цісар Карло.
25. Французи відібрали форт Во.</p> <p>1917.— 3. Перша битва Американців над каналом Рен-Марна.</p> | <p>7. Большевики повалили Керенського.
8. Італійці побиті під Таїяменто.
16. до 17. Большевики побили війська Керенського.
18. Битва над Піявою.
18. Англіїці заняли Яфу.</p> <p>1918.— 3. Сербія здобула Білгород; убито гр. Тішу.
4. Военна рада Аліантів укладає точки мира.
9. Німецький цісар Вільгельм уступає.
10. Втікає до Голандії.
11. Одинайцята година рано Переміре.
12. Проголошено Німеччину республікою.
17. Армія аліантів вибираєть ся на окупацію Німеччини.</p> |
|--|--|

З А П И С К И.

ГРУДЕНЬ — DECEMBER

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА				ГРУДЕНЬ	
1	С	18	ММ. Платона, Романа.	4.	1803. † Іван Кальнишевський, остатній кошовий Запорожа.
2	Ч	19	Пр. Івдія, М. Варлаама.	6.	1871. * Поет Микола Вороний.
3	П	20	П. Григорія, С. Прокла, Предпр. Введення, Перша Пятниця.	7.	1811. * Поет Микола Устиянович.
4	С	21	⊕ Введенє в храм П. Бці.	8.	1868. Заснованє товариства „Просвіта” у Львові.
Неділя 27. по Сході Сьв. Духа. Гл. 2.					
5	Н	22	Ап. Филімона, М. Кикиїї.	8.	1863. * Письменник і учений Борис Грінченко.
6	П	23	СС. Амфілохія, Григорія.	12.	1900. † Письменник Олександр Кониський.
7	В	24	ВМ. Катерини, ВМ. Меркурія.	14.	1918. Гетьман Іван Скоропадський зрік ся власти на Україні; власть перейшла в руки Директоріяту під проводом В. Винниченка.
8	С	25	ССцМ. Климента папи, Петра, Відд. Введеня.	15.	1848. † Письменник Евген Гребінка.
9	Ч	26	П. Аліція.	18.	1856. * Артист Микола Садовський.
10	П	27	ВМ. Якова, П. Паладія.	19.	1240. Батий зруйнував Київ.
11	С	28	ПМ. Стефана, М. Гринарха.	21.	1764. Скасованє гетьманщини.
Неділя 28. по Сході Сьв. Духа. Гл. 3.					
12	Н	29	М. Парамона, М. Філумена, П. Висаріона.	23.	1873. Заложено Наукове Товариство імені Шевченка у Львові.
13	П	30	✠ Ап. Андрея, Апостола Руси.	24.	1653. Побіда Богдана Хмельницького під Жванцем.
14	В	1	Пр. Наума, М. Ананії, Прав. Філярета.	25.	1848. Заведено у львівському університеті катедру української літератури.
15	С	2	Пр. Аввакума.	26.	1637. Нещаслива битва Павлюка з Потоцьким під Кумейками.
16	Ч	3	Пр. Софонія, П. Теодула.	28.	1824. † Наказний гетьман Павло Полуботок.
17	П	4	ВМ. Варвари, П. Йоана.	31.	1637. † Гетьман Павлюк.
18	С	5	✠ П. Сази.		
Неділя 29. по Сході Сьв. Духа. Гл. 4.					
19	Н	6	⊕ С. Николая.		
20	П	7	С. Амвросія.		
21	В	8	П. Патація, Предпр. Непор. Зачатя.		
22	С	9	⊕ Непорочне Зачате П. Бці, Покровительки Американської України.		
23	Ч	10	ММ. Мина, Ермогена, Евграфа.		
24	П	11	П. Даниїла.		
25	С	12	П. Спиридона.		
Неділя Сьвятих Праотців. Гл. 5.					
26	Н	13	✠ ММ. Авксентія, Евгенія, Ореста.		
27	П	14	ММ. Филімона, Апольонія, Аріяца.		
28	В	15	СцМ. Елєвтерія, П. Павла.		
29	С	16	Пр. Агея, Відд. Непор. Зачатя.		
30	Ч	17	Пр. Даниїла, Прав. Ананії, Азарії.		
31	П	18	М. Севастіяна.		

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА:

3. Іс. Францішка, Патрона Апостольства Молитви.	19. Неділя 3. адвенту.
5. Неділя 2. адвенту.	19. Неділя 4. адвенту.
8. Непор. Зачате П. Д. Марії, Патронки Злучених Держав.	24. Навечере.
	25. Рождество ГНІХ.
	26. Неділя по Рождестві.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА:

25. Christmas.	25. Рождество Ісуса Христа.
----------------	-----------------------------

ПОСТИ:

Пилипівка — 1, 3, 8, 10, 15, 17, 22, 24, 29, 31.

Товариство „Провидіє” — се наша народна твердиня.

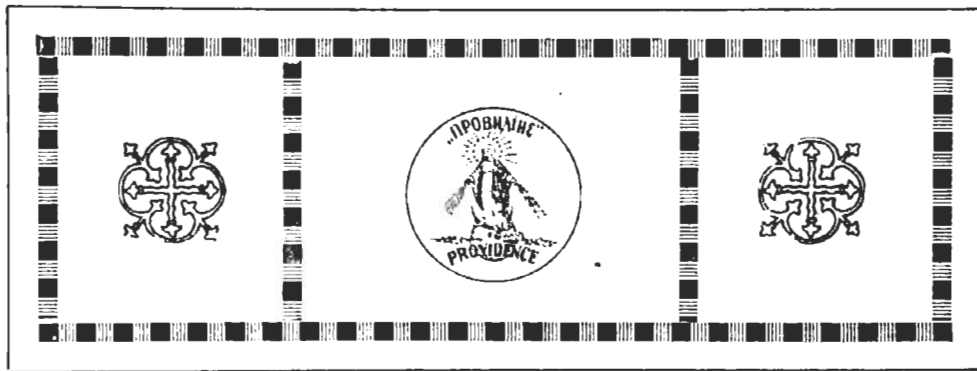

ЗІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

ГРУДЕНЬ

<p>1914. 2. Австрія заняла Білгород.
6. Німці здобули Лодзь.
6. до 14. Сербі відобрали Білгород.
8. Морська битва коло Фалькляндських островів.
17. Англіїці оголосили протекторат над Єгиптом.
18. Німці здобули Ловіч.</p> <p>1915.— 5. Болгари здобули Монастир.
6. Англіїці уступили під Кут-ел-Амара,
20. Англіїці уступають з Галіполі.</p> <p>1916.— 6. Німці, Австрійці і Болгари здобули Букарешт.</p> | <p>15. Перемога Французів на півночі від Вердун.
1917.— 7. Злучені Держави виповіли війну Австрії.
10. Англіїці заняли Єрусалим.
14. Німці і більшовики підписали мир.
28. Тимчасова мирова угода між Німцями і більшовиками.</p> <p>1918.— 1. Американська армія увійшла в границі Німеччини.
3. Англіїська армія перейшла границі Німеччини.
13. Американська армія перейшла Рен.</p> |
|---|---|

ЗАПИСКИ.

ЧИ ПОТРІБНО „ПРОВІДІНЯ„?

Коли би Українці в Америці були зачали свою організацію не від закладання запомогово-асекураційних брацтв, але від яких інших товариств, то тоді певно справа подібних організацій, як: Український Народний Союз, Провидіне, та інших не була би опинила ся на тім шляху, на яким вони нині є.

Ідеалом української еміграції в Америці було би створене одної запомогової організації, котра би служила виключно як обезпеченє та ратунок для членів, а зате щоби була від всяких партійно-політичних впливів свободна.

Ніхто однак не винуватий в тім, що жите емігрантів з України уложилось так, що запомогові організації опинились під впливом певних національно-політичних напрямів.

І от саме, коли з того боку задивляти ся на нашу організацію, „Провидіне“, то кождий мусить прийти до заключеня, що істнуванє „Провидіня“ є не лише оправданє, але стає навіть konieczністю під теперішню пору. Іншими словами: Коли би не було такої організації межі Американськими Українцями, як „Провидіне“, то треба би його заложити.

Так вказує само жите.

Останні лїта, що їх пережила українська еміграція, були незвичайно бурливі. Не тому, що се були воєнні часи. Але якось так зложилось, що власне в пору нашого найбільшого новітнього лихолїтя в старім краю, настало подібне, а може і ще гірше лихолїтє тут, межі українськими емігрантами в Америці. Тяжко згадувати про причини, але мусить бути згаданий сам факт і його наслідки.

Беззглядна боротьба, викликана кількома зарозумілими одиницями, довела до цілковитого розстроєня національного почутя в народї. Тїсно з тим йшов упадок етичних підстав у найширших верств україн-

ського громадянства. Коли в самій основі народу — в робучім люді — проявить ся брак засад, після котрих укладаеть ся жите, тоді повстає цілковите безладе — анархія.

Такий анархічний стан запанував протягом двох-трех літ між українською еміграцією. Чоловік став вовком другому чоловікови; двох людей бояло ся зі собою щиро говорити.

А прецінь, одна організація знайшла ся, що їй вдало ся стояти досить осторонь від сього пожару — а сею організацією було „Провидіне”. Члени „Провидіня”, Українці з крови й кости, як і всі прочі, мали то щастє, що їх організація має характер католицький в основі; ся організація грецько-католицьких Українців основана на християнських засадах: правди, справедливости і чесноти мала карно зорганізованих членів, які не пішли у вир деморалізаційно-анархістичної заверухи і не звихнули свого характеру. В них задержало ся зрозуміне істини.

І ся зглядно невелика група членів „Провидіня” становила се незіпсоване ядро, довкруги котрого почали тут і там показувати голови й інші, незіпсовані ще сею загальною попестю одиниці. Сю важну — може й невидиму на перший погляд — ролю відограла наша організація „Провидіне” при помочи своєї часописи „Америка”.

Тепер, певно, справа національної роботи в Америці находить ся на певній дорозі і члени „Провидіня” йдуть карно разом з другими свідомими Українцями.

Яка однак роля остає для „Провидіня” на будуче?

Коли би не було иншої ціли, як лише дати запомогу та безпеку чи там инші користи своїм членам, згідно зі статутом, то те саме вже вистарчає, щоби Українці вступали масами до „Провидіня” — як і до инших українських запомогових організацій.

Але ми мусимо дивити ся і на будучність. Україна вже воскресає. Колись, і то в короткім часі, прийдуть сюди, до Америки, різні люди з бувшої російської — київської України, чи як там її називають: „Наддніпряниці”. Сі люди мають дещо відмінного в своїй вдачі, ніж Українці з Галичини, чи там: „Наддністрияці”, котрі становили головну оснуну українських організацій на еміграції Наддніпрянці різнять ся між иншим релігією від Наддністрияців. Наша релігія (грецько-католицька), маючи церкви з чисто українським національним характером, мала, будь що будь, великий вплив на духову сторону українського життя і ся релігія надала також певне пятно тій частині українського громадянства, яке її визнавало і визнає. Ся релігія приняла ся серед широких верств українського трудового народа і стала вже „вірою батьків”. Вона має своїх визнаців і оборонців серед найтяжших хвиль гоненя і наклепів зі сторони чужих і своїх ворогів. Нема сумніву, що з приходом і з повстанем організацій не грецько-католицьких Українців, піде до певної міри робота на перегони, повстане ривалізація між одною і другою стороною.

І тому час на такий момент приготовляти ся грецько-католицьким Українцям. Час організувати ся та витворювати солідарність, щоби виступати до чесної конкуренції в народній праці, та до оборони себе, коли би прийшов нечесний визов, що ось то ми, грецько-католицькі У-

країнці, не є щирими патріотами. Такі клевети вже появляють ся. Се є ластівки будучности і їх треба розуміти.

Якраз до такої організації сеї частини українського громадянства, що держить ся „віри батьків”—грецько-католицької релігії, надаєть ся „Провидіне”.

„Провидіне” є наскрізь українська організація.

„Провидіне” основане на християнській етиці.

„Провидіне” приймає в члени всіх Українців католиків.

„Провидіне” забезпечує своїх членів що найменше таксамо певно як і другі організації.

„Провидіне” має достаточо фондів, щоби виплатити належне обезпеченє та запомоги.

„Провидіне”, видержавши кризу підчас інфлюенци з минулого року та виплативши по своїх членах около 80 тисяч долярів посмертного, є тепер на дорозі до найкрасшого розвитку.

Тому кожний Українець, греко-католик, повинен з чистою совістю вступити до „Провидія”.

Нехай же і розвиваєть ся „Провидіне” на добро і славу українського народа!

*

*

.*

До „Провидія” приймаєть ся на таких умовах:

Кожний кандидат-(ка) хотячи вступити до організації має при підписуваню заявки заплатити до каси „Провидія” таку оплату:

Сума обезпеченя	Вступне	Грамота	Відзн.	Книжоч.	Разом
Від \$100	.50	.25	.75	.10	1.60
Від \$250	.50	.25	.75	.10	1.60
Від \$500	1.00	.25	.75	.10	2.10
Від \$1000	2.00	.25	.75	.10	3.10

ГОЛОВНА УПРАВА "ПРОВИДІНЯ"

на період літ 1918—1920.

Верховний покровитель:

Всесв. о. Петро Понятин.

головний прдсідатель:

Всч. о. Михайло Кузів.

Головний містопредсідатель:

п. Дмитро Штогрин.

Головний секретар рекордовий:

п. Михайло Климко.

Головний секретар фінансовий:

п. Євген Якубович.

Головний касієр:

п. Іван Боросевич.

РАДНІ:

Всч. о. Іван Кутський,

Всч. о. Михайло Паздрій.

п. Іван Самуїл,

п. Дмитро Дмитришин.

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ:

Предсідатель:

Впр. о. Володимир Довгович.

Секретар:

Впр. о. Александер Павляк.

Член:

п. Володимир Кашицький.

НА НОВІМ ПОРОЗІ

Велика хмара підняла ся з кривавих побоевищ під Мукденом і Ляояном; випари сліз, поту і людської крови.

І гонили ту хмару не вітри, а соромне почуття погрому, безсильна лють і жадоба відплати: відплати кому будь, хто перший навинеть ся під руку, щоб тільки ратувати честь і славу „непоборимого велиття” — славу, яку розібрано до нага і виставлено на сміх і на наругу цілого культурного світу.

Зняла ся грізна хмара і летіла на захід.

Пересунула ся над тундрами й тайгами Сибіру, переповзла понад підземеллями, в яких карають ся мученики за волю, до одної тачки прикуті з найбільш злочинними виродками деспотичної культури — перевалила ся крізь верхи Урала і повисла між Київом і Петербургом — велика, грізна хмара.

„Бийте в дзвін, бийте в дзвін на тривогу!” крикнули ті, що здавна звикли бороти ся з тьмою.

„Бийте в дзвін!” — і могутній голос остороги залунав від Чорного до Білого моря.

„Бийте в дзвін!” — і тисячі внуків Дажбога вийшли до бою з поганим, темним Дивом.

Тисячі, а не мільони і — темрява побідила світло...

Поплили нові сльози, полила ся свіжа кров, начинили ся печери кривди новими жертвами деспота.

Для легковірних і короткозорих, що хотіли примирити ся з судьбою, відчинено мармурові кімнати, в котрих колись відбували ся грища рознузданої цариці, і дано великодушний дозвіл, щоб там Дума думала свою думу. Думу про волю і про нездійснені свої бажання...

А хмара, що надтягнула з кривавих піль Мукдену і Ляою висіла дальше, чим раз вагітнійша, грізнійша, страшна.

Все, що жило на широких просторах від Білого до Чорного моря, чуло її мов меч Дамокля над собою.

Закривала вона сонце радості, сивала росу знання, затроювала воздух ідю гнилі.

Важка, мов олово, хмара.

І виростали діти блідолиці, мов квітки північні, дозрівали великі громади молоді, з вузькими, запалими грудьми, котрих не стати було на глибший і ширший віддих, на далекий розмахистий гін; ниділи люде під грозою оттієї чорної хмари, що висіла між Чорним і Білим морем; мов казковий опир.

Широко й далеко навкруги віяло від неї вітром пустині, гнилю гробу, далеко й широко марніло все від її затроеного подиху, мов квіти над берегами Мертвого моря.

Всі ми тямимо сей зловіщій дув — і всіх нас давила мабуть отся оловяна стеля. Спускала ся вона все низче і низче і грозила, що роздавить нас мов мух.

І неоди тоді зривав ся з нічного сну і хапаючись за груди кликав: „Раді Бога! відчиніть вікно! впусіть воздуха, бо помремо!”

Але вікно обмерзло було ледом і зацвіло морозом, а двері зачинено на сім спустів страху.

А на вулиці скрипіла вже голими кістками біла смерть, смерть не одишиць, а цілих народів, і не посеред життя, ані на полі слави, а в запертію, в гнилій, душний коморі.

Страшна національна смерть без віри в воскресене.

Аж заграли на Балканах громи. Ревнули гармати, блисли мечі, поплила кров. Настала братовбійча різня.

Розплили ся озера крови на пустих просторах Косового поля і на рожевих болгарських огородах гень аж під золоті мінарети старого Адріанополя.

А з над тих озер кривавих, мов імла, знімались зітхання і сльози, безмежний біль і бездонний жаль і вишари людської крови; знімались, збивали ся в хмару і летіли на стрічу тамтій великій хмарі, що прийшла з під Мукдену, Цусими і Ляону і повисла була між морем Білим і Чорним, між Київом і Петербургом.

А люде з острахом ще більшим дивили ся й хитали головою: „Що буде, як ті хмари вдарять ся об себе? Де і як перетриваємо бурю?”

„Що буде, коли з заходу надуне третя хмара і розяреним туром кинеть ся на тамті дві?” — скигли люде малої віри, а великого страху, покладаючись до долу низче травни і тихше води... Переполохані степові чайки... Книги... Книги... Книги...

І тільки дехто виходив на башту і голосом пильного вартівника кликав: „Вал будуймо кріпкий і високий, щоб ворожа хвиля не залляла, щоб як повінь з весною уступить, знати було, де їх, а де наше. Вал будуймо кріпкий і високий!”...

І будували ми той вал народної свідомости, вал рідної культури з витривалістю, котрою здивували світ, будували його під дозором нашого Найвищого Вартівника, що родив ся був перед сотнею літ, а не умре ніколи.

В найтемнійші хвилини бачили ми Його ясну постать і чули Його голосне слово, щоб будувати гать кріпку і високу, котрої чужій повині не залляти і не розметати.

Його память стала у нас святою, як святими є найбільші добродії людства. Його роковини стали великими роковинами народу...

Тисячі люду, мов різнобарвна струя, з ясними лицями і завзятем в душі перепливає від гори Юра до дворища Льва, мов струя живої ріки скрізь гнилий став.

Топірці, прапори, кріси і велика пісня, пісня воскресення!

Не забути нам тої хвилини ніколи, ані нам, ані нашим нащадкам во віки.

Се була наша велика неділя по будних днях важкої роботи на нашім народнім валі.

Незабутня неділя — зневажена злочинними вистрілами очайдухів.

Чуєте, як сей голос лунає, як іде, відбиваєть ся від хмари до хмари, летить довкола землі. Гу!... Гу!... Гу!... Гу!... Гу!... Гу!...

Заворухили ся хмари і двигнули ся з місця з грозою, якої не бачив світ...

Буде тут туча небувала, поляють ся огненні дощі, засичать блискавки, мов змії, покладуть ся люде покотом, як снопи.

Буде бенкет червоного вина, пісня руїни, радість крукам.

Двигнуть ся на себе народи, культури, світи. Правда і кривда, щирість і облуда, сонце і тьма, воля і поневоленне людства.

Страшний рішаючий бій.

Тепер він якраз ведеть ся і нема мабуть ані кутика землі, кудиб не долітав його могутній гук.

Страшний, великий бій від 1914 року, в котрім і ми не стояли з заложеними руками.

„Або добути, або дома не бути!” — сказав український народ, висплаючи самий цвіт своєї молодіжи на ті криваві поля, на яких саме тепер рішаєть ся наша доля-воля!

Хай борють ся, як їх хоробрі предки, щоб вороги наші не сміли нам сказати, що ми сиділи дома і перед бурею сховали ся під стріху.

Що було в нас найліпшого, кинули ми на вагу.

Дай Боже, щоб важка пережила ся на добрий бік, на наш, на той, по котрім стоїть правда, сила і воля.

Ми того даром не хочемо!...

З пограбованих хат, зі спалених осель, з кривавих боєвищ нашого краю знімаєть ся до неба одна велика просьба: „За наші муки, терпіння і болі — хочемо волі!”

І дістанемо її.

Лиш не тратьмо надії, не збуваймо ся того розгону, з яким наші стрільці летіли на заклик свого Найвишого Вождя у великий бій.

Вірмо, що ані одна кривда не мине безкарно, ані одна краплина крови не пролять ся безслідно.

Всі вони будуть почислені, позбирані і покладені на тій великій вазі, на котрій важить ся судьба народів.

Не забуваймо, що про тих, які „для волі поклали голови на полі, внуки казатимуть колись: вони лягли, а не дались!”

З мужеською відвагою гляньмо в лице 1920 року!

У ПРИВІТ НОВОМУ РОКОВИ.

Зближали ся новий роче,
Гордо глядять твої очи
У безкрай — просторий свѣт;
Криєш в собі рїжні мрї
Не сумнїви, а надїї
Красні як минуших лїт.

Кожний юнак так думає,
Молодечий запал має.
До високо-взнеслих дїл
Плещь під хмари, плещь під зори.
Повно в ньому всяких порив
Повно ідейних надїй.

Зачне працю та вже вяне,
Мет не дїнке не стане,
Не досягне що бажав.
Та нїм старість приближить ся
Він у журбах похилить ся,
Бо не право поступав.

То-ж нїм вступив на дорогу
Прийми сю нересторогу:
Не йди прадїдів шляхом,
Господарюй справедливо
Загаси пожариц живо,
Не сквернись кривди грїхом.

Глянь у твоїх предків книги,
Дизнай ся про їх подвиги—
Не говорю се на смїх—
Глянь на вікове живо
Та розсуди справедливо
Чия кривда а чий грїх.

Твої предки діди сиві
Для нас були нещасливі.
Про них аж згадати сум;
Шіментом розбоєм жили,
Свѣт в рїїну замінили,
Висказать не всілі ум.

Страшні кривди нам задали
Трупи мов снопи встеляли
По наших рідних степах,
А могили немов гори.
Та крові пролялось море
Всюди плач, риданє страх.

А над всій був нездатний
Попередник твій остатний
Серця крихітки не мав.
На всі злочини, розбої,
На жар України свѣятої
Байдужно ся приглядав.

Гірші некла чинив злиднї,
Нищив свѣтоці, свѣятинї
І свѣщенєство мордував;
Старці, вдови, сиротята
Від страшного супостата
Не закрив, не заховав.

Козацькі діти у гробі,
Мати-Україна в жалобі
Сумує, плаче, рида,
Про кривди свѣту голосить,
О волю, свободу просить,
Тебе роче вигляда,

Щоби із твоїм приходом
Над українським народом
Зійшло сонце свободи,
Сонце правди, сонце волї.
Застанови ті розбої.
Мир правдивий заведи.

Віднови нашу хатину
Та блукаючу родину
Домів рідних поверни;
Покрути вражі окупи,
Засхлі рани омий з крові,
Безталанних пригорни.

*Борців безсмертної слави
Ті могили височаві
В пахучі цвіти уквітчай.
Сади, ліси опалей
Природій в шати зелені,
Хай цвітуть мов вічний май.*

*Многострадальна Вкраїна
Нехай стане самостійна,
Хай свобода гостить в нас.
Волю пісня хай лунає,
Синьо-жовтий стяг має
По всі віки, по весь час.*

Д. ШТОГРИН.

ЦЕРКОВ А СЪВЯТЕ ПИСЬМО

Кождий християнин-католик, обучений в правдах своєї віри, знає точно, що **католицька Церков захоче і поясняє своїм вірним Боже Обявлене**. Нема такого сьмільчака між членами нашої сьв. Церкви, що звертав би ся в спірних питаннях релігійних до кого иншого, а не до церковної учительської власти. Коли-б хто набрав иншого переконання і своїх пояснень не черпав з повисшого жерела, а основував би ся виключно на своїм особистім пересьвідченю, або на погляді якого-будь посторонного чоловіка, — сей тимсамим перестав би бути членом католицької Церкви. Сей погляд, що впливає не тільки із самого чистого розумованя, але й з висловів Сьвятого Письма, є так дуже укріплений в понятю кожного католика-християнина, що навіть найзвичайнійший поміж ними уважав би прямо за ересь инакше думати про сю справу.

Рівночасно з обниженем уровени моральности і загалом релігійности слідуєть проломи в основних правдах віри. Се бачимо дуже наглядно між нашим народом в Америці. Годі прямо собі уявити, щоби наш мірянин в старім краю поривав ся до порішуваня релігійних квестій або до самовільного пояснюваня Сьвятого Письма. А тимчасом тут, в Америці, хоч наш чоловік не набрав рішучо більшої просьвіти хоч би задля своїх тяжких занять, противно: затратив чималу частину із своєї природної

інтелігенції і релігійного характеру, а як-же часто можна стрінути ся по наших оселях з такими дивоглядними подіями, що неграмотний а гордовитий молодик говорить про справи віри так авторитетно, неначе професор з університетської катедри. Яка-ж соблазнь, яке „вавилонське столпотвореніє” може повстати між народом з таких причин, може собі уявити кожний неупереджений чоловік, якому справи віри і моральности лежать на серцю.

Із сеї власне причини, щоби нашому загалови пояснити сю важну справу і особливо серед морального рознузданя, в якім опинила ся велика частина сього загалу, дати недвозначну і ясну відповідь на пекучі релігійні питання, хочу в понизшій статі обговорити **справу відношення Христової (католицької) Церкви до скарбниці Божого Слова, Сьв. Письма.**

Святе Письмо є скарбницею Божого Обявленя. В нїм містить ся Божа воля, після якої повинні люди руководити ся у своїй житевій подорожи до пристани вічного житя. Церков же, заложена Спасителем на Петрі, держить Сьвяте Письмо у своїй опіці, голосить його своїм вірним і поясняє тоді, коли деяке місце в сьвятих книгах є неясне або двозначне. Щоби сеї важної і високої цілі не схибити, Сьвятий Дух хоронить Церков перед ошибочним поясненем або наукою. Спаситель обіцяв післати „Утішителя” не кожній одиниці з-окрема, але гуртови Своїх апостолів, котрі стали основою Церкви. Він сказав до них важке слово: **„Шедше, научите вся язики... учаще їх блюсти вся, елика заповідях вам, і се аз з вами буду до конца віка”**. Апостоли — се, як висше сказано, перша основа Церкви; се власть, се авторитет, що мав учити правд віри і моральности і дбати о заховане точне і незмінне того всього, чого учив Спаситель. Щоби воля Христова була точно виконана, наука Церкви мусить бути непомильна. Навіть коли-б Спаситель не був сього заявив Своїм словом, то самий наш розум вказував би на необхідність непомильности Христової Церкви. Коли-б однак з другої сторони кожда одиниця з ісповідників Христа могла пояснити Сьвяте Письмо після свого погляду і забаванки, тоді тимсамим уряд Церкви, як непомильної учительки віри і моральности, є зовсім злишний.

Нашою отже задачею буде: пояснити і доказати, що волею Божою не могло бути, щоби Сьвяте Письмо було правилом християнської віри незалежно від власти церковної.

Як було серед народу жидівського. — Щоби нам ся справа яснійше уявила ся перед очима нашої душі, гляньмо вперед, які відносини до Сьвятого Письма були у вибраного народу, Жидів. Як читати історію сього народу, то перше, що впадає в око, є незвичайна його релігійність. А релігійність жидівського народу основувала ся на незвичайно високім почитаню Сьвятого Письма. Не було ніколи у сьвіті другого народу, що мав би таке високе почитане Сьв. Письма,

*Всесв. о. Петро Полятишин,
верховний покровитель.*

як вибраний народ.. Всі справи, публичні і приватні, порядкували ся після змісту Сьвятих Книг. Коли сей нарід переживав історичні хвилі спокою і добробути, то Сьвяте Письмо було його найбільшими гордощами; коли-ж приходили хвилі національного поневолення і упадку, то Сьвяті Книги були жерелом його ободрення і надії. І мимо того, що Сьвяте Письмо було підставою публичного і приватного життя, то ніхто ніколи й не погадав, аби кождий Ізраїлтянин поясняв собі Сьвяте Письмо після свого уподобання. Коли повстала яка-будь трудність релігійна між народом, то сю справу рішав все найвисший Архієрей разом із синедріоном, що складав ся із сімдесять-двох цивільних і церковних судіїв. Рішене Архієрея і його прибічної ради судіїв

обов'язувало нарід під карою смерти. В Мойсеевій книзі „Второзаконіє” читаємо ось що в сій справі: **Коли буде тобі надто трудно розсудити справу між кровю а кровю, між позивом а позивом, між зраним а зраним, який небудь спір в твоїй оселі, так устанеш і пійдеш до місця, що його вибрав Господь Бог твій; і пійдеш до сьвящеників Левитів і до судіїв, що буде того дня і распитаеш, а вони дадуть тобі судовий вирок. І ти зробиш після слова, що його тобі скажуть на сім місци, що вибере Господь і припилньує сповнити всьо, як вони навчать тебе. То зробиш після слова закону, що його навчать вони тебе і по правді, що її скажуть вони тобі; а від вироку, що його скажуть не відступиш ні на право, ні на ліво. А чоловік, що чинити-ме очайдушно, та не послухає сьвященика, котрий там стоїть, щоби служити Господеви, Богови твому, — такого чоловіка вкарать смертю. Сим способом будеш викорінювати зло в Ізраїлі”.** (Второзаконіє, XVII. 8—12.)

Із сього ясного вислову кождий зрозуміє, що Господь Бог не приказує Жидам лагодити свої які-будь спори самою мертвою точкою закона, але відсилає їх до **живучої влади церковного трибуналу**, що його установив в сій ціли. Щоби сю ціль можна було успішно осягнути, то жидівські сьвященики мусїли бути обучені в Сьвятім Письмі; вони-бо були ширителями і пояснителлями Божого Закона між вибраним народом. **„Уста сьвященика мають перестерігати знаня; з його уст ждуть люди закону; він бо післанець Господа сил небесних”.** (Маляхія, II. 7.)

В дійсности дуже мале число Жидів, з виїмком сьвящеників, було в посіданю Сьвятих Книг. Сьвяті рукописи були дуже рідкі і дорогоцінні. А яким-же способом вчинив Господь се, щоби загал народу мав нагоду почути Боже Слово? Чи може наказав переписувати і помножувати сї сьвяті рукописи? Він наказав розкинути **Сьвящеників і Левитів** поміж загал народу, щоби вони були все під рукою, як прийде потреба обучувати нарід в знаню закону. Жидам заказано навіть читати деякі частини із Сьвятого Письма, поки вони не дожиють до трийцятого року житя.

Яка воля Христа Спасителя в сій справі? — А може часом Спаситель, коли зійшов з неба на землю змінив сю справу цілковито? Чи може наказав Жидам, щоби вони були особисто самі для себе одинокими авторитетами в студійованю Сьвятого Письма? Ніколи! Христос наказує народови слухати своїх законних церковних наставників, навіть тоді, коли приватне жите тих законних наставників і лишає багато до бажаня. В Євангелію від сьв. Матея (гл. XXII, 1—3) читаємо такі недвозначні слова: **„Рече тоді Ісус до народу, та до учеників своїх, глаголючи: На Мойсеевих сідалищах посідали книжники і фарисеї. Тим то, що вони скажуть, держіть і робіть; після діл їх не робіть, вони бо говорять, а не роблять”.**

*Всч. о. Михайло Кузів,
головний председатель.*

Се правда, що Христос сказав при одній нагоді: „Слїди Святи Книги, бо ти гадаеш найти в них жите вічне і вони дають свідоцтво про мене”. (Йоан, V. 39.) Се місце дуже часто наводять противники католицької Церкви, особливо протестанти, починаючи від 16-го столітя, і бундючно ставляють його як примір приватного пояснюваня Святого Письма. Та однак, коли приглянути ся повисшим словам близше, то в них не містить ся нічого подібного. Спаситель говорить тут виключно про Старий Завіт, бо Новий Завіт за житя Христа не був ще написаний. Дальше: Він говорить не до загалу жидівського, а тільки до фарисеїв, що були законними учителями Божого закону. Христос картає фарисеїв в наведеном уступі за се, що вони не хочуть узнати Його Божого післанництва. Він говорить неначе: Ви маєте Святе Письмо у ваших руках, то чому-ж не узнаете мене за обіцяного Месію, коли саме Святе Письмо посвідчає недвозначно, що я Божий Син? Спаситель відсилає їх до Святих Книг по докази Свого божества, а не як до жерела, з якого вони мають зачерпнути повної відомости в правдах

об'явлення. Впрочім, коли-б і так було, то сам Спаситель ніколи не основував ся в доказах Свого божеського походження на самих Святих Книгах, бо Своє божеське походжене доказав: 1) Свiдоцтвом сьв. Йоана Хрестителя, що сказав: „**Се Агнець Божий, що взяв на Себе гріх цілого сьвіта**”. 2) Своїми чудами, що їх сповнив без числа між жидівським народом. 3) Свiдоцтвом Небесного Отця при Своім хрещеню і преображеню: „**Се є мій Син любий, що в Нім найшов я своє уподобане, Його слухайте**”. (Мат. III. 16; Лука IX. 35). 4) Святим Письмом Старого Завіту, неначе говорячи: Коли ви не хочете узнати сї перші три докази за вистарчаючі, хоч вони так досадно переконуючі, в такім случаю не можете таки відкинути свiдоцтва Святиого Письма Старого Завіта, яким ви всі, книжники і фарисеї так дуже гордите ся.

Вкінци: У висше наведеном уступі Спаситель поясняє зміст Святиого Письма; тому його правдиве значіне є: не лишати сеї справи до приватного пояснюваня кожного пересічного читателя Святих Книг. Се є отже тяжке перекручене тексту, уживаючи його на доказ приватного пояснюваня Святиого Письма.

Ідїм дальше. Коли наш божественний Спаситель установив на місци Старого Закону Свою Церков, то чи мав намір поширювати сьв. Євангеліє при помочи розкидуваня примірників Святиого Письма, чи при помочи живого проповідуваня Своїх апостолів? Се є життєне питанє. Одвічаємо на се питанє, що Спаситель мав на приміті повернути всі народи до Своєї науки виключно проповідуванем Божого Слова. І дійсно: сї народи повернули ся не иншим способом. Слїдїм уважно історію наверненя поганських народів, а приїдемо до твердого переконаня, що ні один з них не навернув ся при помочи поширюваня друкованих чи писаних примірників Святиого Письма.

Сам Спаситель ніколи не написав ні одної стрічки Святиого Письма. Крім свiдоцтва сьв. Йоана, котрому наказав Христос написати об'явленє, не находимо иншого другого приміру, щоби Спаситель наказав Своїм апостолам і ученикам списувати у книги Свою науку. А хоч за часів Ісуса Христа істнували книги Старого Завіта, то Спаситель не наказував навіть одним словечком ширити сї книги між народом при помочи переписуваня. Коли Христос посилає Своїх апостолів на місіюну працю, то говорить виразно: „**Ідїть і навчайте всі народи**” (Мат. XXVIII. 19.) „**Проповідуйте Євангеліє кожній твари**” (Марко, XVI. 15.) „**Хто буде вас слухати, сей мене слухає**” (Лука, X. 16.) Гляньмо на місіюну працю апостолів, а побачимо, що вони виповняли волю свого Учителя в точно-назначених границях,

Як поступали собі сьв. Апостоли в сій справі? — Зпоміж дванадцятьох апостолів, сїмдесяти-двох учеників і найперших приклонників Христа, — тільки вісьмох лишило нам дещо із своїх писань. Ще й до того **Євангеліє і Посланіє** були написані і вислані до приватних осіб, або до поодиноких церков, а ніколи до загалу Христових ісповідників. Писані були вони на

*Впр. о. Володимир Довгович,
председатель Контрольної Комісії.*

случай якої-то великої потреби таксамо, як приміром в наших часах єпископи пишуть до своїх вірних свої **пастирські послання**, коли між народом появить ся яка тяжка моральна хвороба, або коли треба обучити свою паству в таких справах, що не зовсім ясні для загалу. Ніхто не може доказати, щоби апостоли намагали ся поширювати між першими христіянами хоч-би один примірник Сьвятого Письма. А за се вони **„пішли вперед, проповідуючи всюди, а Господь співділав з ними”** (Марко, XVI. 20.)

Так бачимо отже понад всякий сумнів, що так в Старім Завіті, як і в Новім Завіті наряд слухав в спрах релігійних і мо-

ральних виключно пояснень своєї законної влади, а ніколи не намагався пояснити собі Святого Письма приватно.

Початок протестантизму XVI-го століття. — До часу виступлення Лютра проти декотрих основних правд католицької Церкви, с. є. до так званої релігійної революції чи протестантизму 16-го століття, ніхто не чув ніколи від початку світа, щоби нарід управляв ся мертвою буквою закона чи-то в справах цивільних, чи-то церковних. Возьмім примір, яким чином порядкують ся цивільні справи в котрім-будь стейті американської республіки? Чи може після сього, як кождий поодинокий горожанин пояснить собі право даної держави, чи може після того, як даний закон поясняє і приновляє законний судія даної держави? Кождий второпний чоловік розсьміяв би ся сердечно на саму думку, коли-б одиниця приновлявала би до себе закон після свого власного уподобання. Тепер возьмім справу нашу. Чим цивільне право є для кождого горожанина, тим є Святе Письмо для кождого християнина. Так як цивільне право, так і Слово Боже мусить мати свого пояснителя, з якого словом чи ви роком кождий підвладний мусить числити ся.

Дуже часто чуємо ми такі слова: „Святе Письмо і тільки Святе Письмо повинно бути твоїм провідником”. Так говорять залюбки протестанти, не догадуючи ся навіть, що своїми ділами виступають проти своїх теоритичних виводів. Коли дійсно Святе Письмо в приватнім пояснюваню і приміненю є зовсім вистарчаюче для спасеня, то по-що-ж сі величаві протестантські будівлі, в яких дітий обучуєть ся в законі (катихизмі)? По-що-ж сі довжезні проповіді, виголошувані надто часто перед збором протестантів? По-що-ж се друковане згаданих проповідий по часописях і ширене їх між своїми приклонниками, коли поширене самого Святого Письма є зовсім вистарчаюче? По-що-ж тих легіонів „прічерів”, що по величавих будівлях, а і по корнерах публичних вулиць аж заходять ся від втовкмачуваня своїх особистих пояснень Святого Письма в голови слухачів, коли кождий з тих слухачів буде спасений, як начитаєть ся і пояснить собі після свого уподобаня неясне місце Сьвятих Книг? Коли примірник Святого Письма, що лежить на столі протестантської родини, є зовсім вистарчаючий до релігійного уморальнення сеї родини, по-що-ж тягнути ще молоду дїтвору на т. зв. „недільні школи” і робити насильство над їх умами, коли вона сама є в спроможі прочитати собі Святе Письмо і таким чином просьвітити ся в згаданих справах і спасти свою душу? Бачимо наглядно, що у протестантів що нишого є в теорії, а що иншого в практиці. Не говоріть отже, що Святе Письмо є одиноко-вистарчаюче; або, як дійсно вірите в сей клич, то перестаньте ваше навчанє, катихизаційне, зібране, публичні молитви, проповіді і т. д. і т. д. Одним словом: не ставайте посередниками між Богом а людьми, бо, після вас, справа спасеня душі — се справа між Богом а даною одиницею.

*Іван Боросевич,
головний касієр.*

*Евген Якубович,
головний секретар фінансовий.*

Справа приватного пояснювання в практиці. — Не завадить взяти під розвагу практичного приміру і доказати, що є прямо неможливо обмежити ся на мовчаливій книзі Сьвятого Письма і уважати її за одиноко-вистарчаючий дороговказ на житевім шляху. Нехай протестантський прічер чи агітатор подасть один том Сьвятого Письма своєму знакомому і скаже хоч-би так: „Возьми сю книжку; вона вистане тобі цілковито до спасеня”. Чи вже всякі труднощі усунули ся на бік через саме одержане сеї книги? Ні! Вже на самім початку читаня ожидає такого чоловіка трудність за труднощами. Сьвяте Письмо — се натхнене Боже Слово. А відки-ж сей чоловік може упевнити ся понад всякий сумнів, що одержана книжка є дійсно натхнена Божим Словом? Кожда бо часть Сьвятого Письма є далека від того, щоби мати наглядну певність натхненя. Ся книга, котру згаданий чоловік дістав до своїх рук, може містити в собі ще більше дечого, як саме Слово Боже, або може містити в собі тільки частину сього натхненого Слова. Треба нам знати, що Сьвяте Письмо не було все такою упорядкованою, вигладженою і гарно-оправленою книжкою, як ся, що її ми купуємо в наших часах у книгарни. Протягом кількох століть — воно було самими уривками, розкиненими по цілім тодішнім християнським сьвіті. Ще одна важна річ. Появляли ся також підроблені чи там фалшиві Євангелія і Послання, що поширяли ся між вірними несовісними бунтарями або еретиками. Прим. знаємо про підроб-

лене Євангеліє сьв. Петра, сьв. Якова і друге Євангіліє сьв. Маттея.

Католицька Церков, в повноті своєї власти, на III-тім соборі в Картагіні (р. 397), відділила половину від зерна і рішила, котрі книги Сьвятого Письма є **канонічні** (себ-то натхнені) а котрі підроблені, ненатхнені, або так звані **апокрифічні**. Навіть в нинішних часах між протестантськими сектами висуваєть ся на видне місце питанє, котрі книги треба прийняти, як правдиві, а котрі ні. Деякі християни континентальної Європи не узнають Євангелій сьв. Марка і сьв. Луки, бо сі Євангелія не були в числі апостолів Христових. А Лютер звичайно називав посланіє сьв. Якова „солом'яним листом”.

Однак, коли-б сей чоловік, що одержав примірник Сьв. Письма з рук прічера, був певний, що він містить виключно натхнене Слово Боже, то яким-же чином буде він в спроможі упевнитися, чи переклад зроблено вірно і точно? Сьвяте Письмо писане було оригінально в єврейській і грецькій мові, а ми маємо тільки переклади. Щоби хто-будь пересвідчив ся, чи сей переклад є вірний чи ні, мусів би вперед студіювати єврейську і грецьку мову, а опісля порівнати переклад з оригіналом. А як же мало людей є в силі довершити такого тяжкого діла!

Приходимо отже до конечного заключеня, що коли маємо узнати який-будь примірник Сьвятого Письма за натхнене Боже Слово, то мусимо удати ся з ним по остаточне рішене до власти католицької Церкви, що була одиноким сторожем Сьвятих Книг через п'ятнайцять століть.

А навіть коли-б ми переконали ся вдоволяючо, що переклад вистачено вірно і точно, то таки Сьвяте Письмо не може ніколи послужити, як виключно-одиноке „**правило віри**” і встарчаючий провідник до неба **независимо від умвучою законної церковної власти, що її маємо в Католицькій Церкві**. Компетентний провідник, що його Спаситель наміряв дати для нашого духово-релігійного житя, мусить мати конче три знаки: 1) мусить бути доступний для кожного, 2) мусить бути ясний і зрозумілий і 3) мусить вдоволяти кожного члена в квестіях віри і моральности.

1. Мусить бути доступний для кожного. — Хто бажає спасти свою душу, то провідник його в сій справі мусить бути доступний. А що задача Спасителя була: довести всіх людей до вічного щастя, тому і поміч в сій справі мусить бути легко-доступна рівно для всіх. Сьв. апостол Павло в першім посланію до Тимотея говорить, що Бог „**бажає, щоби всі люди спасли ся і прийшли до пізнання правди**”. Тому Господь Бог мусів дати людям в сій справі таку поміч, з якої кождий міг би легко скористати. А хто-ж відважить ся заявити, що Сьвяте Письмо було легко-доступне для ісповідників по всі часи?

Сьвяте Письмо не могло бути легко-доступне для перших християн, бо написане було аж по довгім часі після зорганізова-

*Михайло Климко,
головний секретар рекордовий.*

ня першої християнської громади. Християнська релігія була за-
ложена в р. 33-тім. Перша часть Нового Завіту, Євангеліє від
св. Матея, написане було вісім літ пізнійше. Церков основано
двацять літ передше, нім св. Лука написав свое Євангеліє. А
Євангеліє від св. Йоана появило ся між сповідниками Христа
аж при кінци першого столітя. Через багато літ після написаня
Євангелій і Посланій, були вони в посіданю виключно тих цер-
ковних громад, до котрих були написані. Аж при кінци четвер-
того столітя Церков усталила Канон Святих Книг і оголосила
натхненим Словом Божим всі сї книги, що входять в склад
Святого Письма, яке маємо нині під нашими руками. А не треба
забувати, що се був золотий вік християнства! Найсвятійші і
найбільше усовершенні в християнських чеснотах люди жили і у-
мирали і йшли до неба передтим, нім були написані найважнійші
частини Святого Письма. Коли-б, як кажуть вороги католиць-

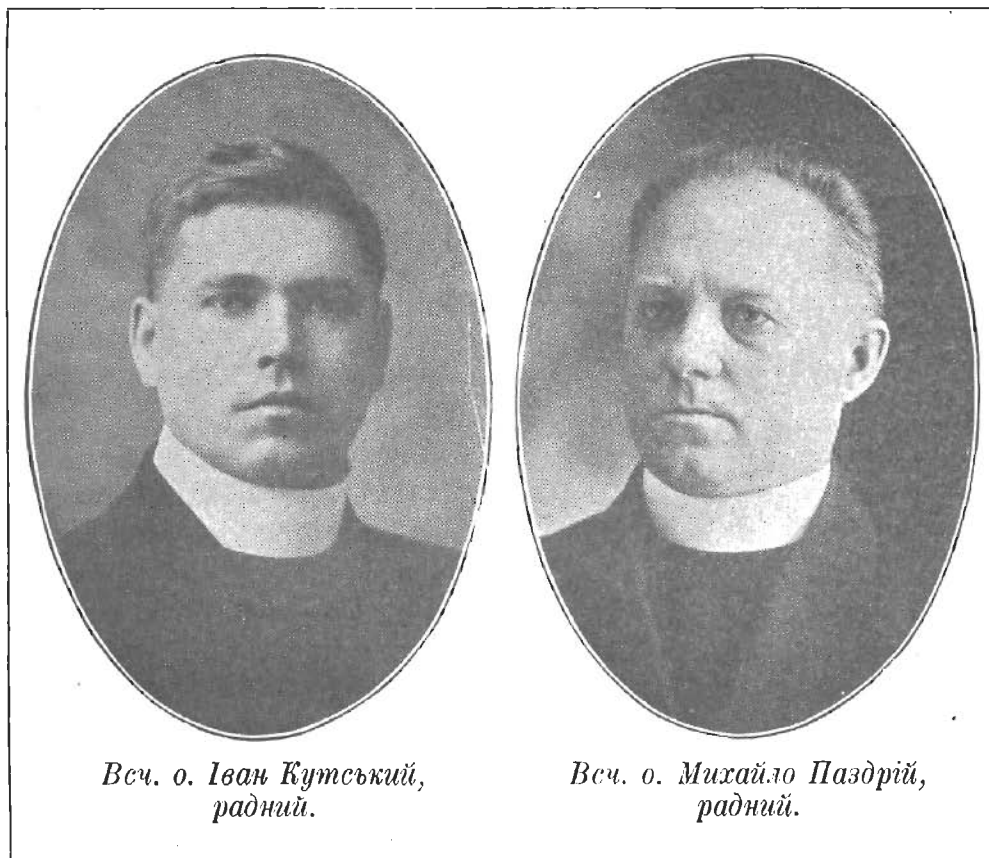
кої Церкви, читане і приватне пояснюване Сьвятого Письма було одинокою дорогою до спасеня, то що-ж мало-б стати ся з душами тих перших ревних і сьвятих ісповідників Спасителя?

Друкарську штуку винайдено аж в пятнайцятім століттю (1440). Яким-же чином було се можливо дати до рук примірник Сьвятого Письма кождому християнинови, починаючи від четвертого до пятнайцятого століття? Протягом того часу Сьвяте Письмо переписували монахи і учені; се вимагало чимало муравлиного труду. І за сей час було ледви кілька соток попереписуваних примірників Сьвятого Письма, та й дотого вони були в руках сьвящеників і учених. **Відповідно до системи протестантів, штука друкарська була далеко потрібніша для апостолів, як дар проповідуваня. Се було дуже добре для Лютра, що він не прийшов на сьвіт аж одно століте після безсмертного винаходу друкарської штуки Гутенбергом. Коли-б се було стало ся одно століте скорше то його ідея провадження релігійного двістапятьдесять мільонів людей при помочи самого читаня Сьвятого Письма була-б принята у сьвітї окликами згїрдливого сьміху і невідмінно була би спричинила його перенесене з проповідниці у Віттенберг до дому божевільних (Мартінет: Релігія в суспільности, том II. стор. 10.)**

А навіть і в наших часах, при великанській помочи друкарських машин, при інтензивній агітації богатих Біблійних Товариств, що свою діяльність поширюють по цілій земській кулі, засипуючи місіонарів тисячами примірників Сьвятого Письма на всіляких мовах і діалектах, неможливо, щоби Сьвяті Книги змогли дійти до рук і сьвідомости кождого ісповідника Христа і охочого до спасеня своєї души.

Бо. коли-б навіть Сьвяте Письмо було по всі часи приступне для кождого, то як багато мільонів людей жиє в кождім століттю і серед кождого народу (не винімаючи і нашого століття широко-осьпівуваної і гордовитої просьвіти і поступу), ще не може найти доступу до Сьвятих Книг прямо тому, що не уміє їх читати! А з того виходить, що для многих людей хибна наука про приватне пояснюване і читане Сьвятого Письма робила-б спасене їх не тільки утрудненим, але прямо неможливим.

2. Компетентний релігійний провідник мусить бути ясний і зрозумілий для кождого, так, щоби кожда одиниця змогла зрозуміти правдиве його значіне. А чи Сьвяте Письмо є дійсно зрозуміле для всіх? Ні, се неправда! У нім є дуже багато темних і трудних місць не тільки для чоловіка невченого, а навіть і для ученого. Сам сьв. Петро пише, що в посланіях сьв. апостола Павла є „деякі річи, що їх дуже трудно зрозуміти, а які неuki і неутвержені (у вірі) перекручують, як і інші писаня, на свою власну погибель”. (II. Посл. Петра, III. 16.) А послідовно він говорить до нас в иншій місци, що „жадне пророцтво Сьвятого Письма не розв'язуєть ся приватним поясненем” (Тамсамо. I. 20.)

*Всч. о. Іван Кутський,
радний.*

*Всч. о. Михайло Паздрій,
радний.*

Читаємо в Діяннях Апостольських таке цікаве місце: „І ось чоловік з Етіопії, евнух, вельможа Кандакії, цариці етіопської, що був над цілим скарбом її, він приходив поклонити ся в Єрусалим і вертав ся, а сидячи на своїм возі, читав пророка Ісаю, Сказав Дух Филипови: Приступи та пристань до сього воза. Приступивши же Филип, почув його, як читав пророка Ісаю і сказав: Чи розумієш, що читаєш? Він же каже: Як-же можу (зрозуміти), як ніхто мене не навчить? І просив Филипа, щоби, вилізши, сів з ним. Місце же Письма, що читав було се: Як вівцю на заріз, так вели Його; і як ягня без голосу перед тим, що його стреже, і не відкриває своїх уст. У принеженю Його суд Його взято і рід же Його хто ісповість; бо береть ся із землі жите Його. Озвав ся же евнух і каже до Филипа: Прошу тебе, про кого пророк се глаголе? Про себе, чи про кого иншого? Відкривши жи Филип уста свої і почавши від писання сього, благовістуввав йому Ісуса”. (Діяна, VIII. 27—35.) „Як можу я зрозуміти, як ніхто мене не навчив? Тими смирними словами виявляє вельможа, що він не має права сам пояснити собі Св'яте Письмо.

Св'яті Отці Церкви, хоч багато з них перевело ціле своє жите на студійованю Св'ятих Книг заявляють, що в тих Книгах є чимало неясностей і трудностей. А однак в наших часах ми

стрічаємося дуже часто з не-доуками або односторонніми педантами з незнаними відомостями Святих Книг, що не добачують зовсім жадних трудностей в писанім Божім Слові і що відважують ся авторитетно пояснити кожний уступ і починаючи від першої Книги Мойсея аж до Йоаннового Об'явлення! Добре каже пословиця мудрців: Нерозумні входять сьміливо там, де ангели боять ся ступати.

Чи-ж події з протестантами-реформаторами не доказують повного нерозуму пояснюваня Св'ятого Письма на основі приватного погляду? Як тільки відкинули вони авторитет Церкви в сій справі і на його місце поставили свій особистий осуд, як найвищу авторитетну власть, то нема майже ніодного важнішого тексту Св'ятого Письма, над котрим не вели-б вони завзятої і довгої полеміки. Св'яті Книги змінили ся в руках протестантів в правдиве „**вавилонське столпотвореніє**”. Сини Ноя рішили у своїй гордості дістати ся аж до неба і вибудували собі височезну вежу Вавель. Та пляни їх не здійснили ся: вони покінчили ся в упадку і помішаню язиків. Сини реформації забажали також у своїй гордовитості провадити людей до неба при помочи приватного пояснюваня Св'ятого Письма, а їх гордовиті пляни покінчили ся серед упадку моральности і помноженя численних сект релігійних. Нехай мені буде вільно навести один примір: Слова: „**Сіє єсть Тіло Мое**” і „**Сія єсть Кров Моя**” — мали перед реформацією тільки одно значіне. А протестантська наука дала повисшим словам не менше, як **вісімдесять** ріжнородних значінь, а від їх часів се число зросло до сотки!

Ніхто не заперечить, що в наших часах істуне великанське число ріжнородних сект християнських, що з дня на день помножують ся. Ніхто такого не заперечить, що се помножуване християнських віроісповідань є голосним скандалом і надмірно тяжкою перешкодою на шляху навернення поганських народів. Правда, що найдуть ся також такі короткозорі навчителі — реформатори, які думають, що Бога прославляєть ся вельми ріжнородністю сект. Та однак се є тільки голословний висказ, без жадного змислу; се прямо наруга над тим всім, що складаєть ся на більше прославлене Всемогучого. Як же можна не признати, що сей страшний розділ в християнській родині є наслідком не чого иншого, як тільки приватного читаня і пояснюваня Св'ятого Письма? Кожний молодий прічер без загального образования, а тільки з поверхним вихованем, уявляє собі, що він дістав покликане з неба зачати нову конгрегацію релігійну і, що би грядучим поколінням передати імя і убезсмертнити його, кладе його на чолі ново-основаної секти. І кожний з тих „лідерів” модерних віроісповідань відносить ся до незміненого Св'ятого Письма о попере для своїх вічно-змінчивих релігійних поглядів.

Так отже одна секта християнська доказує словами Св'ятого Письма, що є тільки одна особа в Бозі, а рівночасно інші секти

*Дмитро Штогрин,
головний містопредсідатель.*

*Володимир Кашицький,
член Контрольної Комісії.*

доказують на основі висловів Сьвятого Письма, що є три особи, бо таке є Боже обявлене. Одні доказують на основі Євангелій, що Ісус Христос не є Богом, а другі поликують ся на тисячі слова на доказ божества Спасителя. Одна деномінація християнська заявляє своїм приклонникам, що Сьвяті Книги Нового Завіта наказують хрестити дітий-немовлят а другі тими-же словами доказують, що хрещене малих дітий не є конечно до спасеня. Деякі християни зі Сьвятим Письмом в руках учать, що Сьвятих Тайн зовсім нема і їх не потрібно. Другі знов, також з Сьвятими Книгами в руках, показують, що є тількик дві сьв. Тайни. Інші учать, що натхнене Боже Слово не грозить рішучо грішникам вічним огнем пекольным; а їх противники держать ся правди про вічність пекольної кари. Чи-ж не чули ви нераз, як протестантські учителі вичислювали точну дату кінця сьвіта, а коли їх питали ся, відки вони се знають, то відповідали, що зі Сьвятого Письма. А коли прийшов заповіджений час і сьвіт крутив ся спокійно, як і перше, то вони переносили сю дату на інший час....

Недавно тому кілька соток жінок мормонських, секти огидної по причині свого многоженства, внесли петицію до прави-

тельства у Вашингтоні з протестом проти вмішування уряду в їх приватно-релігійні справи. А знаєте, яким чином доказували свою петицію? Отже словами Сьвятого Письма доказували, що многоженство є зовсім законний і сьвятий спосіб життя родинного.

Отсе овочі — наслідки приватної інтерпретації! Чи не було б се резиковною річю пускати ся в довгу подорож на кораблі, на яким всі карабельні офіцери а й публика товпили би ся біля керми і взаємно видирали-б її собі з рук, доказуючи, що керма виключно в одних або других руках буде безпечна? А чи-ж не менше небезпечна річ є: віддавати ся в опіку тих вічно-воюючих між собою інтрпреторів Сьвятого Письма в дорозі до неба? Нічого менше, як тільки непомильна власть, може здорово-думаючого чоловіка заспокоїти, коли ходить йому о се, щоби успішно і без перешкоди відбути свою тяжку подорож до порога вічності. На сій точці не повинно бути двох думок між тими, що ведуть людей. Бо все мусить бути хтось один на переді коробля, біля керми, що його голос заручить всіх подорожних навіть серед найтяжших бур, що всьо є в порядку.

3. Правило віри, або компетентний провідник до неба, мусить бути в спроможі научити всіх правд, конечних до спасеня.—Саме Сьвяте Письмо не містить в собі всіх правд, що їх обовязаний християнин вірити і заховувати. Лишаючи на боці численні приміри, згадаю тільки, що кождий християнин є обовязаний сьвяткувати недільний день і здержати ся від непотрібної тяжкої роботи. Чи-ж заховане сього обовязку не є широко-розповсюджене між християнами? А однак: читаете ціле Сьвяте Письмо від Книг Мойсея до Обявлення, а певно не найдете ні одного найменшого натяку на конечність сьвяткованя недільної днини. Противно Сьвяте Письмо приказує нам сьвяткувати суботішний день, однак, як відомо, християнський сьвіт зовсім не обходить сьвяточно сього дня.

Католицька Церков зовсім розумно учить, що Спаситель і Його апостоли сповняли деякі релігійні обовязки, що про них нема ні згадки в Сьвятім Письмі. Приміром дуже багато християн молить ся до Сьвятого Духа, та сей обовязок не находить ся в жаднім Євангелію. Каже сьв. Йоан (XXI. 25). „**Є ще иншого багато, що зробив Ісус, що колиб описати зосібна, то думаю, що і цілий сьвіт не помістив би писаних книг**” А сьв. апостол Павло в II-ім листі до Тессалійців (II. 14.) каже: „**Отже братя держіть ся бодро і заховуйте передане, аж його ви научите ся чити з нашого слова, чи з нашого листу**”.

Із сеї причини мусимо заявити, що саме Сьвяте Письмо не може бути вистарчаючим провідником і правилом віри, бо: воно не може в кождій потребі дістати ся до рук потребуючого; бо не є ясне і зрозуміле навіть в справах дуже важних і що воно не містить в собі всіх правд, конечних до спасеня.

Боже борони, щоби дехто, прочитавши повисші замітки, прийшов до такого заключеня, що католицька Церков про-

*Іван Самуїл,
радний.*

*Дмитро Дмитришин,
радний.*

тивить ся читаню Сьвятого Письма, або що Вона є ворогом Йо-го. Католицька Церков мала би бути ворогом Сьвятих Книг? Милій Боже! Яка велика невдячність! Яка низька кливета містити ся в такому заключеню! Хто таке соромне слово каже, сей неначе заявив би, що Пречиста Діва намагала ся убити Немовля-Ісуса і перервати істноване „Сьвіта от Сьвіта”. На такій самій основі міг би такий чоловік посуджувати народного патріота, що він намагаєть ся знищити конституцію свого рідного краю, коли в дійсности він намагаєть ся тільки оборонити сю конституцію, захистити перед галапасними і несовісними крикунами-демагогами.

Протягом п'ятнайцяти століть католицька Церков була одним хранителем Сьвятого Письма і коли-б ся Церков дійсно бояла ся сих Сьвятих Книг, то яка-ж сила змогла була здержати її від знищення сього ворога? Ся Церков могла кинути се Письмо в морські глибини так, як грішниця-мати, боячи ся сорому, кидає своє неправесне дитя на певну загибель. А тимчасом діяло ся щось зовсім противного. Що-ж лишило ся з тих мільонів славних писаних творів, що їх знаємо тільки з імени? Майже всі вони загинули безнаслідно. А серед сеї руїни старинної літератури Сьвяте Письмо стоїть майже одним пам'ятником, як єгипетські піраміди серед моря пісків пустинних. Ся Сьвята Книга перетривала війни, революції і наїзди варварських племен п'ятнайцятьох століть. І хто-ж охоронив сі Книги від знищення, Католицька Церков. Без її опіки нині може-б дехто знав Сьвяте Письмо тільки з назви!

В нашім столітю друкарських парових машин ми не в силі собі уявити, якої великої праці і зусилля вимагало від церкви

захованя і розповсюднюваня Святих Кних! Учені монахи, що їх імена в нинішніх часах зневажають нерозумні і безсовісні люди, ціле своє жите переводили на переписуваню Святиого Письма і на прикрашуваню святих сторінок. Коли один монах умер, став на його місце другий і продовжав дальше велике діло схороненя Божого Слова від загибелі. Яка се була тяжка і мольозна праця, нехай послужить кілька примірів:

Канон Святиого Письма, як ми бачили, усталено в четвертім століттю. В тім самім століттю Папа Дамаскин приказав виготовити новий і точний переклад Святиого Письма на латинську мову, що була мовою загально-уживаною не тільки в Римі і Італії, але й цілого тодішнього цивілізованого світа. Коли-б Папи Римські були бояли ся, що Святие Письмо піде в новій одіжи між люди, то повисша подія з перекладом булаб цікавим обявом їх страху!

Задачу вистаченя нового виданя Святих Книг мав виконати свв. Єронім, найбільший тодішний учений і знаток єврейських мов. Сей переклад свв. Єроніма названо „Вульгатою”... А знаєте, чому? Отже тому, що рішено його розповсюдити як найширше поміж християнською суспільностю; тому „Вульгата” — се популярне видане Свв. Письма.

В шестім і семім століттю зачали повставати нові модерні язики в Европі з коріня латинського. Сейчас переложено Святие Письмо на сі всі язики. А не треба забувати, що то всьо діяло ся на приказ католицької Церкви. Преподобний Веда, що проживав в Англії в осьмім століттю, якого імя глибоко шануєть ся в тім краю, переклав Святи Книги на саксонську мову, що була тодішньою мовою Англії. Він помер, диктуючи останні стрічки Євангелія від св. Йоана.

Тома Арундель, архієпископ з Кентербері, у своїй похоронній промові над домовиною корлеви Анни, жінки Ричарда II., виголосив в р. 1394 велику похвалу для помершої за її велику ревність в читаню Святих Книг. Голова Церкви католицької в Англії не міг би заказувати другим сего, що признавав заслугою для королевої.

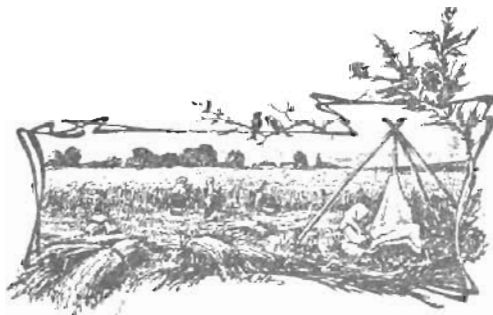
Тома Мор стверджує (ще перед виступом еретика Векліфа) що в Англії був добрий переклад Святиого Письма, „**що Його читали з пошаною і достоїнством добрі і побожні люди**”. А що частинні закази, щодо розповсюднюваня Святиого Письма слідували в 15-тім століттю, то сі закази спричинила сама ересь Векліфа і його приклонників; він бо вистачив новий переклад Святих Книг ошибочно і повкладав до свого перекладу такі нові річи, що були помічні для його ереси. І се було із сторони католицької Церкви зовсім природно, коли Церков дбала безнастанно про се, щоб розповсюднювати Слово Боже між людьми, то мусіла також дбати, щоби виданя тих Книг були точні і вірні, а не накручувані і позмінювані в мірі яких-то особистих або політичних потреб.

Друкарську штуку винайшли в 15-тм століттю, а вже несповна сто літ від сього часу прийшла реформація (протестантизм). Дуже часто говорило ся з перехвалками, а навіть гадаю, в наших часах говорить ся, що перше видане друкованого Сьвятого Письма було видане еретика Лютра. А однак незбитим фактом є, що ще передтим, нім Лютер приложив своє перо до паперу, то пятьдесятшість видань друкованих Сьвятого Письма вийшло в континентальній Европі, не вчисляючи видань англійських. З тих видань двацять-одно було в німецькій мові, одно в еспанській, пять у французській, двацять-одно в італійській, пять в бельгійській, а чотири в словенській.

А в новіших часах, коли отворите англійську католицьку Біблію, то найдете в переднім слові лист Папи Пія VI., в яким він сильними словами поручає людям побожне читане Сьвятого Письма. Лист Папи є найбільшим авторитетом в католицькій Церкві.

Сі факти, гадаю, повинні переконати кожного здорово-думаючого і чесного чоловіка, що католицька Церков є далеко від сього, щоби забороняти читане Сьвятого Письма; а коли дає які обмеження, то хіба тільки в справі перекручування або самовільного пояснюваня Божого Слова.

*(З невеликими змінами після карт. Гіббонса „Віра наших батьків”
подав о. ВОЛОД. ДЕРЖИРУКА.)*

ХРИСТОВІ ВОЇНИ

(Оповіданє історичне з перших віків християнства.)

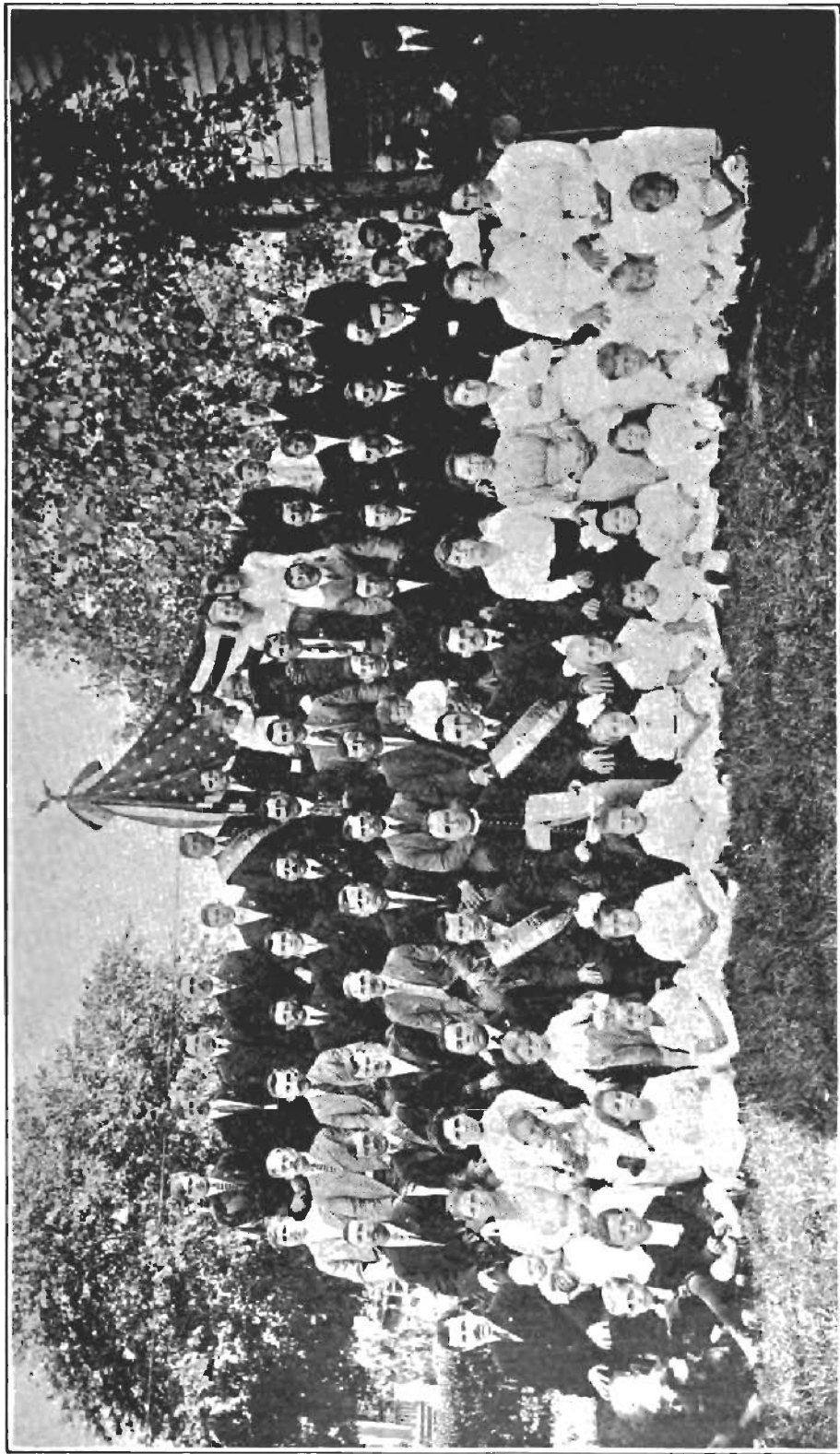
I.

Червоно-пурпуровими лучами облило сходяче сонце мурш вічного міста, Риму. Довкруги ціла природа будила ся до життя. Птички вихиляли цікаві головоньки з гніздочок, а побачивши, що вже засіріло, вилітали на-внї, сідали на найблизших галузках і витали веселим сьпівом Божу днину. Також і в самім місті будило ся життя з початком воскресаючого дня; чим вище підносило ся сонінько на небі, тим живіший рух замітити можна було і в помешканях людських і на публичних міських вулицях. Численні раби, що повнили публичну службу, бігали туди то сюди серед горячкового поспіху.

При одній з найкрасших вулиць находила ся хороша палатка. Була вона так побудована, що в самій її середині містив ся огород, окружений кольонадою; а кольонада була покрита дахом так, що мешканці палатки, що уживали огороду до проходів на сьвіжім воздусі, могли схоронити ся під дах на случай дощу. З кожної кімнатки виходили двері на кольонаду; домівки кімнат виложені мозаїковими плитами, а стіни і стелі були прикрашені хорошими малюнками і різьбами. Умебльоване кімнат складало ся з фотелів без поручий, бронзових ліжок і столів з кленового дерева; ноги від столів були з кости слоневої і закінчені артистичними різьбами.

З присінка, прикрашеного також хорошими фресками і різьбами, входило ся до т. зв. „атріум”. І тут, де тільки кипіло око, всюди побачиш твори штуки. Проти входових дверей була гостинна кімната. Хто увійшов до середини, мусів сейчас замітити елеґоричний фреиск „Будучність”, закрита занавісою, що її „Час” відкривав кінцем свого крила.

На право находила ся кімната для випочинку, на-ліво кімнатка до приватних розмов, а дальше була гостинниця, призначена на обіди, відки можна було бачити в глибині огороду капличку, що в ній давнійше приносило ся жертву по-

Братство св. Дмитрія, від. 24 Ірвудіна в Кармерет, Н. Дж.

ганським божкам. Нині згадана капличка стояла пуста, бо владителька гарної палатки була християнка і визнавала правдивого Бога. Називала ся вона Естера.

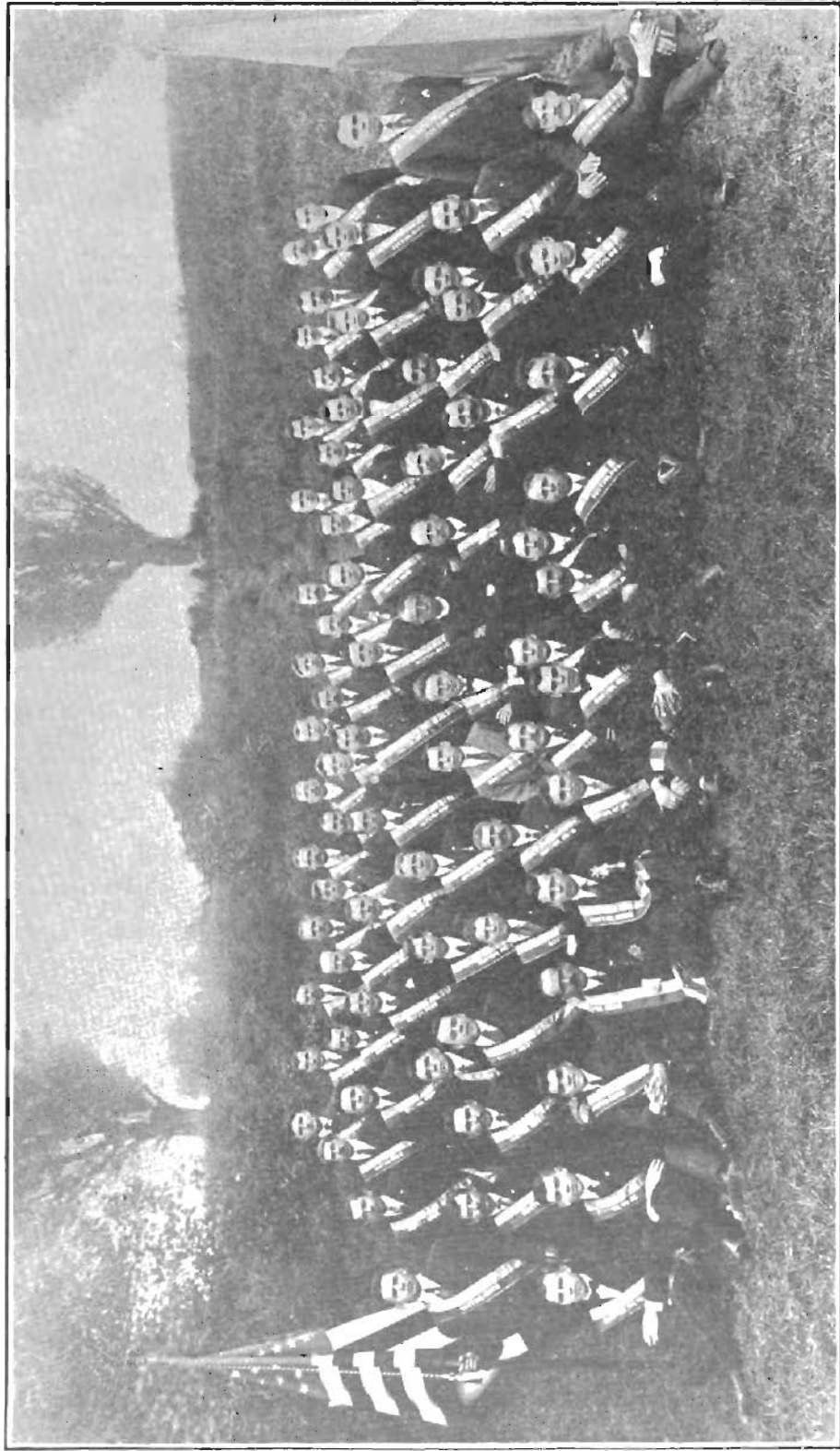
Вже сонце підняло ся високо на небо; раби принесли до ідальної кімнати стіл, заставлений стравами. До стола сіла Естера з двома дітьми. Вираз її лиця достойний, лагідний, черти дуже хороші, хоч змінені де-що більше під впливом смутків і невгод, як під впливом віку. Її син, Аврелій, сів з одного боку, а Марія, її донька, з другого.

В часі снідання, що складало ся з простих, невибагливих страв, читав один з рабів відповідні уступи із Софокля. Після снідання заняла ся Естера ручною роботою; Марія взяла арфу до рук, грала на ній зручно і співала матері хороші пісеньки. Лицько дівчини бліде, без найменшого румянця; волосє ясне, що спадало в буйних кучерях на плечі, білі мов алябастер; очі сині з довгими віями робили її подібною радше до ангела, що зійшов з неба на землю сповняти волю Божу.

Серед милого заняття не помітила Естера, що небо захмарило ся, а глухий голос грому заповідав близьку бурю. Лискавиці зачали прорізувати хмари, а страшний грім затряс основами малої палатки. Аврелій вибіг незамічений до огороду, щоби пригланути ся величавому видови. Бо чи-ж кращий може бути вид над розшалілу бурю, коли небо дрожить ціле серед полеміни, а грюкіт громів потрясає самими основами вселенної!

Коли всюди і кожної хвилі, куди глянемо, маємо нагоду подивляти і величати Бога, що навіть в найдрібніших річах дає нам докази Своєї доброти а рівночасно всемогучости, то в часі бурі, коли небо горить, Божа могучість, що держить на увязи розшалілу природу, маємо найкрасший доказ Його могучости. Дивимо ся на небо з подивом і шепочемо тихо молитви, щоби Господь Бог відвернув можливі шкоди від людей.

З подивом глядів Аврелій на небо; в його душі заціпила мати глибоку побожність і любов до Сотворителя. Перша Марія запримітила неприсутність Аврелія і чим скорше побігла до огороду, щоби закликати його до нутра палатки. Нечайно осліплюючий блиск наповнив природу і грім ударив в стовп, що стояв кілька кроків від Марії. Бідна дівчина хоче йти дальше, ловить докруги руками, не може ні кро-

Гов. Запорожська Січ в Бостоні, Масс. Заложене в р. 1914 загодами о. О. Павляка і п. Н. Навроцького.

ку поступити вперед і — падає зімліла на мармурові ступені. Коли відшукала притомність, оточували її вже всі домашні: Естера, Аврелій і Фаветина, її пістунка. Ся останна голубила її в своїх раменах і не жалувала ріжнородних ніжних нестоців. Та горе! Ангел Божий закрити світло її очей; вона осліпла. Надармо намагала ся безталанна дівчина отворити очі і витягала проти себе рученята до якого-то невидимого предмету, кликала болючим голосом:

— Мій Боже, яка-ж темрява довкруги мене! Мамо моя, мамо! Отвори мені очі!

В сій хвили поняла Естера цілу велич нещастя.

Ах! — крикнула. — Моя донечка осліпла.

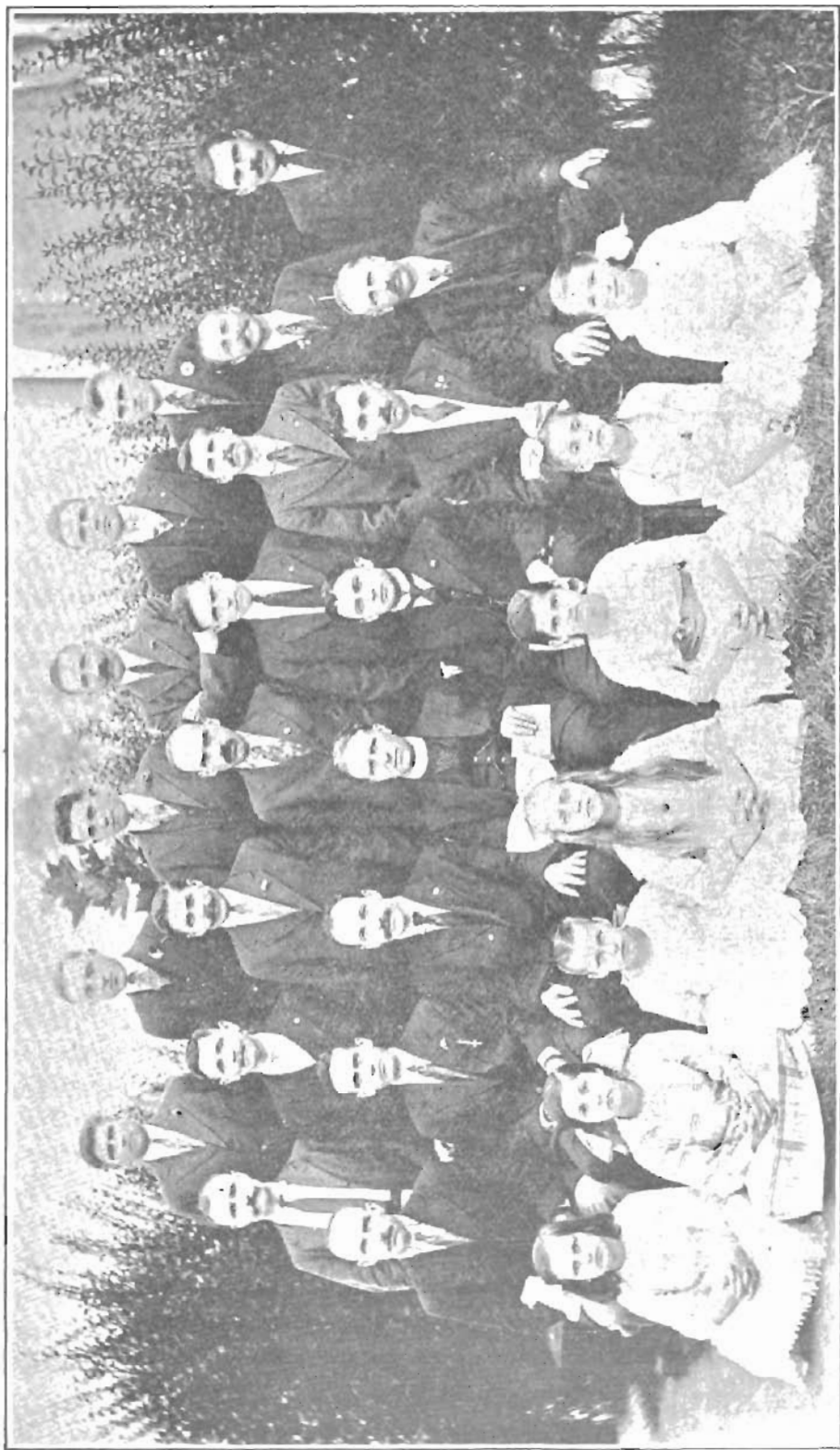
Захитали ся під нею ноги, зісунула ся на коліна, а нахплюючи голову до студенних мармурових плит, благала Бога о уздоровлене доньки.

Дарма! Нерозсліджені є шляхи, що ними Боже Провидіне веде людий в житю.

Від хвилі сього нещасного случаю посвятив ся Аврелій єдино своїй сестрі. Разом з нею говорив, виводив її на проходи, ходив, як ніч настала, до Катакомб на науку віри і моральности і так обоє впростили в ласці у Бога під печаливою опікою своєї побожної неньки. Личко Марії ставало щораз краще і подібнійше до лица Ангела. Та на жаль жадна лікарська штука не могла їй вернути утраченого зору.

Каже пословиця, що нещасте не ходить ніколи само, а веде за собою і друге. Новий удар мав упасти на Марію і Аврелія. Ся, що її вони називали своєю пенькою, тяжко занеждала. Коли всяка поміч лікарська показала ся даремною і Естера зрозуміла, що близький кінець її земської мандрівки, казала покликати свої діти і станути біля свого ліжка.

— Бог милосердний — промовила слабим голосом, подібний радше до шопоту, — поклич мене небавом до Себе. Благословила-б я сю хвилю, коли-б я не лишила вас серед такого зісваного світа. Маю однак надію в Бозі, що Він вас не опустить, а з високого неба буде хоронити вас Своєю святаю опікою і поведе вані кроки до певної пристани. Переносіть терпеливо вані терінія, знайте, що всі допусті Божі не є ніколи без причини. Провидіне Боже має свої цілі. Земське житє — се школа, в котрій маємо заправити ся до житя вічного. Бакала-б я в останних хвилях мойого житя як

Братство св. О. Николая, від. 105 Провідія в Честер, Па.

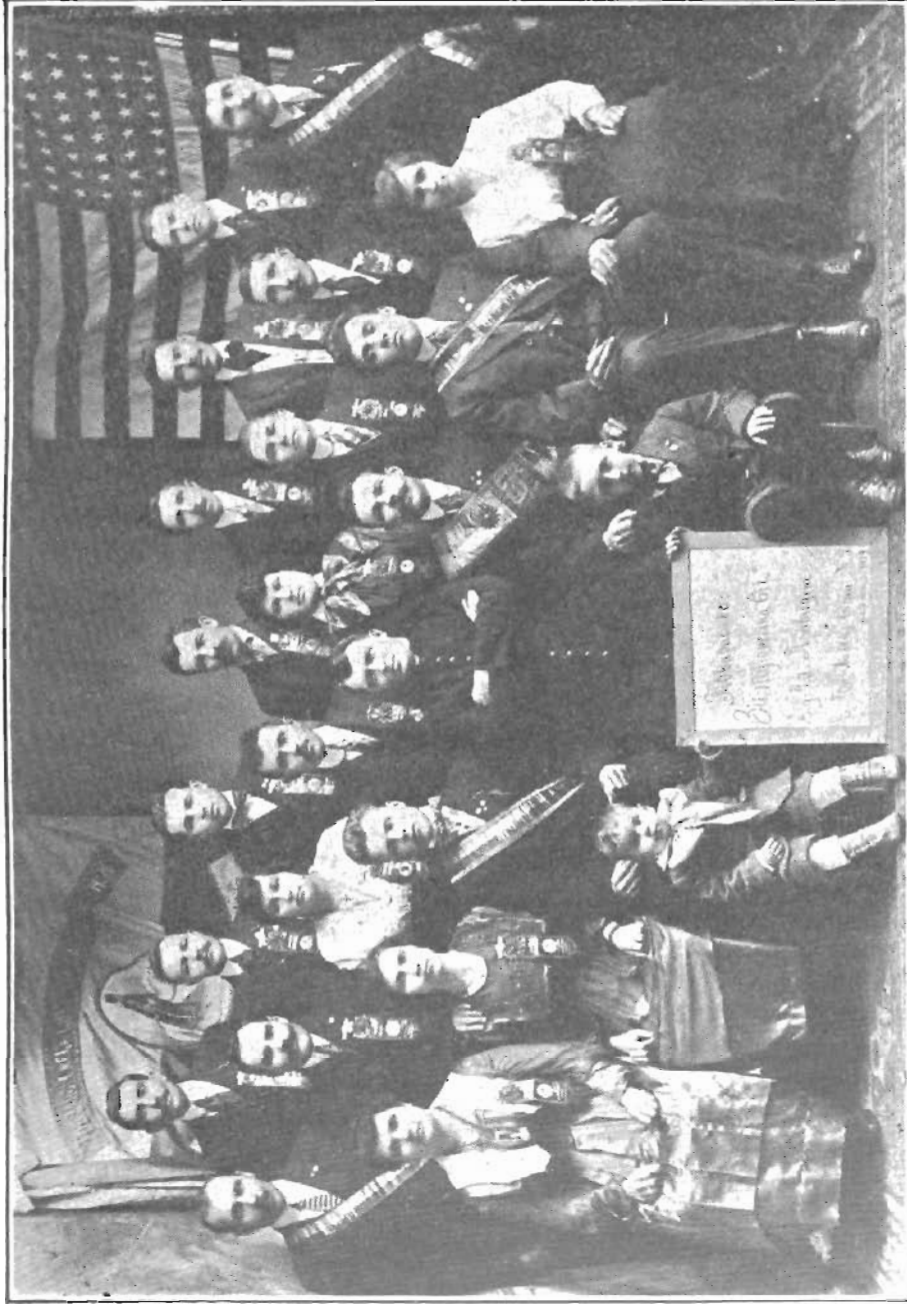
найвимовнішими словами представити вам щастє, що пливе з віри. Та ангел смерти вже зближаєть ся; знеможені мої очі вже замикають ся до вічного сну, довгого сну, що його називаємо смертю; а смерть — се тільки перехід до життя вічного. Бог милосерний простить мені, що останні хвилі мого життя посв'ячу вам. Аврелію і ти, Маріє! Ви обоє не є моїми дїтьми, а я не ваша мати.

Діти задрожали з великого здивованя, а умираючи говорила далі:

— Одного разу, коли я вертала з Богослуженя серед темної ночі, почувала я нечаяно близько себе дитинячий плач. Задержала ся я на хвилину, а опісля пішла до сього місця, відки доходив голос. На відломку скали сидів трилітній хлопчик і плакав ревно. Довкруги була пустка. Друга дитина лежала на землі біля нього і спала спокійно. Бідна Мариню, твій віддих на студеній, мокрій землі, був такий спокійний, неначе ти спочивала на груди своєї неньки. Від Аврелія не могла я нічого більше дізнати ся, як тільки се, що йому зимно, що боїть ся і що недобрый слуга вивів вас обоїх з дому і лишив на сїм відлюднім місці, обіцяючи, що скоро верне. Падав дощ дрібний і проникливий. Не чекаючи повороту слуги, взяла я тебе, Мариню на руки, а тебе, Аврелію, за рамя і пішла домів. Через кілька слідуєчих днів водила я обоїх по місті, може хто пізнасть вас і донесе родичам. Та мої заходи були даремні. Стративши надію віднайдєня родичів ваших або яких-будь свояків, узяла я вас за свої діти. Я була вдова, незалежна від нікого, хіба від самого Бога, то і Богови я вас посв'ятила. Казали вас охрестити і назвати: Аврелій і Марія. Перше слово, що його почувала я з уст Марії, було „мамо”. О, яка я була щаслива, яка розкіш розлила ся по моїй груді, коли я почувала се солодке слово! Марія повторяла се слово частійше, витягала до мене рученята, а я цестила її, як рідна мати...

Тут задержала ся Естера на малу хвилину, щоби відітхнути. А опісля з великим видимим трудом оперла ся на рамя і добула зпід подушки малу коробочку. В коробочці находив ся медалик з дорогого каменя, на нїм портрет женщины а під портретом підписано: „Ляодікея, Медальоник висїв на золотім ланцюжку.

— Отсе Мариню, — говорила дальше умираюча — сей медальоник висїв на твоїй груді і може буде можна дізнати ся

Тов. Запорозьська Січ, від. 46 Провідія в Лонг Айленд Сіті, Н. Й.

при його помочи, хто є ваші родичі. Зблизь ся до мене, дитино, нехай завіщу, знов на твоїй шиї сей медальоник, на котрім є портрет імовірно твоєї матери.

Добула останних сил, переложила ланцюшок через голову Марії, поблагословила знаком сьвятого хреста і додала уриваним голосом:

— Боже будь для них батьком і опікуном!

Голова її опала на подушку, тяжке зітхненє добуло ся з груди, руки й ноги випрямували ся в конвульсіях і — чиста душа улетіла перед престол Найвисшого.

— Ненько, ненько наша! — закликали разом діти і кинули ся до неї, засинаючи мертво тіло горячими поцілунками.

Та „мати“ не чула більше діточих зойків і заводів, не була в силі одвітати. Лишили ся безталанні діти бідними сиротами, самі на широкім сьвітї. Мпмо численної служби, що ради памяти на добросерну властительку лишила ся вірною і дітям в палатці, то однак було тепер неначе пусто.

Нераз сліпа Мариня надслухувала, чи не надходить ненька, та даремні були її ождня...

II.

Діоклеціян — отсе одно з тих імен, що кровавими буквами записали ся в історії християнства. Він походив з низького роду, був сином невольника, котрому його пан Аврелій, дарував свободу. В молодих літах вступив був до війська під іменем Докля (імя се походило від дальматійського села, Доклі, відки походила його мати). Пізнійше назвав себе Діокль, а дальше Діоклеціян. Мав також інші імена, як прим. Валсрій, а се тому, що бажав хвалити ся славними іменами предків, котрих не мав. В рангах військових йшов дуже скоро вперед, поки не іменували його начальником цісарської прибічної сторожи в тійсамій хвили, коли умер цісар Нумеріян, котрого замордував його власний тесть. Вихіснувавши пригожу хвилю, військо вибрало Діоклеціяна за цісаря. З початку заряджував він державою розумно і справедливо; та се було тільки саме удаванє, щоби таким чином приеднати собі прихильність підданих. Пізнійші його літа були одним пасмом злочинів, зноміж котрих найстрашійші записані в історії переслідування християн. Які-то були страшні переслідування! Дійсно, що кров ісповідників Христа лила ся по-

токами! Инакше діялось в римській державі коли ся держава повставала до життя. Слави шукав Римлянин на полю бою з ворогами, а вправляв ся в лицарських двобоях. Нині дух Римлян, приголомшений бременем віків, запліснів і ослаб; бавив його незмірно від умираючих а бездомних християн, як вони гинули від кігтів галапасних звірят. А християни більше цінили жите вічне, як жите дочасне і йшли на смерть з такою радістю, як побідоносці серед тріумфів.

Від часу смерті Естери жила Марія цілковито від людий і світа. Мимо свого нещастя не попадала в роспуку. Христос Спаситель світа, скатований невдячним народом, увінчаний терневим вінцем, прибитий до дерева сорому і напоєний жовчію — був її підпорою в недолі. О, як-же горячо бажала вона жити в тих часах, коли то Христос Господь ходив по землі, і почути з Його уст: „**Віра твоя спасла тебе, іди в мирі!**“! Коли-ж таке бажане відозвало ся в її душі, то в резигнації похилила головку і піддавала ся Божій волі. Пригадала собі науку умираючої матери, що дочасне життя — се школа, в якій маємо приготувати ся до життя вічного.

Одного разу, коли вернула з богослуженя в катокомбах, оперта на рамена невільника, застала перед домом Фавстину, залиту ревними сльозами.

— О, Мариню, — кликала Фавстина, ридаючи голосно, — нещастє! Прийшли цісарські посіпаки і забрали зі собою Аврелія... Коли-б ти була тут, певно були би взяли і тебе. Утікай, Мариню, із сього проклятого міста! Утікай чим мерщій! Я вже понакувала в клуночок всі твої дорогоцінності — утікай!

— Ні, добра Фавстино, не утічу! — обізвала ся спокійно Марія. — Або висвободжу свого братчика, або упаде на мене його судьба. Збрай ся і ходи зі мною, Фавстино!

— Куди?

— До цісаря!

III.

Був се день сатурналій. Се свято ремське було установлене на честь поганського божка, Сатурна, за котрого панованя, як Римляни вірили, були щасливі часи для людий: була тоді рівність і загальна свобода. Припадало воно зви-

Братство св. Арх. Михайла, від. 52 Провінція в Кеґден, Н. Дж.

чайно на 17-го грудня і тривало повних три дні. Сатурналії були найбільшим річним торжеством і тоді всі без винятку, — раби і свободні, — віддавалися без міри радості і забавам. Тоді різниці станів зникали; уставали також всякі заняття і справи публичні. Заряджували великі пирі і гостини, в часі котрих їли і пили пани разом з рабами. Це свято було страшне, серед якого відбувала ся загальна огидна роспушта і безпримірне шияньство.

На вулицях Риму роїло ся від п'яної товпи; жінщини бігали, мов розсатанілі, з розпущеним волосем. Дикі верески лунали далеко поза мурами міста. Серед сеї товпи йшла Марія, поступаючи звільна і питаючи прихожих о дорогу до палати цїсарської. Йшла сама без Фавстини, бо серед товпи нечаяно обі розлучили ся. Гляділо на неї чимало артистів і поетів і подивляло її незвичайну красу.

— Яка-ж вона гарна! — кликнув один з них.

— Це прямо богиня, а не дівчина! — додав другий.

— Знаю її! — обізвала ся хтось з боку. — Це християнка...

— Ні — обставав поет — це богиня, правдива богиня.

— Це християнка, слїпа від дитинства, донечка Естери .

— Брехня! — додав ще хтось инший.

— Коли вона не є християнка, то нехай зложить жертву нашим Богам! — озвало ся нараз кілька голосів.

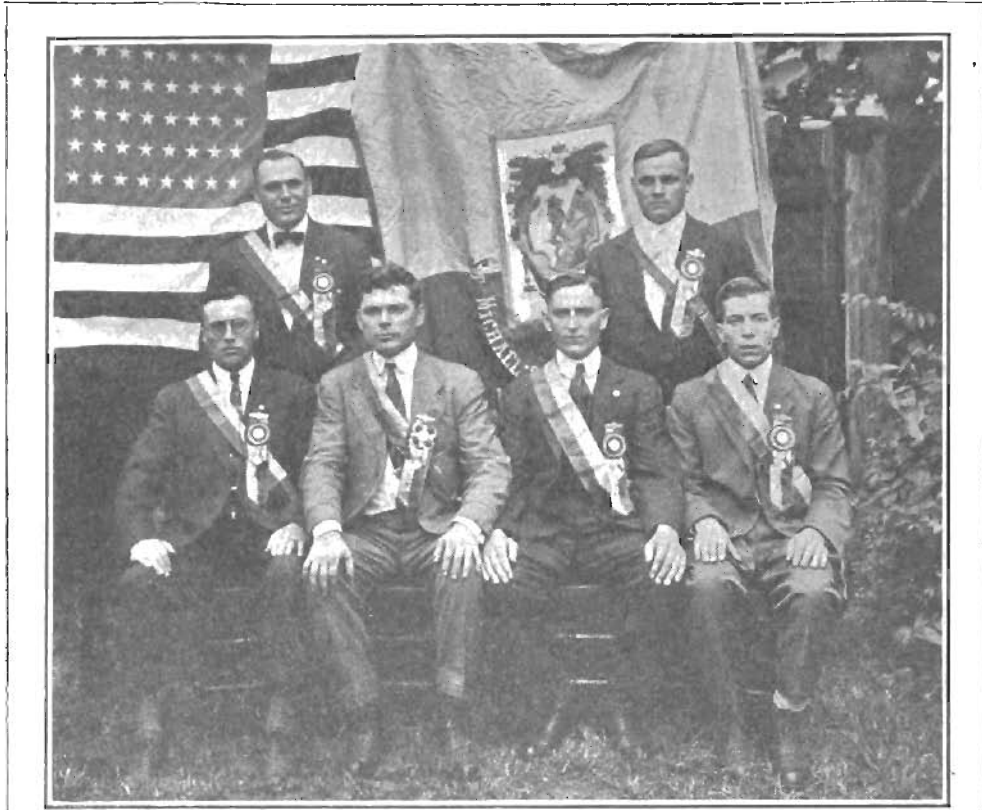
В тій хвили зачала товпа людська розступати ся, щоби зробити місце лектиці, що ї несли раби. В лектиці сидїла римська вельможа, патриційка. Приказала рабам задержати ся, а як побачила товпу людську, як відгрожувала ся слїпій дівчині, вставила ся за нею і просила, щоби ніхто не робив їй кривди. Та однак товпа, розгнївана мовчанкою дівчини, зачала кричати щораз голоснїйше:

— Це християнка! Нехай жертвус богам, або нехай умирає!

Неначе під панором якого-то внутрішнього інстинкту, зблизила ся Марія до лектики, немов надїяла ся опіки від незнакомої дами.

Нові крики давали ся чути щораз голоснїйше.

До цїсаря з нею! — чути було крики і тисячі рук витягнуло ся в напрямі нещасливої дівчини. Вельможна жінщина, що сидїла в лектиці, побачила нечаяно медальон, що

Уряд Бр. св. Михаїла, від. 52 Провидія в Кемден, Н. Дж.: Сидячі: А. Чубик, заст. предс.; Д. Завойський, предс.; О. Лазор, секр.; С. Хадай, кас. Стоячі: П. Завойський, контр., П. Плакан, заст. кас.

висів на шиї Марії і зловила його рукою. Та розсатаніла товпа пірвала дівчину великою силою, ланцюшок урвав ся і лишив ся в руках римської матроні. А товпа, жадібна нових вражінь і видовищ, понесла її радше як повела перед палату цісаря. Виглядало се радше панохід тріумфальний.

— Цісар! Цісар! — лунали довкола крики.

Діоклеціян показав ся на бальконі. Товпа утихомирилася, не на довго. Повстали нові верески:

— Се християнка! Ми привели її до тебе, щоби ти її осудив!

Увели її до середни палати і поставили перед цісаря.

— Ти ще дитина. — промовив Діоклеціян. — Мені тебе жаль! Зложи жертву нашим богам, а дарую тобі жите.

— Цісарю! — одвітила Марія. — Я не прийшла бла-
гати тебе о моє житє, що є в руках Предвічного Бога; я
прийшла вставити ся за моїм братом. Благословенний Бог,
що дав так, що товпа привела мене аж перед твоє лице, ціса-
рю. Знаю тепер, що не повернеш мені мойого любого брата;
дозволь мені отже умерти разом з ним.

— Верну тобі брата, як зложши жертву богам. Наду-
май ся, скажи слово, а брат твій сейчас опинить ся на волі. А
коли вимовиши нерозважне слово, то воно буде для нього
засудом смерти.

Коли-б я такою цїною мала окупити житє мойого бра-
та, то заслужила-б на його погорду і гнів Божий. Не від-
ступлю від провдивого Бога і волю радше умерти разом з ним.

— Відведіть її! — кликнув гнівливо Діоклеціян.

В тійсамій хвили протиснула ся через товпу якась жен-
щина, в руках держала медальок з ланцюшком. Упала до ніг
цісаря і кликала голосом, повним роснуки.

— Ласки, ласки, цісарю! Благаю тебе! Я Людінея, на-
лежу до прибічного товариства цісаревой, а ся дівчинка —
се моя донька Аґата.

— Твоя донька! А хтож се засьвідчить? Ніколи не бачив
я сеї дівчини в твоїм товаристві.

Коли вона була немовлятем, шірвав її мій раб і виніс з
дому разом з другою моєю дитиною, сином. Сей раб вчинив
се гідке діло з нимети; його опісля належно покарали. Тоді
мешкала я в околиці Риму. Нині казала я перенести ся в
лектиці по вулицях міста і побачила нечаяно, як товпа окру-
жила дівчину, як мені відразу здавало ся, з роду аристокра-
тичного; казала я отже рабам моїм задержати ся, щоб дізна-
ти ся про причину криків товпи. І ось пізнала я на шії дівчи-
ни отсей медальон, що його завісила я мойї дитині давно-
давно тому на шию.

— Так отже донька твоя є християнка?

— Вона не є християнкою, бо уродила ся в нашій вірі.

— Я є християнкою — обізвала ся спокійно Марія. —
Я і мій брат охрещені і визнаємо правдивого Бога.

— Проч з нею зперед моїх очей! — крикнув гнівливо
цісар.

І вивели її до тюрми: а тимчасом мати лежала у ніг
Діоклеціяна і обливала їх горячими сльозами.

IV.

Біль Марії в тюрмі не знав границь. Стрінув свою рідну неньку, не могла її побачити, не вільно було приголубити її до свого серця. Стрінула її, щоби стратити її на-все в сім життю. В горячих молитвах дізнавала успокоєня душі; молила ся до Всемогучого о витревалість в терпіню і о спасене душі своєї нечаяно-віднайденної матери. Що її мати була поганка, — та думка непокоїла її незмірно і спричиняла страшні душевні муки.

Одної днини, коли Марія на вколішках молила ся горячо, відхилили ся тюремні двері.

— Агато! — почув ся голос, повний ніжності.

— Хто се мене кличе? — одвітила Марія, підводячи голову. — Імя і голос мені знакомий.

— Агата, — се твоє імя; а голос мій, твоєї матери.

Моя ненько! Дорога моя ненько! — Закликала Марія, підбігаючи до неї з витягненими раменами.

Ляодікея обняла її і приголубила до серця і обсипала поцілунками.

— О, моя дитино, моя солодка доню — шептала Ляодікея серед сліз, — видерли мені тебе тоді, коли ти була ще дитиною; видерли зпосеред роскоший і богатства, що на них мало-хто може здобути ся; а нині бачу тебе в тюрмі і то — сліпу! О, безталанна, нещасна моя дитино!

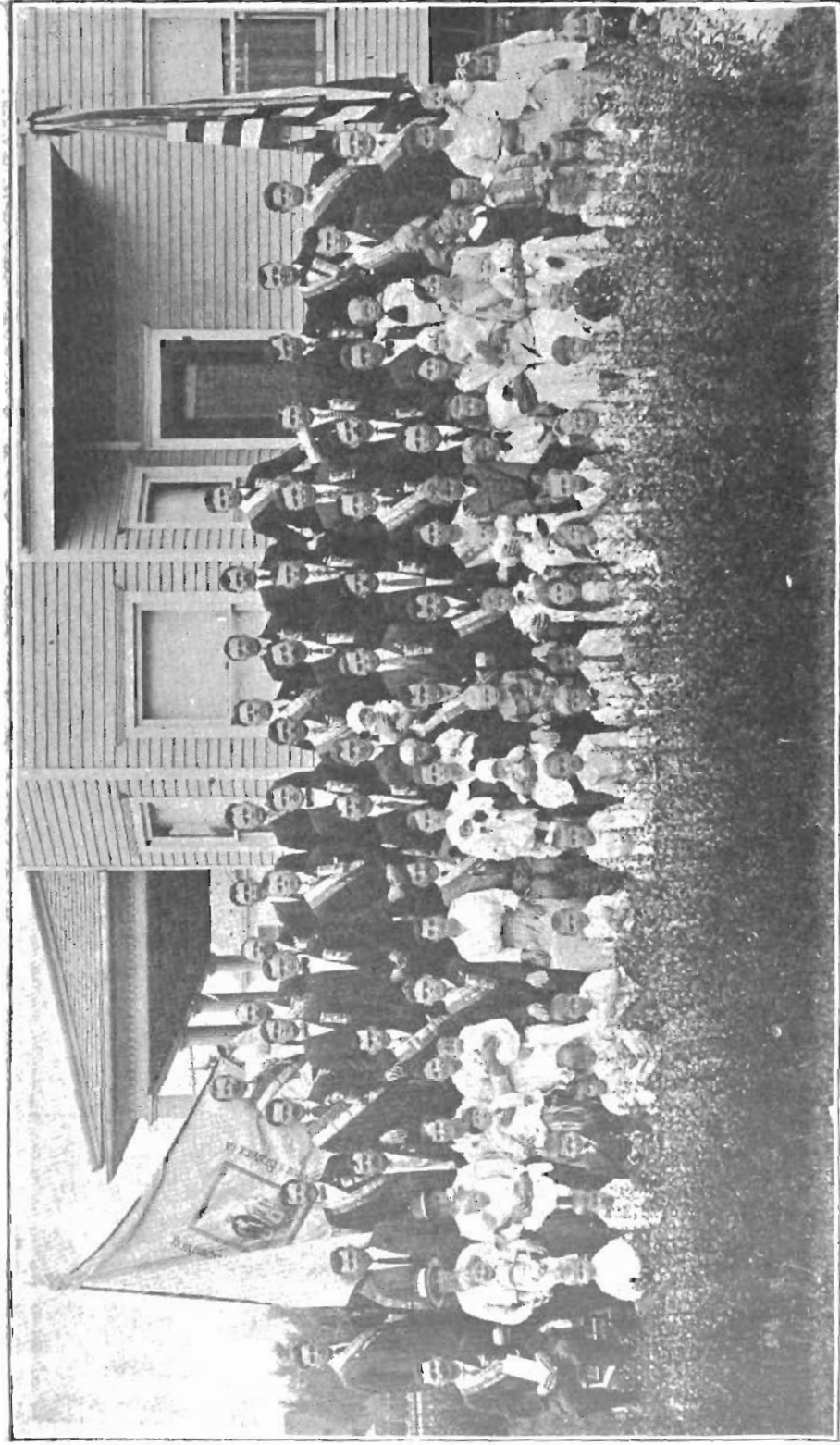
— Щаслива, скажіть радше, ненько! Бог дає мені ласку, що можу умерти за Христа.

— Безталанна дитина! — повторила Ляодікея. — Яка-ж вона велика у своїм нещастю!

— Я не є велика, моя ненько, але постійна у моїх постановленях. Ах, коли-б ви, моя солодка ненько, могли вірити в правдивого Бога, тоді порозуміли-б, яка се розкіш жити й умерти для Него!

І Марія зачала розказувати о Пророках, о Матери Божій, о Христі Господі, о сьвятих Апостолах і мучениках. Не успіла справді пересьвідчити своєї матери про правдивість своєї віри, та кинула зерно, що унало на добру і плодовиту почву...

Колі Ляодікея вийшла з тюремної клії Марії, відвідала ще свого сина. Повитанє матери із сином було рівнож ніжне і чутливе, як з донькою. Називала його Теофаном, бо таке

Братство св. Кирила і Методія, від. 80 Провідія в Бервік, Па.

імя була йому дала в дитинстві. Також і Аврелій був сталий в сьвятій вірі. У своїй тюремній келії, в якій годі було розрізнити день від ночі, проводив він час на молитві. Нераз мав видіне, неначе духи сьвятих мучеників сходили з неба; тоді радував ся щастем і чув неначе прехороший сьпів ангельський, що вихваляли безконечну доброту і красу Божу.

Щераз завели Марію і врелія перед суд. Лиця їх були бліді, але тимбільше видніла ся на них рішучість і резигнація. Присутні люди заховували ся спокійно і дивили ся на них з певним подивом, а може й милосердієм.

— Моя сестричко! — закликав Аврелій, — терпи, терпи радо, бо терпіне відмикає брами. Отсе Спаситель виждає нас, спійнім ся!

Ляодінея лежала ниць біля ніг судії, заломлюючи з роспуки свої долоні і благала милосердія. Та засліплені люди не знають милосердія. Судії видали засуд смерти, бо Рим бажає повеселити ся, а „бодрі” Римляни шукають триумфів в знущаню ся над безоружними і слабкими людьми.

Засуджених відвели назад до тюремних келій. Саля судова опорожнила ся. На мармуровій долівці лишила ся зімліла жєнщина з роспущеним волосем. Се Ляодікея.

V.

Надійшов день виконання засуду. Була се днина така погідна, така гарна, що здавало ся, неначе Бог приспособив до великого торжєства, що мала завершити ся в небі.

Товна бігла юрбами на кроваве видовище і заняла виспі місця в амфітеатрі. Жєнщини—патриційки прибрали ся в як найкрасші строї і казали нести себе на місце видовища в лектиках. Вельможі уганяли ся в каритах, що блищали від золота і срібла. Гамір в цирку від веселих розмов. Мушцини шуткували, жєнщини реготали ся. Сенатори позаймали свої місця. Рєвіт нарочно голодом морєних кровожадних звїрюк лунав по амфітеатрі і було його чути далеко поза мурами Риму. Знатокі були сьвідомі, що ся признака великого „торжєства”.

Відділ преторіян увів на арену громадку засуджєних християн. Вони йшли спокійно, тихо, із зложеними на грудях руками. І стапула ся громадка безборонних, сьвятих людий на середній циркової арені, а серед них Аврелій і Марія. Затих голосний гамір; всі з подивом гляділи на будучих му-

Бр. св. Йосафата, від. 96 Провидія в Дітройт, Міч.

чеників. В серцях жінок зачало будити ся милосердіє для Аврелія і Марії, що були убрані в білу одіж, неначе на велике весільне торжество.

Вже мали дати знак отворити залізні решітки і випустити зголоднілі і кровожадні звірюки, коли нараз вибігає на арену жінчина з розпуценим волосем і лице її бліде, очі горять лискучим вогнем, одіне її в повнім неладі: в руках держить кілька домашніх поганських ідолів-божків, що їх забрала із своєї кімнати.

Се Людикея.

— Римляни! — закликала великим голосом, вимахуючи перед очима видців камінними ідолами. — Євангельська чеснота моїх дітей перекопала мене о правдностях христі-

янської віри. Не хотять вони жити зі мною в нашій вірі, так я бажаю отсе умерти разом з ними в їх вірі. Благаю божественного Спасителя, щоби допустив мене, новичку, хоч неохрещену водою, перед престол Свогого маєстату. Бог є справедливий! Його є будучність! Християнський дух обвіє цілу вселенну і унічтожить ваших божків. Проч з ними!

Вимовляючи сі слова, кидала божком-ідолом одним по другім; а вони з тріскотом розбивали ся о степені сенаторських сиджень.

— Нехай згине ся жєнщина! — Зарєвіла скажено товца цирку. — Вона зневажила наших богів і тим стягне їх гнів на наші голови! Нехай згине! Смерть для неї!

Серед сього крику і метушні почув ся нечаяно солодкий і мелодійний голос:

— Слава Тобі, Всемогучий Боже, що дозволив моїй матінці пізнати правду! Умирає щасливо і без страху, бо її душа буде спасена. Благословенний будь, Ісусе-Спасителю, що відмикаєш перед нами брами небесних подвоїв.

Се молила ся Марія.

Нечаяно серед сеї її молитви повстала велика яєність, бо отсе Божий Ангел, що його бачили тільки християни, зійшов з неба. В одній руці держав оливну галузку мучеництва, а в другій невеличке горнятко. Зблизив ся до Марії, замачав вершок галузки в горнятку і дїткнув ся очий дївчини. Підняли ся її повіки і вона — прозріла!

— Мій Боже! — закликала Марія, підносячи руки свої до очий. — Ти хотїв, що би я ще перед смертю побачила лице моєї рідної нєньки! Слава Тобі, Христе!

Повстав легесєнький вітер, неначе порушеня ангельських крил; се Ангел уніс ся в гору і зник зперед очий християн, що упали на вколїнки і прославляли Бога.

Стало ся щось надзвичайного. Якєсь невідоме доси чувство огорнуло всїх видцїв і велика тишина запанувала в театрі. Аж коли Марія підняла ся і кинула ся в обнятя матери, зачали кликати:

— Вона бачить! Вона прозріла! Вона ніколи не була слїпа!

Иніші знов повірили в чудо.

— Чудо, чудо правдиве! — кричали. — Христос з Назарету зійшов на землю і уздоровив її.

Вкінци залунав голос Діоклеціяна:

— Виведіть сейчас тих трох христіян. Вони ще побунтують нам цілий нарід.

Вивели їх, а за ними вибігли сі, що повірили в се незвичайне чудо; вони цілювали одіж Марії, прославляли в її у здоровленю всемогучість Бога христіян.

Коли громадка людей відвела їх до мешканя, страшні рики диких звірят залунали у воздух. Се падали в передсмертних судорогах на покровавлену арену жертви за сліплення людського під острыми кігтями кровожадних звірюк.

Уклякнула Марія і помолила ся за мучеників-христіян; разом з нею упали на вколішки всі, що були разом з нею, — нові ісповідники Христа, нові воїни Христові...

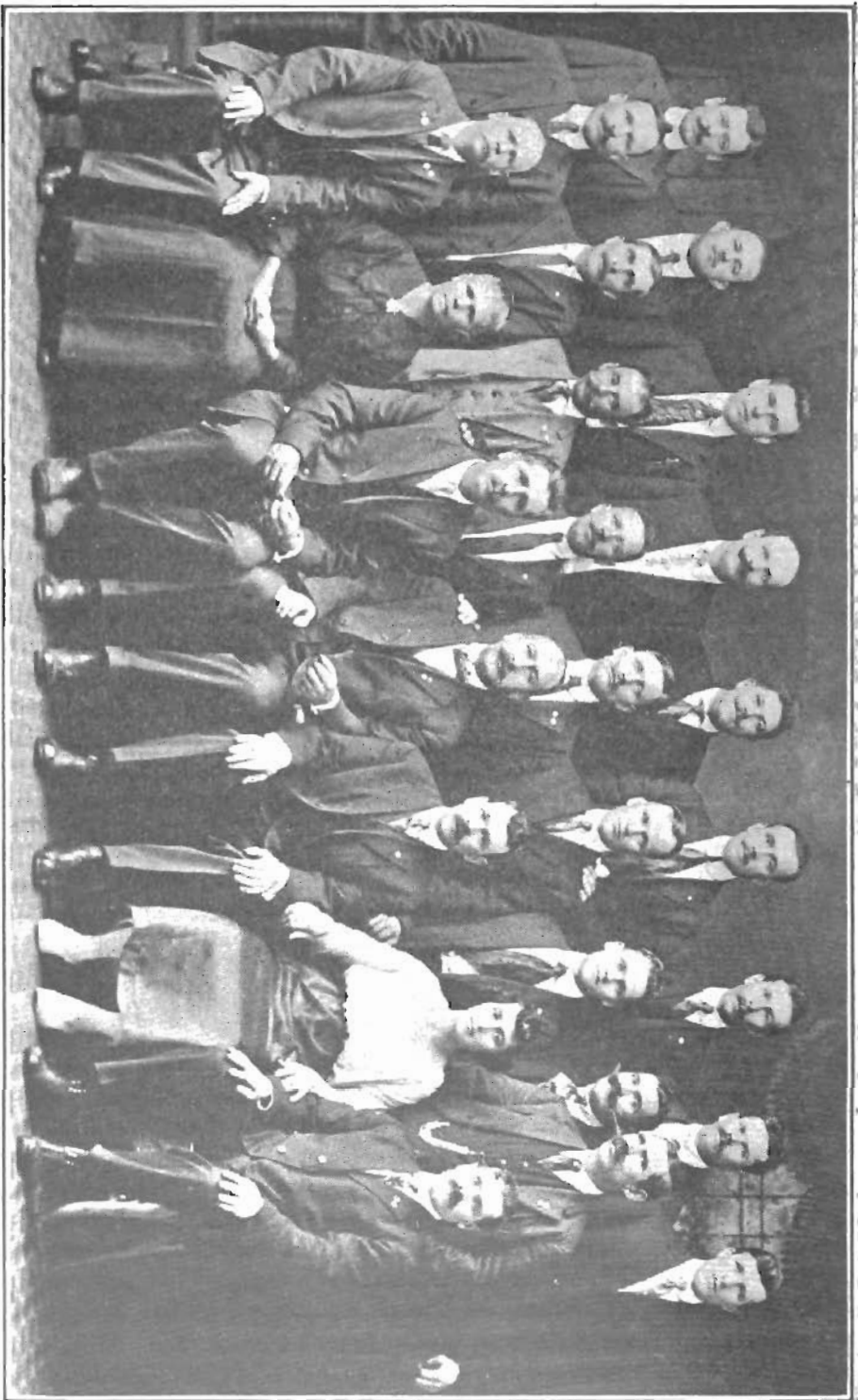
Переклав *Володимир Держирука*.

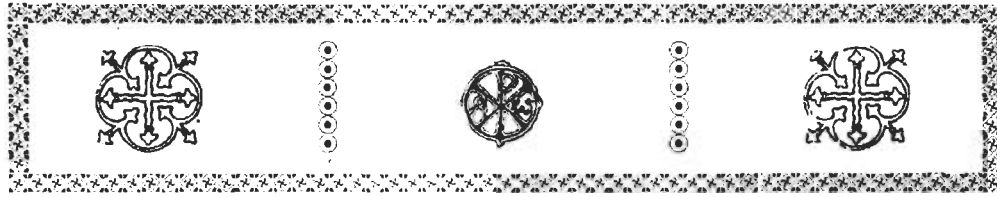
УРИВОК З „ГАЙДАМАКІВ”.

*Гетьмани, гетьмани, як би то ви встали,
Встали, подивились на той Чигирин,
Що ви будували, де ви панували, —
Заплакали-б тяжко, бо ви-б не пізнали
Козацької слави убогих руїн!
Базари, де військо, як море червоне,
Перед бунчуками, бувало горить,
А яснелъможний на воронім коні
Блисне булавою — море закипить, —
Закипить, і розлило ся
Степами, ярами;
Лихо мліє перед ними...
А за Козаками —
Та що й казать?...*

Т. Шевченко.

Братство св. О. Николая, гюд. 37 Прованса в Ханнарок, Па.

БРЕТ ГАРТ.

ВАН-ЛІ, ПОГАНИН

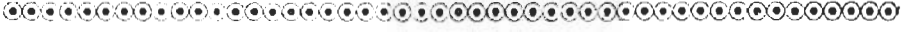
Як тільки отворив я лист Гоу-Сінга, то впала з нього на землю дов-
жезна стяжка жовтого паперу, покрита гієрогліфами, що їх я на пер-
ший погляд ока узяв за яке-то хінське оголошенє. Та в сій самій ко-
верті був також і менший кусень рижового паперу з двома хінськими
написами і се, як я сейчас пізнав, була візитова карта Гоу-Сінга. Всьо,
що я прочитав, було слідуєче:

*„Для чужинця двері могого дому не є замкнені; рижова страва
є по лівій стороні, а мясні страви по правій стороні від входу.
Два вискази Учителя: Гостинність се чеснота сина і мудрість
предка. Старий чоловік є веселий після жнив; він заряджує го-
стину. Коли чужинець зайдє до тебе, не диви ся на нього надто
бачно: нераз брак звернення уваги є найкраща форма чемности.
Щастя, Спокою і Гаразду. Гоу-Сінг.“*

Се дуже дивно, що хоч мій приятель, Гоу Сінг, уживав дуже ча-
сто мудрих і уморальнюючих пословиць у своїй мові, то мушу призна-
ти, що навіть коли як найсвобіднійше переклав я його лист, то таки
не міг розчовпати його значіння. На щастє найшов я в коверті ще
й третю записочку по англійськи, писану Гоу-Сінговою власною ру-
кою. Там стояло що слідує:

*„Прошу о приємність товариства під ч. — при вулиці
Сакраменто, в пятницю о осьмій годині вечером. Чай точно о
десятій годині.—Гоу-Сінг.“*

Мені стало всьо ясно. Се значило, що я мав йти у відвідини до
Гоу-Сінгового штору, навантаженого всякими дивоглядними хінськими
продуктами і засісти в задній кімнатці до чарки чаю, закурити цигаро
і поступити до якого-то хінського театру або сьвятині. Се в дійсности
була програма Гоу-Сінга, коли він приймав гостя, як головний пред-
ставитель, або суперінтендент Нінг-Фу Компанії.

Участники Хор при г. ком. церкви св. Иоанн Хрестителя в Новороссийск. На.

О восьмій годині в п'ятницю вечером увійшов я до штору Гоп-Сінга. Перейшов я крізь пів-темну шторову кімнату і поступив до заднього офісу або парльору, де ожидав мого приходу Гоп-Сінг.

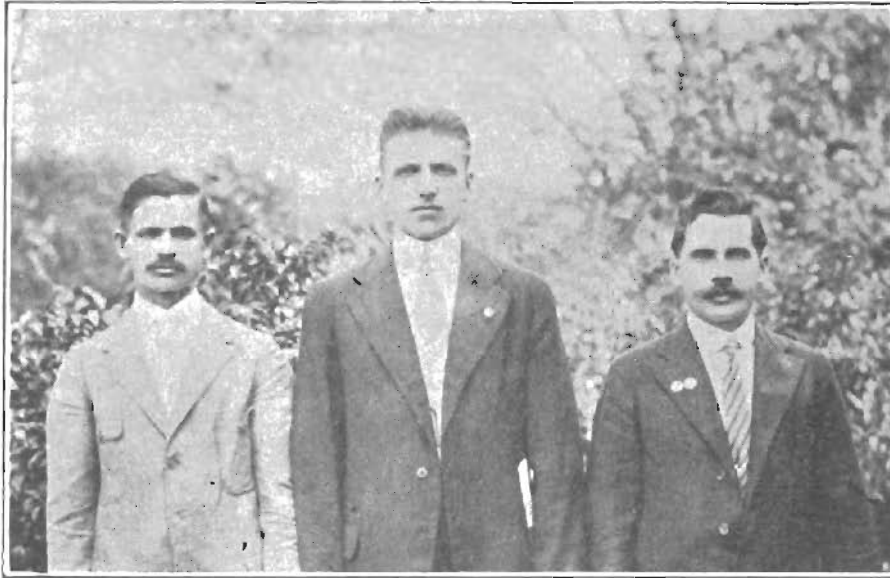
Передтим нім я його опишу, то нехай читатель не уявляє його собі, як звичайного Хінця, що його бачить ся нераз по павстомінах. Він не носив хорошого одіня, прикрашеного малими дзвіночками (я ніколи не стрічав такого Хінця) і його великий палець не був виставлений поперед нього; тай не чув я від нього ніколи хінських загадочних окликів; та й не танцював він коли-будь на перше-ліпше бажань. Він був поважний, охарний джентелмен. Краска його тіла була, неначе вигладжений снідий паперовий муслін; очі чорні і лискучі; ніс прямий і делікатний; уста малі, а зуби білі і чисті. Носив звичайно темно-голубу шовкову блюзу, а серед зими коротке астраханське футерко. Його поведене міське і дуже поважне. Говорив плавно по англійськи і французьки. Коротко кажучи, сумніваю ся, чи між християнськими купцями в Сен Френціско можна-б було знайти такого, що дорівняв би сьому поганинови.

В парльорі був ще присутний дехто инший: судія федерального корту, журналіст, високий правительственный урядник і визначний купець. Коли ми випили по чарці чаю і покоштували кілька родів засоложеного мяса із склянного начиня, що виглядало так, неначе у ній є законсервована миш побіч инших ласощів, Гоп-Сінг підвів ся, дав знак, щоби ми йшли за ним і зачав йти сходами у-діл до пивниці. Коли ми станули на місці, здивували ся немало, бо там було незвичайно ясно і невелике число крісел було уставлено у пів-колесо на асфальтовій долівці. Як тільки ми чемно засіли, він промовив:

— Я запросив вас, щоби ви були присутні на представленю, якого по моїй думці ніхто з чужинців ще не бачив. Ванг, надворний штукар, приїхав сюди щойно вчора рано. Він ніколи не давав представлення поза двірською палатою. Його я просив, щоби забавляв нині моїх гостей. Йому не треба ні театру, ні сценічних приборів, ні товаришів — нічого більше крім сього, що тут бачите. Може-б ви були такі ласкаві і оглянули долівку.

Ми оглянули. Се була звичайна бейзментова долівка складу в Сен Френціско, вицементувана, щоби не приходила вода. Ми постукали палицями до долівки і пошкробали стіни, щоби вдоволити нашого господаря дому, але не з иншої причини. Ми-ж були пересвідчені, що будемо жертвами зручної улудної штуки.

Хоч я зовсім вдоволений, що загальне представлење Ванга було перше того роду на американській землі, та воно імовірно так стало загально-звісне для многих наших читателів, що я не буду дуже широко росписувати ся. Він зачав викидати у воздух при помочи вахляра незвичайно велике число мотилів, зроблених на наших очах з маленьких кусників тонесенького паперу і держав їх у воздуху цілий час свого представлення. Пригадую собі точно, як судія бажав зловити одного мотиля, що упав на його коліно, а мотиль утікав, неначе живий. А рівночасно Ванг, вимахуючи вахлярем, вибирав з капелюха кури, ховав зручно помаранчі, витягав безконечно-довгу шовкову тканину із свого рукава, заповнюючи цілу долівку бейзменту вічами,

Уряд від. 77 Провідія: П. Попадимчук, предс.; Й. Венгренюк, кас.; Н. Костюк, секр.

що являли ся в загадочний спосіб або знід землі, або з його рукава, або з н'відки! Він вкликнув ніж, що можливо стане йому в будучности причиною нестравности і витягав із суставів члени свого тіла; зависав у воздуху, не опираючи ся на нічим. Та найкраще з усього було щось таємниче, потрясаюче, чого я опісля ніколи не мав нагоди бачити. Се є головною причиною написання отсього правдивого оповідання.

Він відгорнув на бік всі річи з долівки і в такий спосіб зробив собі чотирикутник на п'ятнацять стін довгий і широкий, а опісля попросив нас оглянути і розслідити се чисте місце. Ми сповнили його бажане. Не було тут нічого більше, тільки цементована долівка. Тепер попросив він о ивжичене йому хусточки, а що я був найблизше нього, то подав я йому свою. Він узяв її і розстелив на долівці. На ній розстелив великий кусень шовкової тканини, а далі великий шаль, що закрит майже ціле місце. Тоді станув він в однім углі сього чотирикутника і зачав співати монотонну пісню і вихитувати ся в один то в другий бік.

Ми сиділи тихо і ожидали. Точно чули ми, як на горі видзвонювали міські годинники години і тарахкотіли вози по вулиці. Напружена увага і ожидане і півтемне, таємне світло, що падало на якого-то хінського божка в глибині пивниці; дивний запах диму з опієм і страшна непевність того, на що ми в дійности чекали — то все спричиняло дрож у наших плечех і ми поглядали один на другого неприємним, вимушеним усміхом. Се напружене збільшило ся, коли Гоп-Сінг підвів ся поволи і мовчки показав пальцем на середину шалю.

Щось було тепер під шалем! Певно й се, що його перше там не було. З початку бачили ми тільки самі зариси, та поволи ставав сей предмет шораз то більше помітним. Пісонець лунала далше; та піт зачав спливати по лицю актора; поступенно укритий предмет зачав побільшати ся і по середині шаль підніс ся на пять-шість цалів. Тепер впродко було, що се зариси малого та совершенного людського ества з витягненими руками й ногами. Дехто з нас поблід. Загально всі змішали ся, аж журналіст перервав мовчанку якою-то шуткою і хоч вона була доволі слабка, викликала одушевлене. Нечайно пісонець перервала ся. Воні підвів ся і швидким рухом стягнув шаль і шовкову тканину і ми побачили манюсінку хінську дитинку, що спала собі спокійно на своїй хустині.

Оплески і загальне признанє невеличкого числа видців вдоволило певно Ванга. Він довгенько трудив ся, поки не розбудив одно-річного хорошого хлопчика, що виглядав, як Купід, вирізьблений із сандалового дерева. Опісля подів його кудись таксамо загадочно, як загадочно його приніс перед хвилию. Коли Гоп-Сінг віддав мені мою хусточку з поклонами, я спитав штукаря, чи се його син.

— Ні! — одвітив місто нього Гоп-Сінг.

— Та чи-ж він має все нову дитину до кожного представлення? — спитав я.

— Може; хто-ж се може знати?

— А що-ж станеть ся з тим хлопчиком?

— Не знаємо, панове! — одвітив Гоп-Сінг з чемною усмішкою.

— Він уродив ся тут; а ви є його куми.

Сейчас після тих його слів я узяв хустину, кинув до неї монету і мовчки підійшов до слідуемого. Коли хусточка вернула назад до мене, було в ній більше як сто долярів. Завязав я то все в хусточку і віддав до рук Гоп-Сінга.

— Се для дитини від кумів.

— Яке-ж імя дати хлопчикови? — спитав судія.

Зачали видумувати... То „Ереб“, „Нокс“, „Плют“, „Терра-ката“, „Аантей“ і т. д. Вкінци справу рішено віддати господареві дому.

— Чому-ж він не має мати й на-далше свого власного імення? — сказав спокійно Гоп-Сінг. — Він зветь ся Ван-Лі.

І таким чином Ван-Лі увійшов, як дівка особа, до отсеї хроніки. Се було 5-го марця 1856-го року.

Остання форма „Північної Зорі“ з дня 19-го липня 1865 пішла вже до друку, а о 3-ій годині я відсунув на бік мої рукописи і коректу, щоби йти додому, коли печайно побачив я лист, що лежав під паперами. Я мусів сей лист перечитати. Коверта була замазана, поштової марки не було. Та я сейчас пізнав почерк письма могого приятеля, Гоп-Сінга. Роздер я лист сейчас і прочитав ось-що:

„Високоповажаний Добродію! Не знаю, чи подобаєть ся Вам віддатиць отсього листу. Та тому, що хлопець до послуги у Вашім офісі має чисто-технічне занятє, гадаю, що він відповість всім виматаням. Він дуже живий, діяльний і второнний; не гово-

адресатів попереднього вечера. Слідуючої-ж днини взяв він відповідне число примірників і за годину вернув веселий і без часописий. Сказав, що кожде число доручив пренумерантам.

На нещастє Ван-Лі, зачали пренумератори приходити около осямої години до офісу і кожний з них був обурений. Всі вони дістали часопись, та яким чином? Часопись була здушена в кулю і влітала до кімнати через розбиту віконну шибу. Неодин абонент діставав такою кулею в лице. До деяких домів дістала ся часопись подерта на кусники і кожний кусник влітав через инше вікно. Деяким дістала ся часопись через димар, дехто найшов її пришпилену до дверей, або де в якій шпарі, або у вентиляторі, або вкінці у фляшці із сьвіжим молоком. Один абонент, що довший час чекав біля офісових дверей, бо хотів поговорити особисто з Ван-Лі (а сей вигідно замкнув ся у своїй спальні), сказав мені із сльозами обуреня в очах, що о пятій годні рано почув перед своїм вікно страшне скавуліне; він підвів ся і побачив, як приміряк „Північної Зорі”, у формі твердої кулі, підлетів до вікна, розбив шибу, кілька разів перелетів довкруги кімнати, загасив сьвітло, зрапив лице дитини, ударив його (абонента) в лице і аж тоді упав на долівку. Цілий день приносили обурені абоненти або цілі числа часописей або тільки кусники.

Треба було отже слідуючих три тижні держати Ван-Лі виключно в друкарні, при чисто-механічних бізнесових занятях. Тут показав він незвичайну жвавість і спосібність і через се здобув собі симпатію навіть завідателя і друкарських складачів, що перше гляділи на нього з підозрінєм і неохотою. Він научив ся скоро складати черенки і його незвичайний зміст маніпуляційний помагав йому в чисто-механічній роботі, а його незнанє язика робило його чисто-механічним робітником. Се-ж є дійсно правда, що кожний складач, що слідить за словами і ідеєю рукописи, є все дуже лихий складач. Коли прим. його товариші-складачі дали йому наскладати деякі реченя проти себе самого, як прим. „Ван-Лі є чортівський накорінок”, або „Ван-Лі є монгольський прибулда”, то він складав се чим мерщій і приносив мені до коректи, серед сьміху блискав білими зубами і сьвітив серед вдоволення чорними очима.

Та однак не тревало довго, а він вже научив ся віддячувати ся своїм напасникам. Пригадую собі, що одна його така відплата була-б мене замотала у велике непорозуміне. Наш завідатель друкарні називав ся Вебстер; і Ван-Лі розізнавав дуже добре поодинокі букви як і ціле його імя. Саме тоді була політична кампанія; палкий і вимовний д. Старбатль зі Сіскю виголосив важну промову, і вона мала появити ся в „Північній Зорі”. На самім вступі д. Старбатль зачиннав говорити: „Словами божественного Вебстера скажу...” і тут навів був який-то цитат, що його я тепер не в силі собі пригадати. Лучило ся отже так, що Ван-Лі глянув на галю і побачив в сій імя свого противника, не думаючи що на сьвітї ще може бути инший Вебстер; хлопчина думав, що цитат — се слова завідателя. Коли форма вже була замкнена, а завідателя Вебстера не було, Ван-Лі добув з форми згаданий цитат і вложив там кілька стрічок в хінській мові. В тих стрічках, гадав я собі, мусить бути щось образливого на родину Вебстера...

Слідуючого раня промова д. Старбатля появилася в цілості, та цитат з Вебстера був... в хінській мові! Гнів д. Старбатля був без границь. Пригадую собі ще нині, як сей поважний горожанин прийшов до могого офісу і зажадав спростованя.

— Мій добродію — сказав я до нього. — Чи ви готові опрокинути своїм власним підписом, що Вебстер коли-будь сказав таке реченє? Чи можете заперечити, що д. Вебстер не знав хінської мови? Чи будете в спроможі перекласти сей висказ хінський відповідно до інтелектуальности уровня, наших читачів, на свою честь джентелменську заявити, що Вебстер таких слів ніколи не сказав? Коли на се ви готові добродію, так я готов помістити ваше опроверженє.

Старбатль покрутив головою і вийшов обурений з могого офісу.

Завідатель Вебстер задивляв ся на справу більше холоднокровно. На щастє він не знав, що два дні оієся Хінці з пралень і з кухонних закамарків зачали заглядати до дверей друкарні, а лиця їх аж ясніли від нетавної радості. З пралень, що були над рікою, замовлено сей-час триста примірників часописи. Він знав тільки се, що Ван-Лі час від часу заходив ся від спазматичного сьміху і треба його було штурканцем привести назад до рівноваги. Тиждень після сеї події прикликав я Ван-Лі до могого офісу.

— Ван-Лі — кажу до нього — чи не подав би ти мені для моєї особистої сатисфакції перекладу сих хінських слів, що їх мій земляк, божественний Вебстер мав колись сказати публично?

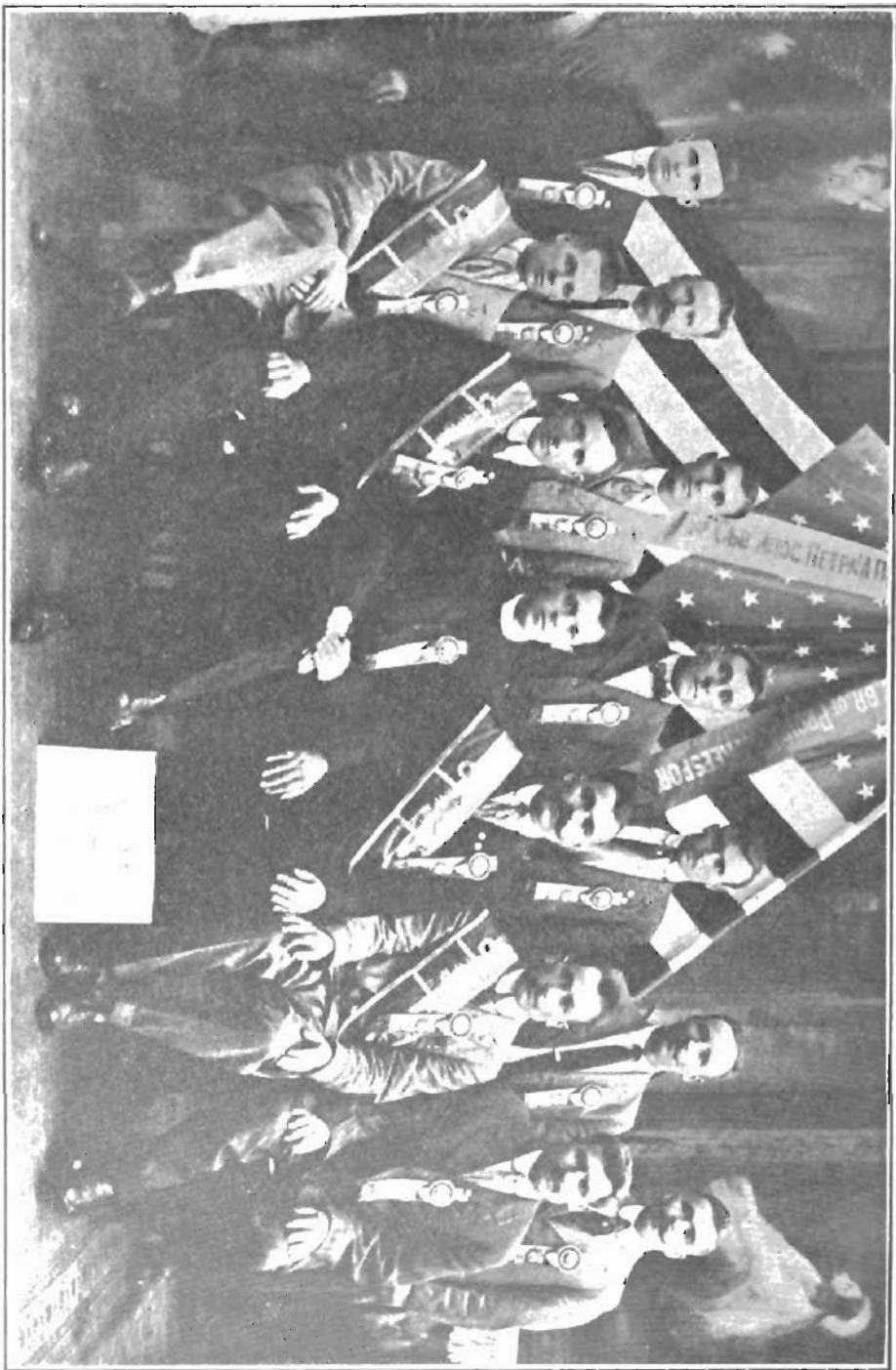
Ван-Лі глянув уважно на мене і тоді незначна тїнь перебігла в його чорних очах. Він одвітив серіозно:

— Містер Вебстер сказав: „Хінський хлопець робить мені надто багато збитків! Хінський хлопець робить мені багато журби.

Гадаю, що він сказав правду.

Однак я оієсую тільки один бік, і то не найліпший, характеру Ван-Лі. Як я дізнав ся, його жите було не конче легке. Дитиншого щасливого віку він не зазнав; не пригадував собі ні батька ні матери. Штукар Ванг його виховав. Сім літ мусів хлопчик появляти ся з кошиків, ховати ся в капелюх, спинати ся по драбинах і викривляти неможливо свої руки й ноги. Жив серед атмосфери хитроців і підступу. Научив ся глядіти на людей, як на позбавлених змислів. В дійности, коли-б він був глубше думав, був би став скептиком; коли-б був трохи старший, був би циніком; коли-б ще був старший, був би філософом. А він був тільки малим збиточником. Його моральна природа ще не була в нїм пробудила ся. Не знаю, чи у нїм відбував ся який-то процес духового життя. Тільки се хиба, що був дуже забобонний. Носив все зі собою сховану порцелянову статуетку хінського божка. Був за інтелігентний, щоби красти або брехати, як се роблять другі Хінці. Цого інтелєкт здержував його від нагто великих промахів.

Думаю також, що у нього чувства були в певній мірі розвинені, хоч неможливо було витягнути дещо із нього в сїм згляді. Совієно скажу, що він привязував ся до тих, що йому робили добро. До чого він був би дійшов серед ліпших обставин, не знаю: сего я тільки певний, що він з великою вдячністю приймав кожде мос піжне і прихильне слово. Був він дуже лояльний і терпеливий; дві прикмети, що їх ду-

Братство св. Ан. Петра і Павла, від. 131 Провідія в Міксісторн, Па.

же рідко можна стрінуги між американськими слугами. Він був зі мною поважний і свобідний. Тільки раз, і то під впливом великої провокації стратив всю свою звичайну терпеливість.

У мене був звичай, виходячи в ночі із свого офісу, брати його зі собою до моєї кімнати. Одної ночі мусів я працювати трохи довше як звичайно і забув звільнити Ван-Лі від його обов'язку; не змітив навіть, що він сидів на кріслі коло дверей. Та нечаяно почув я його голос, що говорив щось такого, що було подібне до „Чай-Лі“. Глянув я строго і спитав:

— Що се ти сказав?

— Я сказав: Чай-Лі.

— Що-ж з того? — кажу нетерпеливо.

— Ви сказали: Як маєш ся, Джан...

— Так.

— Ви сказали: Так довго, Джан...

— Так.

— Ну! Чай-Лі...

Тепер я зрозумів його. Здається мені, що „Чай-Лі“ є місто „добра-ніч“. Ван-Лі хотів, видко, йти домів. А тут я забув звільнити його тим одним словом. Я сказав, що його не дуже розумію і знов присів до своєї роботи. За кілька хвилин почув я, як Ван-Лі зачав стукати до долівки своїми деревляними черевиками. Підводжу голову. Він став біля дверей.

— Ви не сказали: „Чай-Лі“.

— Ні — одвітив я строго.

— То ви зробили дуже нерозумно...

І з визиваючим зором утік з офісу. Та слідуєчій днини був він вже тихий і терпеливий, як передтим і я сейчас забув на вчерашню уразу. А щоби настав дійсний мир поміж нами, то він вичистив мої черевики (сього обов'язку я не вимагав ніколи від нього), нару шкіряних пантофлів і глибокі чоботи до їзди верхом.

Я говорив повисше про його чесність, що впливала радше з його розумованя, а не з моральних засад. Та пригадую собі виїмки. Треба мені десь дістати кілька сьвіжих яєць; мені треба було змінити дієту. А що знав я, що Хінці годували чимало курий, тому сказав я се йому. І кожного раня він постійно приносив мені сьвіжі яйця, та не хотів брати ніколи жадної заплати, говорячи, що властитель „не продає яєць за гроші“. Се мене дуже зацікавило, тимбільше, що тоді за одно яйце платило ся пів-доляра. Одної днини мій сусід Форсте прийшов до мене саме тоді, коли я сидів при снідаю і при сій нагоді зачав нарікати на свою педолю, бо його кури перестали нести ся дома, а губили яйця десь далеко по чужих корчах. Ван-Лі, що був присутний в часі сеї розмови, заховав свою характеристичну мовчанку. Аж коли мій сусід вийшов, то підбіг до мене і сказав з легенькою усьмішкою:

— Кури Форстера — а кури Ван-Лі є всьо одно!

Другий його промах був більше поважний. Се був час великої неточности на почті і Ван-Лі чув часто, як я нарікав, що листи і часописи припізняють ся дуже. Одного дня, коли я увійшов до офісу, застав я мій столик засипаний великим числом листів, що сьвіжо прийшли

з пошти, та на нещастє нї один з них не був до мене адресований. Звернув ся я до Ван-Лі, що слїдив за всїм серед повного спокою і вдоволення, і спитав о поясненє. Який-же був мій переляк, коли він показав в кутї порожній поchtовий мішок і сказав:

— Листонош все каже: Нема листів, Джан! Нема листів, Джан! Листонош збрехав. Листонош недобрий. Я ось найшов богато листів на поchtї.

На щастє се було ще дуже рано: навіть не розділювали ще поchtи. Зателефонував я сейчас до начальника поchtи і справу залагоджено мирною дорогою. Треба було тільки купити новий шкіряний поchtовий мішок і задержати в тайні се, що Ван-Лі обрабував поchtу.

Так тому, що я дуже любив сього малого поганина, як і тому, що я мав обовязок зглядом мойого приятеля, Гоп-Сінга — узяв я зі собою Ван-Лі, коли вертав до Сен Френціско після своєї дво-літної практики з „Північною Зорею“. Гадаю, що ся зміна не була по-нутру хлопчинї. Здавало ся менї, що се може наслідок великих гуртів людських по міських вулицях (коли я його перше послав за якою-то орудкою до міста, то він мусїв звичайно облетїти цілу околицю), або може тому, що йому не подобала ся строгість в хїнських і англійських школах, до якої я мав намір його віддати і він був сотворений до свободи, до веселого життя і до збитків. Менї аж пізнійше прийшло до голови, що його забобонне невдоволенє в часї виїзду до Сен Френціско було оправдане.

Для мене однак ся хвиля була доброю нагодою віддати Ван-Лі під строгий нагляд і дати йому вказівки практичного життя таким чином, коли мою присутністю годї було сього довершити. Умістив я хлопчину в одній з місіонарських хїнських шкіл, що була під наглядом інтелігентного і добросердного свєященика, що дуже заінтересував ся хлопцем, а і хлопець полюбив свойого нового опікуна. Мешканє для нього винаймлено у одної вдови, що мала дуже хорошу донечку, може о яких два роки молодшу від Ван-Лі. Се була весела, спокійна, невинна і звичайна дитина, що своєю вдачею заглянула до самої глїбини хлопчячої душі; незамїтно вона викликала чувство привязаня...

Кілька коротких місяців — ясних від тих надій, що ніколи не здійснюють ся — мусїли бути незвичайно щасливі для хлопчини. Він обожав свою малу товаришку з такою самою забобонністю, з якою обожав свойого порусляного ідола, що його носив зі собою. Для нього було роскішно йти за нею до школи, нести її книжки, себ-то сповняти таку прислугу, за яку можна було наразити ся на велику небезпеку з рук молодих християнських хлопців. Він робив для неї дивоглядні забавки і вирізував з дерева прехороші рожі. З гарбузяного лякушу робив курятка, що виглядали як живі; а найбільше вже виробляв паперові ляльки. З другої сторони вона бавила ся з ним і співала йому, учила його зручності і ніжності, що її тільки дівчатка знають, дала йому жовту стяжечку до його невеличкої коси (тому, що жовта краска найкраще надавала ся до його лиця), брала його зі собою до церкви і радувала ся тим незвичайно. Навіть скажу се, що вона була-б його навернула і він був би покинув свойого порцелянового ідола. Та я росказую правдиву подїю: дівчишка наповняла його душу своєю власною християнською добротою і навіть не давала йому до пізнаня, що він змі-

*Бр. Покров. Пр. Богородиці, від. 13 Провідія в Порт
Джервіс, Н. Й.*

нив ся. Так ходили вони обоє разом — християнська дівчинка з лискучи хрестиком на шиї і темно-скірний малій поганин з поганським порцеляновим божком, схованим за пазухою.

Се були два дні в сїм пропамятнім році, що його всі будуть згадувати в Сен Френціско; два дні, коли-то товпа горожан міста напала і мордувала безборонних чужинців, що були иншої раси, релігії, краски лица і працювали за таку платню, яку тільки могли дістати. Були тоді навіть видійші особи такі трусливі, що поглядаючи на сї страховігя гадали, що зближаєть ся кінець сьвіта. Були також визначні політики, що їх імен соромлю ся тут наводити, котрі зачали думати, що уступ в Конституції, в якій говорило ся про публичну і релігійну свободу для кожного, горожанина чи чужинців — в великою помилкою. Та були також такі люди, що їх легко не можна було палякати, і протягом двайцять-чотирох годни ми повели так діло, що трусливі люди були беспечні, а визначні політики могли висловлювати свої сумніви без шкоди для нікого.

В сїм часі дістав я записку від Гон-Сінга: він просив мене прийти до нього сейчас.

Його штор був замкнений і поліція стерегла його дуже бачно проти можливих нападів розсатанілої товпи. Гоп-Сінг впустив мене до середини із звичайним своїм спокоєм та, як я сейчас замітив, з більшою повагою. Мовчки узяв мене за руку, завів мене до задної кімнатки, а відси сходами до пивниці. Тут було слабе сьвітло. Щось лежало на цементовій долівці, прикрите шалем.

Коли я наблизив ся, він стягнув шаль нечаяним рухом і я побачив Ван-Лі, поганина, що лежав мертвий.

Мертвий, мої любі і поважані панове, мертвий! Укамінований на смерть на вулицях Сен Френціско, в році 1869-тім, товпою недолітних християнських шкільних дітей!

Я поклав мою руку з почестю на його грудь і почув, як щось під одінем затаракотіло. Глянув я допитливо на Гоп-Сінга. Він сягнув рукою під збирки шовкового одія трупа і витягнув з гірким усьміхом (що його я перший раз побачив на лиці джентелмена-поганина) — знаєте що?

Се був парцеляновий поганський ідол. Його розбив камінь з рук тих нетерпимих християн!

Переклав *Волод. Держирука.*

ПРИХОДИТЬ ЧАС!

Приходить час, приходить час, —	Панам, що кров із його пють, —
Сказати мусить кожен з нас.	А чи до сміливих борців,
Чи він народу вірний син,	Що серед бур похмурих днів
Чи тільки раб похилий він.	За рідний край, за нарід свій,
Чи раб похилий, чи боєць —	За долю-волю йдуть у бій?
Хай кожен скаже навпростець!	Приходить час, заняв ся світ
І де він стане: чи до тих,	І вільним душам шле привіт:
Що в путях сковані гидких,	Озвіть ся всі, хто є навкруг:
Народ і край свій продають	Хто нищий раб? хто волі друг?

Б. Грінченко.

НА ПРЮ.

На прю! Без ляку і зневіри —
За правду, волю й рідний край!
Бо завзяли ся бузувіри
Народ наш винищити вкрай.

Новий неалом живого слова!
В йому не пагуба стара,
А світло лагоди, любови,
Братерства, волі та добра.

Повсюди чад, а ворог лютий
Пекельні бенкети справля
Гнітять наш мозок неокутий
І точить сили наче тля!

У гору стяг! Най кат шаліє,
Най тисне нас, та се-ж на мить!
Бо іскру ту святу, що тліє,
Не сила ворогу згасить:

Хоч мало нас, та наша сила
Росте у правді наших дум —
Понесемо-ж ми гордо, сміло
На вражий реїт і на глум

Вона зєдна всіх нас до куні,
Дасть силу серцю, голові, —
І через скошені трупи
Перейдуть страдники нові!

На прю-ж! До смерти, до загину —
Другого виходу нема!
А хто уникне її на хвилину —
Хай буде проклятий всіма!

М. Старицький.

НАШ ПРАПОР.

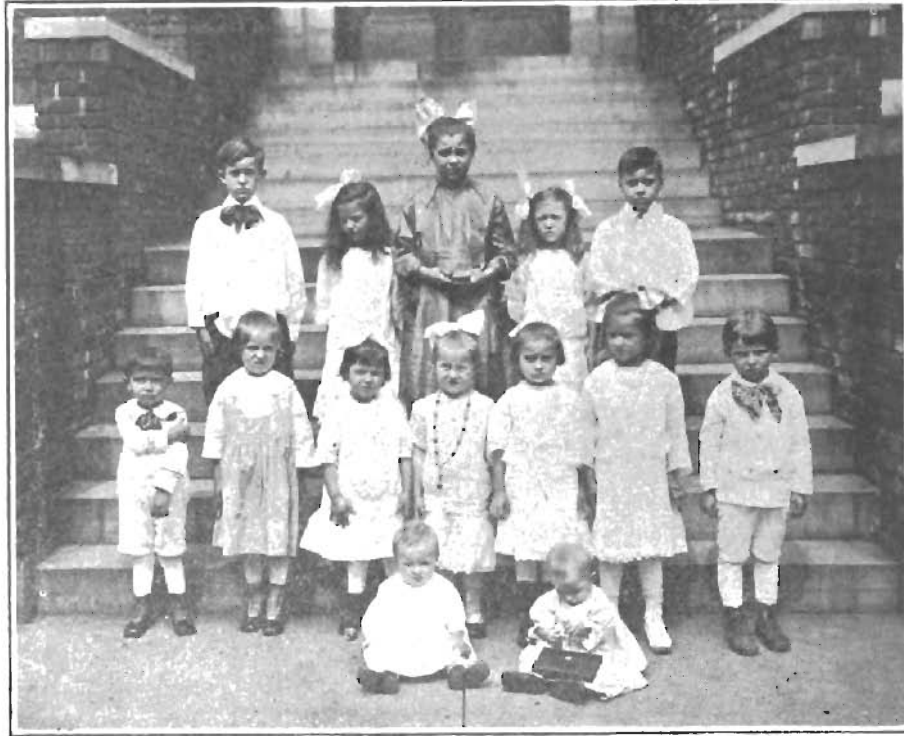
Ось він, високо над нами
Стяг, освячений в боях!..
Гей, хто з нами, не з рабами,
Хто стоптав ганебний страх, —
Станьмо вкупі й за Україну
Биймось, биймось до загину!

Глянь, написано на йому:
Воля — сонце! Волі нам!
Воля духови людському
І робітницьким рукам!
Вернем волю на Україну, —
Биймось, биймось до загину!

Ось він кличе, ось він має, —
Отаньмо всі ми навкруги!
Грім і пекло не злякає;
Згинуть наші вороги!
Гей за стяг наш, за Україну
Биймось, биймось до загину!

Б. Грінченко.

*Відділ диточий Бр. Покров. Пр. Богородиці, від. 13 Провідія
в Порт Джервіс, Н. Й.*

МАРК-ТВЕЙН.

ПЯТЬ ДАРУНКІВ ЖИТЯ

✻ ✻ ✻

I.

У розсвіті життя прийшла добра богиня із своїм кошиком і сказала:
— Оттут є дарунки. — Вибери тільки один а прочі лиші. Уважай тільки: вибирай гаразд, о, вибирай гаразд, бо тільки один з дарунків є цінний.

Дарунки були оті: *Слава, Любов, Маеток, Роскіш, Смерть*.

Молодець промовив сейчас:

— Нема що довго надумувати ся!

І вибрав *Роскіш*.

Пішов сейчас у світ і зачав уживати роскошій, що їх міг тільки добути. Та однак розкіш була коротко-тривала: скоро прихо-

дяло розчарованє, порожнеча і суєта. Небавом промовив до себе молодець:

— Мої літа є зовсім страчені. О, коли-б мені щераз можна було вибрати! Вибрав би я добре!

II.

Добра богиня появила ся знов і сказала:

— Лишило ся ще чотири дарунки. Вибирай щераз. Та однак памятай молодче, що час улїтає скоро, а поміж дарунками є тільки один дорогоцінний.

Молодець думав довго-довго, а вкінци вибрав *Любов*. А вибіраючи, не замітив зовсім рясних слїз, що випливали з очий доброї богинї.

Після многих-многох лїт молодець сидїв біля домовини в осамітненій кімнатї і говорив до себе:

— Одно за другим померли і покинули мене, а тепер вона, моя любов, лежить в домовинї; вона останна любов і найдорозша. Самота за самотою пролїтала понад мене. За кожду годинку щастя, що його подавала мені зрадлива *Любов*, платив я тисячою годин смутку і одчаю. Проч отже, *Любовє*, з мойого серця! Будь проклята!

III.

— Вибирай щераз!

Так говорила добра богиня і додала:

— Літа навчили тебе певно розуму, я певна сього. Лишило ся ще три дарунки. Памятай, що тільки один з них має правдиву вартість. Вибирай отже добре.

Чоловік думав довго-довго і вибрав *Славу*.

З тяжким зойком відійшла від нього добра богиня.

Після многих лїт вона прийшла знов до нього і станула за ним, придивляючи ся уважно. А він сидїв самітний серед глибоких думок. Вона-ж знала його думки, бо вони були ось-які:

„Моє ім'я лунало широко по сьвітї; кождий язик величав його під небеса і якпійсь час видавало ся менї, що всьо гаразд. Та однак як-же коротко се тревало! Прийшла зависть, очерненє, клевета, ненависть, переслїдованє. А нарештї зачали висьмівати мене, а се було початком мойого кінця. Після сього зачали люди показувати зглядом мене милосердія, а се є похорон слави. О, гірка і нещасна моя славо! З початку на тебе кидали болютом, а врештї ти зігинула серед погорди і співчутя”.

IV.

— Вибирай щераз!

Се був голос доброї богинї.

— Лишило ся ще два дарунки. Не попадай в роспуку. Из самого початку був тільки один дарунок дорогоцінний; він ще таки остав ся.

— Маєток — се сила! — подумав чоловік. — Який-же я був слїпий! Аж тепер буде мати моє жите якусь вартість. Буду роскидати гроші, уживати сьвіта. Всї, що нехтували мною і черпали, будуть ви-

ти ся передімною в поросі, а я кормити-му моє голодне серце їх завистю. Мати-му всі роскоші, всі радости, всі принади духові, увесь чар фізичного вдоволення. Буду купувати, купувати, купувати! Прийде до мене поважане, честь, обожане! Стратив я чимало часу і вибирав лихо передтим, та нехай пропадають минулі хвилі. Тоді був я незрячий і не розумів справи як слід.

Минуло три роки. Прийшла хвиля, коли наш знакомий сидів опущений і нужденний. Очі глибоко-запали, тіло покрите лахами; він жвав беззубими яснами окрух черствого хліба і мимрав до себе:

— Прокляті всі примани світа; вони-бо криють в собі брехню і зраду. Се не дарунки, а тільки тягар. *Роскіш, Любов, Слава, Маєток* — се тільки дочасна подоба для вічних дійсностей: *Болю, Журби, Сорому, Нужди*. Добра богиня говорила правду. В її кошику був тільки один дарунок дійсно цінний! Як незначні в порівнаню з тим одним дарунком є всі прочі, що їх я вибирав попередними разами! Сей один був би для мене дійсно дорогий і солодкий, бо він затоплює у вічнім сні всі болі, що тревожать тіло, і всі сороми і роспуку, що рве ум і серце. О, щоби мені дістати сей правдивий дарунок! Я такий перемучений! Бажаю спочинку!

V.

Добра богиня прийшла знов і принесла чотири дарунки у своїм кошику, та між дарунками не було *Смерти*. Вона сказала:

— Я дала *Смерть* для малої дівчинки, що була найсолодшою дитиною для матери. Дівчинка була несвідома, та однак вона мала до мене дуже велике довіре і просила мене, щоби я вибрала сама для неї один з дарунків. А ти, вибираючи, не просив мене о се.

—О, який-же я тепер нещасний! Що-ж тепер лишаєть ся для мене?

А добра богиня одвітила:

Лишаєть ся для тебе се, на що ти навіть собі не заслужив, іменно: упокоряюче марево *Старого Віку*.

(Переклав Волод. Д—а.)

УКРАЇНСЬКИМ СІЧОВИМ СТРІЛЬЦЯМ.

Так гордо, так пишно, рядом виступають,
 Чола їх завязані вкрасили вінці.
 Як орли до сонця свій зір направляють, —
 Се наші, кохані, Січові Стрільці!

Чи може не правда, що груди їх зі стали?
 Що серце у груди, мов молотом бє?
 Що в бою, як горде козацтво, вмирали,
 За волю України давали життя?

Чи може не правда, що орли з них птиці,
 Що в бою не дали рознести гнізда?
 Що руки в них були з заліза і криї,
 Що в них динамітом горіла душа?

Добудете волю, хоч кат скаженіє,
 Хоть рад би сточити геть всю нашу кров,
 У бою за волю рука не омліє.
 Бо в бій сей веде вас України любов.

К. Студинський.

НА РОКОВИНИ ШЕВЧЕНКА.

Колись нашу рідну хату
 Темрява вкривала,
 А чужа сусідська хата
 Світлами сіяла.

Богатіла чужа хата,
 Лиха таб не знали; —
 Туди й наші Українці
 Дари доношали.

Та минав ти, наш Кобзарю,
 Чужій пороги.
 Орав свою вбогу ниву,
 Рідні перелог.

Гомоніла твоя кобза
 Гучною струною,
 В кожнім серці одбивалась
 Чистою луною.

Спочиваєш ти, наш батьку,
 Тихо в домовині,
 Та збудила твоя пісня
 Думки на Україні.

Хай же промінь твоїх думок
 Поміж нами сяє, —
 „Огню іскра великого”
 По вік не згасає!

Щоб між нами не вгасало
 Промінне величне,
 Ти „оставив на сторожі”
 Слово твоє вічне.

Ми, як ти, минати будем
 Чужій пороги,
 Орать будем свої ниви,
 Рідні перелог.

Леся Українка.

Бр. св. Ап. Петра і Навла, від. 65 Провидія в Палмертон, Па.

МАРК-ТВЕЙН.

ДВІ НЕВЕЛИЧКІ КАЗОЧКИ

Перша казка: Чоловік, що мав справу до Начального Директора.

Недавно тому, в другій половині 1900-го року, прийшов до мене з відвідинами приятель. Се було в Лондоні. Оба ми були в такім віці, в яким люди звичайно радше говорять про життєві невгодни, як про приємности. Слово по слові і мій гість зачав нарікати на Міністерство Війни. Він мав одного знакового, що винайшов хосенну річ для жовнірів в Полудневій Африці. Се був легкий, дешевий і тревалий

черевик, що не перемакав і не тратив форми у вогкості. Винахідник хотів звернути увагу правительственных кругів, та він був мало звісним чоловіком і ніхто з урядників не звертав на нього найменшої уваги.

— Бачу, що се був віслюк, як всі прочі зпоміж нас — перервав я. — Говори даліше.

— Чому се ти так говориш? Винахідник говорив правду.

— Він брехав. Даліше!

— Докажу, що він...

— Ти не всилі сього доказати. Я є дуже старий і второпний чоловік. Не сперечай ся зі мною; се для мене є понижаюче і оскорбляюче. Говори даліше.

— Гаразд! Побачиш сейчас. Я є більше звісний між офіціальними кругами, та однак не був в силі подати справи до Начального Директора „Департаменту для Шкіряних Черевиків”.

— Се знов нова брехня. Даліше.

— Та ручу словом чести, що мені не вдало ся.

— О, дійсно. Я знав се. Не треба мені було сього говорити.

— В таким случаю де-ж є брехня?

— Ти говориш, що *не був в силі* дістати ся до Начального Директора в справі твогого приятеля-винахідника. А се брехня, бо *ти був в силі* се зробити.

— Кажу тобі, що не був в силі. Протягом трьох місяців я не доконав свого діла.

— Певно, що так. Я знав се і без твогого говореня. А мимо то ти *міг* дістати ся зі своєю справою до нього, коли-б був йшов відповідною дорогою. Таксамо міг зробити і твій приятель-винахідник.

— Я йшов відповідною дорогою.

— Ні!

— Як се ти знаси? Та-ж ти не є свідомий моїх обставин!

— Нічого не шкодить. А мимо то ти не йшов відповідною дорогою. Що до сього, то я певний.

— Як же ти можеш се знати, коли я не розказував тобі, яких я уживав метод?

— Знаю з наслідків. Наслідок — се точний доказ. Ти йшов невідповідною дорогою. Я старий і втор...

— О, так, я се знаю. Та міг би ти мені сказати, як я собі поступив в сій справі? Гадаю, що таким чином буде можна перекопати ся. Чи мої шляхи були відповідні, чи ні.

— Ні, справа вже поладнана. Говори даліше, як бажаєш відкрити всьо. Я дуже старий і второпний...

— Певно, певно. Я сів і написав чемний лист до Начального Директора „Департаменту для Шкіряних Черевиків” і пояснив...

— Чи ти знав його особисто?

— Ні.

— Так маю перший доказ, що ти постунав собі невластиво... Даліше.

— В листі запачив я, що сей винахід потягає за собою дуже малі кошта, а мимо то є він цінний. Даліше дав я проект...

— Прийти до нього і обговорити? І певно ти се зробив. Маю тут другий доказ. Я дуже старий і...

— Він не дав відповіді три дні.

— Се конечно річ. Говори далше.

— Вкінці написав мені коротесенький лист, подякував і запропонував...

— Нічого.

— Так дійсно: запропонував --- нічого. Я тоді написав до нього ще красшій лист і...

— Третій доказ проти тебе...

— ...не дістав відповіді. При кінці тижня написав я до нього знов і попросив о відповідь на мій лист.

— Четвертий доказ... Говори далше.

— Прийшла відповідь, з якої показало ся, що мій попередній лист *не дійшов* і тому просить ся мене о копію листу. Через пошту я зачав слідити і показало ся, що лист *дійшов* до рук адресата; та я післав копію і не сказав нічого. Минуло два тижні і відповіді не було. Протягом часу я остуденів і не писав вже більше таких пересадно-чемних листів. Вкінці написав я ще раз і просив о авдієнцію на слідуєчий день з додатком, що коли до сього часу відповідь не буду мав, то мовчанку уважати-му за потакувочу відповідь.

— П'ятий доказ...

— Точно о дванадцятій годні явив ся я в передпокою. Тут подали мені крісло і казали зачекати. Так чекав я до пів до другої, а потім пішов гет гнівливий і засоромлений. Чекав ще один тиждень, щоб утихомирити нерви. А після сього написав я до нього ще один лист і просив о авдієнцію на слідуєчий день в полудне.

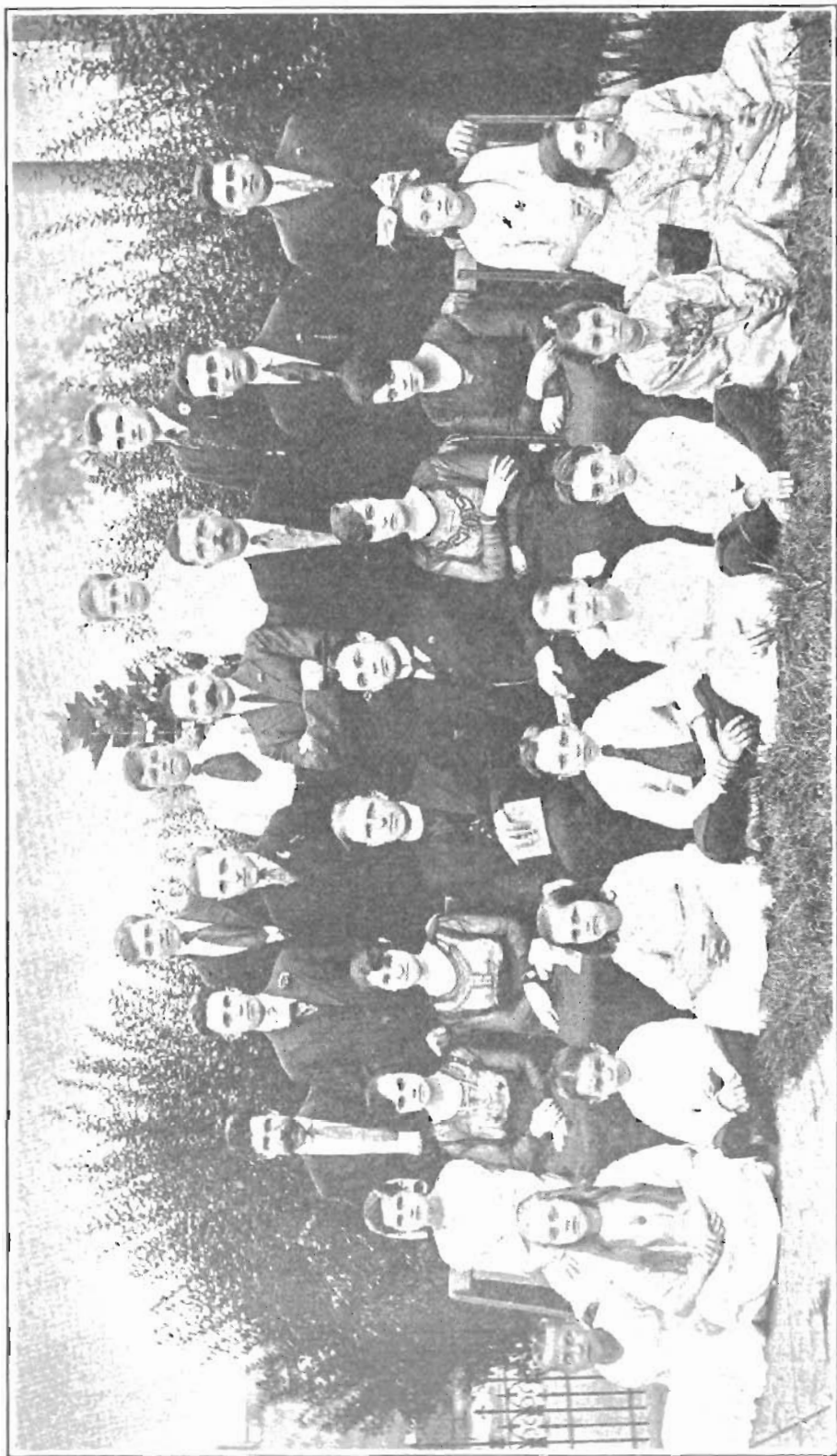
— Шестий доказ...

— Прийшла вдоволяюча відповідь. Сейчас поспішив я до передпокою, сів на крісло і грів його аж до пів до другої. Тоді пішов я собі гет і обтріпав порох з моїх черевників на все з сього клятого місця. Бо простацтво, несвідомість, брак змислу і байдужність Начального Директора „Департаменту для Шкіряних Черевників“ для справ армії була в моїх очах...

— Досить! Я є дуже старий і второнний і бачив у моїм житю чимало людей, що йшли гладною і великою дорогою до сповнення таких справ, як твоя справа. Ти не цікавий зовсім для мене, бо особисто знав я мільони і білїони таких, як ти. Ти стратив неоптїбно три місяці; випадком стратив також три місяці; жовїри стратили також три — се робить разом девять місяців. Тепер-де я прочитаю тобі невеличку історїйку, що її написав я минулої ночи. Після сього ти підеш до Начального Директора завтра в полудне і справа буде як найкарше позадвана.

— Знаменито. А чи ти його знаєш?

— Ні! Та ти ралше послухай моєї історїї.

Мужской церковный хор в Честер, Па.

Друга казочка: Як коміяр дістав ся зі своїм словом до ух цісарських.

I.

Прийшло гаряче літо і навіть найсильніші люди зачали угинати ся під бременем страшної спеки; а багато слабших вмлівали і умирали. Вже ції тижні армія терпіла від жолудкової пошести, сеї правдивої пляги жовиїрів, а помочи не було ні-звідки. Лікарі попали в одчай, колись їх знанє і ліки мали свій успіх; а в сїм случаю се були річи минулих часів і здавало ся, що такими лишать ся.

Цісар наказав прикликати перед себе найзнатнійших лікарів на нараду, бо він глибоко зажурив ся. Обійшов ся з ними дуже строго і вказав на них, як на причину смерти жовиїрів. Спитав також їх, чи вони знають свій фах, чи ні і чи вони є дійсними лікарями, чи тільки різунами? Тоді найперший різун, що був також і найстарший лікар в краю і дуже шановної поверховности, дав таку відповідь:

— Ми робили, що могли, Ваше Величество, та успіх був невеличкий заля важних причин. Сеї пошести не може вилічити ні лікар, ні медицина: сього довершити може тільки природа і кріпкий устрій організму. Я вже старй і се знаю. Повторяю з емфазою, що сеї пошести не зможе вилічити ні лікар, ні медицина. Часом можна дати незначну піддержку природі, дуже незначну піддержку, та найзвичайнійше се ще погіршує хворобу...

Цісар був простакуватий і пристрастний чоловік; він обкидав лікарів цілою повіню оскорбляючих і нечемних слів і після сього нагнав їх сперед своїх очий.

На другий день цісар запав сам на сю страшну недугу. Вість зачала нести ся від уст до уст і викликала велике занепокоєнє по цілїм краю. Говорили ніпро що більше, а тільки про сю слабість і загальне було пригнбленє, бо була мала надія. Сам цісар був дуже сумний; він зойкнув і сказав:

— Нехай буде Божа воля! Прикличте мені різунів, нехай роблять, що зможуть.

Прийшли лікарі, зміряли скорість бючки, глянули на язык, принесли цілу антику і вшпалли її цісареві в горло. Самі єїли і терпеливо зачали ождати, бо вони не були платні за джаб, а тільки мали річну пенсію.

II.

Томко був піснайцятільтний гарний хлопець, та не належав до висших кругів. Його ранга і занятє було за низьке. В дійсности се занятє було найнизше із всіх занять, бо він помагав своєму батькови у чищеню каналів і поганяв нічною тарадайкою. Найліпший Томків приятель був коміяр, Дусім, невеличкий чотирнайцятільтний хлопчина, що був дуже чесний і роботящий, а до того добросердний, бо удержував стареньку матір своїм небезпечним і неприємним обовязком.

В місяць після сього, як захворів цісар, оба хлопці зішли ся разом о девятій годнінї вечером. Томко йшов до свого нічного занятя і не був убраний в сьвяточне одїне, а тільки в робітничє, то й до того

йшли від нього не конче приманчиві запахи. Джім йшов домів після своєї денної праці і був чорніший від якого-будь іншого предмету; на плечах держав мітли і шнури, а на його лиці нічого не можна було розрізнити, хиба його жваві очі.

Посідали собі оба на каміннім хіднику поговорити. Очевидно, що їх мова була про загально-народне нещастє: хорубу цісаря. Джім мав повно рад і аж палав від жадоби відкрити їх. Він промовив:

— Томку, я можу вилічити цісаря. Знаю, як се зробити.

Томко зчудував ся.

— Що? Ти?

— Так, я.

— Таж навіть найліпші лікарі не в силі сього доконати!

— Се мене зовсім не обходить. Я можу його вилічити за п'ятнайцять хвиль.

— О, скажи! Скажи!

— Се дійсно!

Поведенє Джіма було таке серйозне, що застановило дуже Томка. Він сказав:

— Я гадаю, що ти говориш поважно, Джім. Чи ти поважно говориш?

— Як-же ти можеш його вилічити?

— Нехай тільки цісар зієть кусець доспілого гарбуза.

Се слово упало на Томка надто нечаяно і він сейчас зачав сердечно реготати ся. Та за хвилию споважнів, як побачив, що Джім доволі зажалений його сьміхом. Він поплескав приятеля по коліні і сказав:

— Цофаю свій сьміх. Я ним не хотів тебе вразити, Джім, і більше сього не вчиню. Бачиш, се видавало ся для мене дуже сьмішне, бо — бачиш — лікарі поставили всюди по городах де ростуть гарбузи, знаки з написами, щоби ніхто з хорих людей не ткнув гарбуза.

— Я знаю се! — сказав Джім, а в його голосі дрожав гнів і плач. — Лікарі нічого не знають. Так богато є гарбузів і ні-один з жовнів не повинен умерти на жалудкову недугу.

— Джім, що-ж бо се тобі дало таку думку у твою голову?

— Се не думка, тільки се факт. Чи ти знаєш сиво-голового Зулю? Він давно вже лічив таким способом чимало наших приятелів і моя мати також лічила ся таким способом і я. Тільки взяти кілька кусників гарбуза і нема жадної ріжницї, чи хоруба нова, чи застаріла, уступить сейчас.

— Се дуже гарно. А коли так, Джім, так цісар повинен про се знати.

— Дійсно, що так. І моя мати говорила про се людям; надіяла ся, що і звичайні робітники та й не знають, як справу повести.

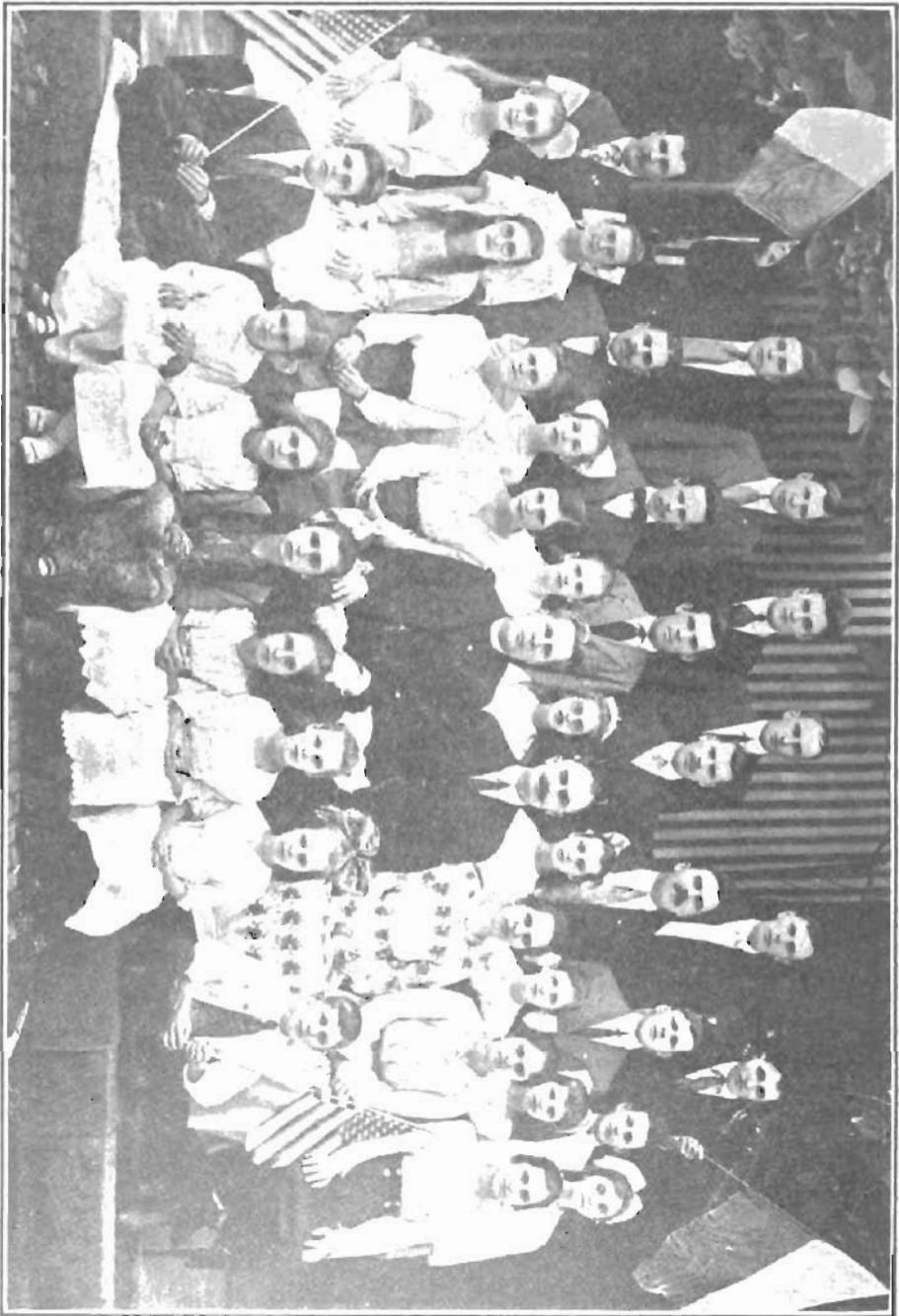
— Дійсно, вони не знають, тумани вісімнайцяті — промовив Томко гнівливо. — А я допесу про се цісареві.

— Ти?

І Джім хотів вже сердечно зареготати ся. Та Томко говорив дальше поважно.

— Ти хочеш сьміяти ся може. А мимото я таки доконаю сього.

Говорив так поважно і переконуючо, що зробив велике вражінє

Український хор при цр. кат. церкві св. Ан. Петра і Павла в Карпелі, Іл.,

своїм словом; опісля Джім спитав:

— Чи ти знаєш цісаря?

— Чи я його знаю? Що се ти говориш? Я не знаю його.

— То якже занесеш до нього вістку?

— Се зовсім звичайна й легка річ. Написав би до нього лист. Не думав я про се аж до останньої хвили. Та я гадаю, що така і твої думка.

— Далєбі, що пі. Скажи мені, яким чином пішли сей лист.

— Як-то як? Через почту.

Томко глянув на нього згїрдливо і промовив:

— Чи ти гадаси, що всі люди в нашій державі не роблять так-само? Чи ти не подумав про се?

— Ні... — одвітив засоромлений Джім.

— Ти повинен був про се подумати, бо ти ще молодий і недосвідчений. Джім, як навіть звичайний генерал, або поет, або актор, або хто-будь грохи славний тільки попаде в хоробу, то сейчас всякі люди з держави шлють до нього почтою численні листи і запевнюють, що їх спосіб вилічить їх з хороби. А тепер-же тимбільше таке дієть ся, коли захорує цісар.

— І я так думаю. Диви, Джім! Кождої ночи ми вивозимо шість возів таких листів з подвіря палати цісарської. Вісімдесять тисяч листів кожної ночи викидають, а ми вивозимо. Чи гадаси, що хто-будь їх читав? Ні, ніхто! Така сама доля стрінула-б і твій лист, коли-б ти його написав. Та я гадаю, що ти не будеш писати...

— Ні — зойкнув покоцаний Джім.

— Та однак все в порядку, Джім, не жури ся. Є ще інші способи дійти до ціли. Я донесу вістку до цісаря.

— О, коби ти міг се зробити, Томку, я-б тебе любив на віки вічні.

— Кажу тобі, що зроблю. Не жури ся, здай ся з тим ділом на мене.

— Добре, Томку, ти дуже багато знаєш. Ти не є такий, як інші хлопці: вони не знають нічого. Як-же се ти зробиш, Томку?

Томко був дуже вдоволений. Віп помовчав хвилину, а опісля зачав говорити:

— Чи ти знаєш сього бідолаху-чоловічка, що уважає себе за бучера, тому що продає недобре м'ясо і перегнили легкі для котів? Ось, бачиш, я се йому скажу, зачну від нього.

Джим не сподївав ся такого слова і сказав:

— Томку, тобі не сором так говорити? Ти знаєш, що се справа лежить мені на серцю і сей спосіб не є добрий.

Томко штуркнув його і говорив дальше:

— Не жури ся, Джім. Знаю, що говорю. Сейчас побачиш. Сей „бучер“ скаже повинку старій жінці, що продає на вулиці печені каштани: вона є найліпша його приятелька і я скажу йому їй се сказати. Вона скаже своїй багатій тітці, що має штор з овочами о два сквери дальше: а се знов передасть повинку своєму знакомому, що має кімнату до гри в карти. Сей скаже своєму приятелеви, полісменови, сей знов канітанови, канітан начальникови поліції, а сей скаже своєму шуринови, судії. Судія повідомить про се шеріфа, шериф лорд-ма-

йора, лорд-майор скаже Президентови палати, а сей скаже...

— О, се чудова річ, Томку! Як ти міг...

— ...титулярному адміралови, адмірал скаже віце-адміралови, віце-адмірал Синьому, Синій Червоному, Червоний Білому, Білий донесе першому Лордови-Адміралови, перший Лорд скаже Речникови палати, а Речник...

— Дальше, Томку! Вже близько!

— ...Начальникови Собак, Начальник Собак скаже Начальникови Стаєн, сей донесе Першому Лордови „в ожиданю”, сей знов Лордови Шамбелянови. Лорд Шамбелян скаже Начальникови Двора, а сей знов шепне малому льокайчукови-хлопчині, що відганяє мухи від хорого цісаря, а льокайчук упаде на вколшки перед ліжком і розкаже все цісареви. Таким чином справа поладнаєть ся.

— Мені треба крикнути кілька разів „гурра-а-а”, Томку. Се найгеніяльнійша ідея! І яким чином вона повстала у твоїй голові?

— Сідай і слухай, а я научу тебе дечого мудрого. Тільки не забувай того всього, пок життя твого. Хто є твоїм найсердечнішим приятелем, котрому би ти не хотів і не міг відмовити нічого у світі?

— Се ти, Томку! Ти се знаєш.

— Погадай, що ти мав би яку-то велику просьбу до „бучера від котячого мяса”. Ти його не знаєш і він нагнав би тебе до сто чортів, бо його така натура. Та він є найліпший мій приятель по тобі; він зробить все для мене, що тільки схочу. А тепер я питаю тебе: Чи-ж що більше звичайного і малого, як просити його, пехай піде до сеї жінки, що продає печені каштани і розкаже їй про ліченє при помочи гарбуза?

— Ти маєш рацію, Томку.

— Се, ...бачиш, ціла філософія. Кождий чоловік у світі, чи великий чи малий, має свого спеціального приятеля, що сповнить його кожде бажанє дуже радо. І таким чином ти можеш донести вістку до уха бажаної особи без огляду на се, як низький ти є і як високо є поставлена ся особа, до котрої ти посилаєш своє слово. І се є зовсім звичайна річ. Треба тобі тільки пошукати першого приятеля, то все; на сїм кінчить ся твій труд у ділі. Він найде собі найліпшого свого приятеля, той найде свого і так буде йти приятель за приятелем, мов кільця у ланцюху. І по сїм ланцюху ти можеш йти в гору чи в долину, як тобі тільки подобаєть ся.

— Се прекрасно, Томку.

— Се така легка і звичайна річ, як азбука. А чи ти коли чув, що хтось уживав такого способу? Ні! Бо кождий є дурень. Йде до чужого без жадної протекції, або пише йому лист і дізнає заслуженої невдачі. А тепер-же цісар мене не знає, та се нічого не значить; він мимо-то буде їсти гарбуза завтрішної днини. Побачиш! Гоп-гоп! Пожди! Пожди! Онтам йде „бучер від котячого мяса”. Будь здоров, Джім! Я його дожену.

Дійсно догнав його і промовив:

— Чи зробиш мені одну просьбу?

— Чи зроблю? А певно! Я твій приятель! Скажи, чого хочеш, а сейчас сповню.

Товариство Український Хор при гр. кат. церкві в Джерзи Сіті, Н. Дж.

— Іди до жінки, що продає печені каштани і скажи їй, нехай вона скаже своєму найбільшому приятелеві і нехай ся вістка йде так вперед і вперед.

Він розказав, о що ходить і додав:

— А тепер біжи чим мерщій!

І слово комінаря пішло в рух в напрямі до цісарського уха.

Слідуючого вечера, близько півночі, лікарі сиділи зібрані в кімнаті недужого цісаря і тихо шепотіли поміж собою; вони були тяжко зажурені, бо цісареві не поліпшало. Перед самими собою не могли вони сього закрити, що як тільки впакували в цісарське горло нову аптику, то йому ставало ще гірше. Тимбільший був їх смуток, бо вони надіяли ся таких наслідків. Бідний, знеможений цісар лежав без руху із замкненими очима, а невеличкий хлопчина-льокайчук, любимець цісарський, обганяв мухи і ревно плакав. Нечайно почув хлопчина, як зашелестіла шовкова занавіса; він обернув ся і побачив Лорда Начальника Двора, що увійшов до кімнати і дав знак рукою, щоби хлопчина підійшов ближше. Хлопчина підступив і почув такі слова: „Тільки переконай, хлопче, цісаря! Не залиш сього! Возьми сей кусень гарбуза, нехай він зїсть і виздоровіє сейчас!”

— На мою голову! — крикнув шопотом льокайчук. — Він се зїсть!

І взяв до руки кілька куснів сьвіжого гарбуза.

Слідуючої днини рознесла ся повинка по широкій державі, що цісар виздоровів і казав вивішати всіх лікарів. Радість запанувала в краю і всі зачали готувити ся до великої ілюмінації.

Після сніданя снів цісар задуманий. Вдячність його була безгранична і він захав передумувати, яку-б се нагороду дати своєму добродієви. Рішив ся на одну річ і прикликав свого льокайчука-хлопчину; спитав його, чи се він винайшов сей славний лік. Хлопець відповів, що ні і що він дістав се лікарство від Лорда-Начальника Двора.

Після відходу хлопчини цісар захав знов передумувати. Начальник Двора був шляхтичем. Тому цісар подумав, що зробить його князем і дасть йому велику земну посілість, відобрану від одного члена опозиції. Закликав його і спитав, чи се він видумав такий славний лік. Та Начальник Двора був чесний чоловік і заявив, що се лікарство дістав від Шамбеляна. Цісар задумав ся знов. Шамбелян був архикнязь, тому належало б йому дати ще вищу гідність і велику пенсію. Та Шамбеля відослав цісаря до Першого Лорда „в ожиданю” і цісар ще більше задумав ся, бо тепер вже належало ся давати щораз то меншу нагороду. Так йшло далше і далше, поки детектив не розелідив справи... не сказав, що се славне лікарство гарбузове видумав Джім-комінар. Тоді цісар сказав глибоко-зворушений:

— Гарний хлопчина! Він уратував моє житє! За се дістане гарну нагороду.

І післяв цісар комінареви-Джімови пару своїх власних черевиків. Та вони були за великі для Джіма, а вигідні для старого сивоголового Зулю, тому справу поладнано так, щоби було все гаразд.

Закінчене першої історії.

— Тепер маєш ідею про цілу справу?

— Дійсно що так, мушу признати. І буде так, як ти сказав. Залагоджу справу завтра. Знаю сердечного приятеля Начального Директора. Він поручить мене і представить мою справу, як дуже важну для держави. Знаю, що на полагоджене не буду довго ждати.

І дійсно: всьо пішло гладко щодо йоти. Правительство приняло справу ново-винайдених черевиків.

Переклав Волод. Держирука.

ЗА РЯДАМИ РЯДИ...

*По счорнілій землі, за рядами ряди,
Гей, ідем за своїми братами
Через ріки, ліси, ми криваві сліди
Убиваєм тяжкими ногами.*

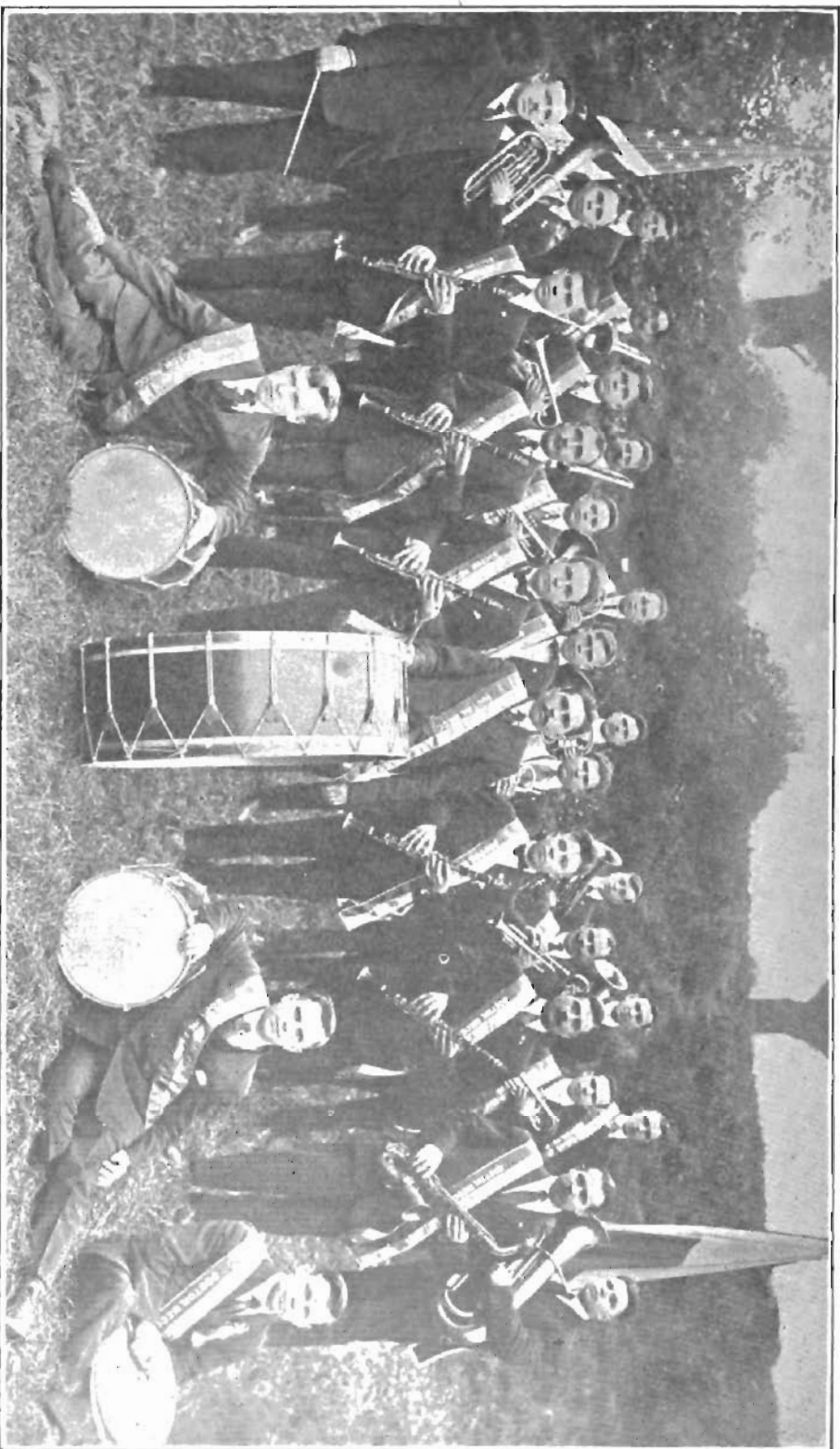
*За рядами ряди — так вандруємо ми,
А над нами мчуть круки ключами;
Мов ті круки ключем, — ми у даль сіру ідем,
Наче сироти ідемо полями.*

*Гайворонне сумне кряче нам: Де ви, де,
Де бридете чужими світами?
Чи згустити гроби, де сплять ваші брати,
Що лягли там за край головами?*

* * *

*За рядами ряди — ідуть рідні брати,
До походу гармата їм грає, —
А за ними в їх честь лиш березовий хрест
Срібні сльози на путь проливає.*

У. С. С. Юра Шкрумеляк.

„Українська Банда“ Запорозької Січі в Бостоні, Масс., організована в р. 1919 Впр. о. В. Довгученко.

ДО УКРАЇНИ.

Моя Україно! Як я тебе любив!
 Твої луки, твої степи розлогі,
 Дніпра ревучого славетний порог
 І хвилі золоті твоїх шовкових нив!

Як я любив у хмарах вишняку
 Твої блесенькі, немов густини, хати,
 Поважну річ старих дідів чубатих
 І плескіт дівчачий веселий на ставку.

Як я любив у нічці весняну
 Жабинний гвалт, а часом тихий стоїн,
 Гукання парубків, дівчат веселий гомін
 І пісню за луїв розкішну, голосну!

Як як любив у осени в сітках
 Хліб коло хат, а ранками ясними
 Селян за працею ханливою між ними
 І стукіт гвіркий цівів по всіх токах.

Як я любив зімової доби
 При каганці і веретін сюрчання
 І бесіди, і пісню, чи ридання
 Тихесеньке жіночої журби.

Як я любив безрадісно тебе,
 Народе мій, убожеством прибитий,
 Знеможений і темністю сповитий,
 Що вже забув поважати себе,
 Потративши свої колишні сили...
 Як я люблю твої сумні могили,
 Україно! Як я люблю тебе!
 І ось тепер та змучена любов
 Мене жене в далеку чужину.

М. Старицький.

СВЯТИНЯ БОЖОЇ МУДРОСТИ

Страшно ревів хор гармат і мездірів на мурах міста Константинополя дня 28. мая 1453 р., а в найвеличавішій християнській храмі правили саме тоді останню Службу Божу. На слідуєчий день увійшли янічари а за ними Турки і вся їх чернь до царського міста. Почала ся різня, рабоване; зойки конаючих підносили ся до неба.

Султан Магамет „Великий” увійшов до церкви св. Софії і станув пеначе вконаний. Він не міг промовити слова на дивний вид. Просторі лави церковні чубили ся в далечині, понура тишина залягла в гомоніючій ще вчера храмі, а сьвітло падало ряеними лучами на стіни вибивані золотом та срібною мазікою. А вікна — ті славні вікна, що їм нема ціни, перепускали сонічні лучі через своє кришталеве шкло та розприскували їх тисячними красками по всіх усядах.

Занімів завзятий ворог і понав в задуму. Аж ось чути стук-один, другий. Се жовнір з його орди рубає двері сьвятині.

— Пощо ти рубаєш? — питає збентежений султан?

— Таж ти казав, що місто наше, можемо отже робити, що нам подобаєть ся — каже жовнір.

— Ага правда, але отсього сьвятого місця не дотикай. Маєш тисячі иших домів.

В той спосіб уратував султан перед знищенем найсвітліїший Божий храм.

Коли Юстиніян Великий, грецько-візантійський цар задумав збудувати величаву сьвятиню Божої Мудрости — по грецьки Софії — то він рішив ся ужити найцінніших

Нутро церкви св. Софії в Царгороді.

будівельних матеріалів, які находили ся в його царстві ще з давних поганських часів. Так отже мури церковні з надвору збудовані з Родійської цегли, а зі середини викладані дорогим мармуром. Зі старинних поганських святинь в Геліополіс, в Єфезі, в Дельос, і Бальбек, в Атенах і Кизіку забрано славні порфірові стовпи. Сорок їх підпирає храм Божої Мудрости на самім долі, а шістьдесятъ менших підпирають горішні галерії.

Коли сонічне сьвітло осьвітило нутро церкви, то воно відбивалось різноманітними краєками від цих стовпів і мармурів і приневолено присутного клопити покірно свої коліна перед Творцем вселенної.

Над уложенем плянів цілої будови працювало двох славних будівничих: Антеній з міста Тралі й його свояк Ізидор з Мілету. Коли вже набрано й приготовано весь матеріял, тоді громами йшла будова. Фундаменти посвячено 532 року, а вже на Різдво 538 відбуло ся торжественне посвяченє престола. В двацять літ потім наслідком землетрясеня завалила ся коцула, але сейчас розпочато праці над її відбудовою. Нові поправки зроблено за царів Василя I., Василя II., Андроніка III. і Катакузена. Коли вже съвятиня була цілковито викінчена і прикрашена найчудовійшими творами штуки, яких навіть не мож оцінити вартостію гроша, тоді завоювали Турки-Магометани Царгород.

Богацтва які мож було зрабувати — зрабовано; остали ся голі стовпи і голі стіни: та ні, не цілком голі, бо на них чудові образи, вибівані дуже дрібнесенькими дорогими камінчиками та золотом і сріблом. Се отєя славна мозаїка, про яку згадують історики. Випадало отже невірним ще й єї образи понищити — але, на щастє, стало ся инакше. Кажуть, що релігія Магомета заборонює своїм ісповідникам нищити образи людей, тому, що вони нагадують лице Бога. В той спосіб остали ся чудові малюнки ненарушені. Але, що Турки рішили перемінити церков на свою мошею, то вони замазали стіни на біло, таксамо і стовпи, здіймили з коцули хрест і поставили на його місце півмісяць, на чотирох рогах храму з надвору збудували чотири вежі до молитви — мінарети — і з величавої християнської церкви стала магометанська мошея. Довжина съвятині від дверей аж до стіни за колишнім престолом виносить 260 стіп, ширина з побічними павами 238 стіп, а висота 175 стіп.

З часом забув цивілізований сьвіт на єї скарби штуки, погребані під білою фарбою мошеї. Аж напово випадково довідав ся сьвіт про них 1847 року — по 500 літах їх укритя. Тодішній султан Абдуль Меджід поручив італійському артистови Фоссаті відреставрувати съвятиню. Фоссаті забрав ся основно до діла і наперед вичистив веї стіни. Його очам представив ся чудний вид: Веї мальовила були чисті, неначе би їх хто переховав в музею. Фоссаті скористав з нагоди і поробив відбитки деяких з тих образів, а опісля вдав їх окремою книжкою. В той спосіб сьвіт довідав ся про укриті скарби. Опісля Фоссаті прикрив назад

Мозайковий образ в церкві св. Софії в Царгороді.

старанно сі образи і вони переховують ся в той спосіб по нинішній день.

Війна рішила долю Туреччини. Чи рішила вона також і питання найвеличавішої колісї християнської святині? Отсе питання ставить собі кожний цивілізований чоловік.

СВЯТИЙ ПРОПОВІДУЄ МЕЖИ ЗВІРЯМИ

Часто можна стрічати людей, що вміють зєднувати собі прихильність звірят. Найбільше однак вєславив ся тим св. Франц з Ассєзу, основатель чина Францінканів. Він жив около 1200-го року в Італії і вєславив ся своїм побожним житєм, а по своїй смерті Церков узнала його за святого.

Головним його занятєм було проповідництво. Він взяв собі до серця слова св. Писма: „Ідїть і научайте всі язики”: він йшов з тою думкою навіть помежи звірів. Він був

такій лагідний, що не лише люди, але навіть і звірята відчували його доброту і чистоту серця і горнулись до нього. За те він називав їх „братами й сестрами”.

Хоч він любив всі сотворіня, то найбільше пришали йому до вподоби птиці, тому, що вони все літають горою, вказуючи на щось виснього, неземського. Вже 650 літ по смерті Угодника здвигнено величаву церкву на його гробі і прикрашено її напричуд гарними образами. Один з них представляє св. Франца, як він проповідує до птиць. Про сю подію розповідають так:

Йдучи раз до міста Беваньо, замітив св. Франц багато птиць зібраних на однім місці. Радо поспішив святий Угодник до них, поздоровив їх по людськи, а вони всі відкльощились йому у відповідь. Тоді він почав до них проповідь: „Братя і сестри Птички! Вашим обовязком є славити Творця, бо Він зодягає вас пірєм, знадоблює вас крилами до літання, дає вам чистий воздух до віддихання і журить ся вами так, що ви мало потребуєте журити ся самі собою.” Коли він так говорив, птиці зворушені його словами, почали розпростирати свої крила, натягати шиї, отвірвати свої дзьоби, споглядаючи уважно на нього. А він, радіючи в серці своїм, перейшов посеред них, дотикаючи їх навіть своєю одежкою — однак ні одна птиця не рушила ся зі свого місця, доки Божий Угодник не дав свого дозволу. Коли він поблагословив їх і зробив знак св. хреста над ними, вони злетіли до гори і розлетіли ся на чотири сторони світа. Його товариші стояли тимчасом оподалік на дорозі і приглядали ся єьому цікавому явищу. Коли він вернув до них, то вони почали йому дорікати за те, чому він вже давнійше не зачав був проповідувати до птиць.

Коли св. Франц загостив був до Риму в 1222 році, він мав зі собою уласкавлене ягня, яке все ходило за ним. Тому часто на образках, що представляють св. Франца з Ассизу, є намальоване також і ягня. Се вказує на його покору і чистоту душі.

Оповідають, що коли він раз переходив дорогою посеред левади, завважав він стадо ягнят і поздоровив їх своїм звичасм. Але на боці пасло ся окремо бідне ягня і не зближало ся до стада. Жаль стало Св'ятому бідного ягняти і він висловив при тім отей слова: „Так лагідний Спаситель почував ся колісь самотни мноміж Жидами й Фарисеями”.

Він хотів купити се ягня, та не мав грошей. Але трафив ся чоловік, що саме переходив туди і купив се ягня для Божого Угодника.

Сьв. Франц помер 4. жовтня 1226 року, а вже 1228 канонізувала його сьв. Церков. Останні його слова, сказані перед смертю, мали бути отсі: „Будьте здорові, діточки; я вже йду до Бога, котрому поручаю вас всіх”.

ЧОТИРИ СОБОРИ І ЧОТИРИ ЄРЕСИ

В початках християнства почали поширюватись різні єреси між вірними. Тому то Церков сьвята мусіла пильно стерегти чистоти своєї науки і у важних справах збирали ся сейчас єпископи, щоби їх рішати.

Чотири перші вселенські Собори мають велике значінє для дальшого розвитку Христової науки, бо вони очистили церков від всіляких ложних додатків, які почали закрадатися поміж християнські громади.

Перший Собор зібрав ся в місті Нікеї в 325 році; на нїм проголошено яко єресь науку Арія, котрий твердив, що Христос був лише чоловіком, а не Богом.

Другий Собор з 381 року, що зібрав ся в місті Константинополі, опрокіннув яко ложну науку Аполіпаріїв, котрі твердили знова, що Христос був лише Богом, а не був чоловіком.

Третий Собор, зібраний в місті Єфезі 431 року, спротивив ся науці Несторіянів, які голосили, що в Христі є дві особи: Божа й чоловіча.

Четвертий Собор в Халькедоні зібрав ся 451 року, щоби дати відправу Евтихісви; він твердив, що в Ісусі Христі є лише одна природа, Божа й чоловіча, змішана разом.

Παρουσίαση σχολα νηπ καμπαρνιλι νερικαί ο Φινανδερνι, Πα.

Сі Собори названо вселенськими, бо ціла Церков прийняла їх рішення яко згідні з наукою сьв. Письма. Сі рішення були „правдиві, совершенні, неподільні і рішучі”. З тих часів походить „Вірую”, прийняте усею католицькою Церквою.

БЕЗЖЕННІСТЬ СЬВЯЩЕНИКІВ

Хоч в сьв. Письмі Старого і Нового Завіта поручаєть ся супружество, яко Божу інституцію, то всетаки — ще навіть перед Христом — панувало переконанє, що безженність є близша совершенства. Межи Жидами була секта Ессенів, котра придержувала ся безженности. В перших християнських громадах оставлювано кождому свободу подружа; були лише закиди, коли хто женив ся другий раз по смерти своєї жінки. Тому сьв. Апостол Павел, навертаючи вдівців на християнство, поручав їм оставати дальше вдівцями чи вдовицями.

В другім віці по Христі безженність була уважана загально за висший степень совершенства і тому, хоч не було ніякого закона, багато сьвящеників не женило ся, а особливо на єпископів покликувано безженних сьвящеників. Колиж померла сьвященикови жінка, то рішучо виступали вірні проти поновної женитьби.

Колн наслідники сьв. Петра, єпископи римські, набирали щораз то більшого значіння і з їх голосом муєли числити ся всі християнські громади, тоді сї єпископи припоручали рішучо безженність для сьвящеників. Але щойно в шестім століттю бачимо постанови церковних Синодів в

справі безженности духовенства. Собор в Тур (566 р.) і цісар Юстиніян станули рішучо за целібатом, але Східна Церков противила ся тому; на Синоді в Царгороді 692 року рішено, що съвященники і діякони можуть женити ся, як се була традиція від часів апостольських. Коли опісля настала в Церкві схизма, то грецька церков задержала і пррдержувала ся далше звичаю, що женитьба съвященників не спротивляеть ся їх релігійним обовязкам. Але лише раз може съвященик женити ся, натомісь зовсім не може бути поставлений в єпископи съвященик жонатий. Сю постанову задержала Східна Церков навіть тоді, коли приняла Унію з Римом і задержала її по нинішні часи. Щойно остатною порою заборонила Апостольська Столиця рукополагати жонатих грецько-католицьких съвящеників в Канаді і в Злучених Держав Америки.

В Західній Церкві змаганя до заведеня правильного целібату для съвящеників йшли щораз вперед, аж за пап Григорія VII. приняв Собор в Римі 1074 року рішене, яким заборонено съвященикам женити ся під загрозою екскомунікації. Мимо завзятого спротиву в ріжних краях, папа Григорій VII. перевів сю постанову з цілою силою. Тепер безженність католицького духовенства принята вже яко правило і мимо ріжних проб протесту проти сього, засада ся знайшла загальне одобрене між вірними католицької Церкви.

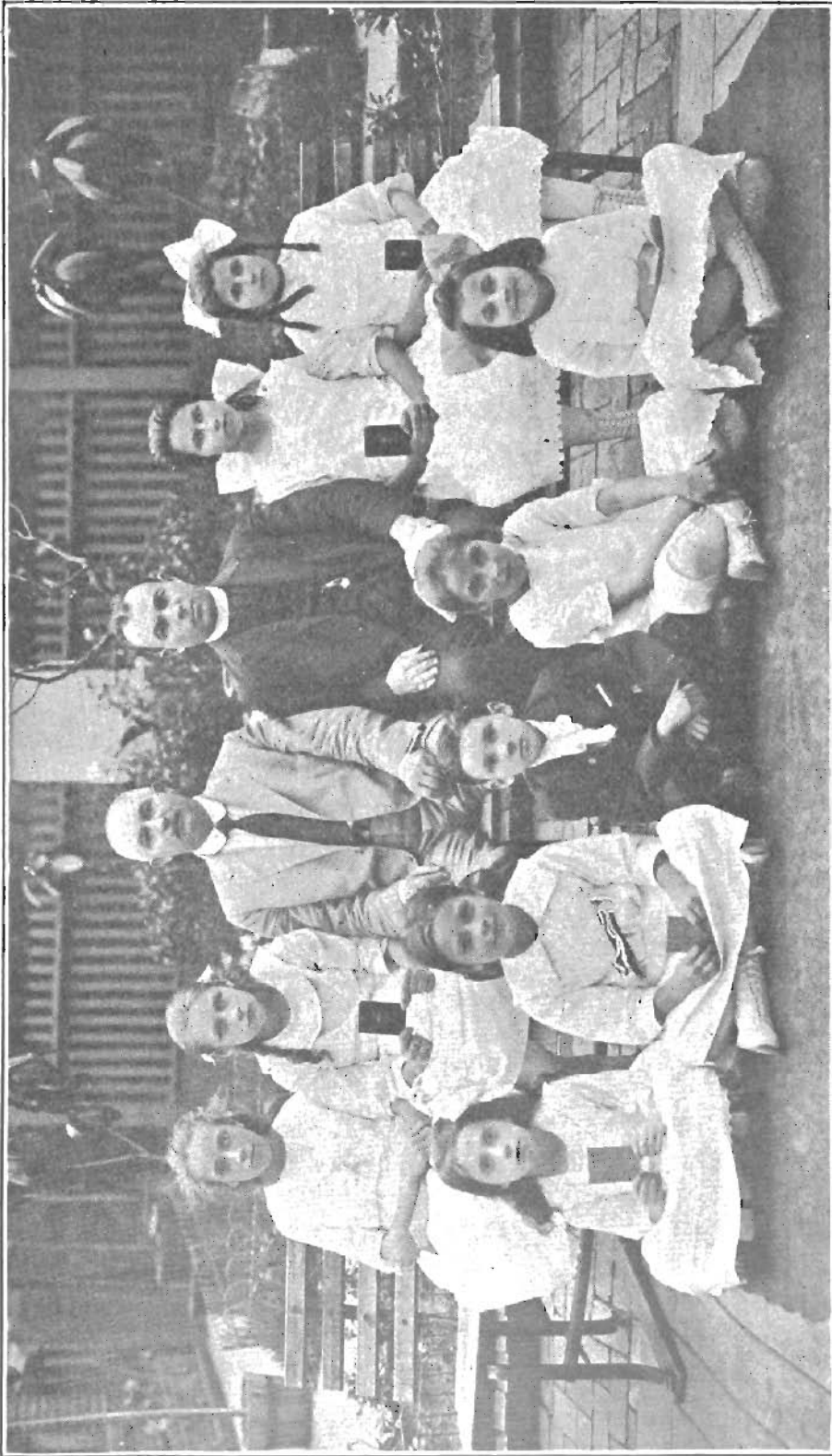
ПІДПОРА ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Найважнійша річ в житю одиниці як і в житю народа — се безперечно релігія. Вона освячує чоловіка, виправляє його характер і застановляє його думати над поправою самого себе. Сї високі цілі голосить Церков, заложена самим Христом.

Від самих часів свого основаня католицька Церков впливає на своїх вірних, а через них і на їх окружене, а далше і на цілий сьвіт.

Вороги церкви виступають з твердженем, що католицька Церков сприяє науку, а рівночасно пррдержують ся самі ріжних інституцій, установлених Церквою. Католицький

Парохіяльна школа на Фермавнт улиці, Філадельфія, Па.

календар прийнятій инші всіми народами сьвіта. Основа міжнародного права находить свій початок якраз в науці Церкви про рівність і братерство народів. „Батько міжнародного права“, Голядець Гуго Гроцій, був ревним католиком.

Нинішній кляч „демократія“ — се-ж нічого нового. Від найдавніших часів в Церкві католицькій вибирає загал свою старшину, але вибравши сліпо підчиняє ся її проведови. І кожний вірний, без огляду на своє походженє й уродженє, може в католицькій церкві дійти до найвисших почитань, а коли провадить побожне житє і перенесе ся до вічності, та коли по своїй смерти вславить ся чудами, чи Церков коли відмовила ся узнати кого за сьвятого тому, що він походив з бідної родини? В жадній організації на сьвітї не досягне безсмертності чоловік тихий, смирний і чесний, лише в католицькій церкві. Якраз геройство в католицькій церкві полягає в сїм тихім житю, в тїм сповнюваню щоденних, тяжких обовязків.

Щойно згодом приходить людство до пізнаня, що обовязком культурного чоловіка є заопікувати ся своїм ближнім. А преці сю засаду, засаду милосердя, проповідує католицька церков від перших днів свого істнованя. Ратунок хорих, закладанє шпиталів, ліченє ранених — чи се не католицькі засади?

А притуловище для убогих, бездомних, для сиріт, для вдів, для старців, для калік, для подорожних — чи ті всі заведеня не сьвідчать про великанську культурну місію католицької Церкви?

Ніяка инша інституція не кладе таких тріvkих основ для удержаня суспільности як Церков. Женщини — чим вони були колись? Чи не найбільше погорджуваними сотворінями? А Церков піднесла відність женщин до рівности з муцциною, віддала їй пошану як матери, зробила її осередком домашнього і родинного житя. Наслідком сього житє родинне стало завязком житя народного. Коли родина придержуєть ся релігійно-моральних засад голонених Церквою, тоді і цілий нарід стає кріпкий.

Перед заведенєм християнства було в Греції убійство чимєсь звичайним. Перед приходом Христа убійство дїтний було законним. А в Римі? На підставі так званого „права дванайцяти таблиць“ батько міг безкарно убити свою дн-

тину, міг її викинути, продати. А се було в найвисше культурних народів, в Греків і Римлян!

Щойно плач Вифлеемської Дитини почав будити совість людства проти сього варварства. Бо дитина — се ніщо инше, як малий чоловік. І тому жите дитини таксамо дороге і цінне, як жите кожного чоловіка. Церков католицька виступає як найрішучійше в обороні кожної, хоч би навіть ще ненародженої дитини, щоб зберегти її жите. Се-ж образ і подібність Бога.

Загалом всі будуючі науки: історія, філософія, право, науки природи і т. п. знаходять початок і поперте в католицькій церкві. І не стане Вона в своїх змаганнях, аж людство пірйде до переконання, що Христова наука, се не пустий звук, але се підстава істнованя спільної і здорової суспільности.

ПРОРОК.

Господню святу славу
Розтлили... і чужим богам
Пожегли жертви, омерзлились,
І мужа свята — горе вам! —
На стогнах каменем побили,
І заходили ся гулять,
Святою кровю шаньувать,
І праведно Господь великий,
Мов на звірей тих лютих, диких,
Кайдани пвелів кувать,
Глибокі тюрми марувать,
І — роде лживий і жестокий! —
Вомісто кроткого пророка...
Царя вам повелів ізбрать.

Непаче праведних дітей,
Господь, любя своїх людей
Послав на землю їм пророка —
Свою любов благовістити,
Святому ро.зуму учити,
Непаче наш Діпро широкий,
Слова його злились, текли
І в серце надсли глибоко,
Невидимих огнем пекли
Холодні душі, Полюбили
Пророка лже, і можились
За ним, і сльози знай зли,
А потім... люде, ред лукавий,

Тарас Шевченко.

НЕ ОСТАЛО КАМЕНЯ НА КАМЕНИ

Коли ученики Христові показували своєму Учителеви величаву єрусалимську сьвятиню, збудовану Соломоном, Він сказав їм на се: „Ви видите всі отсі річи? Амінь, кажу вам, не останеть ся тут ані каменя на камені, котрий би не був знищений”.

В 70-ім році по Христі підняли Жиди повстанє проти римського царства, якому підлягали. Проти них вирушив Тит Веспазіян з великим війском. Історія записала мало таких кривавих битв, яка власне розіграла ся на улицах міста Єрусалиму. Остаточно Жиди зібрали ся в сьвятині і довкруги неї. Мушчини, женщины, старці, діти — всі хотіли боронити великої національної сьвятої. Останній штурм принустив Тит на сьвятиню. Почали валити ся мурі, погребуючи тисячі Жидів під своїми звалищами. Дійсно, камінь на камені не зістав з величавої колись сьвятині. Сам Тит здивував ся, як можна було довершити такого знищення. Видко він сам був несвідомий того, що на його розказ сновнясть ся пророцтво Христа.

Незабаром римський цісар Гадріян видав розказ, що Жидам не вільно зближати ся до Єрусалиму, лише раз на рік, в річницю знищення сьвятині і то за грубою оплатою. Тоді лише могли Жиди плакати на руїнах сьвятині, над своєю колишньою славою.

Минули довгі літа: римські цісарі стали христіянами. Провідало ся слово Христа свобідно по цілім великім царстві. Та один з цісарів — Юліян — вернув назад до поганства. Його названо Юліяном Відступником. І от йому захотіло ся показати, що пророцтво Христове не має вартости.

Кажуть, що раз він візвав найвизначніших Жидів до себе і запитав їх чому вони не приносять жертви Богу після свого закона. І відповіли Жиди „Лише в нашій сьвятини можемо ми приносити жертву Єгови”. — „Чому-ж не збудуєте собі сьвятині?” питає цісар. Коли-ж Жиди сказали, що на підставі розпорядження цісаря Гадріяна їм не вільно сього робити, Юстиніян не лише зніс се розпоряджене, але й дав поміч Жидам у їх намірі у відбудованю сьвятині. Зі всіх усюдів посипались збірки на будову, а Жиди з усіх закутків почали сходитись, щоби станути до праці.

Женщини жертвували свої дорогоцінності, а самі в шовкових одежах брали до рук тачки. Маєтку тільки назбирало, що навіть начиня до роботи зроблено зі срібла. Довго пригноблений жидівський нарід очідавав нетерпеливо радісної хвилі здвигнення нового храму.

Та їх очіданя радість були передвчасні. Настало землетрясенє, фундаменти запались в землю, а огонь вибухнув із землі і попалив нагромаджені будівельні матеріяли. Богато робітників згинуло, багато посмарило ся. Громи понищили начиня і прибори.

Про сю подію пишуть як християнські так і поганські історики з тих часів. Деякі описують також, що на небо-склоні явив ся хрест окружений ясным обручем, а на тілах і одежі робітників відбило ся знамя хреста і не мож було його стерти.

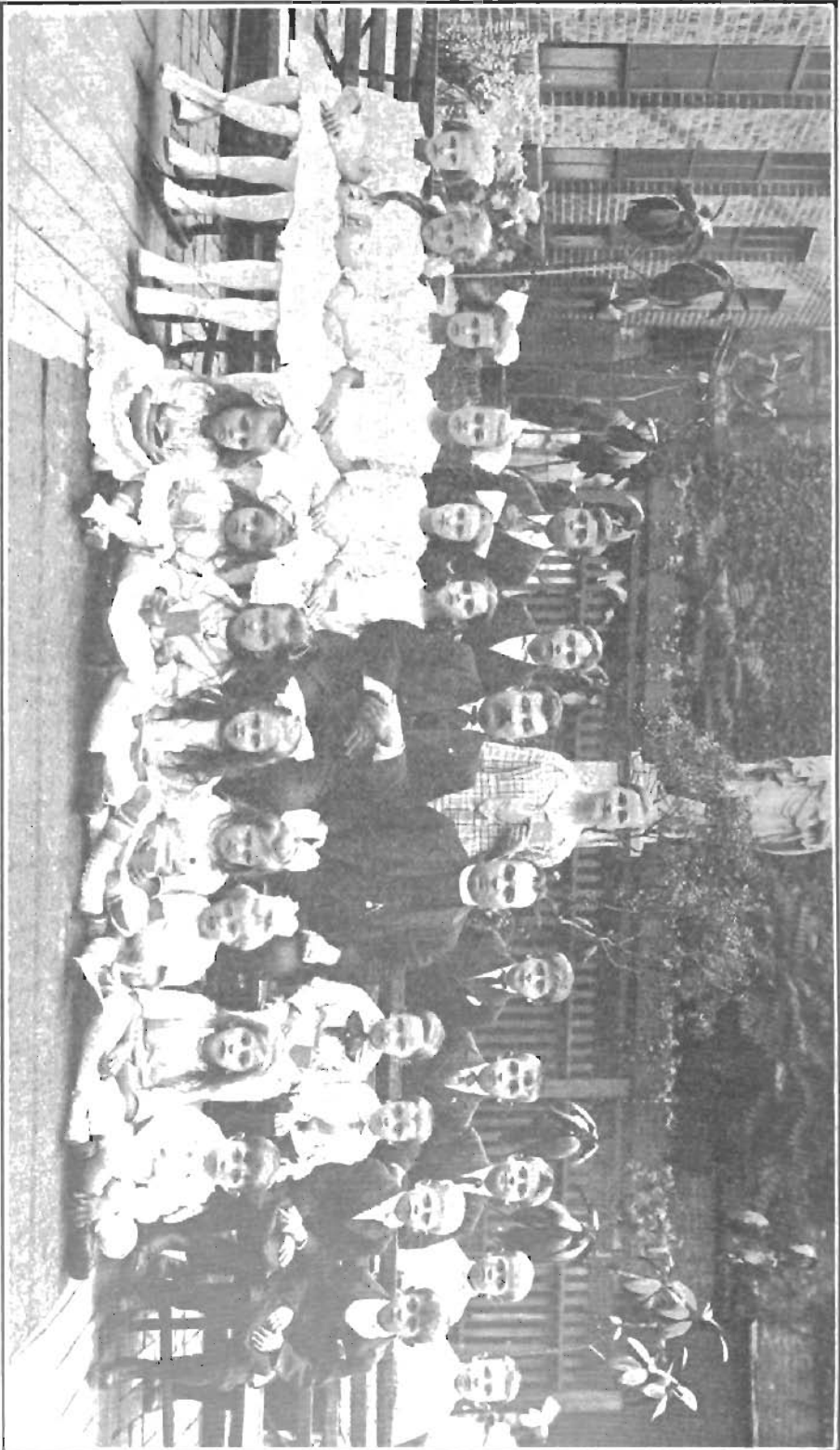
На місци, де стояла жидівська сьвятиня, стоїть тепер магометанська мошея Омара. Кажуть, що ще тепер можна там завважати каміні з колишніх фундаментів, заложених за часів Юліяна Апостата.

СВЯТІ СТОВПНИКИ

Читаючи „Житя Сьвятих”, можна завважати, що деякі Сьвяті жили на стовпах. Їх називано тому „воздушними мучениками” або „стовпниками”. Се були особливіші аскети а найбільше їх жило в Сирії, в Малій Азії. Щоби зірвати цілком з людьми, вони йшли на єдишенє, будували собі високі стовпи з поручем довкола і на нїм стояли через решту свого житя.

Паровозна школа в Норн і Манотон, Филадельфия, Па.

Найбільше звісним з них був свв. Симеон, званий Стовпником. Він був монахом і рішився цілковито відокремити себе від світа. Він жив на початку пятого столітя і перебував на стовпі збудованім якпх сорок миль від міста Антиохії. Замітне в нім було те, що він носив все ланцух на своїй шиї. Його ревність в побожності була так велика, що він три рази зміняв стовп і за кождим разом ставив вищий ніж попередній. Останній стовп був високий на 60 стіп і на нім помер сей Святий в році 460, переживши 72 літ.

Симеона Стовпника наслідували онісля шиї Святи. Найбільше вславився межи тими наслідниками свв. Даниїл. Він збудував собі стовп на березі морського проливу Босфор, чотири милі від міста Константинополя і жив там протягом 33 літ серед дуже некорисного клімату. Пераз покривав його сніг і лід. Він помер в 494 році. Але сей Даниїл се був одинокий, що жив коло Константинополя; всі прочі стовпники жили в Сирії.

НЕЗВИЧАЙНЕ ЯВИЩЕ

Маляр Аббот Паркер йшов улицею місточка Моррістави, Н. Дж., підчас громовиці. Нагло вдарив грім в дерево, до якого він підходив а деякі люди побачили, як Паркер впав в придорожний рів і там лежав без знаків життя. Люди піднесли його, забрали до сусідного дому Теодора Армстронга і прикликали лікаря. Сей казав завезти його до шпиталю Всіх Святих і там віддав його під опіку дра Грієвальда.

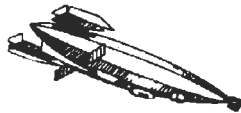
Оглядши виказали, що він мав попарені плечі, але рана не була нічим цікава. Та за якийсь час почали доглядачки-монахині мити його водою і алькоголем і тоді завважали, як неначе знід шкіри почав пробивати ся образ хреста з Роснятем. За хвилину хрест набрав ясної червоної краси. І якраз, коли вони так зі страхом дивили ся на се яви-

ще, образ став зовсім виразний, а монахині зрозуміли, що се чудо. Вони впали на коліна і почали молити ся. Незабаром явила ся настоятелька і лікар і всі ствердили, що дійсно на плечах чоловіка явив ся виразний хрест з рознятим Христом.

Др. Грісволд був з початку тої думки, що чоловік мав вже перед тим вимальований („татуований“) хрест на плечах. Тому, що монахині казали, що вони виділи, як появляв ся хрест, рішено прикликати знатока від татуованя. Але сей по докладних оглядинах заявив, що образ є природний, а не татуований. Паркер також заявив, що він ніколи не давав ся татуовати, але не хотів більше про себе говорити.

І так се цікаве явище зістало нероз'яснене. Були різні здогади, але ніодні не був достаточний до роз'ясненя загадки. Над ліжком хорого був правда завішений на стіні хрест, але чи то сей хрест і яким способом він відбив ся на хребті хорого — про се ніхто не міг нічого сказати. Монахині уважали се за нове чудо, люди науки ломили собі голови над тим, як би то пояснити явище природним способом. Шкіра завсім не спалена і цілком не виглядає на те, щоби хто горячим зелізом випалив хрест. Прогнивно, вона зовсім гладка, так як і по боках, лише ясно червона, неначе би її хто наситив якою пересякаючою краскою. Не знати лише як довго буде хрест оставати на плечах і яка була причина його появи.

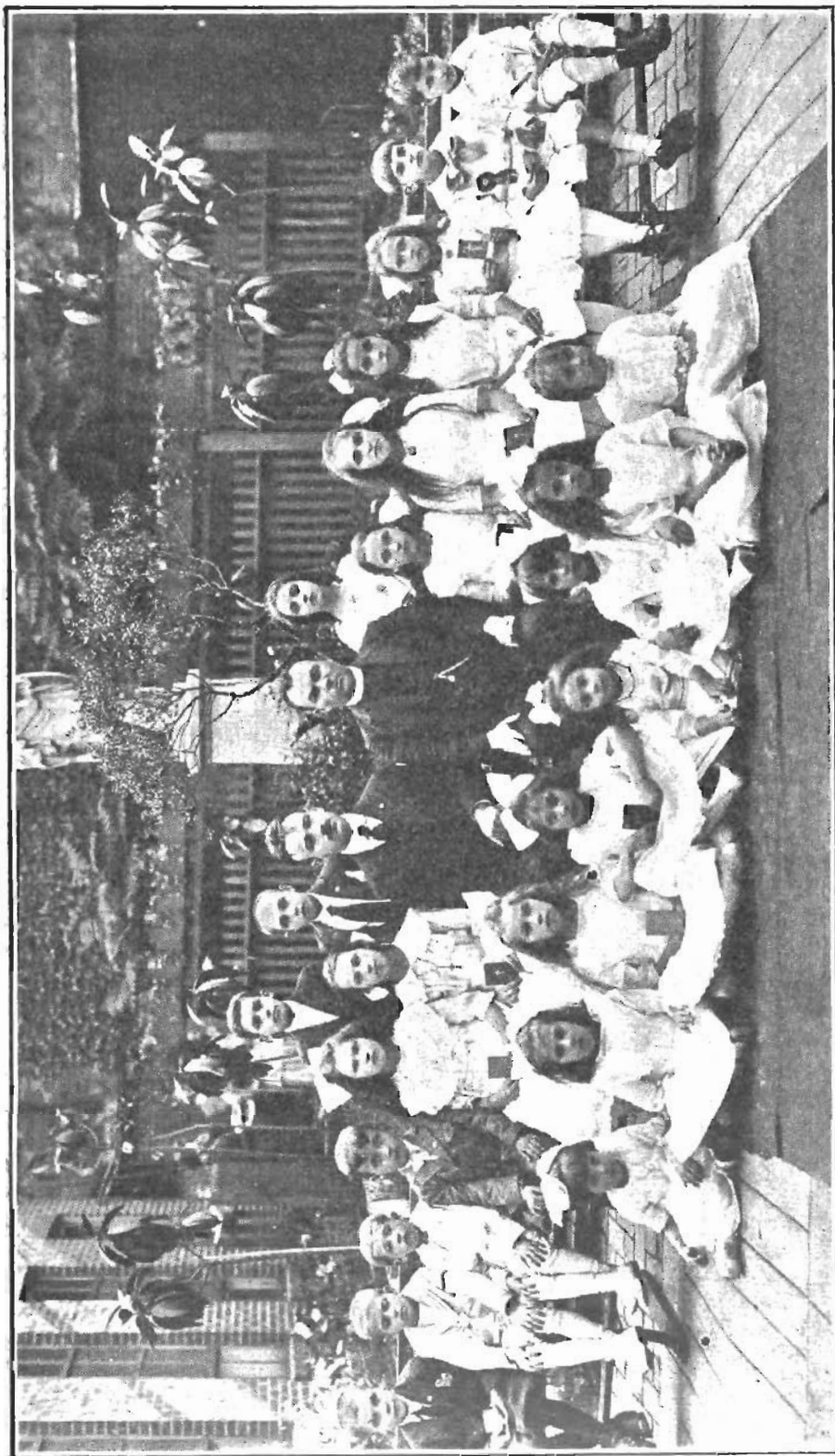
Так записали газети в 1903 році.

Все на с'м світі зміняєть ся; ми ані дві хвилини не є тім самим стані. Наші чувства, таксамо як і наші тіла, перебувають безпастанні зміни.

По життєвій торжній; по змученю, педугах, боротьбі, розпущі; по удачах і невдачах — по всіх тих змінах і нагодах прецінь вкінці приходить смерть; вкінці видко білий престол Господень; вкінці сей чудесний привид.

Народна школа на Свети Филаделфия, Па.

НЕ ПОРА!...

Не пора, не пора, не пора
 Москалеси й Лягови служить!
 Довершилась Україні кривди стара. —
 Пам пора для України жить.
 Не пора, не пора, не пора
 За невиласків лить свою кров.
 І мбити царя, що наш люд обдира, —
 Для Україки наша любов.
 Не пора, не пора, не пора
 В рідну хату вносити роздор!
 Най пропаде незгоди проклята мара!
 Під України єднаймось прапор!
 Бо пора се великая єсть:
 У завзятій важкій боротьбі
 Ми поляжем, щоб волю і славу і честь
 Рідний край, здобути тобі!

Іван Франко.

* * *

Ой, поля ви, поля!
 Мати — рідна земля!
 Скільки крові і сльіз
 По вас вітер розніє!
 Він розносив кругом
 І Дніпром і Дністром,
 В Чорне море котив,
 Босфор кровю поїв —
 Од Карпат за Кубань,
 Поза Сойм, за Есмань,
 По траві, по стенах,
 У ярах, у горах.
 І на листі в лісах
 Блищать, наче роса,
 Наша рідна сльоза,
 Наша тямка лига.

І блищать і горить,
 Жалем серце митить;
 Та сльоза гаряче
 Душу чулу пече.
 Сивий діду Дніпро!
 Свої води давно
 Ти всі морю оддав,
 Собі сльіз ти набрав.
 І у Дністер і в Прут
 З гір не води течуть;
 То не повіль була,
 Що поля залила;
 Не водою залився
 Дніпровою наш Низ, —
 Береги розійшлись...

Ол. Кониський.

СКРІПЛЮВАНЄ ПАМ'ЯТИ

Багато людей нарікає, що їх пам'ять слаба. А прецінь не є тяжко скріпити пам'ять через відповідну вправу. І то не треба йти до якоїсь окремої школи, або шукати аж за професором до сього, таксамо як не треба йти аж до руханкової школи, щоби на приклад скріпити мускули в руках. Вистарчить рубати дрова, їздити лодкою і т. п., а через те рука, а з нею і ціле тіло стає сильнійше. Подібно дієть ся і з пам'яттю. Можна робити свою щоденну роботу, а при тім виправляти свою пам'ять.

Можна зачати в неділю від церкви. Вийшовши з неї, призадумай ся: Які то пісні співали, яке було євангеліє, про що євхаристія говорив на проповіді — але докладно, одно по другім. При тім ти прийдеши до заключення, що ти в якімсь місці не зважав на те, що робить ся в церкві, але думками був де инакше. І тоді ти зрозумієши, що треба вважати на те, що хто робить, говорить і т. п., а тоді і легко запам'ятаєть ся.

Є багато людей, що мусять вчити ся на пам'ять багато віршів, розмов, уступів і т. д. Передовсім театральні актори, дальше співаки в операх, проповідники, бесідники і инші подібні — вони мусять багато вчити ся на пам'ять. Щоби заощадити часу і праці, вони мусять собі помагати. Так один знаний бесідник, коли обдумав свою промову, нарисував собі наперед пляп і на ній фігурки, котрі мали відповідати його думкам. Коли на приклад він мав говорити про міст, він нарисував собі міст, а коли про якийсь край, то він начеркнув собі мапу того краю. Легше отже було йому запам'ятати такі і тим подібні фігурки на папері і після них опісля держати ся порядку в своїй промові, ніж вчити ся на пам'ять точок, котрі він мав обговорити і не треба було йому ніякого паперу тримати перед собою. Це був його питомий спосіб. Коли хто инший хоче зробити таксамо, нехай спробує, може і йому вдасть ся.

Деякі люди мають так звану місцеву пам'ять. Вони добре тямлять, на котрій стороні в книжці і на яким місці на стороні щось було надруковане, а коли їм прийдесть ся про се говорити, то вони сейчас представляють собі книжку і сторону і пещаче читають наново з книжки. Деякі студенти приготавливають ся до іспиту в той спосіб, що важні відповіді пишуть собі в різних місцях на великій картці, а коли стануть до іспиту, то сейчас гадкою шукають за тим місцем на картці, де записали відповідне питання.

Але людська пам'ять буває різнородна. І так деякі люди вміють особливо запам'ятати барви. Тому вони пераз роблять собі записки на різнобарвних картках. Коли їм прийдесть ся опісля про щось говорити, то вони сейчас представляють собі краску, в якій якась думка

Школа при українській гр. кат. церкві в Дітройт, Міш.

стоїть в звязи. Розумієть ся, що такі штуки можуть доконувати лише такі люди, котрі вміють лучити ріжнородні думки. В науці називаєть ся се асоціяція ідей.

Є люди, що їм легко зятямити вірші і мудрі вислови, а тяжко зятямити фігури або числа. Тому нераз треба таким людям хапати ся ріжних штучок. Вони укладають якісь вірші, котрих початкові букви означають для них якусь фігуру. Часом треба творити навіть фрази зовсім без змислу. Так на приклад годі запам'ятати всі планети землі після порядку. А Німці видумали на се слово „Мунепайсун” — а коли підставити до сього латинську азбуку для планет, то вийде: **М**-Меркур, **У** замість **п**-Венус, **Е**-ерде-земля, **Ма**-Марс, **Ю**-Юпітер, **С**-Сатурн, **У**-Уранус, **Н**-Нептун. Таксамо тяжко зятямити сімох грецьких мудрців; тому практичні люди уложили відповідне слово, з которого кожда буква означала імя одного мудрця. Такі і тим подібні штучки ходять в обсяг науки мнемоніки.

Найпевнішим однак способом є такий старий, випробуваний спосіб повторювання тих самих слів чи речень без ніяких підступів. Коли би ми вчили ся кожного дня лише один рядок з книжки, одну лінійку з вірша, один мудрий вислів і повторяли собі час від часу, або навіть щодня, то в короткім часі наш ум буде міг збагатити ся новими мудрощами, а пам'ять скріпить ся надсподівано. Раз виправлена пам'ять дасть ся нагнути опісля до всіляких наук і слів. В той спосіб ми будемо в силі точно затамити слова сказані колись в розмові, або почуті від наших співрозмовників. Праця не гине у світі даремно. Варт отже спробувати.

ЩО Я РОБИВ БИ, КОЛИ БИ ВІДМОЛОДНІВ?

„Ах, коли би я ще раз став молодим, я знав би вже що робити” — говорить не один. Таку саму думку мають і визначні люди; от послухаймо, що вони думають про се.

1. Віцепрезидент Америки Томас Маршаль.

Його минувшість: В 1875 р. він став адвокатом і виконував се зване 1876-1879 в стейті Індіана. Був говернором сього стейту 1909-1913, вибраний заступником президента Злучених Держав 1912 р., наново вибраний 1917 р.

„Коли би я був молодим, я так завзято працював би в своїм званні, що ніколи не дивив би ся на годишник і не зважав би на се, чи вже час скінчити мою працю”.

2. Міністер Лейн.

Франклін К. Лейн, міністер внутрішніх справ Америки, був в молодости кореспондентом газет, далше редактором газети в Такома, став адвокатом 1889 року, опісля членом міжстейтової торговельної комісії (від 1903 до 1913).

„Я став би хеміком і інжиніром”.

3. Державний купець.

Е. Н. Горлі, голова Перевозової Ради при американським правительстві, був в молодечих літах машиністом, подорожуючим торговельним агентом, управителем Металік-Пакінг Компані у Філадельфії від 1888 до 1896. Дав початок і причинив ся до розвитку виробу виливаних рур, далше фармерських приладів (1902-8), став головою державної торговельної комісії.

„Я посвятив би ся заграничній торгівлі або вивозови товарів по цілім світі. В обох підприємствах молодий чоловік має отворений світ до великих діл, як він є працюючий. Коли би я був пійшов до

війни і повернув з поширеним знанєм через стичність з великим світом, то я зужиткував би отсей досвід на се, щоби познакомити ся з людьми, що вмють думати по світовому. Я читав би заграничні телеграми, інтересував би ся заграничними подїями, бо світ широкий і багато в нїм нагоди. Шкода наших молодих людей, щоби вони вертали до своїх закутків”.

4. *Вчений лікар при армії.*

Др. Посиф А. Блейк, командант і головний лікар шпиталю американського Червоного Хреста у Франції; асистент і демонстратор в анатомії, професор в Колегії Лікарів в Кольомбія університеті 1891-1913.

„Я став би інжинїром-механїком: я думаю, що се зване буде грати найважнїшу роль в будучности”.

5. *Сенатор.*

Рід Смут, сенатор зі стеїту Юта, президент ріжних фінансових інституцій і директор банку, президент релїгійної організації Мормонів 1895, сенатор від 1903 р.

„Коли би менї було можливо, то я став би інжинїром при електричних підприємствах і посвятити би ся електричному промислови. Я думаю, що отся галузь науки розвине ся ще дальше на добро і вигоду людства. Новий вік електричності є ще перед нами”.

6. *Фабрикант лѳокомотив.*

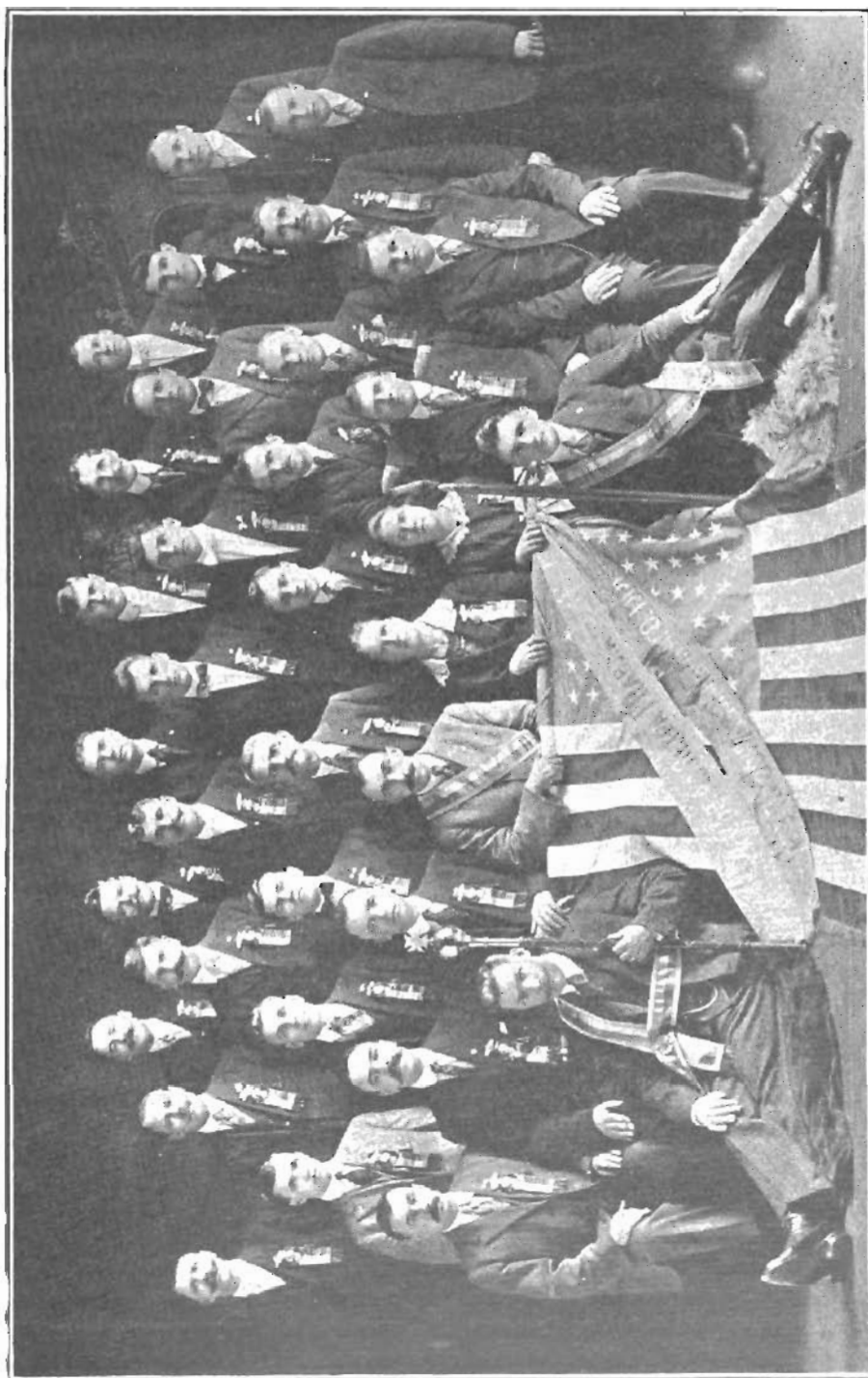
Альба В. Джонсон, фабрикант лѳокомотив, вступив як молодий практикант до фабрики лѳокомотив у 1877 р; з часом допущено його до співучасті в зарядї фабрикою (1896), а в 1911 став президентом своєї компанії. Є директором ріжних фінансових і членом наукових інституцій.

„Я не так дивлю ся на вибір звання для молодого чоловіка, як радше на його чесність, роботящість і солідність. Сї прикмети забезпечують поведженє в кождім званю. Важним є також се, щоби молодець вибрав собі таке зване, яке є потрібне для суспільности і яке може розвинути ся; в той спосіб значїнс робїтника зростає разом зі зростом підприємства і забезпечує його перед можливою руйною. Нема нічого прїкрїпшого, як витратити молоді лїта на чесній працї без ніякого забезпеченя на будуче, а опїєля, на старість, брати ся до нового занятя”.

7. *Летун.*

Гліш Куртіс, летун, президент компанії лїтаків власного імени, є директором комісії для досвідів над лїтаками. В 1910 р. зискав світову нагороду 10.000 долярів за свій лет з Нью Йорку до Олбанї; дістав нагороду летничого клубу за винахід гідропляну 1911 і лїтаючої лодки 1912.

„Я радив би кождому молодцеви летництво. Чому? Бо найбільші підприємства займають ся перевозом товарів і людей. Летництво є найновїшим підприємством в тім зглядї. Зелїзницї осягнули вже

Бр. св. Петра і Павла, від 69. „Провидія” в Шікаго, Іл.

мабуть найвищий щабель свого розвитку; автомобілевий промисл вже дозрів; але летництво є нове. Тому більша нагода для молодця в летництві”.

8. Голова житєвого обезпечєня.

Дарвін П. Кінгелій, президент „Ню Йорк Лайф Іншурєнс Компані”.

„Глядячи на житє так, як я глядїв в моїм дваццять п'ятім році житя, годї дати вдоволяючу відповідь. Є правдою тепер, як було правдою перед сто літами, що молодець по скінченю своїх наук на університетї мусить мати знакомства з впливовими людьми, коли в нього нема гроший. Инакше він мусить стрічати житє так, як воно приходить щодня. Свою долю може він щойно знайти по завзятім бою. Він не сьміє вибирати собі роботи, але робити все, що йому попаде під руки. Тому на таке питанє, „що я робив би, коли би був молодим”, може відповісти лише той, хто міг був вибрати своє званє в своїй молодости. Коли би я сказав, що я би вибрав званє урядника при товариствї для обезпечєня, то се було би заключєнє, до якого я дійшов вже по самім фактї. Я знаю тепер се, чого я не знав давнїйше, що засада обезпечєня, кооперація — є основним правом, за яким людство мусить пійти, коли теперїшна цивілізація має вдержати ся. Ся засада і сей закон вимагає найліпших сил правничих, медичних, суспільних і найспосібнїйших державних урядників. Вона придаєть ся державі в тїлько справах, що навіть не мож їх вчислити”.

9. Банкер.

Френк Фріоф, банкер, управитель заведєнь електричних і газових, директор ріжних промислових корпорацій.

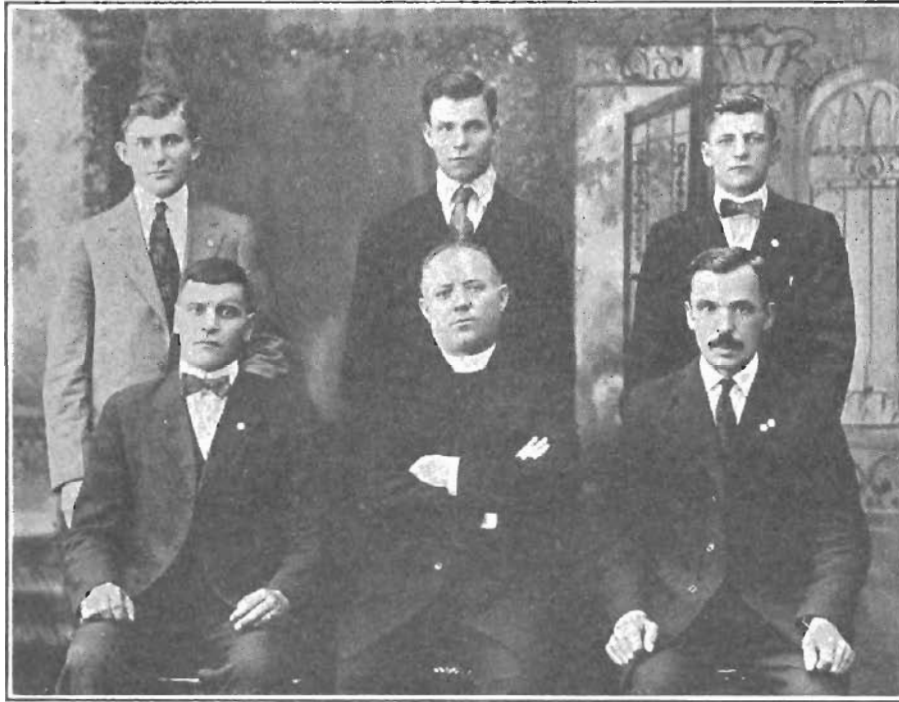
„Я радив би молодим людям розвивати свою силу, щоби стати фармером в сїм краю, або йти в чужї краї і там розвивати американську систему машинерії”.

Бачимо, є ріжні відповіді; мало хто захвалює своє власне занятє. А як би відповів на се питанє читач?

НАЙДОВШИЙ ПЛІТ

Найдовшим плотом є мабуть пліт збудований компанією Ірі Кетл Компані на границі Мексика. Він тягне ся 75 миль і на цілїм своїм просторї становить границу межі Злученими Державами і Мексиком. Ціль сього плота була недопустити американської худоби на мексиканський бік, де її ловили мексиканські бандити. Хоч як дорогий сей пліт, та однак компанія обчислила, що він вже в першїм році виплатив ся, бо тїлько худоби річно щєзало, що за її ціну мож було збудувати такий пліт. Він збудований з кільчастого дроту і деревляних стовпів, а йде простїсїнько від одного кінця до другого.

Уряд бр. св. о. *Николая* від. 33. „Провідія”
в *Монсен, Па.*

ПЛИВАЮЧІ ОСТРОВИ

Звісний німецький природник Олександр Гумбольдт каже, що є два роди пливаючих островів: Одні, що все порушають ся і їх жене вітер, а другі стоять стало, прикріплені до берега.

Богато таких островів находить ся на мексиканських озерах. Є се дійсні пливаючі огороди з фасолею, сочевицею, бараболями, завітчані в додатку пестрими цвітами. Ті острови мають назву Чіампа, а їх позаток, о скільки мож було розвідатись, слідний в чотирнайцятім століттю. Острови с в части природні, а в части штучні. Великі маси замотаних рослин сплели ся разом на воді, а коли вони вже сильно держали ся купи, треба було лише паспати на них землі — і остров готовий.

На деяких подібних островах мож побачити хатину доглядача. В часах Гумбольдта се було щось звичайного, що поміж такими островами звивали ся лодки паладовані яриною і цвітами, неначе би се були візки на улицях між домами. Міста Істакалько і Чалько були славні в таких островів при їх берегах. Цікаве лише те, що Мекси-

канці попали на таку гадку ще далеко до приїзду Колумба і до наїзду Іспанців на Мексико. Значна часть податку, побираного королем Азтеків, походила власне з сих островів. Сі городи мали 100 до 200 стіп довжини, а 20 до 100 стіп ширини. Довгі вербові стовпи були повбівані через поверхню островів аж до дна озера, там вони запустили коріне і опісля вже природною силою держали городи, неначе якорі.

Цікаві є також пливаючі острови китайських рибаків. Вони пливають всюди за лодками, чи то по морю, чи по ріках. Китай має дуже густе населенє і тому Китайці навчили ся використовувати кожний клаптик землі. Рибакі роблять наперед сітку з бамбусової тростини, перенітають її довгою травою і ситником, а дальше покривають землею. На тих штучних огородах плекають цибулю і иншу ярину, та тягають їх зі собою всюди, бо се їх цілий масток.

Таксамо на ріці Нілю, в Єгипті, особливо на Білім Нілю, є повно пливаючих островів. Вони зроблені з рослини папірус, котрої колись уживано до писаня. Нерідко мож побачити на них хатки бідних мешканців. На деяких озерах громадять ся така скількість пливаючих островів, що вони перешкаджають плавбі. Ріка Ангара, що впадає до Озера Байкальського в Азії, має дуже багато таких островів, мимо сього, що пливе дуже бистро. Деякі з них покриті лісом, инші низькі і без дерев, виглядають неначе пятки на поверхні ріки.

На озері Даль, в долині Кашміру пливають також острови, або бувають приковані до дна палями. На инших озерах також їх повно. Гомбольдт каже, що вони находять ся в кождім підсоню. Природник Дарвін бачив їх в Чіле, в Полудневій Америці. Так на приклад озеро Тагва-Тагва аж роїть ся зі звоїв зісохлих зівялих рослин на котрих живі рослини запускають коріне. Вони є округлі і мають пять до шість стіп грубости. А коли вітер віє, то вони часто пливають з одного кінця озера на другий. На них переводять часом худобу і коні і в таким випадку острови служать яко пороми або кораблі.

На широких водах рік Гангес в Індії, Амаганки в Полудневій Америці, та Конго в Африці пливають иноді цілі острови лісів в напрямі океану, де вони остаточно цезнуть.

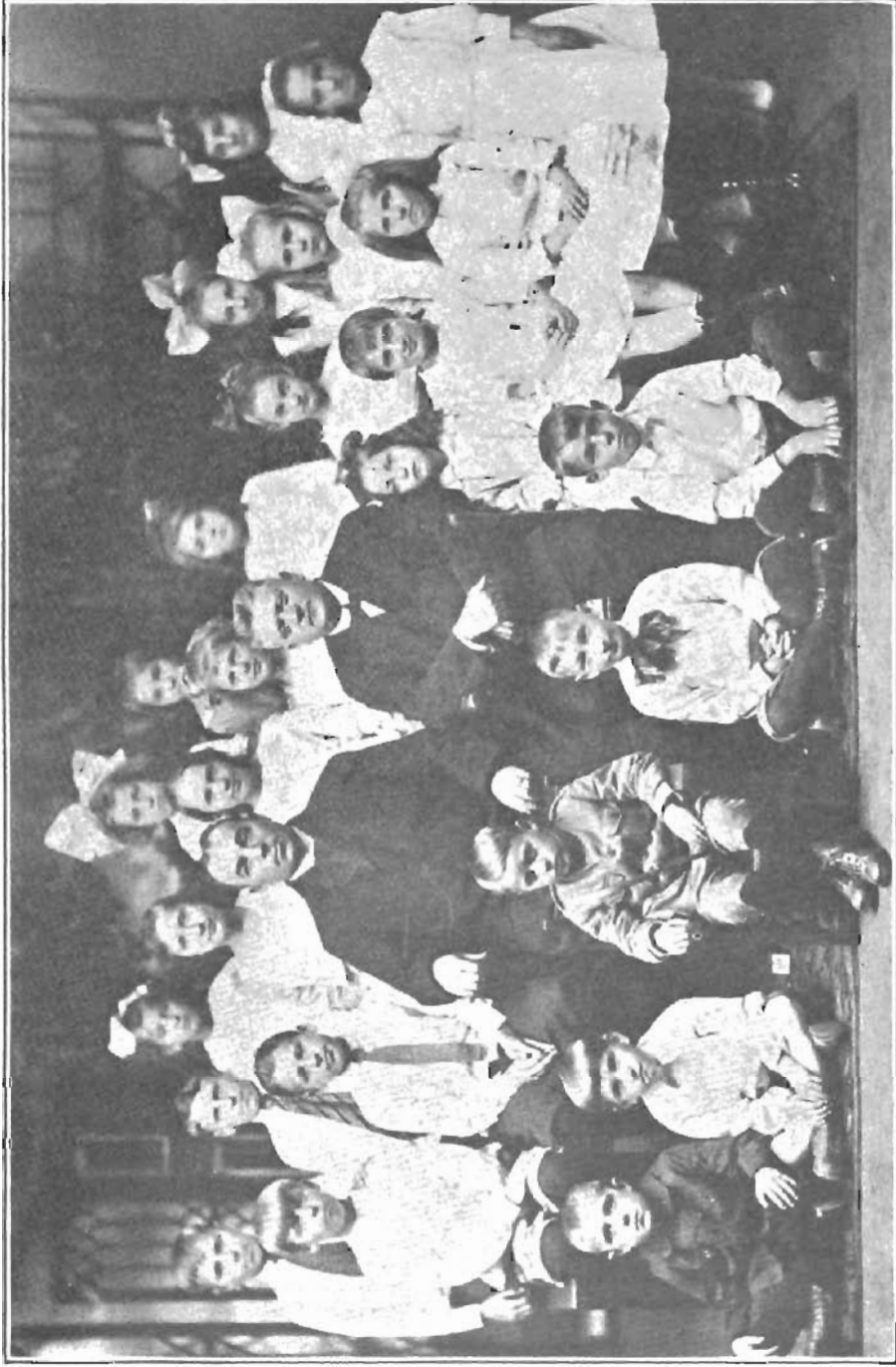
НАЙБІЛЬШІ ЗВІРЯТА

Найбільшою звіриною зі всіх родів є кит в Атлантийськім Океані в уміркованій полосі; він доходить часом до 100 стіп довжини.

Найбільшою рибою є людод на розмежу Індійського і Тихого Океану. Його довжина буває 70 стіп.

Найбільшою птицею є струс, що доходить до 8 стіп висоти і важить 350 фунтів.

Найбільшим плазуном є морський крокодил з Австралії і полудневої Азії; його довжина доходить до 30 стіп.

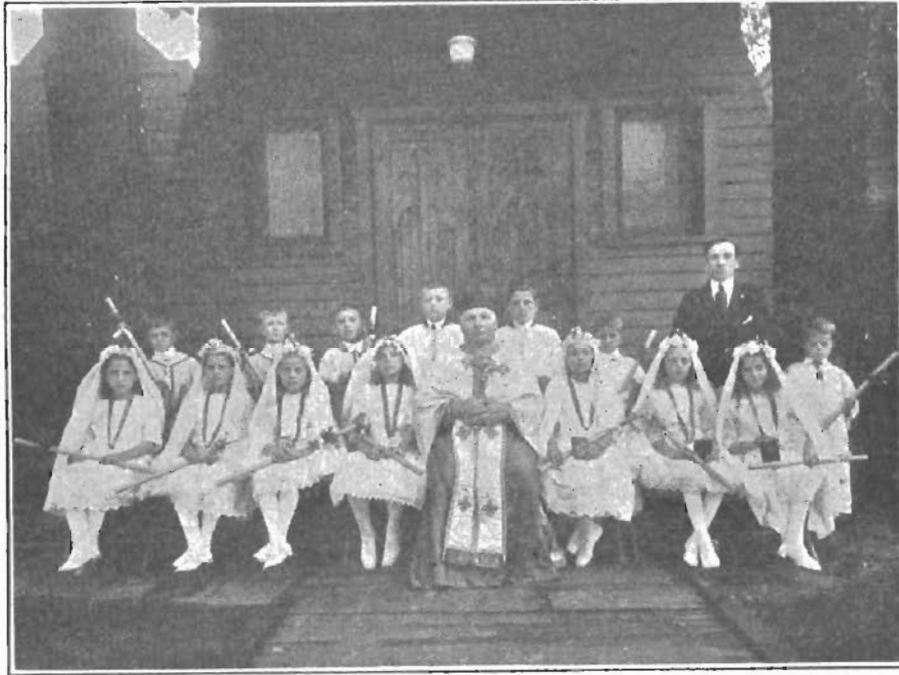
Українська парохіяльна школа в Найсави-Філадельфія, Па.

Братство Найсв. Серця Христового в Дітройт, Міш.

ДОСКОНАЛІСТЬ—СЕ НЕ ДРІБНИЧКА

До славного італійського різбаря Михайла Ангела прийшов раз один з його приятелів на відвідини. Він завважав, що артист викінчує свою статую. По якімсь часі сей приятель прийшов знова та побачив, що він дальше при тійсамій роботі, хоч статуя вже давно скінчена. Тоді кликнув приятель: „Та ти властиво цілий час дармуєш! Я бачив тебе останного разу при тій самій роботі”. — „Так — відповів артист — я ще працюю на тім самім місци. Треба прецінь вигладити отсе місце, а в дечім поправити тамте; я мусів троха злагіднити вигляд лица, а зробити мускули більше виразними. Таксамо уста потребували більше завзятости, а члени більше енергії. В той спосіб поцойно моя статуя буде такою, якою я хочу її мати”. — „Але-ж шкода часу на такі дрібнички! — кликнув приятель. — „Зовсім ні” — відповів різбар; се лише на перший погляд дрібнички, але сі дрібнички роблять статую совершенною; а вже совершенність ніяк не може бути дрібничкою”.

*Перше св. Причастіє дітей на Френкфорд, Па.
1919 р.*

ПАРИЖСЬКА СОРБОННА

Між різними важними подіями, що відіграли ся в Парижі, у Франції, підчас нарад мирової конференції, записали газети також факт, що Паризька Сорбонна надала американському президентови Вілсонови почесний титул доктора прав, серед величавої паради.

Слово Сорбонна звісне кожному свідомому чоловікови. З тим словом звязана історія цивілізації, а передовсім тісно явжить ся з нею історія французької науки.

Є се головний університет Франції, заложений за дозволом Апостольської Столиці ще в тринадцятому столітті Робертом де Сорбон. Цілий ряд світлич людей вийшло зі сього університету, між иншими славний Кардинал Рішельє, який за часів короля Людовика XIII. був королівським міністром і дорадником і фактично правив Францією від 1622 до 1643 року. Сей кардинал підніс Сорбонну до найвисшого значіння, бо зібрав найліпші тоді наукові сили в сій школі. Кажуть, що хто хотів досягнути диплома на Сорбоні, сей мусів піддати ся напастям двадцятьох людей від рана до вечера і мусів показати мудрість у своїх відповідях. Сорбонна ще й тепер є огнищем французької науки.

КОСТИ КОЛЮМБА

Часто великі люди щойно по смерті заживають належної їм пошани. Таке стало ся і з відкривцем Америки, Христофором Колюмбом. Хоч перна його подорож до Америки в 1492 р. увінчала ся успіхом і він вернув зі славою домів, то однак опісля він стратив значіне. Його почали клеветати і він помер в нужді дня 20. мая 1506 р. в місцевості Вальялід в Еспанії. Його похоронено під церквою монастиря Францішканів, хоч він перед смертю висловив своє бажанс, щоб його поховати в Новім Сьвіті. Острів Сан Домінго, відкритий Колюмбом, був після його переконання тим Новим Сьвітом, за який пині уходить Америка. Сей острів уважав Колюмб за нову „Малу Еспанію“ — Еспаніюля.

Щойно в якийсь час по смерті Колюмба, коли вже його слава почала набирати значіня, перенесено його тіло до Еспаніолі і там похоронили під катедрою. По його правім боці зложили також тіло його сина Дієга, котрий помер 1526 р., а знова по якімсь часі похоронено там і його внука Людвика. Так отже було три домовини в однім склепі під катедрою.

З часом забули люди про сі домовини і ледви деякі історики знали, що кости Колюмба спочивають під катедрою на Сан Домінго. Аж 1783 року роблено якісь направи в церкві і при сій нагоді відкрито одну домовину. Тоді пригадав собі дехто, що там похоронено Колюмба і кожний був певний, що се якраз його домовина.

Але війна вибухла 1795 року межн Францією і Еспанією і Еспанія мусіла відступити Франції острів Сан Домінго. Якось Французи позволили Еспанцям забрати зі собою тіло Колюмба і тоді забрано згадану домовину і перенесо її на острів Гауана дня 20. грудня 1795 року. Кожний отже був певний, що Колюмб спочивас на Гавані.

Та припадково відерито дня 14. мая 1877 року домовину Людвика на Сан Домінго. Тоді щойно дехто почав сумнівати ся, чи то дійсно Еспанці забрали кости Колюмба зі собою. Почали ся довгі пошукування, доследи і сі увінчали ся успіхом. В пивниці, на лівій стороні головного престола знайшли ще одну домовину і місце на другу, бо з сього місця забрано одну домовину 1795 року. А ся домовина, що лишила ся, мала якраз напись по еспанськи: „Високошанований і Сьвітлий Муж Дон Христофор Колюмб“ і „Відкривець Америки“. Коли отворено віко, знайшли на внутрішній стороні таку саму напись. Отже не було вже найменшого сумніву, що Еспанці взяли зі собою 1795 року кости Дієга, а Христофора Колюмба лишили—очевидно через недбальство. В домовині Колюмба було троха пороху, троха струнішніх костей і череп. Крім того була там ще оловяна куля і срібна табличка з написем: „Христофор Колюмб“.

Можна представити собі обуренс Еспанців на стої владти за їх недбальство. Але на сїм обуреню скінчило ся. Тіло Колюмба лишило ся дальше на Сан Домінго“.

Братство св. Михайла, від. 121 Провідія в Ембрідж, Па.

“ІН ГОД ВІ ТРАСТ”

Хтонебудь візьме до руки американську монету, то сейчас йому впаде в очи напись „Ін Год ві траст” — „В Возі наша надія”. Кожда річ має свою історію, так отже і сей клич застановить неодного, звідки він взяв ся на грошах вільної Америки.

Загально кажуть, що початок до сього дав один горожанин з Мериленд. Коли в 1861 р. міністром скарбу був Сальмон П. Чейз, сей горожанин написав до міністра, щоби дати вислів сьому на грошах, щемі с християнський парід. Міністер Чейз відіслав лист до директора

чекарні, Джеймс Поллока з Пенсилвенії. Сей передумав справу і в своїм звіті до міністерства скарбу за рік 1862 заявив, що справді було би відповідним прийняти на наших грошах клич, який би вказував, що ми віримо в Бога. Міністер Чейз мав отже за собою прихильну думку фахового чоловіка і тому рішив ся пробувати тепер щастя в Конгресі.

Однак Конгрес не рішив сеї справи сього року, тому Чейз підніс її ще раз слідуючого року. Яко аргументу для переконання послів ужив Чейзе твердження, що слова: „В Бозі наша надія” находять ся в американській гимні „Стар Снеглед Беннер”. Думка подобала ся загалом горожан в Америці, а під впливом загальної думки Конгрес був також прихильно настроений. Був се тяжкий час в історії Злучених Держав — вела ся тоді горожанська війна. Тому всі шукали за ратунком у Господа Бога і рішили публично висловити своє переконання: „Наша надія в Бозі”.

Перший раз появили ся одноцентові монети з тою написею 22-го цвітня 1864. Міністер скарбу у своїм звіті того року висловив своє вдоволене з того і поручав, щоби й на інших монетах почали вибивати клич: „Ін Год ві траст”.

Конгрес рішив 1865 року, щоби директор чекарні вибивав від тепер сей клич на всіх монетах: мідяних, срібних і золотих, а се зроблено сейчас при найближшій нагоді.

Нема сього клича на ніклях, які появили ся пізнійше. На них є напись: „Е плурібус енум” — „З помежи богато річий одна найважнійша”.

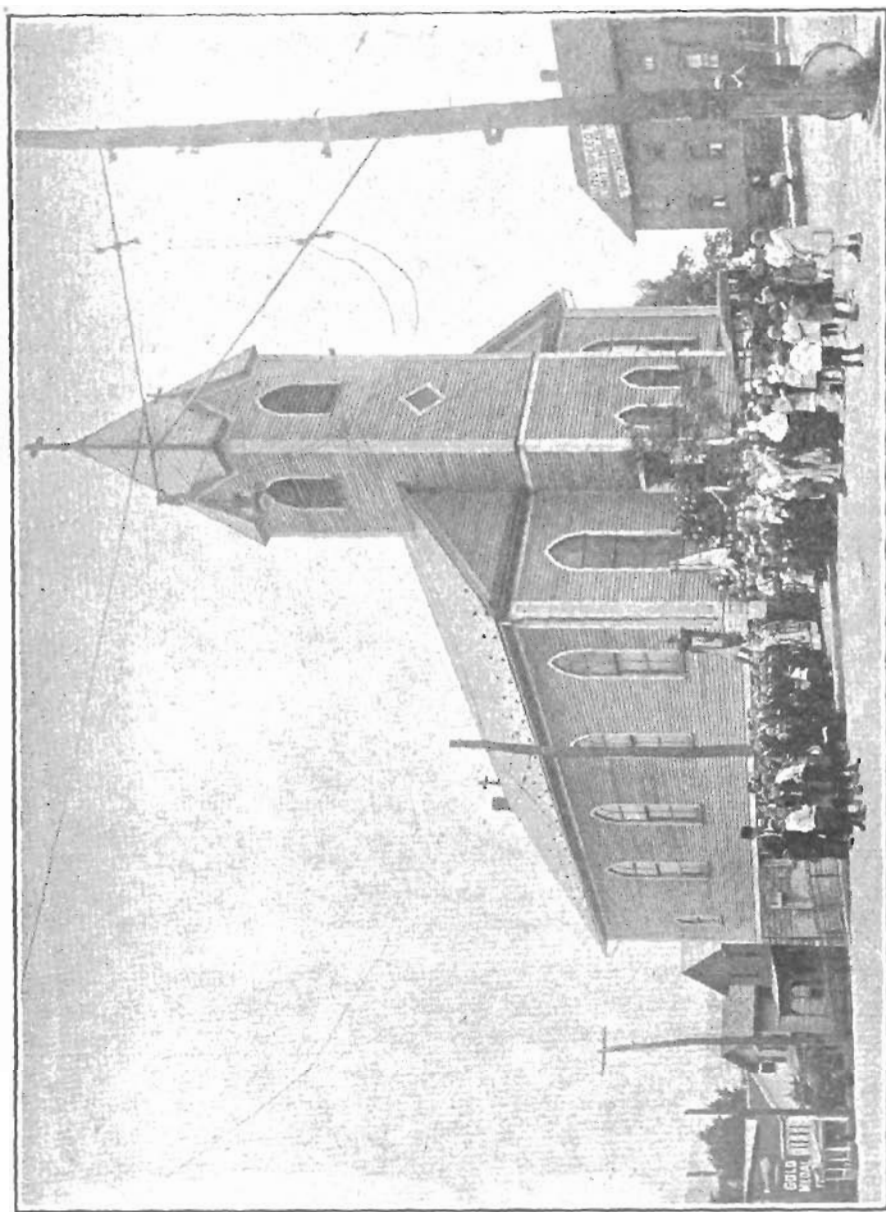
ЯК ДОВГО ЇХАЛИ З ЄВРОПИ ДО АМЕРИКИ?

Перний корабель, Сапта Марія, що виплив з еспанського порту Пальос під командою Христофора Колумба і приїхав до острова Сан Сальвадор в 1492 році, плив 70 днів.

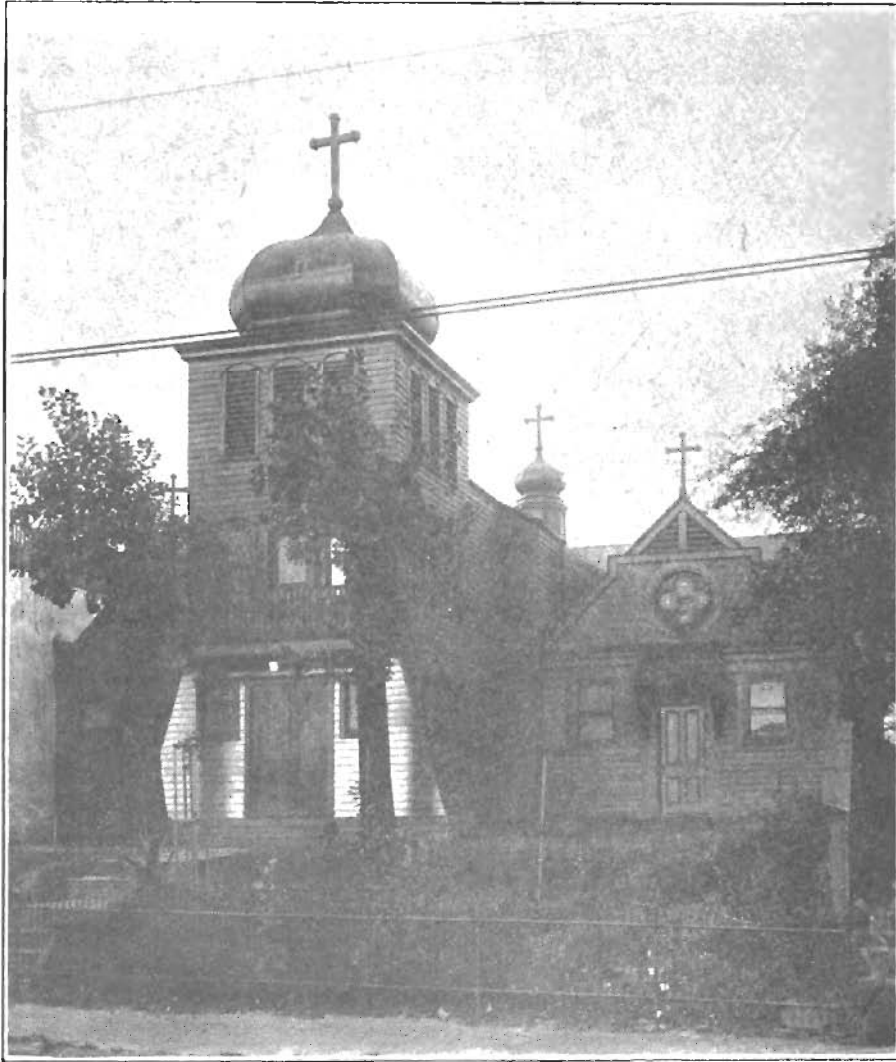
Перний американський корабель, Саванна, що виплив зі Савани і приїхав до Ліверпулю в Англії 1819 р., плив 25 днів.

Англійський корабель Мавретанія, що виплив з Квістави, в Ірландії і прибув до Нью Йорку в 1910 р., перебув сю дорогу протягом 4 днів, 10 годин, 41 минут, або кругло 106 годин.

В 1919 почали їздити літаками. І так: Перний американський военний морський літак, NC-4, виїхав з Раковей, коло Нью Йорку, залетів до острова Нова Фунляндія, дальше на острови Азори, опісля до Лісбони в Португалії, а наконєць до Плімаут, в Англії. Се була перша проба і тому так острожно відбувала ся подорож. Разом зібравши час перебування у воздуху виїде, що аероплян NC-4 летів з Америки до

Посвячене молодого каменя української гр. кат. церкви в Наттикоу, Па.

Українська гр. кат. церков в Френкфорд, Па.

Європи 2 дні, 6 годин і 17 минут, кругло отже 30 годин. Сей літак вилетів з Раковей 8. мая, а прибув до Плімавт, в Англії, 31. мая.

Дня 10. червня двох британських летунів, капітан Джек Алькок і поручник Артур Бравн перелетіли літаком Атлантийський Океан серед великої непогоди протягом 16 годин і 4 минут. Се було найвідважнійше діло.

Найпрактичнійша подорож з огляду на наслідки була подорож англійського військового баллона Р-34 зі залогою і офіцерами в числі 41 осіб, під командою майора Г. Г. Скотта. Вони вилетіли з Іст Фортюн, в Шкоції, дня 2. липня і прилетіли до Мінеоля, коло Нью Йорку, 6. липня;

перелетіли просторонь 3.600 миль протягом 108 годин і 12 минут. Не спочивали нігде і цілий час були у воздуху. Привезли зі собою фотографію з мирової конференції у Версалю. Фотографія представляє якраз хвилю підписування мира аліантів з Німеччиною. Була се перша фотографія сеї сцени привезена до Америки. Ся подорож переконала всіх про можливість правильної їзди воздухом з Європи до Америки і навідворот.

ПОВСТАЄ НОВА ПУСТИНЯ

Межи горбами стейту Юта находить ся велике озеро солоної води, назване 1847 р. Грейт Солт Лейк—Велике Солоне Озеро. З упертою скоростію понад чотирнайцяти цалів на годину щезає се озеро, значить денно висихає дваццять вісім стіп і пять цалів, а річно около дві милі простору. Береги сього надзвичайно великого озера, що лежить на висоті 4000 стіп понад зеркалом моря, стягають ся до куші так би сказати таки в наших очах. Коли се явище буде тривати дальше, то протягом дваццять пять літ озеро зовсім висохне; на його місци повстане нова пустиня, а на ній величезна скількість морської соли, котрою мож буде заспокоїти усю людскість на цілі столітя.

Се цікаве озеро є незвичайно замінним взагалі. Його простір обімає 3000 квадратних миль; лежить по середині суші на яких 1000 миль від моря, на висоті 4.250 стіп, а його вода є шість разів більше солоня ніж морська вода. Скількість води в ній величезна, а прецінь, після запевнювань учених природників, вона мусить випарувати протягом дваццять пяти літ. Се щезанє йде так скоро вперед, що правительство Злучених Держав назначило окрему комісію для розслідження причин сього явища. Комісія видала ось-таку опінію про сю справу:

„Правдою є, що населенє стейту Юта дуже занепокоєне щезанєм Солоного Озера. Вода в ній упадає вже від кільканайцяти літ.

„Здаєть ся, що убуток води має отсі причини: До озера сцливали води з усіх усюдів гористого краю. Тепер на місци неуправних просторів повстала рільничя культура: поля, сади і огороди, а вони потребують багато води. Тому доплив води до озера мусів зменьшити ся.

„Крім сього останними літами розпочало ся завзяте нищенє лісів довкруги озера. Наслідком сього дошева вода скоро випаровує і менше її сцливає до озера. Через те щезло цілком багато ручаїв, які давнійше висцливали свої води до Солоного Озера”.

Отсе є причини, чому на місци величезного озера може в короткім часі повстати нова пустиня.

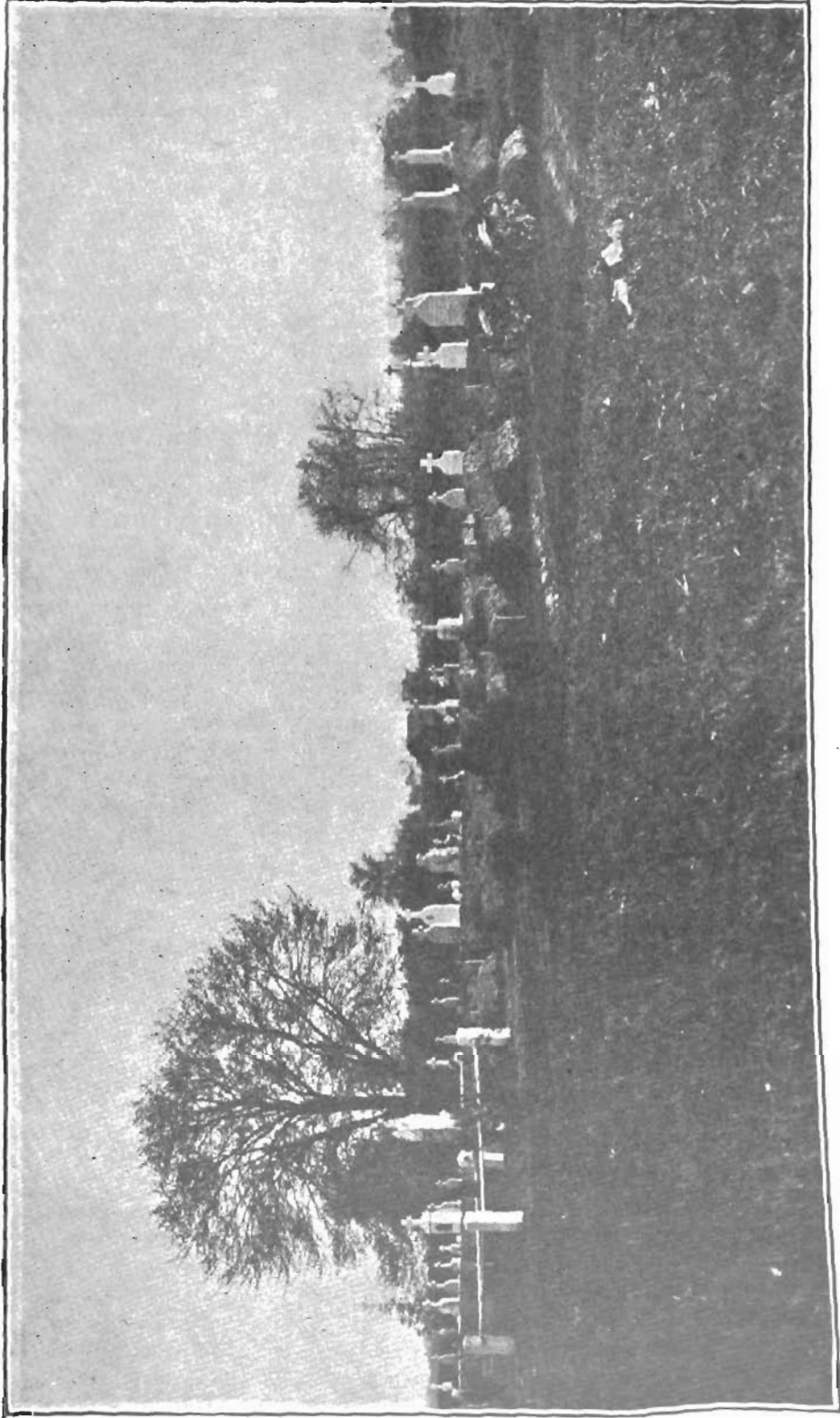
*Уряд бр. св. Арх. Михайла, від. 121. „Провидія”
в Ембрідж, Па.*

КРАСКА МОРЯ

Вода в Атлантийській Океанії на мілких місцях зелена, на глибоких темно-синя, а на дуже глибоких чорна; в Середземнім морю є синя. Та красака води залежить від дрібоньких твердих субстанцій, які знаходяться в ній, а чим чистіша вода, тим менше вона закрашена.

Кажуть, що барва залежить від світла; ясне світло сонця є властиво зложене з барвних лучів спектра; Спектрум се різане скло, якого повно при науках по церквах, або при інших свічниках. Коли через таке скло перепустити сонічне світло, то се світло відбивається різнородними красками. Сейчас поза червоними лучами лежать невидимі лучі теплоти, а за фіолетними лучами слідує невидимі хе-

Вид українського гр. кат. цвинтаря в Філадельфії, Па.

мічні лучі. Коли світло паде у воду, лучі теплоти гублять ся сейчас на поверхні води, а в глибину дістають ся лише червоні лучі, але й вони гублять ся далше. За червоними лучами йдуть помаранчеві, за помаранчевими жовті, а сині йдуть ще глубше, однак і вони вкінці гублять ся.

В двоякий спосіб можна судити прираску води. Або глядіти на ню з гори, скоро лише від неї відібють ся світляні лучі, або глядіти через ню, коли би можна освітлити її.

Коли би в воді не було ніяких субстанцій і коли би вона була досить глубока, тоді вона була би така чорна, як чорнило. Коли би навіть пустити на що ясне світло, то се світло не дістанеть ся на спід, але відібсть ся сейчас з верха і тому краска зовсім не змінить ся. Так буває нераз посеред океану, де є дуже глубоко і вода є дуже чиста. Ми однак ніколи не видимо дійсно чорної води, бо навіть найчистіша вода мусть мати якісь субстанції і тому найчистіша вода виглядає темно синя.

Ясну плиту спущено з корабля в глибину моря на шнурку. Вона була біла на поверхні води, зеленковата під водою, а темніла чим глубше падала у воду. Коли би сю плиту мож було стерти на порошок і розспати по воді, то сей порошок був би також зеленковатий— на око.

Роблено проби в Середземнім Морю, але вода всюди там виглядала зеленковата. Ся зеленковата краска однак не походить від ріжних субстанцій, що паходять ся у воді, але через поглочене світляних лучів починаючи від червоних. Се можна було спробувати через затоплюване ріжнобарвних предметів, які змінiali ся в ріжній глибині. Цитрина, на приклад, став зелена, а кожда краска виглядає якось неприродно, так як виглядає, коли глядіти на ню через сині окуляри.

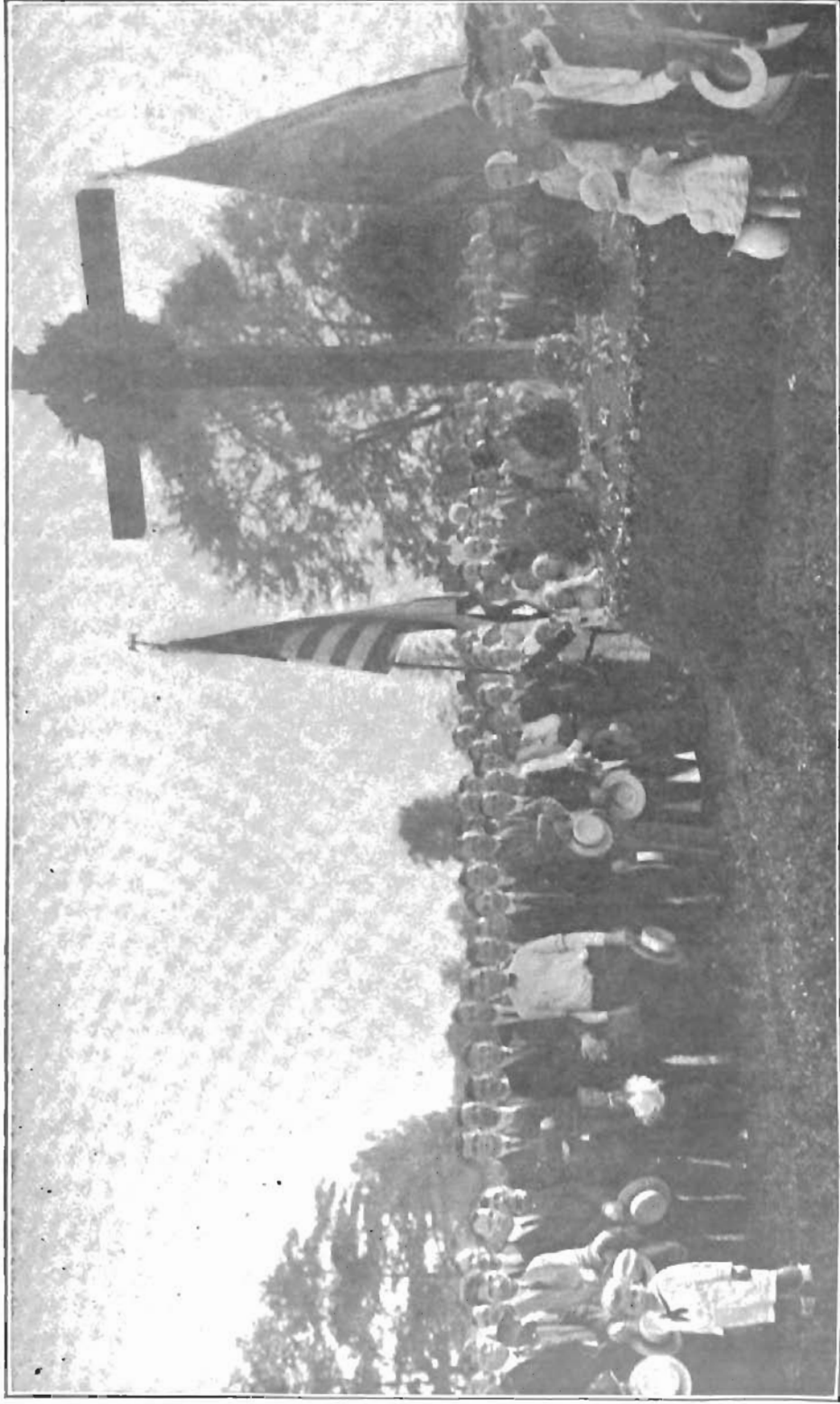
Зелена краска Атлантийського Океану і синя краска Середземного Моря залежать від дрібоньких субстанцій, розвіяних скрізь по воді. А все при березі або коло скал є вода яснійша, бо там є більше ріжнородних матерій в ній розпущених.

ПІДКОВА ЩАСТЯ

Дивуєш ся, чому то часто прибивають на порозі або на дверях підкову, яко символ щастя. Мало хто навіть застановляєть ся звідки пішов сей звичай. Тимчасом наукові досліди дійшли до такого заключеня:

В давнину — а ще й тепер — в кожній церкві і в кожнім християнськім домі поміщувано на виднім місци образ сьвятого Патрона. Знаємо, що звичайно довкола голови сьвятого находить ся ясний обруч, що має бути ознакою сьвятости. На старих образах сей обруч не конче був зовсім круглий, але властиво був трошка більший ніж півколесо. Часто роблено сей обруч зі золота, позолочуваного срібла, або й з иншого металю і прямо прибивано над головою. Бувало не-

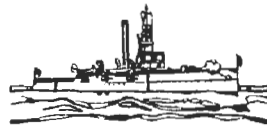

Пам'ятник поляглим героям за волю України, збудований Українцями міста Філадельфії, Па.

раз, що образ знищив ся, але металевий обруч святости остав ся. Тоді сей обруч переховувано яко святість, а з часом почали такі незамкнені обручі продавати по торговлях таксамо, як продають образи. Обруч поволі зміняв свою форму а накінець прийняв вже вид підкови. І сю „підкову” уважали за символ святости та Божої опіки над цілим домом і тому прибивано її на входових дверех.

В Німеччині толкують тепер сей звичай тим, що підкова нагадує коня; а кінь — се благородне звіря, яке найбільше помагало чоловікови в розвитку цивілізації. Тому підкова мала бути ознакою цивілізації.

В Америці — головню по фармах — також є багато пересудів, привязаних до підкови. До рідкостей належить факт, щоби хтось не підняв підкови, коли її знайде на дорозі. То вже так з привички — хоч багато иншого заліза валясть ся иноді цілими кучами.

І ЗОЛОТО ЧОРНИТЬ

Коли золото занечищує шкіру, то не треба його сейчас відкидати; дехто думає вже, що його опукав купець, бо дав йому не золото, а якийсь инший метал. Так не є, бо навіть золото не є досконале.

Дуже часто золото не є цілком чисте. Є в нім всілякі домішки, часом тому, що така домішка потрібна, щоби золотий предмет був твердший. Домішують отже до золота: срібло, мідь, цинк, а часом також і нікель. Кожде золото, що має менше ніж 18 каратів, мусить мати якусь домішку. Коли отже ми носимо перстень на пальці, а піт починає виступати на шкіру, тоді їдкий квас, що виходить зі шкіри, розкладає деякі змішані зі золотом метали і з того чорніє шкіра.

Друга причина, що золото тратить часами свою краску є ся, що часто вона стикаєть ся з иншими предметами, котрі його занечищують. І так гума, сірка, деякі масти, змішані з аршеником або живим сріблом, відтак йодина або ріжні медицини уживані до вигладження шкіри, дальше ріжні фарби до волося — такі і тим подібні предмети занечищують золото з верха.

Коли часом золота шпилька лишас чорну пляму на краватці, то се не тому, що золото печисте, але тому, що шпилька стираєть ся до краватки.

Часто золоті річи в золотника чорніють тому, що їх завинено у невідповідний папір, або в якусь шкідливу матерію. Тому при переходу золота треба уважати також і на коробки, в яких воно переховуєть ся.

Посвячене пам'ятника поляним героям в боротьбі за волю України на цвинтарі в Філадельфії, Па.

МАРШ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ.

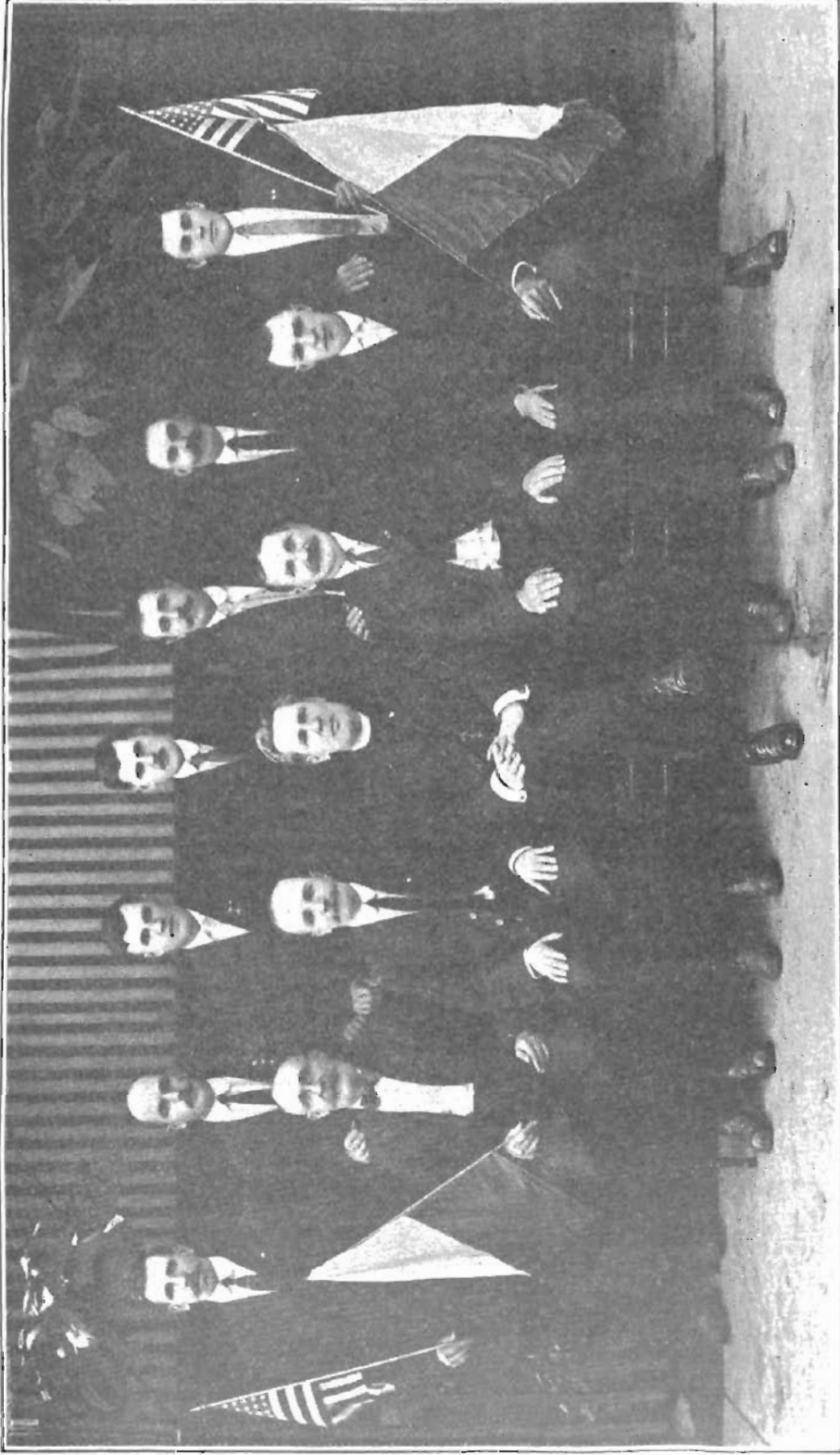
В горах ірім гуде, хоч зима паде,
Землю спорили гармати,
Гремить війна, дуджить луна,
Дрижать ранені Карпати.
Хто живий, вставай боронити край,
Вкритий огнем і мерцями!
Не буде тобі сумно в борбі
Між Січовими Стрільцями.

Лютий кат прийшов проливати кров,
Взяти народ наш в неволю,
І море сліз у край приніс,
Розбій і смерть і недолю.
Та вступив ся кат із верхів Карпат,
Втік, наче вовк, манівцями,
Або тут і впав, як у бій попав
Із Січовими Стрільцями.

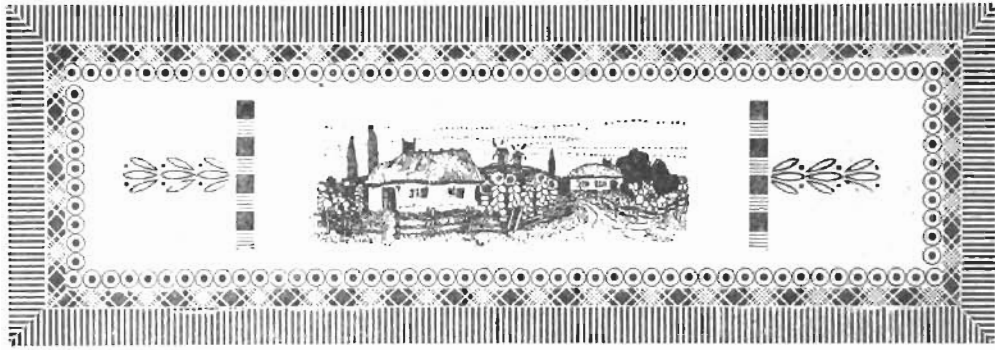
Січові Стрільці за свій край борці,
За всю рідню і свободу;
У них борба — се їх судьба
І дорогого народу.
І ряди могил не возьмуть їм сил,
Ворог тут бється з серцями,
Лицаря убіє, думка ожие
Між Січовими Стрільцями.

Хто-ж то там іде, перед веде?
Диво! Се наші дівчата!
Личко, як мак! Кругом козак,
Душа стрілецька, завзята.
Не цілуйте їх! На війні се їх!
Ви вберіть їх вінцями!
Слава тим дочкам, щирим козачкам
Між Січовими Стрільцями!

Осип Маковей.

Комитет при гр. кат. церкви св. Ан. Петра и Павла в Карпелі, Па.

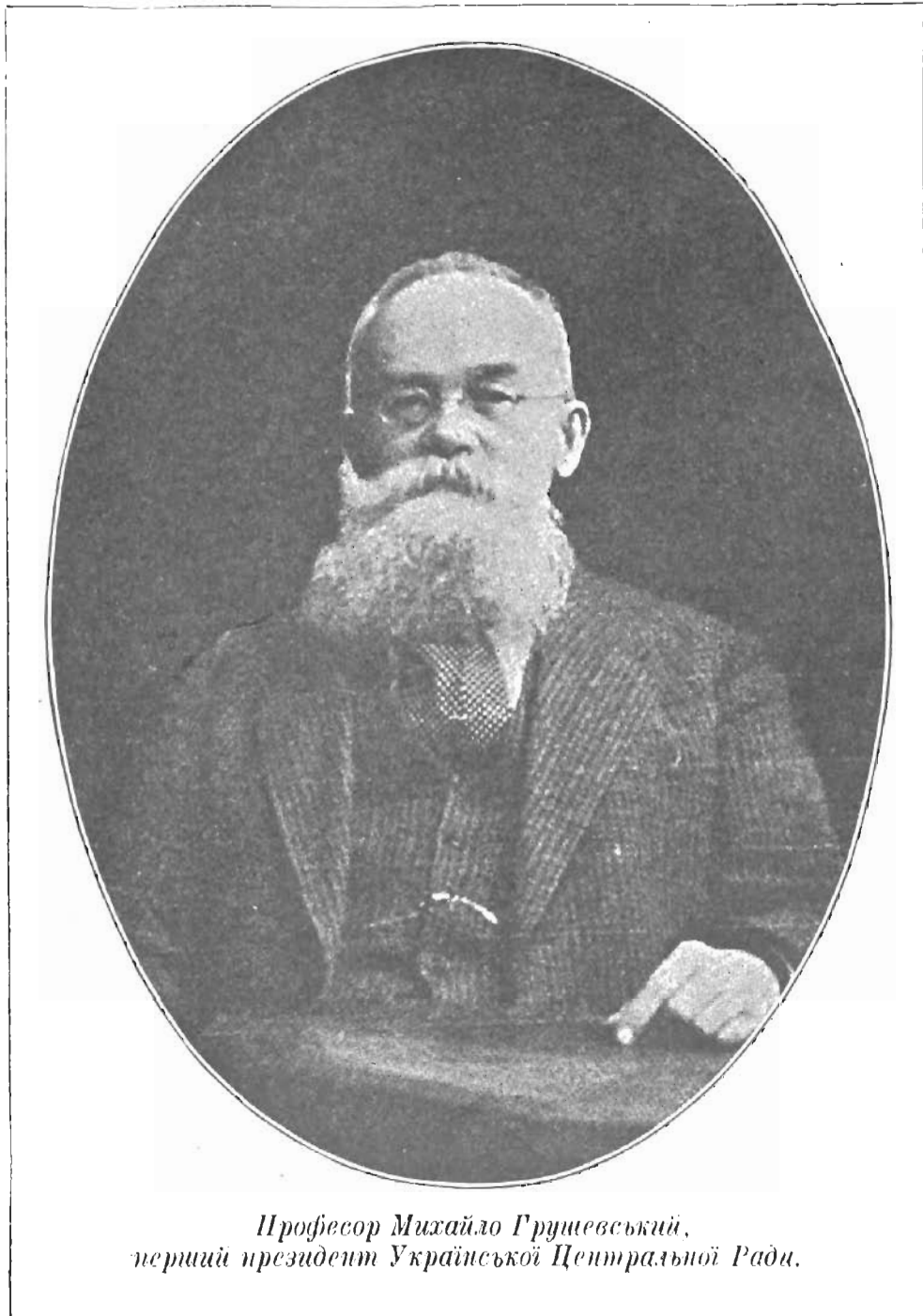
Проф. Михайло Грушевський.

НОВИЙ ПЕРІОД ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Великий і явний зріст української сили в останніх роках передвоєнної доби в австрійській і російській Україні сильно роздражило ворогів українства в польських і таксамо російських кругах, і вони тільки чекали свого часу, щоб розправитися з ним. Загодя сподівалися такої нагоди, коли прийде до війни між Росією а Австрією, що від прилучення до Австрії Босні стояли проти себе в величезному напруженні. Київські чорносотенці, роздражнені шевченківськими маніфестаціями, відгрожували ся, що як тільки почнеться війна, будуть вішати Українців на ліхтарнях і всяко накликали правительство до найтяжших виступів проти українства. В Галичині безтолкові процеси, розпочаті правительством проти москвофілів, дали нагоду Полякам виявити всю лють на Українців, з котрими тільки що добили нібито згоду. Коли вдарила війна, польська адміністрація Галичини, користуючи ся з воєнного стану, повела формальну пагінку на українську інтелігенцію. Почала нібито з москвофілів, але потім стала без розбору брати всіх, доводячи словами високого урядовця, що між москвофілом і Українцем стільки різниці, як між Жидом і Ізраелітом (польська делікатніша назва для Жидів). Без всякого приводу, мовляв на підставі підозріння в політичній непевности, ловили, арештували, висилали всіх, з ким мали давніші рахунки, а пізніше, коли серед загальної паніки перервалася всяка законна контрола, як заповняли уперті поголоски — навіть вішали без суду і розправи.

На Україні російській нагінка на українство була поведена ще більше пляново і систематично, вже з самого початку війни, а ще з більшою енергією пішла вопа, коли російське військо заняло Львів і всю східну Галичину. У всіх ворогів українства зявила ся тверда надія і навіть певність, що тепер можна буде задавити українство до решти в самім жерелі його, яким уважали вони Галичину і на всій Україні російській. „Кінець українству!“ — таке було гасло російської адміністрації. Досі вона не рішала ся в усій повноті приймати поради чорносотенців щодо викорінення українства — тепер же не вагала ся більше.

*Професор Михайло Грушевський,
перший президент Української Центральної Ради.*

Зараз з початком війни припинено всі політичні українські видання. Поарештовано і вислапо також на підставі самих безосновних „підозрінь” цілий ряд українських діячів. Київська цензура, з давними ворогами українства на чолі, користуючи з того, що дозвіл на всякі видання перейшов до рук воєнних, проголосила, що на українські видання даватиметься дозвіл тільки, як вони друкуватимуться общерусскою правописею. Це беззаконне відновлене указу 1876 року мало своїм наслідком те, що їй не заборонені ще, не політичні часописи також перестали виходити, і їм відібрано свідоцтва на виданє.

Для сильнішого вражіння і розпочато процеси проти різних авторів зовсім невинних річій, і так припинено зовсім усяку літературну й видавничу роботу в Києві. Редактори, видавці, автори пробували перенести її кудисьбудь поза межі досягання київської адміністрації і київських цензорів, але скрізь їх стрічали, коли не повні й абсолютні заборони відразу, то різні несподіванки, такі напр., як Одеське жаданя, щоб до цензури прислано на розгляд рукописи в трох копіях, або виданє конфіскувалося й друкарня закривалася по першій номері. Штуки єї були ще шкідливіші, ніж отверта заборона наперед, бо через них люди даремно гаяли час, сили, засоби, манячи ся надією налагодити виданє, і пізня руйна сеї події тим гірше дезорганізувала роботу. Найвищого свого вершку ся лукава система дійшла на початку 1917 року, за кілька тижнів до революції, коли київська адміністрація дала друкарням секретний наказ взагалі не приймати і не друкувати нічого українського, хоч би й якою правописею!...

Підчас коли українське жите в Росії штучно руйнувалося, спиналося, заморожувалося всіма отсіми способами, галицьке нищилося ще більше грубо, насильно і варварсько. Через кілька тижнів по тім як взято Львів, в осени 1914 року нова російська адміністрація тутешня, з графом Бобринським на чолі, стала розвивати свою програму ліквідації всіх здобутків українського культурного життя в Галичині. Припинено українські часописи, позакривано книгарні, просвітні, а далі взагалі всякі українські товариства. Почалися арешти і висилки до Росії „небезвечних” і „підозрілих” українських діячів. Урядоване українською мовою і навчуване нею припинено. Почали робити ся заходи для заміни унії російським православієм. Де не було на місці українського, уніятського священника — вивезено його чи сам виїхав — туди посплано православного, де були священники на місцях, їх намовлювано, щоб переходили на православіє, або щоб селянські громади виносили постанови, аби їм дано православного священника. Російська адміністрація, котрої офіційними дорадниками стали галицькі москвофіли, неофіційними Поляки, стали на тім становищі, що в Галичині мають бути нові признані права польського елемента, але Українцям і Жидам не має бути ніяких нільг; для них має бути тільки російська (великоруська) мова, російська культура. В такім духу дав заяву граф Бобринський підчас свого приїзду до Росії весною 1916 р. по останнім російським тріумфі в Галичині — здобуттю Перемишля, що, як тоді здавалося — занечатувало міцно і рішучо прилученє Галичини до Росії.

Переведене сеї руйної програми заострювалося ще гірше через ті способи, якими вона здійснювалася. Як потім офіційно призна-

валось самими російськими офіційними кругами, Галичина підчас окупації опинилась в руках всякої поліцейської і чиновничої наволочи, котру послали сюди на посади, а вона, користуючи з воєнного стану, робила, що хотіла і не тільки буквально грабила дома і людей, знущала ся з людности, української й жидівської, але й від себе додавала жару руйнованню українського життя, її культурних сил. Місцями наприим. поголовно вислано українських священників, або всю інтелігенцію, цілі маси свідоміших селян і міщан. Все те самим нелюдським способом хапали в чім застали, арештували, волочили по в'язницях і етапами вислали в Сибір без ріжниць, жінок, дітей старців, хорих і калік. Скільки таким способом забрано і знищено людей, се переходить всяку імовірність. Один кийвський український комітет допомоги зареєстрував їх до 15 тисяч, але се, очевидно тільки частина. Поневірка й страждання тих людей переходять всяке понятє. Трафлялось, що хапали божевільних, глухонімих і їх „для рахунку” вислали в Сибір в заміну за когось, хто встиг відкупити ся від свого опричника. Сила людей вмирала в тих висилках.

Українська Галичина була дійсно знищена за той рік російської окупації 1914-1915 року. Коли на Підкарпатю і російським військам прийшлося уступати, російські влади, кидаючи край, ще на прощанє вивозили цілими партіями, кого запопали. Виїздили також всі, хто бояв ся повороту польської адміністрації, німецьких і угорських військ, що не розбираючи ся в місцевих відносинах, не вміючи відрізнити місцевого Русина від ворога-Росіянина, поводили ся на галицькій Україні чисто як у ворожій стороні. Їхали й ті, що злякомились на обіцянки російських демагогів, які обіцяли їм землю і гроші в Росії і звабили тим десятки тисяч галицьких селян. Потім, коли німецьке військо присунуло ся до російської границі, прийшла біда на пограничні українські землі Росії—Холмщину, Підляше, Волинь, Поділе. Воєнна власть російська заходила ся силоміць, збройною погрозою вислати українську людність в глибину Росії. Страшна й неможлива була ся руїна, якої Україна не знала, здаєть ся від руїниого „згону” 1670-их років.

Люди йшли й гинули дорогою, гинула їх худоба й достаток. Не питаючи ся, саджали їх в поїзди, набиваючи до нестями вагони й везли кудись до Казани, Перми, або за Ураль. Очевидці оповідають страшні річи. Мені самому оповідав очевидець лікар в Москві, як приймаючи такі „божеські” (властиво виселєські) поїзди, він бачив товарні вагони набиті самими дітьми, які всі до одного повмирали, побожеволіли. Так від часів великої руїни XVII. віку Україна не переживала такого спустошення і руїни, і вона падає тим тяжшою плямою на всіх її привидців; що тут було багато не тільки глупоті і нерозуміння, а й злого наміслу на українство почавши від тих, що збирали ся, користаючи з війни, винищити увесь культурний український засіб, і кінчаючи тими, що задумували опорожнені виселєнцями простори заселяти польськими поселєнцями для скріплення свого польського елементу.

Не полишили їх навіть по вигнаню. На місцях заслання не дозволяли заложити українських комітетів для того, щоб нести поміч українським біженцям і виселєнцям українськими силами. Не давали вилучати українських біженців, українських дітей в осібні групи, в осібні колонії. Не дозволяли організувати українських шкіл для них, так

Семени Петлюра

як організувались польські, литовські, лотишські і т. ін. Галицькі висланці й бранці зіставались звичайно під опікою польських уповажнених і навіть в глибоких кутах Заволжа або Сибіру чули на собі сю „братню руку”.

Памятаючи свій недавний союз з російськими лівими фракціями думи, російські Українці пробували знайти тут якусь оборону. Дарма! „Внутрішня згода” по цілій лінії, принята в Росії з огляду на заграничну війну, давала свободну руку правительству—мовляв в інтересах її успіху. Коли міністер справ заграничних Сазонов, на початку 1915 р. повторив з думської трибуни мерзку брехню про те, що український рух в Росії утворився за німецькі гроші—ніхто з українських „союз-

ників" не підніє свого протесту проти цього підлого наклепу. Всі пригадки сим созвучним елементам про беззаконні репресії, всі матеріали про страшну російську руїну в Галичині, що пересилалися їм, приймалися по найбільше плятонічними спочуттями й складалися до архівів. Бо й найщиріші приятелі Українців держалися того переконання, що в даній хвилі не можна робити правительству ніяких труднощій задля таких порівнюючо дрібних річей, як нагінка на українство. Вороги-ж Українців правих і ліберальних кругів (як звісний професор Струве й інші) спішили використати все, щоб знищити їх на завсігди й каменем привалити.

Тільки як почалися чорні дні для російського війська, прийшлося лишати Галичину, і зявилися підозріння, що україножерська політика в Галичині не мало причинила до провалу цього „возсоединенія поддяремной Руси"—тоді великоруське громадянство пригадало всі російські мерзкості в Галичині.

В коротку сесію думи, скликану в першу річницю війни (19-го липня 1915), сказано було чимало сильних слів на сю тему, що російське правительство „відіпхнуло рідну нам українську людність і затьмило світле лице великої визвольної війни" (з промови Мілюкова). Згадано й про російські репресії, внесено було і навіть прийшло запитане до правительства про них. Українське громадянство саме під той час нагадало про всі бичі і скорціони, що впали на цього осібним меморіялом; і як мінімальну потребу свого життя ще раз поставило справу заведення української мови в народній школі. Поступовий бльок російських партій, що організувалися в серпні 1915 р., в свою програму включити цього домаганя не відважився, але всетаки признав потрібним „відновлене малоруської печаті", і „негайний перегляд справ арештованих і висланих мешканців Галичини". Але сесію перервано, порив прийшов, українська справа знову зійшла з черги. Російський уряд ще півтора року нищив українство, все заострюючи свої репресії, а російські поступові фракції не підняли більше голосу проти них.

А разом з тим як так безнадійно заостроюють се нищене українства в Росії, нова смертельна небезпека підіймалася над нещасною Галичиною. Довгі, безконечні торги між Німеччиною й Австрією про будучу долю польських земель літом 1916 р. закінчилися повною перемогою пімецьких бажань у сій справі. Після того як Німеччині ще раз прийшлося ратувати Галичину після весняного брусілівського прориву, польське королівство було віддано в повний вплив і розпоряджене Прусії. Супроти цього австрійська Польща мала зістатися поза тим королівством і для потіхи своїх Поляків австрійське правительство рішило дати їм в нагороду в Галичині — сповняти їх давне бажане про розширене галицької автономії до тої міри, щоб центральний уряд і парламент не мали ніякого впливу на внутрішні справи Галичини, не могли контролювати її польської управи і українська людність не мала ніякого відкляку до центральних органів.

В день проголошеня самостійної Польщі 23-го жовтня 1916 р. цісар Франц Йосиф своїм рескриптом поручив премієрови кабінету виготовити законопроект про розширене автономії Галичини до розмірів, які тільки можна погодити з приналежністю її до австрійської держави.

Як се пояснювалось в офіційальних кругах, Галичина в її нинішнім українсько-польським складі мала зайняти фактично становище слівце самостійної держави — майже таке, яке відновлене польське королівство займе до Німеччини — щоб галицьким Полякам не було зависно на нього.

Сей рескрипт був страшенним ударом для галицьких Українців, а спеціально для їх політичних проводирів, які з початку австро-російського конфлікту взяли дуже льояльну орієнтацію, сподіваючись своїм австрофільством знищити всякі старі польські паклени і перебігши Поляків в австрійським патріотизмі, раз на завсігди вибити ся з тої польської гегемонії, під котрою держало досі австрійське правительство своїх Українців. Вони заохочували своє громадянство з усею силою підтримати Австрію в її боротьбі з Росією, бо, мовляли, побіда над царським деспотизмом принесе Українцям визволенє. Їм вторували також українські емігранти з Росії, що повиїздили ще після революції 1905 р., тікаючи від ріжних процесів, з заслання то що. Вони зорганізували „Союз Визволення України”, постановивши своїм завданєм організацію в українським духу тих українських країв, які бдуть окуповані австро-германськими військами, і національно-політичне освідомленє тих бранців Українців, які попадатимуть їм в полон. Українська людність Галичини до певної міри йшла на сі поклики, особливо в перших початках війни. Вступала добровольцями в січові дружини, що організувались на взірєць польських легіонів. Сі-ж січові дружини брали на себе організованє окупованих українських повітів. „Загальна Українська Рада”, зорганізована весною 1915 р. з усіх тамошних партій, з „Союзом визволення” включно, поставила правительству домаганя, щоб з сих українських повітів організовано осібну губернію з українським характером, щоб Холмщину ніяким чином не прилучувано до Польщі, щоб з Галичини й Буковини були виділені українські часті в осібну автономну провінцію і т. ин.

Сі домаганя стрічались з сильним протиділанєм Поляків, які вміли тримати в своїм впливі й військові власти, і так напр. на ніщо звели всі заходи українських організацій коло українзації Холмщини і мало попустили з їх заходів в окупованих частях Волиня. Українські політики всетаки старались підтримати в громадянстві надії на зміну курсу по війні. Мали в тім якісь обіцянки від премієра Штірка (вбитого потім), покладали на вплив німецького правительства на австрійське. Але рескрипт про розширенє галицької автономії прочув як похоронний дзвін сих усіх надій і знищив всі підстави якоїнебудь австро-германської орієнтації.

Старий імператор, правда, вмер слідом. Але його наступник заявив, що вважає справу галицької автономії своєю справою. Сей проєкт в своїх інтересах, підтримували також і деякі німецькі партії. Над Галичиною повис грізний меч. І тільки російська революція відсунула з очей австрійських Українців сю грізну перспективу.

Російська революція і визволенє України.

Нагішки на українство дійшли до найбільшого заострення, коли в Шевченківські дні вибухли революційні розрухи в Петрограді. Українська петроградська громада відіграла в них чималу ролю. Укра-

*Володимир Винниченко.
Перший український президент міністрів.*

їнські революціонери, які знайшли дорогу в учебну команду одного з запасних гвардійських полків, дали перший початок революційному вибухови, а в розвою його українські жовніри та робітники петроградські відіграли ролю дуже велику, першорядну. І коли вість про упадок царизму розносилась по Росії й Україні, українські організації приймали її як благовісте нового, певнішого розкріпощеня — визволення України.

Стара організація „українських поступовців” (Т. У. П.), що підтримувала свою діяльність і звязки між своєю сітю підчас всього от-

сього лихолітя (від неї виходили майже всі організовані українські виступи сих років), вийшовши з свого потаємного існування, взяла ініціативу до створення національного органу в Києві, в перших днях марта. За порозумінням з ріжними київськими групами й гуртами такий орган і завязало, під назвою „Українською Центральною Радою”, з представників партій тих груп, кооперативів, робітників, військових, культурних і протестаційних організацій, для організованого українського громадянства незалежно від партійних і групових ріжниць задля досягнення широкої національно-територіальної автономії в Російській Федеративній Республіці.

Завдання се не було легке при недостатці української преси. По всіх попередніх розгромах і повнім розстрою друкарства, вчиненім війною, вона організувалась тільки поволі, з кінцем марта (почавши відновленою „Новою Радою”, потім соціал-демократичною „Робітничою Газетою”, ще пізнійше, вже в цвітні, селянською „Народною Волею” і ріжними меншими виданнями). Через таку неорганізованість української преси освідомлене українського громадянства про політичні завдання моменту йшло дуже пиняво — через пресу російську, поштою і телеграфом дуже неакуратним в сім часі. Одначе громадянство було настільки насторожене, що з півслова приймало всякі політичні й організаційні гасла. Перші звістки про засноване в Києві Центральної Ради дали сильний початок до організації провінціональних, які заявляли „Центральній Раді”, що признають її своїм провідним і зверхнім органом, тимчасовим українським національним урядом, просять прийняти до себе їх представників і дати вказівки щодо місцевої роботи. Для того щоб виявити розміри масової української свідомости, Українська Центральна Рада призначила в Києві на день 19. марта національну маніфестацію, яка вийшла дуже величаво і показала явно, що українство зовсім не являєть ся власністю якогось інтелігентного гуртка, а справді пішло широко в маси. На вічу підчас сеї маніфестації прийнято принципіальні постанови: що автономний лад повинен заводити ся на Україні зараз і потім податись до затвердження Російському Установчому Зібраню, і що Тимчасове Російське Правительство має негайно видати декларацію з признанем потреби широкої автономії України—аби міцно звязати інтереси українського народу з інтересами нового ладу.

За сею маніфестацією пішли великі зїзди з цілої України. Відкрив ся ряд їх на Благовіщене зїздом „Товариства Українських Поступовців”, що прийняв назву Союзу Автономістів-Федералістів. Потім на Великдень відбув ся зїзд учительський, а 6-8 квітня український національний зїзд, скликаний „Центральною Радою”, щоб зробити нові вибори, надати їй характер справжнього представництва всього організованого українського народу і ствердити його політичну плятформу. Двері зїзду відкрито широко, дано змогу взяти участь всяким обєднанням, організаціям і установам, які признають себе за українські. Не вважаючи на трудні обєстанови, в яких приходило ся збирати сей зїзд, випав він ладно й інтересно.

Згромадив коло 900 представників з правосильними мандатами, багато селян і салдатів й заложив міцні підстави до дальшої організації України. Нову Центральну Раду зложено з представників від тери-

*Герб України
принятий Укр. Центр. Радою.*

торії (губерній), від організацій військових, селянських і робітничих, від партій і товариств культурних і професійних. Платформу сеї організації, з початку зіставлено чисто політичну і національно-територіальну автономію України в Федеративній Російській республіці, свідомо оминаючи інші пункти, які могли викликати різницю між представниками партій і груп. Але місяць пізніше Центральна Рада признала неможливим виключати з своєї програми питання економічної політики, з огляду на плани економічної централізації, висунені Російським Центральним Урядом. Рішено прийняти в програму охорону економічних інтересів краю й його трудящого народу, певні середні норми, на котрих мусять зійти ся партії. Доповнене Української Центральної Ради представництвом робучих мас переведене з початком червня, надалі йй кінець кішцем виразну соціалістичну фізіономію, зробило органом трудящої демократії, і поруч домагання політичних твердо поставило домагання економічно-соціалістичні.

Організаційні завдання, поставлені Українською Центральною Радою, програма українзації життя й ладу на Україні несподівано для багатьох викликали найбільший рух в війську, який послужив на найближші місяці найсильнішою розчиною для українського руху.

Само собою, в тім, що організаційна українська хвиля найсильніш пішла в військових кругах, не було нічого несподіваного — в війську взагалі зібрався самий цвіт, сама сила громадянства, і в російській революції взагалі військо виявило себе найбільше активно. Більше несподівано було, що сей рух виливсь в домаганню формованя нових українських військових частин та переформованя і влученя їх в особні армії. Привід до сього дало формованє польських легіонів, розпочате за старого режіму дивним дивом якраз на Україні: в Києві й його околицях, де такий факт не міг не подразнити чутя місцевої людности. Новозасноване Військове Товариство ім. Полуботка в Києві, виступило з проєктом організації українських козацьких полків по сьому прикладу. Позволено формувати такий полк з не-воєннообов'язаних добровольців, але на сей поклик почали відзиватись люди з військових частин, а в другій половині квітня на київськім „розпределительном пункті“ зібралось кілька тисяч салдатів, які заявили, що підуть на фронт не инакше, як в виді українського полку.

Місцеві військові влади і демократичні не-українські організації непотрібно вчинили з сього велику справу, погрозу фронтови, обороні революції, й своєю різкою і нетактовною опозицією та погрозами загнали справу. В війську пішов величезний рух. Одна за другою прибували до Української Ради Делегації від військових організацій все більших і численніших, а на військовий зїзд, призначений на 5. квітня, прибули представники без мало що від мільона організованих українських воєнків. Другий військовий зїзд, призначений місяць пізніш, дав представництво ще більше імпозантне, майже в двоє більшої маси зброєного українського народу (1,736.000 після обрахунку), і то особливо з частин фронтвих, не вважаючи на заборону зїду воєнним міністром.

Сі зїзди вперше дали понятє про справжні розміри українського руху. Все-український селянський зїзд, що відбувся при кінці мая і зібрав представників приблизно від тисячі волостей, також був дуже цінним з сього становища. Він виявив той твердий ґрунт, на яким стоять політичні українські домаганя. Українська Центральна Рада виносячи домаганя широкої автономії України, могла рахувати на селянство і військо. озброєний український народ, розкиданий по всьому фронті і тилу обстоюючи свої військові домаганя заравом заявляв тверду волю підтримати Українську Центральну Раду в її загально-політичних домаганях і жадав від неї тактики рішучої і певної. До його голосу прилучилось селянство, і їх голос не міг зістатись без відклинку зі сторони Української Центральної Ради.

Боротьба за автономієть України і федеративний лад.

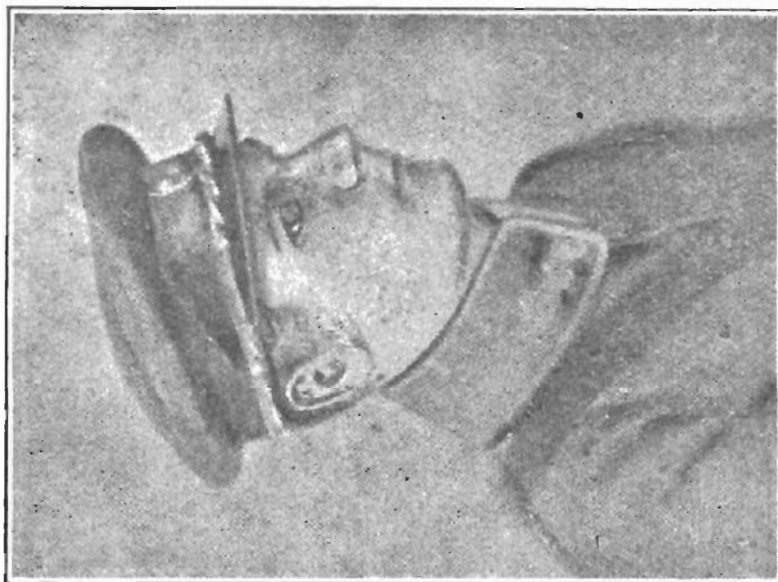
Російська демократія і Тимчасовий Центральний уряд не оцінювали відповідно сих фактів. По перших актах революційного братаня вони поставили ся підозріло і неприхильно до політичних домагань, до організаційної роботи Центральної Ради, її програми й тактики. Поголоски про те, що Україні скликають свій національний конґрес, щоб проголосити автономію України і Федерацію Російську, викликали в Києві в переддень всеукраїнського зїзду, на Великодніх святах таке

сильне напружене в революційних кругах, що дійшло до погроз розгону цього зїзду революційними штиками. Конференція представників не-українських організацій з українськими, зроблена в сій справі, ослабила се напружене, але воно поновлялось потім знову кілька разів. Революційна київська преса не раз заводила проти-українські піснї в один тон з чорносотенною, яка весь час вела неослабно свою кампанію брехонь та інсинуацій проти українського руху. Центральний російський уряд також більше прислухував ся до всяких противних українству голосів, ніж до голосу українського народу. Відносини його до українських домагань диктувались кадетами-центрالیстами, були невїрні й неприхильні. Всї заходи до порозуміння з ним, початі з перших днів революції, зіставались без успіху.

Українська Центральна Рада через те довго вагала ся вступати в офіційальні переговори з російським урядом. Деклярація і депутація приготовлені після київського віча, в останніх днях квітня зістались невисланими. Тільки коли перший військовий зїзд поновив ще з більшою силою домаганс київського віча, щоб Українська Центральна Рада добивалась від російського центрального уряду принципіального признання автономії України, установа українськочо комісара та українського комісара на українську область, з краєвою радою при нїм, Українська Центральна Рада рішила вислати таку депутацію і передати українські домаганя Російському Центральному Урядови, і петербурській раді салдатських і робітницьких депутатів. Але і центральний уряд і рада робітницьких і салдатських депутатів поставили ся доволі неуважно і до депутації і до її домагань. Відповідь уряду по всім пунктам домагань була відмовна від початку до кінця. Більше того — він поставив під сумнів правосильність Української Центральної Ради виявляти волю українського народу і висловив сумніви щодо українства взагалі.

Все те, припавши слідом за заборороною військового зїзду, викликало дуже рішучий настрій на великих українських зїздах, селянським і військовим, що відбували ся тоді. Сї дні 2-10 червня стали історичними днями українського життя. Військові депутати, зіхавши ся до Києва в числі кількох тисяч, присягали на Софійській площі, що не відуть не діждавшись проголошення відповідного акту. Твердо ставши на платформі федеративній, вони домагались від Центральної Ради рішучих заходів до здійсненя широкої автономії України. Вважаючи на такий настрій народніх мас — селянства й війська, Центральна Рада постановила приступити незалежно від російського уряду до твореня підстав української автономії й звернулась до української людности з першим своїм універсалом, з дня 10. червня, оголошуючи йому свою волю: „Од нинї творити самим своє життя“. Закликала всю українську людність і всі установи України вийти в найтіснішій зносини з Центральною Радою, оподакувати українську людність національним податком і приступити до організованих заходів для усуненя з місцевої адміністрації людей ворожих українству.

Універсал зробив величезне вражінє — не так своїми розпорядженнями, взагалі поміркованими, як своїм твердим тоном української національної власти, в котрім всі, свої й чужі, почули голос будучої власти красвої. Коли слідом за тим Центральна Рада для здійсненя

Четар Чучман.

Полковник Вішовський.

свої програми зорганізувала генеральний секретаріят, се зрозуміли як фактичну організацію влади на цілу Україну. В правительственных кругах під впливом цих фактів, і відомостей про те, з яким запалом стрічає універсал українська людність, став ся різкий поворот в відносинах до українського питання. Міністри-соціалісти відмовились іти далі за вказівками кадетів в сій справі й рішили залагодити українську справу щирими і рішучими уступками. Після різних пів-зоходів — як видане дуже неясно відозви „до громадян Українців” та проект висилки комісії для інформації про Центральну Раду й її універсал під впливом грандіозної української манифестації в Петрограді перемогла гадка про радикальне задоволення українських жадань, і 28. червня до Києва прибули міністри уповажені до сього.

Грунт для згоди їх з Українською Центральною Радою був підготовлений переломом, що наступив в відносинах між Центральною Радою і київськими не-українськими революційними організаціями — зложенням їх до Українців і принципіальним порозумінням щодо вступлення в склад Центральної Ради. Се було власне те, що уважало ся міністрами-соціалістами умовою признання Центральної Ради краєвим органом. Перешкод для такого признання тепер не було. Вироблені міністрами спільно з Центральною Радою тексти правительственной декларації і другого універсалу Центральної Ради в справі передачі Генеральному Секретаріатови зверхньої влади на Україні були спільно прийняті Центральною Радою: більшість її признала небажаним спинятись над сумнівними подробицями, щоб не затягати справу. Але несполівано ся угода викликала сильну опозицію міністрів кадетів. Коли більшість ради міністрів дала всетаки згоду на них, се прискорило міністеріальну кризу — вихід кадетів з міністерства і перехід його вповні в руки соціалістів. Нове правительство вердо стало на згоді з Центральною Радою і 3-го липня проголошено його декларацію і разом універсал.

Україна фактично отримувала красву автономію, котрій належало тільки падати закінчені правні форми. Так розуміло се громадянство так розуміло правительство і міністер Церетелі, закінчивши переговори, поздоровивив Генеральний Секретаріят з отриманою автономією. Грізні обставини, в яких се сталось — оголошене фронту в Галичині й німецький прорив і патиск на Волині і Поділю немало вплинули з свого боку на те, що всі спори і непорозуміння з Українцями серед не-української демократії відложено на бік, і вона під сю хвилю з охотою заходилась разом з ними організувати нові органи краєвої влади, згідно з умовою правительства. Дововнено комітет Центральної Ради (або Малу Раду, як її називано) представниками не-української демократії, перевибрано з їх участі Генеральний Секретаріят, вироблено його статут — „першу конституцію України”, як її величали в хвилі ентузіязму учасники, і передано на затвердження Центральному Раді. Се був дійсно світлий і радісний момент, який настроював всіх надійно і бадьоро щодо будущности України. Навіть заграничні українські організації, які стояли, давнійше до революції, на ґрунті иншої орієнтації, тепер бачили розв'язання політичних завдань України там де вказувала їх Українська Центральна Рада і піддавались під її провід.

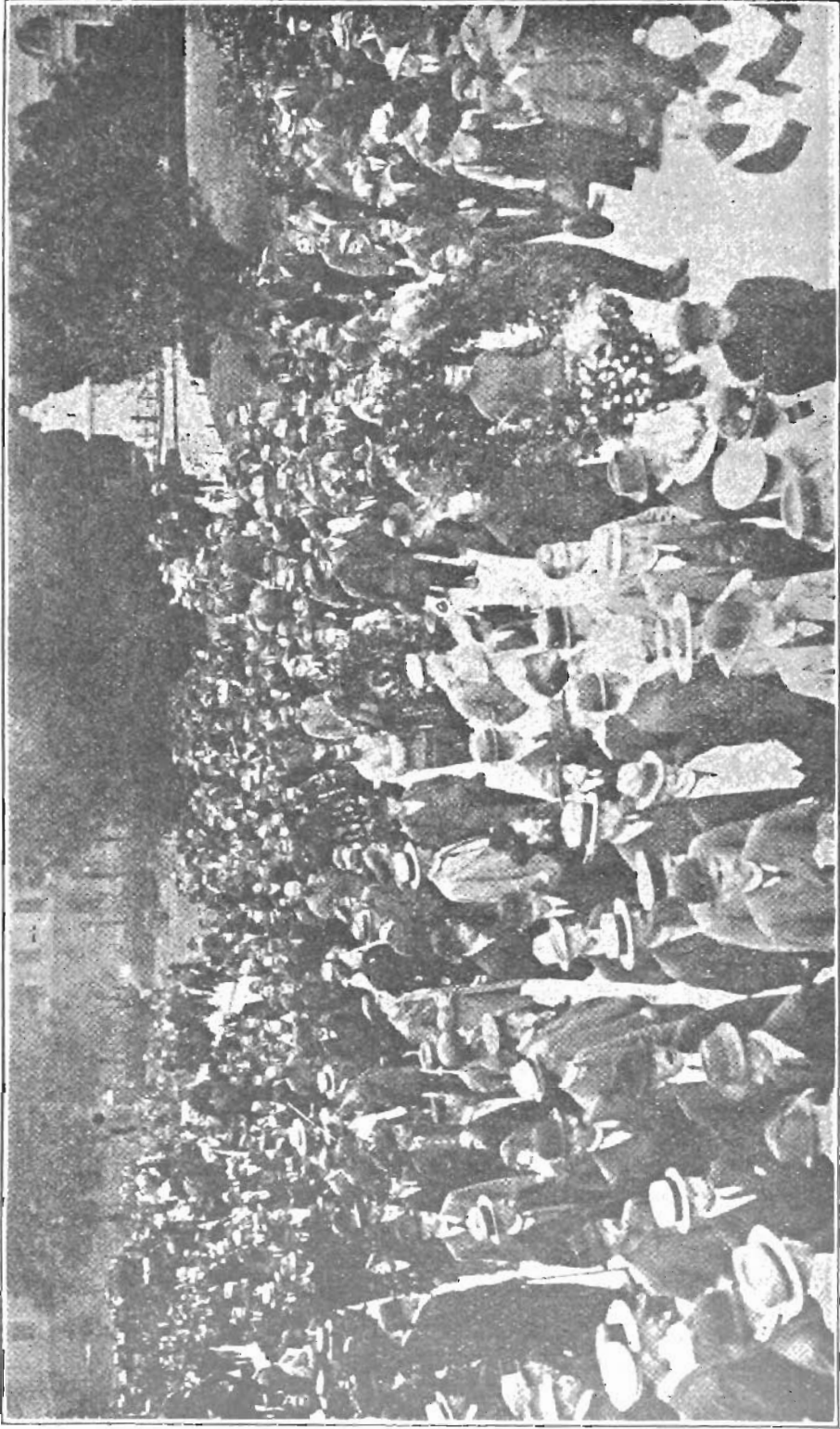

Представителі України і чужих держав на похоронах Вітовського.

Але тимчасом заходили зміни в політичних обставинах й творили нові перешкоди на с'їм, здавалось — уже рівнім і гладким шляху. Частинна криза російського кабінету, вчинена виходом з нього кадетів з приводу угоди з Українцями, була використана радикальними елементами з одного боку, контр-революційними з другими, для натиску на правительство. В Петрограді виникло повстанє і задавлене тут, воно перекинулось на фронт, і мало наслідком згадану катастрофу в Галичині. Протягом кількох днів була страчена майже ся окупована російськими військами Галичина і Буковина. Волинь і Поділе стали перед перспективою ворожого натиску. В армії виявилась страшна дезорганізація, присутність елементів непевних і небезпечних. Нечувані погроми, вчинені с'їм військом при уступленю, викликали жах і огиду. Явні і тайні вороги її підняли голови — а вони заразом були завзятими ворогами й українства. Російські соціалісти не відважились узяти на себе правління і шукали союзу і помочи елементів буржуазних. Кадети вернувшись знов в склад кабінету, чули себе в н'їм панами і се зараз відбилося на українських відносинах. Коли генеральні секретарі в середніх днях липня прибули до Петрограду для устанавлення відносин і дїждались там утвореня нового кабінету, по довгій і прикрій кризі — в с'їм кабінеті вони стрінули відносини неприхильні і підозрлі. Поставлено під сумнів межі власти Генерального Секретаріату і території, що має йому підлягати. Статут вироблений для нього Центральною Радою признано неможливим. На його місце тимчасове правительство без порозуміня з Генеральним Секретаріатом і Центральною Радою видало 4-го серпня свою „інструкцію”, яка сильно відходила від умови 30-го червня. З завідуваня секретаріату вичеркувались справи військові, судові, продовольчі, дороги, почта і телеграф. Власть його обмежувалась тільки п'ятьма українськими губерніями (Київською, Подільською, Волинською, Полтавською й Чернігівською—без чотирох північних повітів), і що ще центральний уряд зіставляв за собою право в виїмкових обставинах розпоряджатись і в них безпосередно, полишаючи Секретаріат.

Центральна Рада, скликана саме на той час на повну сесію, опинилась в дуже труднім становищу, супроти такого кроку центрального уряду. „Інструкція” суперечила всім її плянам і була піддана убійчій критиці не тільки українським, але і не-українським членам Центральної Ради. Вона розбивала те, що було потребою даного моменту: міцне об'єднанє всіх громадських народних сил для того, щоб охоронити Україну від того безладя й анархії, що підіймались наоколо неї і в ній самій прокидались вже, через те, що різні представники правительства далі вели ворожу українству політику. Незвичайно прикре вражінє на громадянство зробив розстріл першого українського полку при виїзді його з Києва на фронт (26-го липня); він був очевидним наслідком проти-української агітації, що йшла з різних темних жерел.

Але з другого боку бажанєм не тільки не-українських верств (що особливо горячо з ним виступили, побоюючись розриву), але й великих мас української людности всетаки було — не розривати в такий гострий момент з правительством нї з російською демократією. Центральна Рада тому великою більшістю рішила подати на затвердженє

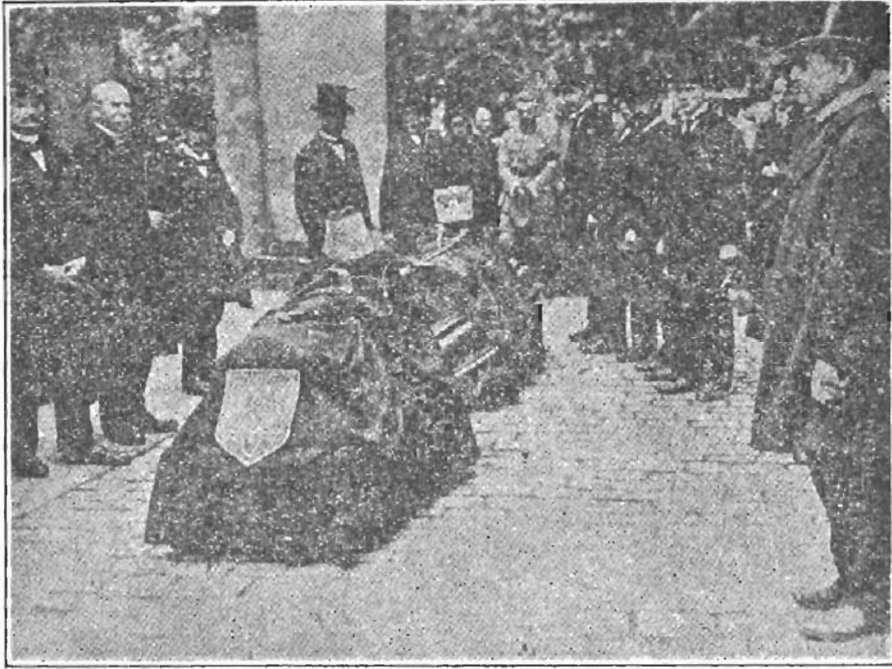
Позорний похід полк. Вітовського і чет. Чучмана в Берліні.

центральному правительству Секретаріат в тім складі, який воно визначило своєю інструкцією, щоб закріпити бодай в часті пройдену путь політичного розвою, а тим часом подбати про найскорше скликанє українських установчих зборів, і взагалі про все, що моглоб виявити волю України щодо її політичного устрою — одноцільности її території й повноти її автономії власти. По довгих переговорах в 20-х днях серпня подано Центральному Урядови Секретаріат в числі сім секретарів, і дня 1-го вересня вони були затверджені.

Українська Народня Република.

Коаліційне правительство російське дало свою згоду на утворенє автономної української власти під натиском обставин, під вражіннями контр-революційної Корнилівської авантури, в якій були замішані різні його члени, викликані нею кризи і незвичайно грізних воєнних обставин (прорив ризького фронту), погрози Петроградови і т. п.). Але коли йому за помочію різних маневрів, як здавалось, удалось підвести деякий фундамент під своє істнованє під фірмою „демократичної параді“, скликані в половині вересня), вся дальша тактика його „правительства Керенського“ в відносинах до України обернулася в то, щоб звести на ніщо навіть ту купу автономну власть, яку воно признало своєю інструкцією й затвердженням Генерального Секретаріату. Воно ігнорувало його в своїх розпорядженнях на Україні, поручило тутешнім установам далі зноситись з російськими міністерствами минаючи генеральних секретарів, від себе визначило вищих урядовців краю, не давало Генеральному Секретаріатови ніяких засобів на його організаційну роботу, зіставляло без уваги всі його заяви і представлення, гальмувало його організаційні заходи. Російський сенат, сей всіми забутий останок старого устрою, схотів нагадати про себе, відмовившись розпублікувати інструкцію Генерального Секретаріату і се з формального боку мало-б позбавити її обовязкового значіння. Нарешті-ж се правительство задумало підняти руку на саме істнованє Генерального Секретаріату й Центральної Ради. З нагоди програми діяльности, предложені Генеральним Секретаріатом Центральної Ради, де Генеральний Секретаріат між иншим згадував про те, що він в найблизнім часі візьметь ся до приготувань скликаня Українських Установчих Зборів, правительство Керенського попробувало зробити з сих Українських Установчих Зборів притоку до обвинуваченя Генерального Секретаріату й Центральної Ради. Київському прокураторови поручено взятись до розсліду сеї справи й ужити проти Генерального Секретаріату і Центральної Ради карних заходів, а заравом викликано Генеральних Секретарів до Петрограду для виясненя сеї справи.

Се по всім попереднім викликало незвичайне обуренє в українськїм гродмаїнстві, і настроїло дуже рішучо його представників, що тоді в 20-ох днях жовтня саме зібрались на третий військовий зїзд і повну сесію Центральної Ради. Несподівано одначе обставини різко змінились. В тім самім часі впало коаліційне правительство, серед повстаня піднятого в Петрограді соціал-демократами большевиками, а організоване ними правительство „народніх комісарів“ не знаходило признаня ні в армії ні в громадянстві. Російська република впала в

Домовини Вітовського і Чучмана.

довгу анархію, області її фактично відокремились і мусіли жити своїм життям та своїми засобами боротись з тим розрухом, що підіймався під большевицькими кличами: „вся власть советам!” (радам робочих, солдатських і селянських депутатів). Агенти коалізаційного правительства в Києві з початку обвинували Центральну Раду, що вона тримає разом з большевиками, хотіли були заєдно розбити і большевиків і Українців, напустивши на них свої війська — козаків, чеські дружини, юнкерів то що. Се їм не вдалось, інтригу виявлено, представники старого уряду мусіли облишити Київ і ті часті, які їх тримались — також. Але тоді в большевиків зявилися наміри збити Центральну Раду під гаслом її буржуазности — домагатись її перевибору і передачі всієї влади на місцях советам робочих і солдатських депутатів. Київ і ціла Україна з кінцем жовтня опинилась в грізній ситуації між сими двома ворожими таборами. В Києві й по інших містах йшли дружні сутички. Мара кривавої усобиці нависла над краєм.

В сих обставинах утворене єдиної сильної влади в краю являлось пекуючою потребою. Такі резолюції й були винесені Центральною Радою, та сього було ще мало; єдиним способом утвердження сеї влади було підведене державного фундаменту під неї. Генеральний Секретаріят не міг довше висіти в повітрі, як орган якогось центрального правительства, котрого не було — і не було навіть надії, щоб воно могло утворитись. Він мусів стати правительством Української Держави.

В тім напрямі висловивсь, вже в остатніх днях жовтня, військовий з'їзд. З того часу ся справа дебатовалась, розбиралась по фракціях Центральної Ради, які й прийшли до того переконання, що українська республіка справді мусить бути проголошена негайно, але проголошене се не може обмежуватись одною формальною стороною — разом з тим мусить бути можливо повно розкритий демократичний і соціалістичний характер сеї відновленої Української Держави. За порозумінем фракцій українських соціал-демократів і соціал-революціонерів був вироблений проєкт третього універсалу Центральної Ради, який і був з деякими змінами прийнятий і проголошений Центральною Радою дня 7-го листопада.

Він проголошував Українську Народню Республіку, і разом з ним скасоване приватної власности на землі сільсько-господарського значіння, заведенє восьми-годинного дня праці, контролю над продукцією, заходи до негайного миру, амністію за політичні виступи, скасованє кари смерти, реформу судівництва й адміністрації, заведенє національно-персональної автономії для не-українських народностей. Се була грандіозна програма, до здійсненя її принаймні частинного прикладала потім всі сили Центральна Рада і Генеральний Секретаріят. Зарозумівши всі старань, щоб перевести вибори до Українських Установчих Зборів, які мали повести державне і соціяльне будівництво в формах вже не революційних, а конституційних.

Приходило се все не легко. Весь час Україна жила в стані внутрішньої війни. Правительство народніх комісарів, що на якийсь час скріпило свою власть в Петрограді й Москві, на північнім і західнім фронті, накликало свої війська до боротьби з Центральною Радою, або сунуло ті відділи війська, які припали її власть, на українську територію з непевними, двозначними намірами. Український уряд розбюював такі ворожі часті й вислав їх з України в інтересах забезпеченя ладу. З сього приводу, а також через се, що український народ, щоб запобічи усобиці не перепускав большевицького війська на Дон, на козаків, а натомісць свобідно пропускав з фронту козацькі полки до дому, правительство „народніх комісарів” стало в ворожі відносини до українського правительства, а з кінцем листопада повело, справжню формальну війну проти України.

Воно закидало Генеральному Секретаріатови політику контр-революційну, спілку з донським атаманом Каледіном і ріжними реакційними елементами. Цоставило своїм ультиматумом, щоб українське правительство пропустило большевицькі війська через Україну, затримало донців і признало власть совітів на Україні. Українське правительство рішучо не згодило вести свою політику по вказівкам народних комісарів — поборювати тих кого вони признають контр-революційним, і віддати органи самоуправляня й адміністрації совітам робочих і салдатських депутатів, що встигли вже виявити свою повну нездібність до власти. Тоді большевицьке правительство проголосило Центральну Раду збором реакційних і буржуазних, поміщицьких елементів. Напустило на Україну своїх агітаторів, які ширили демагогічні брехні на Центральну Раду і Генеральних секретарів. (Напримір толкували людям, що там самі генерали, тому й звуть ся генералами). Стали діймати Україну грошми: спинили висилку грошей до всякого

В. Садовський, С. Петлюра, М. Порш, Хв. Міхура.

роду установ, так що українське правительство мусіло спішно заходитись коло випуску власних грошей. Нарешті повело воєнні операції формально, звернувши на Україну війська, які могло рушити з північного і південного фронту, щоб уставити большевицьку владу і знищити Центральну Раду. Заразом большевицькі організації України скликали до Києва на перші дні грудня збори делегатів, совітів солдатських і робочих депутатів в тій надії, що на них можна буде прийняти постанову про перевибір Центральної Ради і таким чином повалити її і українське правительство.

Сей замах ухилено: на визначений день зїзду скликано делегатів селянських в такій мірі, щоб сей зїзд був дійсним виразом волі людности, і сей доповнений селянськими делегатами зїзд рішучо став по стороні Центральної Ради.

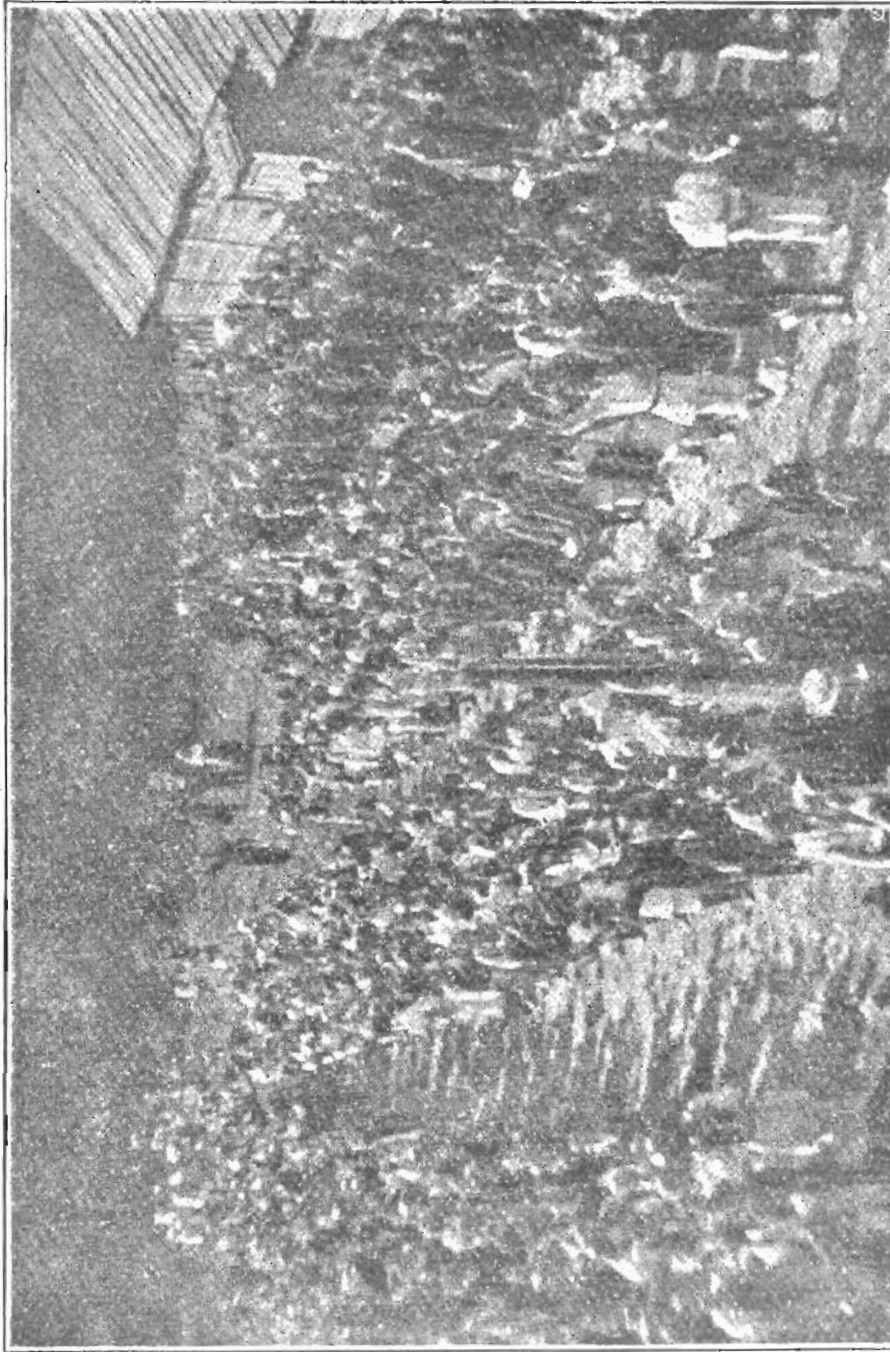
Восьма сесія Центральної Ради, скликана в половині грудня, виявила тверду і непохитну волю українського громадянства до оборони авторитету свого правительства і суверенности української республіки, що фактично стала вже самостійною і незалежною. Всі заходи Центральної Ради й Генеральних Секретарів, щоби проти ставити федеральну організацію тому фактичному розкладови російської держави, що почав ся вже завдяки большевикам, не приводили до нічого. Народи й області Росії не важились творити федерації без участі найбільшого з членів, Великої Росії, а та не виявляла своєї волі в сім напрямі, почасти тому, що була паралізована большевицькою анархією, по части і ще більше — тому, що всетаки не могла відірватись від своїх централістичних навичок. Українські заклики зіставались без відповіді. Надії на федерацію не було, а тим самим український нарід мусів свою державність утверджати в формах політичної самостійности. Охоронити себе від безладя і загибелі міг тільки поглиблюючи і укріплюючи свою державність і окремішність — щоб не розплинутись в тім хаосі, що підіймався наоколо і грозив затопити й його самого.

Україна самостійна.

З другою половиною грудня 1917 р. становище України стало ще більше грізним. Большевицька агітація не проходила без сліду. В війську пішов повний розклад. Відділи, що стояли на фронті і в тилу розграбовували й розкрадували військово майно, решту кидали на погибель і розходились самочинно до дому, в додатку рабуючи та розбиваючи часом і те, що стрічалось на дорозі. В селах все більше напливало елементу анархістичного, що поривав за собою слабші частини селянства й тероризував навіть й найбільше відпорні. Грабоване і нищене панських маєтків, фабрик і заводів приймало все більше масовий характер. Гинуло багатство краю, підтинались його продуктивні сили.

З другого боку вставала гроза усобиці політичної. Кунка большевиків, провалившись на київській зїзді совітів виїхала до Харкова і тут інсценювала зїзд „рад робітників донецького і криворізького району, рад солдатських і частини селянських“, як його афішували большевики. Сей фальшований зїзд вибрав, 13-го грудня 1917 р., „центральный виконавчий комітет“, який проти ставив Центральній Раді себе, як „орган власти всеї України“, генеральним секретарям своїх „народних секретарів“, заявив, що Центральна Рада не виявляє собою волі українського трудового народу, і накликав його до боротьби з нею. Все се могло-б скінчитись опереткою, колиб, на нещасте, не прорвалися до Харкова большевицькі війська, чи красше сказатиб банди солдатів, матрозів і ріжних наємних хуліганів, які стояли під Білгородом, ніби то пробиваючи собі дорогу на Дін. Їх прихід осмілив і місцеві елементи, розагітовані большевиками; місцева людність була тероризована, українська залоза, продержавшись два тижні, кінець кінцем зложила зброю.

Після цього банди большевицьких солдатів і так званих красногвардейців, себто узброєних робітників і всякого иншого люду, взятого на службу большевиками, замість йти на Дін, бороти ся з контр-рево-

Українські селяни в Галичній затягають ся в стрілий.

люцією, як казали, стали посуватись по залізницях України, захоплюючи міста і вузли донецького району, відти перекинулись в катеринославський, почали ширитись в Полтавщині і Херсонщині. Як у Харкові так і тут звичайно наближене большевицьких „ешалонів” (поїздів з большевицькими бандами) давало привід для повстання і захоплення влади по містах, по стаціях, по залізничних узлах елементом суголосним большевикам — з робітників ріжного деклясового елементу і лівих революційних груп, переважно неукраїнських — великоруських і особливо жидівських (неорганізованих в жидівських національних організаціях).

Під впливом їх агітації пішла деморалізація і розклад в новоорганізованих чи українізованих військових частях. Вояків переконували, що боротьба йде на соціалістичному ґрунті за повну соціалізацію української влади, проти буржуазних елементів, які захопили Центральну Раду, і багато українських салдатів (чи козаків, як їх стали називати в українських частях), коли не переходили на сторону большевиків, то проголошували себе нейтральними, або кидали свої полки й самовільно розїздилися до дому — як се сталося особливо на Різдвяні Свята.

Під впливом цих успіхів большевизму певне хитанє пішло і в провідних політичних українських кругах. Чи малу ролю відіграли в тім російські соціал-революційні елементи, з котрими йшли спільно (блукували) на виборах українські соціал-революціонери, і тепер російські соціал-революціонери, доводячи їм, що большевизм являєть ся логічним розвитком революційно-соціалістичних домагань, і большевицькі гасла мусять бути прийняті українськими соціалістами за практичних мотивів, коли вони не хочуть бути зметеними большевизмом. Центральну Раду треба перевибрати на зїзді совітів селянських, робітничих і салдатських депутатів, а власть на місцях передати сим совітам: взагалі піти на зустріч большевизмови, поки він перешумить і опаде — доволити його соціалістичними реформами й прийти до порозуміння з правительством народніх комісарів. Агітація й ваганє на сїм ґрунті пішли вже з восьмої сесії Центральної Ради, коли були запрошені до участі члени всеросійських установчих зборів вибрані з України, а між ними були й ліві соціал-революціонери з Харківщини. Перенеслися потім до Петрограду, куди частина цих членів виїхала, щоб вяснити перспективи установчих зборів. В большевицьких і ліво соціал-революціонерських кругах подавано надію, що коли провід візьмуть в свої руки українські соціал-революціонери, організуючи з лівими соціал-революціонерами, то все поладить крізу, положить кінець війні з Росією, з совітом народніх комісарів, утишить усобицю на Україні і т. п.

Все те внесло хитанє в українську політику, страшенно небезпечне в такий критичний момент. З кінцем грудня і початку січня лівобічна Україна і Чорноморе були в руках большевиків — Полтава, Катеринослав, Одеса, Кременчук. Вони відтяли довіз вугля до київського району й стягали його все міцнішим узлом, наступаючи зі сходу, з півночі, з полудня і полудневого заходу, де пробували ріжні, напів розложені військові частини, які стояли під большевицькими впливами. В самім Києві з усіх сторін, і з лівої і з правої сторони йшла завзята агітація проти українського правительства, Центральної Ради й Україн-

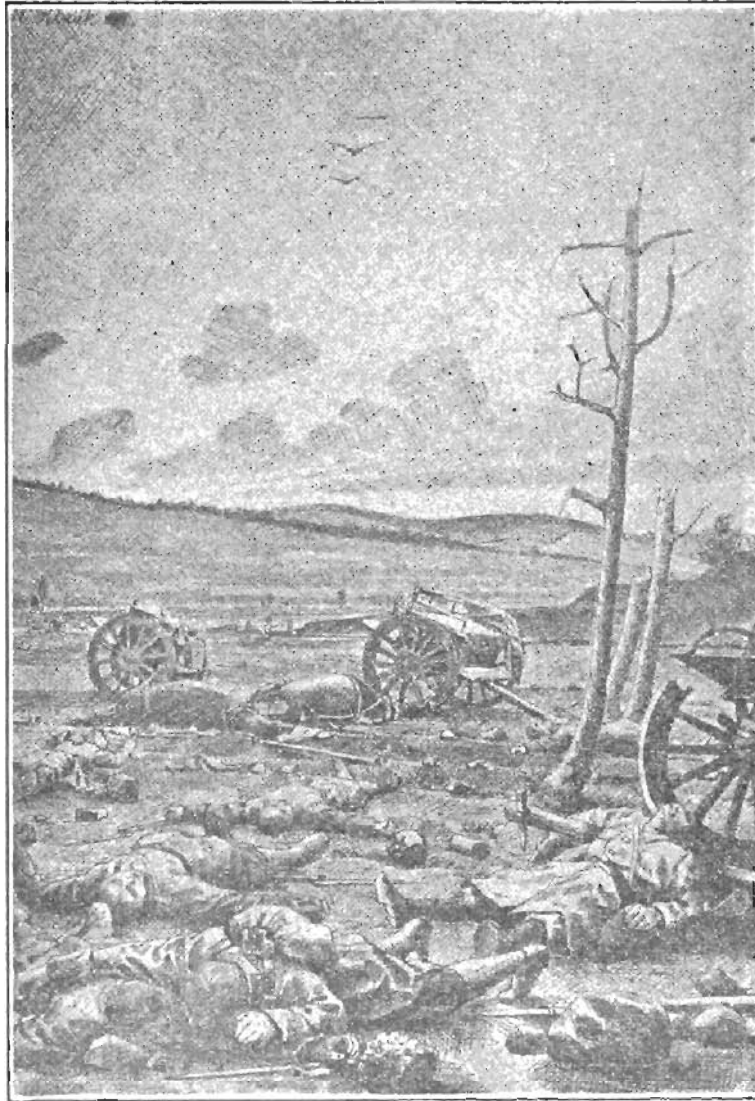
У Січові Стрільці. Прощань з родиною.

ців взагалі. Вона привела до повного майже розкладу тутешні українські полки, які так недавно ще рвалися з усіх сторін до Київа, щоб головами своїми боронити українську державність. Українська власть почула, як захитавсь у неї ґрунт під ногами. В труднім становищі опинилась і Центральна Рада. Вона сподівалась передати власть українським установчим зборам, четвертим універсалом призначеним на день 9. січня 1918 р. Але вибори призначені на кінець грудня 1917 р., через большевицький напад, анархію, розстрій в комунікації й зношеннях майже скрізь були відложені, і важні, основні питання українського

життя, які відкладались до Установчих Зборів — як приміром питане про федерацію чи самостійність української республіки, як земельний закон і інші — ставали перед Центральною Радою і домогались від неї цього рішення.

Незвичайні труднощі витягала також справа ліквідації війни з центральними державами. Від самого початку революції, на всіх з'їздах і зборах українське громадянство заявляло своє гаряче бажане, щоб як найскорше була скінчена ся війна, в котру проти своєї волі й бажаня була залучена царським правительством Україна. Та поки Україна не проголосила своєї державности, третім універсалом, вона в сій справі не могла нічого зробити не маючи змоги виступити активно й безпосередно в міжнародній політиці. Тимчасом російське правительство, і Львова і Керенського, не важилось вступити твердо на путь ліквідації війни: навпаки — силкувалось підтримати союзні правительства активними воєнними операціями з цього боку. Се було з їх боку страшенною помилкою, вона зарізала російську революцію й грозила дуже небезпечними можливостями й Україні. Большевицький „совіт народних комісарів“ захопивши власть в свої руки, прийняв на себе між іншим і негайне закінчене війни і з кінцем падолиста розпочав мирові переговори з центральними державами в Берестю Литовським. Центральна Рада, яка між иншими мотивами проголошення Української Республіки мала на увазі також і сю можливість ініціативи в міжнародних відносинах, постановила взяти також участь в сих переговорах. Держави порозумія (Аліанти), Франція і Англія, котрі поспішили признати Українську Народну Республіку (з початку Франція, а за нею й Англія) старались вплинути на українське правительство, щоб воно не входило в мирові трактати з центральними державами, обіцяючи за се всяку поміч і блага світа, а в противнім разі лякаючи всякими бідами — але українське правительство не вважало можливим відступити від того, що вважало своїм обовязком перед своїм народом і лишити Україну незамиреною, виставленою на ласку і неласку центральних держав. За постановою Центральної Ради воно вислало свою делегацію до Берестя, щоб там разом з делегатами „совету народних комісарів“ довела до гідного миру, а коли делегати совету народних комісарів почали крутити справою, то заявляючи готовість до миру, то тікаючи назад в пащі большевицької фразіології, Центральна Рада уповажила своє правительство і через цього українську делегацію вести переговори незалежно від російської делегації й привести мир до кінця.

Серед безконечних фракційних і партійних нарад, що в тривожній атмосфері обложеного Києва, в смертельнім страху за будуччину української державности днями і ночами йшли в будинку Центральної Ради всю першу половину січня с. с., кінець кінцем більшість Центральної Ради висловила за політику рішучу, а проти тактики уступок большевизмови й порозумія з ним. В день 9. січня 1918 р., призначений для Українських Установчих Зборів, рішення було універсалом Центральної Ради проголосити Українську Республіку державою самостійною і незалежною, щоб мати вповні вільну руку в уладженю своїх міжнародних і внутрішних відносин, щоб відібрати ґрунт від всяких мішань у внутрішні справи України, як одної мовляв, з частин будучої росій-

На побовищи.

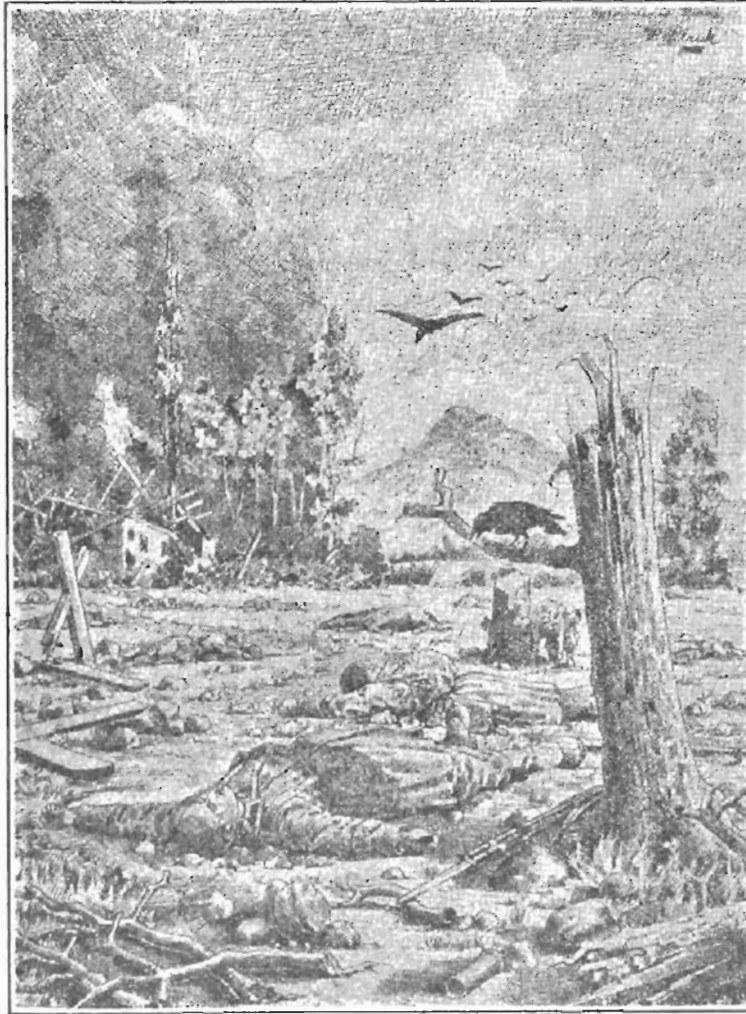
ської федерації, та поставити боротьбу з совітом народніх комісарів і більшовицькими бандами на справжній ґрунт — війни Великої Росії на знищенє України і повстанє проти української держави, а не в політичні боротьби, під гасло котрої ховались всякі нейтралісти.

Се мало справді велике не тільки принципіальне, але й чисто практичне значінє. В принципі українські фракції й партії признавали далі федерацію найбільше корисною формою державного життя в будучині. Але в даний момент, коли всякі неприхильні, або просто й ворожі українству елементи й сили, всякі оборонці єдності і неподіль-

ности російської держави, перекрашуючись в захистний колір федералізму, чіпались федералізму тільки для того, щоб гальмувати далі свободний розвій українського державного й самостійного і економічного будівництва спадщиною російської імперії, орієнтованем на єдність її — чи то буде єдність російської революції, чи єдність російської мануфактури, як влучно характеризував се один оратор з Центральної Ради — було очевидно, що в інтересах успішної охорони вільного будівництва України вона мусить стати твердо на ґрунті незалежності і самостійності. Коли совіт народних комісарів, знявши зі свого прапора старе гасло „вільного самоозначення народів аж до повного відділення“, заявив, що він стоїть на ґрунті російської федерації і на сій підставі приводить до єдності український пролетаріят, докладнійше — дипломатичні представники Франції, ловлячи за ті слова третього універсалу, де говорилося, що Україна ввійде в склад будучої російської федерації, грозили їй, на випадок сепаратного миру, всіма тими засобами, котрими вони розпоряджались на Україні — явно було, що треба рішучо відтяти всякі двозначності й неясності та відложивши федеративне до того часу, коли буде ясно, коли із ким федеруватись, зараз стати твердо на принципі повної самостійності Української Республіки.

Фактично вона вже й стала такою, коли то на місце розбитої більшовиками російської держави не організувалось федеративної спілки. Се було зазначено на закінченю восьмої сесії Центральної Ради і признано представниками центральних держав і навіть представниками совіту народних комісарів конференції в Берестю 30. гр. 1917. Але потребувалось і формальне проголошене сього факту, і се було й дано четвертим універсалом, принципіально рішенням 9. січня. Він проголосив Українську Республіку „Самостійною, ні від кого незалежною вільною, суверенною державою українського народу“. Генеральний секретаріят переміняв на „раду народних міністрів“. Наказував їй першим ділом довести до кінця розпочаті з центральними державами переговори про мир, не вважаючи на ніякі перешкоди з боку яких-небудь частин бувшої російської імперії, та вжити твердих і рішучих заходів до оборони і очищення України від більшовиків. Проголошував демобілізацію армії і вказував потрібні в звязку з сим заходи для відбудованя знищеного краю, повернення на мирний стан фабрик і заводів забраних на военну роботу і різні способи задоволення воєнків, що повертають ся з війни, в їх політичних правах. Назначив ряд соціальних реформ в інтересах трудящого народу (в розвиток принципів проголошених третім універсалом) — передачу землі в руки трудячих, націоналізацію лісів, вод і багатств підземних, організацію робіт для безробітних, заведенне монополії і торгу товарами найбільш потрібними для трудящого народу, котролі над банківим кредитом і т. д.

Універсал був прийнятий в останній редакції й фактично проголошений в Центральній Раді 11. січня, але зіставлений з датою 9-го січня 1918 — для принципіальної ухвали сього важного акту, що став для багатьох каменем претикання. Серед самих Українців знайшлись групи настільки захоплені російською культурою і державністю, привычайшем до єдиної Росії, або до традиційного федеративного гасла, що не згоджувались на самостійність навіть як на форму переходову до феде-

Йому вже з весною
Не закує зазуленька
Не почує соловейка
В лузі над водою

Ой не буде дівчинонька
Його цілувати, —
Буде йому чорний ворон
Оченьки дзюбати.

Січовий стрілець на побоевищі.

рації. Ще більше се треба сказати про групи не-українські. Українців, які відірвались від української стихії й уважали себе „русскими”, Великорусів, захожих, і навіть Євреїв, як також не вмiли відразу стати на ґрунт реальних інтересів єврейської людности України, а вважали потрібним наперед виявити свій протест проти розриву з єврейськими організаціями Росії. І сей ворожий настрій до українства, який вже так сильно перед тим відчувавсь по міських центрах взагалі і з окрема в столиці України, Києві, слідом за проголошенням української само-

Українське посольство у Відні.

стійності продовжавсь в київськiм повстаню, в сiм критичнiм моментi боротьби за українську незалежність.

Київське повстанє.

Четвертий універсал прийнято в редакції більшості. Центральний Комітет українських соціал-революціонерів, де мали в тім моменті, вплив на елементи ліво-єврейські орієнтації, поручив фракції зазначити ту позицію, на котрій стоїть його більшість і ті пункти, в котрих дотеперішня політика українського правительства розминає ся з її поглядами. Наслідком сього виступу фракція українських соціал-демократів заявила, що вона відзиває членів своєї партії з кабінету. Так утворалась криза українського правительства в момент незвичайно небезпечний для самого існування української держави.

Совіт народних комісарів, покладаючи на те, що ліві соціал-революціонери зривають з Центральною Радою в середині, вислав на Україну, а спеціально до Києва нові кадри агітаторів, які мали приготувати путь повстання проти Центральної Ради, а разом ужив усіх сил на блокаду Києва. Він спішив доконче знищити Центральну Раду, щоб не дати їй змоги замирити Україну з центральними державами, тимчасом як сам ані важивсь прийняти умов поставлених Росії Німеччиною, ні зречтись миру, після того як зробив його одним з агітаційних моментів проти попереднього правительства. Проти делегації Центральної Ради він викликав був до Берестя делегатів харківських народних ко-

місарів, які, мовляв, представляли волю справжньої демократії України, що стоїть за федерацією і нероздільністю українського і російського пролетаріату й бажає вести мирові переговори разом з совітом народніх комісарів в складі його делегації. Колиж і се не помогло, і центральні держави далі вели переговори з делегацією Центральної Ради, як представництвом України, совіт народніх комісарів не бачив вже перед собою иншого виходу як знищити Центральну Раду за всяку ціну.

Його зусилля мали деякий успіх. До половини січня Київ взято в дуже тісне кільце, і становище стало просто критичне. Військові українські частини, зібрані в Києві, були деморалізовані до решти большевицькою агітацією, висловлялись проти Центральної Ради, або проти „братовбійчої війни” з большевиками, домогались переговорів з ними, а себе тим часом проголошували нейтральними. Ті невеличкі військові заставки, які могли бути вислані проти большевиків, що наступали з лівого берега, від Гомеля, Харкова і Полтави, не могли стримати большевицьких і красногвардійських банд, на чолі котрих совіт народніх комісарів поставив для сильнішого вражіння сина українського письменника М. Коцюбинського, Юрія. Геройство вірних синів України, які склали свої голови під Крутами, під Гребінкою, під Дарницею — студенти й середньо шкільники, галицькі січові стрільці, залізничники і пніші, не могли надолжити зради б малодушности або ганебної несубординації инших. Большевики зближались до Києва зза Дніпра, вони-ж купчили в правобічних узлах — в Жмеринці, Козятині, Фастові на провобічу й звідти також загрожували Києву. Рада міністрів проголосила Київ в стані облоги й призначила особливого команданта з надзвичайними правами. На оборону покликала всякого роду добровольців, вільне козацтво і т. д. Але невеликі відділи, вірні Україні, чули себе непевними серед загального, певного, ненаситного до українства настрою міста, яке стало виявляти ще острійше.

На 15-го січня 1918 призначено було сесію Центральної Ради, дев'яту з ряду, щоб за неможливістю скликати Установчі Збори, на сей раз ухвалити деякі підготовлені правительством закони: земельний, робочий (про восьмигодинний день), про контролю над продукцією, і ин. Сей момент вороги українства вибрали для повстання в Києві. В самий день відкриття Центральної Ради один з розагітованих український полк (Георгіївський) прийшов під Центральну Раду, щоб її розігнати — але на такий рішучий крок не пішов і обмежив ся невеликими бешкетом та протестом проти уживання вільного козацтва (з київських робітників) для охорони міста. В ніч потім большевики захопили робітні арсенали й засіли там, а слідом потім почалась загальна забастовка робітників й партизанське большевицьке повстання по всьому місті. Про се дано завідомлене совітові народніх комісарів, і він спішаючи зірвати переговори з Україною, оповістив зараз своїй делегації й цілому світові, що з днем 16-го січня Київ в руках большевиків. Центральна Рада розігнана, українське правительтво в руках лівих (соціал-революціонерів). Се поставило бudo в дуже трудне становище українську делегацію, котрій большевики перервали телеграфічну звязь з Києвом, вже не можна було перевірити й відкинути большевицьких оповіщень. Але кільком безіменним героям, залізничним телеграфістам удалось, не вважаючи на

Українська Військово-Санітарна Місія у Празі.

більшевицьку контролю, звязати делегацію з Київом, дати їй змогу довідатись про дійсний стан річей, про заходи повзяті проти большевиків й рішучі наміри вести з ним боротьбу до кінця при всяких обставинах. Сі вісти піддержали настрій в представниках центральних держав, які особливим урочистим актом признали самостійність Української Республіки і далекі від гадки використати її трудне становище, в цілім ряді спірних пунктів (як прим. в справі Холмщини, українських воєнополонених, вивозу збіжжя і т. п.) зробили важкі уступки українським домаганням, щоб скорше довести до миру — гідного й почесного для України, який би підніс і скріпив позицію Української Республіки, бо вважали запевнене її існування дуже корисним для себе моментом.

Маючи на увазі такі обставини українське правительство приклало всі зусилля до того, щоб протриматись в Київі можливо довше, аби відданем його не поцувати свого міжнародного становища і справи миру. Мир з центральними державами мав привести Україні не тільки можливість повної демобілізації, свободнішого упорядкованя внутрішніх справ, відкриття границі для довозу різних товарів, незвичайно потрібних для широких українських мас, але й поворот українських воєнно полонених, заходами українських інструкторів освідомлених, обучених і організованих в полки для боротьби за визволеня України. Сим з самого початку війни заняв ся „Союз визволеня України”, на власну руку, на випадок можливого конфлікту України з Росією, і тепер сі сві-

домі українські кадри мали чималу вартість супроти розкладу війська на Україні.

Центральна Рада зібравшись в Житомирі за кілька днів по виході з Києва і зістаючись весь час в контакті з правительством, дістаючи від нього звідомлення по сучасному моменту, весь час сей не переривала своєї законодавчої роботи й за час свого існування перейшла кілька важних законів, перейнятих ідеєю укріплення української державности та її традицій. Закони про українське правительство, про відновлене старої монетної одиниці української держави — гривні, про державний український герб, котрим прийнято знак Володимира Великого на його монетах. Але працювала в частиннім складі (на підставі ухвали останньої сесії повної ради) і коли відновила свою діяльність в Києві в повнім складі, в перших початках зарисувалась певна розщепина між тими групами, які вели роботу в ній весь час існування, і тими, що не брали в ній участі. Це виявилось в острих ударах на не-демократичну, мовляв, націоналістичну й шовіністичну політику українського уряду й тих парламентарних груп, що його підтримували, а конкретно виявилось в міністерській кризі, що на якийсь час знов нависла над парламентом, наслідком того, що фракція українських соціал-демократів і деякі неукраїнські признали неможливою для своїх членів участь в кабінеті в таких обставинах і zarazом з різних сторін пішла кампанія за одстав-

лення кабінету Голубовича.

яка нагадала сумні часи перед большевицьким повстанням. Київська дума стала огнищем, коло котрого об'єднувались всі ті течії, які йдучи ріжними дорогами до ріжних завдань, спільно вдарили на Центральну Раду і раду народніх міністрів, стараючись підкопати й дискредитувати українську республіку. Такі події як віддане київської міліції в безпосередню владу міністерства, заборона демонстрацій і мітингів в свято російської революції, розпоряджене про вивіски й оповіщення на українській мові, закони про українське громадянство, служили приводом до завзятої агітації. Всякого рода неправильности в поведженню німецьких і австрійських військ навіть і менш яскраві та сливе не минучі підчас військових операцій в чужій країні, серед чужоязичної людности, давали привід до нападок, що явним чином мали дискредитувати українську владу за се, що вжила до помочи Німців.

З другого боку соціальна політика Центральної Ради, особливо земельний закон 18 січня, служили ґрунтом не тільки до агітації проти Української Республіки, серед буржуазних кругів, але нею пробували дискредитувати українську державу в очах Німців і Австрійців, пошукати у них опори і помочи проти соціальної політики Центральної Ради і проти української державности. Польські поміщики Поділля й Волини звернулись до австрійського правительства з закликом перевести окупацію приграничних частин України, скасувати в них селянські організації й земельну реформу, відповісти поміщицьке землеволодіння й завести примусову селянську працю. Вони організували польські військові частини, які опираючись на давніші сформовані легіони, попробували на власну руку касувати земельну реформу й відібрати поміщицькі землі роздати селянам земельними комітетами. На лівобережжя

Український Червоний Хрест в Німеччині.

українські поміщики заходились також організувати рух проти земельної реформи і соціалістичного українського правительства: приєднавши до себе дрібних власників селян і козаків, вони виносили резолюції з домаганем, щоб Центральна Рада відставила свій соціалістичний кабінет, не скликала Установчих Зборів, організувала тимчасове правительство і віддавши йому всю владу, себто диктатуру, сама розпустила себе. Инакше грозила боротьбою, повстанем і т. д. Їх депутатії з'являлись в німецьких представників. На місцях серед офіцерів німецьких частин також велась з сеї сторони завзята агітація в напрямі скасування земельної реформи, усунення соціалістичного міністерства і т. д., і, що найгірше, паралельно з такими заходами з боку елементів сторонних за відсунення соціалістів від влади й передачу її в руки якоїсь, нікому незвісної української буржуазії (котрої фактично й нема), щоб вона за допомогою Німців закріпила українську державність на підвалинах буржуазних, вели і певні групи українських соціал-демократів і соціал-федералістів і їх преса.

Така була тяжка, напружена атмосфера, в котрій Центральній Раді й її правительству приходилось очищати Україну від большевицьких військ і банд, відновляти до ґрунту розбиту й поруйновану ними адміністративну машину, наладжувати немилосерно знищене економічне життя країни, щоб вивести з анархії й забезпечити ново здобуту самостійність і незалежність, а навіть саму державність.

Її зривали з середини, її бойкотували, полишаючи без засобів, її кидали всякі перешкоди, в надії, що вона десь спіткнеться, впаде, і вернеться власть буржуазна, імперіалістична, відновить ся єдність єдиної Росії, й російська стихія візьме наново під ноги відроджене українство. Українські-ж військові сили всетаки далі були дуже невеликі, і в значній частині, слабо дисципліновані: далі оперували різні самочинні „отамани”, окремі відділи гайдамаків і вільних козаків, часто зложені з елементів неукраїнських, реакційних; чинили бешкети і насильства над людністю, компромітуючи українську військовість всякими вибриками, націоналістичними, шовіністичними викриками, погромами, розстрілами, самочинними контрбучіями. Різні самочинні команданти, ради, комісари, самовільними вчинками нарушили пляни операції. Німецькі і австрійські частини не координувались ні між собою, ні між українськими частями, й своїми самочинними виступами часом підривали пляновість роботи українського командування й українського правительства.

Тим не менше очищене України посувалось доволі скоро. Протягом місяця цвітня було очищене майже все — ціле правобережжя до самого моря, взято Одесу, Миколаїв, Херсон, Єлисавет. За Дніпром була в значній частині вичищена Чернігівщина, в останніх днях цвітня взята Полтавщина. Операції в сїм напрямі затяглись особливо через те, що до большевиків, слабо організованих і недисциплінованих, прилучились дивізії чесько-словацькі, які замість того, щоб іти на французький фронт, згідно з умовою уложеною ними з українським правительством, розпочали боротьбу з німецькими військами. Большевицькі війська з особливим зав'язем боронили Катеринослав й його околиці, щоб устигнути ще можливо більше вивезти звідти до Росії. Але больше-

ВЕЛИКА ЧВІРКА ПОЛКОВОДЦІВ.

*Фердинанд Фох.
Довлесе Гаї!*

*Джан Першинґ.
Армандо Діаз.*

вицька справа була безнадійна. Її головний командант, бувший жан-дарм Муравйов, що в лютім хвалився розстрілами Українців, і руйною їх добра, ще перед утратою Полтави вже вважав за краще зложити з себе

командуванс, а большевицька „Цикука” (Центральний Исполнительний Комитет України) загодя перемандровав до Таганрога.

Протягом квітня 1918 р. очищене лівобережжя було майже закінчено. Після того, як зломлені були чесько-большевицькі застави на дорозі до Харкова і Полтави, 8. квітня, большевики уступили з Харкова, ще перед тим очищено Катеринослав і українське військо разом з німецьким стали посуватись на захід і полудне. З кінцем квітня большевики тримались ще тільки в донецькій районі та в кримських портах.

Але з сими успіхами в очищеню України та поширенєм власти українського правительства, ще з більшою живучістю виступали на чергу пекучі, негайні справи внутрішнього урядованя: поладжене засіву піль і плянтацій, транспорту і тварообміну, демобілізація промислу й організація праці для мільйонів безробітних, і утворенє армії, власної твердої дисциплінованої армії, якаб в найблизших роках, поки буде змога перейти до міліціонної оборони, послужила запорукою політичних і соціальних здобутків України.

Дійсно Центральна Рада діставала Україну назад до своїх рук в стані просто жахливім. До того неймовірного розвалу, в яким лишила її чотиролітня війна і всеросійська анархія, витворена революцією, налягли страшенні результати большевицького погрому. Українське правительство діставало в опорожнених большевиками просторах міста з ограбленими урядами і банками, з цілком знищеними установами, залізницї без локомотивів і вагонів, зі зруйнованими мостами і стаціями з незаплаченими за кілька місяців служачими, які перше за все звертались з домаганнями заплати, инакше грозили забастовкою. На місці російських армій також зіставались тільки купи ріжних служачих, що сиділи, чекаючи платні за неоплачені місяці. Заводи стояли без палива. Кошальні позаливались ьводою, тому, що водоливи не працювали цілими місяцями за недостатчею вугля і т. иц. За те скрізь українське правительство чекали рахунки за неоплачені російським урядом доставки, війскові роботи і т. д.

З усіх боків тисли ся до українського правительства, до Центральної Ради домагаючись грошей, розпоряджень ладу, порядку, ставлячи на їх рахунок всякі прояви безладя, недостачі грошей; запасів, розграблених большевиками. З усіх сторіц, внутрішніх і зовнішніх використовували сей катастрофічний стан для натиску одні, щоб захитати становище української республіки — другі, щоб вимогти від неї ріжні політичні й економічні уступки на користь своїх держав.

Місцеві буржуазні круги й агенти центральних держав натискали, домагаючись уступок буржуазним формам і принципам — тимчасом як з другої сторони неприхильники української держави шильно слїдили за кожним кроком Центральної Ради й її правительством, щоб знайти докази буржуазної, реакційної політики, аби дискредитувати її в очах пролетаріату, й особливо селянства, що ловило всі її інсинуації, смертельно трівожачись за долю аграрної рформи, за принцип третього й четвертого універсалу, про котрі вороги українства ширили чутки, що Центральна Рада вже скасувала їх п'ятим універсалом, і на те й закликала Німців, щоб віддати назад землю панам і знищити всі свободи.

ВЕЛИКА ЧВІРКА ПОЛІТИКІВ.

*В. Вілсон.
Лойд Джордж.*

*Ж. Клеменсо.
В. Орляндю.*

В таких грізних обставинах було ясно, що тільки міцне об'єднання всіх українських сил около охорони української держави і її демократичних і соціальних здобутків може вивести Україну з її небезпеки. Сей порозуміли ті групи, які поставили над усе завданням моменту — за-

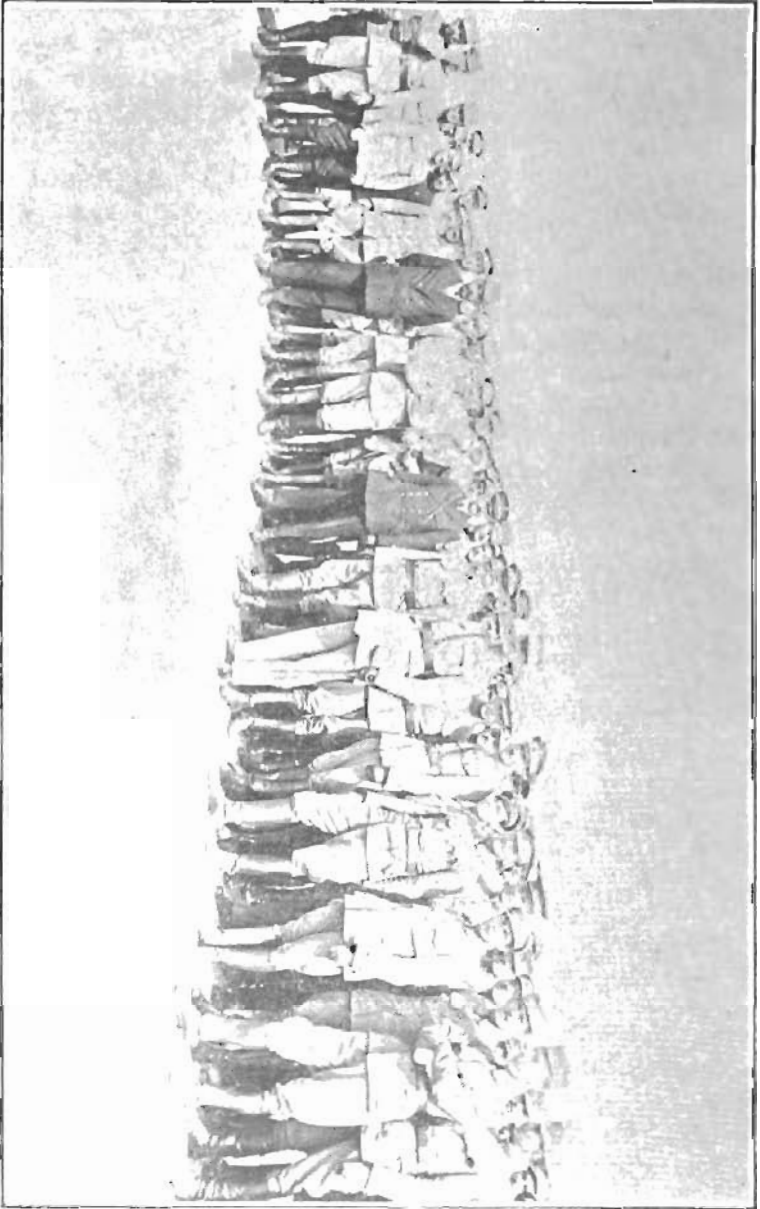
ховане української державности й самостійности. Відложивши різниці в принципіальних поглядах і відносинах своїх до тих чи інших конкретних актів українського правительства, вони рішили всіми силами підтримати його і Центральну Раду та захистити від всяких потрясень.

Першим ділом їх по повероті до Києва Центральної Ради було оповіщене її, видане „в день свята Т. Шевченка” про те, що Центральна Рада міцно стоїть і стояти-ме при тих соціяльних і демократичних гаслах, які були проголошені третим і четвертим універсалом, і про ті мотиви, які привели її до покликання Німців на Україну. Кабінет Голубовича доповнено міністрами з усіх головніших українських фракцій (не-українські соціялістичні групи відтягнулись від участі в кабінеті), і таким чином всякі спекуляції на кабінетську кризу відхилено. Трактати з центральними державами по довгій і жвавій дебаті ратифіковано. Рядом виступів розсіяно підозріння не-українських груп щодо зміни українського курсу в бік шовінізму і націоналізму. Особливо важне значінє мали в сього боку наради і дебати в справі скликаня Установчих Зборів.

Українська Центральна Рада вже двічі визначила час скликаня Українських Установчих Зборів і тепер нетерпляче чекала виясненя результатів виборчої кампанії, яка переходила в перших днях січня, підчас самого большевицького находу. Можливість негайного скликаня першого безпосередного народнього представництва, вибраного на основі загального, рівного, тайного і пропорціонального голосованя, та передачі йому дальшого кермуваня справами незалежної України була дуже цінна для неї.

На станній сесії Центральної Ради в січні, було ухвалено, що Установчі Збори можуть зібратись, коли по тимчасовому під рахунку буде константовано, що половина членів Установчих Зборів вже вибрана. Правда, висловлялись, що з огляду на той большевицький терор і всякі неправильности, в яких проходили вибори до Установчих Зборів, або минаючи їх розписати вибори просто до парламенту, прийнявши й конституцію й виборчий закон в Центральній Раді. Але кінець кінцем більшість її висловила рішучо за скликанєм Установчих Зборів на основі переведених виборів, коли є тільки якась законна можливість того — по мисли згаданої січневої ухвали. Громадянство, спеціально селянство, жадібно чекали обіцяних Центральною Радою Установчих Зборів і очевидно їх не можна було лишити не здійснивши сеї обіцянки, коли якась можливість скликаня Установчих Зборів була справді.

Ся можливість скликаня з очищенєм території виявилась все більше і вносила заспокоєне в напружені настрої громадянства України. По тяжких і болізних переживанях громадянству захотілось спочити духом на якімсь спільнім постулаті, котрий би дав обєднанє поріжнєним течіям, вказав вихід з понесованих відносин, з вихідних суперечностей прийє змогу почати наново роботу на новім ґрунті відкинувши старі рахунки, старі орієнтації. Його гаслом ставало: негайно скликанє Українських Установчих Зборів, і більшість Центральної Ради ухвалила скликати Українські Установчі Збори на день 12-липня (травня, 1918 року).
(Кінець праці Грушевського.)

Французська мисія серед офіцерів п'ятої бригади української армії.

Найсвіжіші події на Україні.

Шкода, що історія, писана професором М. Грушевським, уривається в тім місці. Нам, Українцям на чужині, дуже цікаво знати, як пішов дальший внутрішній розвиток українського громадянства на Україні. Бо саме із сеї точки погляду писана історія шановного професора.

Щоби мати хоч який такий образ дальших подій, треба хоч навести сі дати, які можна було дістати тут, за морем, з далека від рідного краю. Буде се лише історія самих фактів, а не діяльності усього українського громадянства.

Україні не довело ся скликати Установчого Зібрання. Німці, які прийшли нібито на поміч Україні проти большевиків, хотіли в дійсності цілковито запанувати над сим краєм.

Їхні наміри ясно показали ся незабаром. Власне дня 29. цвітня вони розігнали Українську Центральну Раду, сей правний парламент України, а намісто неї настановили генерала Івана Скоропадського гетьманом України. Українське військо розігнано, а власть гетьмана оперла ся на німецьких штиках. Довкруги гетьмана почали збирати ся російські та польські недобитки і з Української Народної Республіки творила ся поволи назад московська реакційна держава.

Се було причиною, чому всі українські партії зєднали ся разом в опозиції до гетьмана та утворили Український Національний Союз.

В хвилі заключеня німецького перемиря з аліянтами (11. падолиста 1918) сей Український Національний Союз підняв повстанє проти Німців, утворив своє правительство під назвою Директоріяту дня 15. падолиста 1918, а коли весь нарід станув по стороні Директоріяту і прийшло до війни проти гетьмана, сей зрік ся своєї власти і дня 14. грудня 1918 року увійшов торжественно Директоріят до столиці, Київа.

Ледви се стало ся, а вже дві нові небезпеки зависли над Україною. Через Одесу втиснули ся Французи при помочи російських війск під проводом генерала Денікіна і почали господарити на Україні по своєму. Наслідком сього прийшло до острого конфлікту межі Францією і українським правительством саме в часі, коли з півночи надтягнули під сам Київ московські большевики. Франція поставила Директоріятови такі домаганя, на які ніякий чесний Українець не міг згодити ся. В такім стані стрічала київська Україна новий 1919 рік.

Галицька, Буковинська й Угорська Україна віджили тимчасом своїм національним житєм. Ще далеко до німецького перемиря зібрали ся делегати сих трех країв до Львова на нараду, дня 19. жовтня 1918 проголосили відорване сих країв від австрійсько-угорської монархії та утворене самостійної Республіки Західної України. Скоро лише на Київській Україні усунено гетьмана, тоді Західна Україна почала робити кроки в цілі злуки всіх українських земель.

Дня 3. січня 1919 р. проголошено в місті Київі, в соборі св. Софії, торжественну злуку Західної України з Київською Україною.

Одначе прийшли дуже тяжкі часи незабаром на всі українські землі. Ледви Українці встигли зайняти місто Львів (1. падолиста 1918 року) а вже з початком падолиста пішла Польща війною на Галичину.

Українські офіцери з армії Петлюри.

Від тоді Україна провадить війну проти Польщі на заході, проти большевиків на північному Сході, проти Денкіна на Полудневім Сході, а крім цього проти України виступила ще Румунія і Франція.

Коли Мирова Конференція в Парижі прямо наказала Українцям і Полякам заключити перемирє і коли в тій цілі поїхали українські делегати до Парижа і дня 13. мая заявили свою готовість підписати перемирє, то польський Сейм тимчасом рішив підняти нову офензиву, діставши поміч американсько-польської армії Галера. Дня 25. мая Ру-

мунія видала ультимат Директорії Західної України і українське правительство під сим напором мусіло втікати зі Станіславова, тимчасової своєї столиці. Дня 26. червня 1919 Мирова Конференція дозволила Польщі зайняти цілу Галичину і „прогнати з неї усіх бандитів” — значить українські війська. Почалась чисто варварсько господарка Поляків в Галичині супроти нас, яка триває ще й досі (1. падолиста).

В мировім договорі аліянтів з Німеччиною признано дня 28. червня 1919 Угорську Україну яко складову часть чесько-словацької республіки.

Між тим подібні часи прийшли і Київській Республіці. В половині січня заняли большевики місто Київ, а українська Директорія під проводом генерала Семена Петлюри, мусіла втікати до Житомира, а опісля і до Каменця Подільського. Сюди незабаром схоронили ся і галицькі недобитки і від липня наступила цілковита злука наддністрянських і наддніпрянських українських армій. Спільними силами вдало ся українським військам заняти Київ від большевиків дня 3. вересня 1919 р., але в пять годин опісля прийшла російська армія Денікіна і під її напором мусіла українська армія втікати на захід. Сейчас опісля видала Директорія війну Денікінови.

Стан України дня 1. падолиста 1919 року: Директорія находить ся в тимчасовій столиці, в Каменці Подільській і веде війну з большевиками і Денікіном, натомісьць заключила розем з Поляками, а союз з Румунією й Італією і Чехо-Словакією. Армії борять ся на поли бою, а у всіх важних столицях по світі ведуть дипломатичну працю українські дипломатичні місії, стараючи ся о признанне независимости України зі сторони великих держав.

До Америки приїхала українська місія під проводом Юліана Бачинського дня 30. липня 1919. В Парижі перебуває від цвітня українська Мирова Делегація під проводом професора Григорія Сидоренка; на його місце став головою в місяцю вересня граф Михайло Тишкевич, на котрого плечах спочиває весь тягар дипломатичної праці.

Тяжко писати свою історію.

Хтонебудь з боку придивляеть ся роботі української еміграції в Америці, той мусить замітити, що таки щось робить ся. Все одно, чи се робота додатна, чи відємна, але робота є.

Нема лише кому записати і списати сих фактів. І тому виглядає на кінци, що еміграція нічим не причипяеть ся до твореня української історії.

Мимо всього однак належить записати сього року таке:

Підчас війни спочивав провід української політики в Америці в руках Українського Народного Комітету, котрий створив ся на Народнім Зїзді в Нью Йорку дня 15 і 16 падолиста 1918 р. Головою сего Комітету є Всв. о. П. Понятиншин, писаром Б. В. Лотоцький, касієром Впр. о. Н. Підгорецький. Аналогічну конкуренційну роботу вела горстка людей згрупованих у Федерацію Українців в Злучених Державах. Український Народний Комітет вносив ріжні меморіяли й петиції до аме-

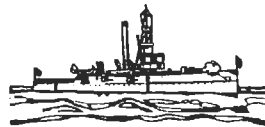

*Впр. о. Н. Підгорецький,
касир Українського Народного Комітету.*

риканського правительства, устроював численні віча й маніфестації, а найважніше то се, що за його старанем виїхав на Мирову Конференцію до Парижа американський конгресмен Джеймс Геміл, котрий завзято боронив української справи при помочи американської мирової делегації і Др. К. Білик. Делегати У. Н. К. приїхали до Парижа 4. цвітня; до Америки вернув конгресмен Геміл 8 липня, полишаючи Д-ра. К. Білика в Парижі надаліше.

Записати ще треба:

Дня 30 липня приїхала до Америки Українська Дипломатична Місія, вислана правительством України. Головою Місії є п. Юліян Бачинський, секретарем п. Віктор Козакевич.

КОРОТКА ІСТОРІЯ ГАЛИЧИНИ

Східна Галичина, се споконвіку українська земля. Жили там Українці від найдавніших часів, а Поляки, Жиди і др. поналізали там пізнійше.

Та не тільки східна, але майже ціла Галичина була колись українська, однакж опісля Поляки спольщили Українців почавши від Кракова жа до Перемишля.

В східній же Галичині також багато Українців спольщилось під польським гнетом, головно по містах, а по селах златинщило ся. І сі латинники хоч не стали Поляками (бо обряд не змінє народности), то о стілько затуманили їх Поляки, що ті уважають себе Поляками і підпомагають, або раді підпомагати своїх найбільших ворогів.

Ось погляньмо як виглядає історія Галичини від найдавніших часів.

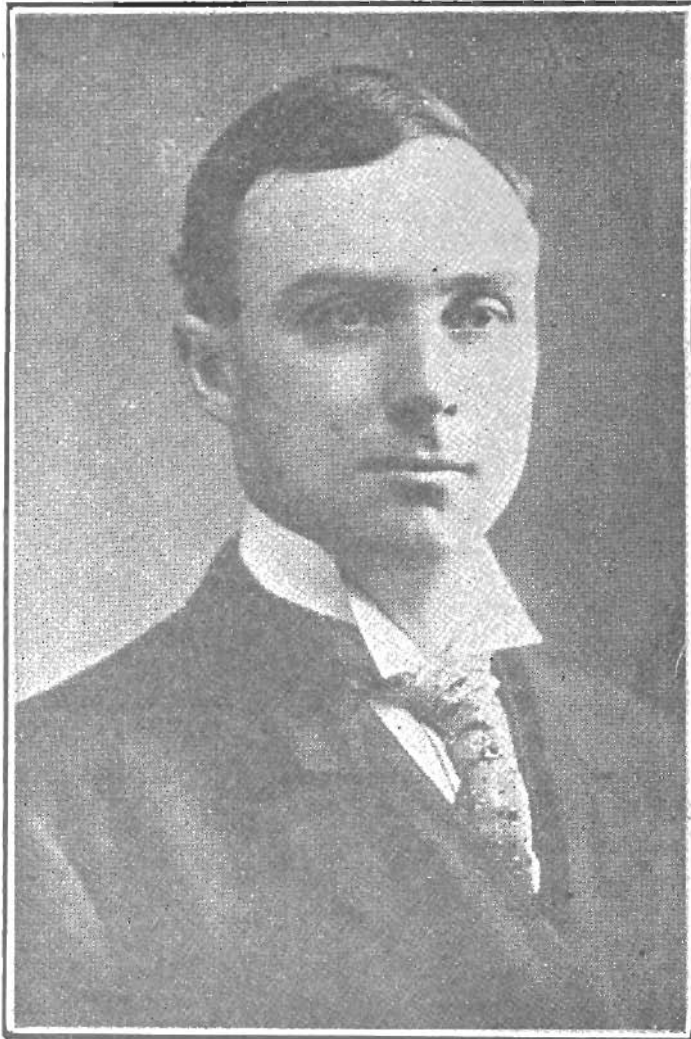
Сьогодні припадає 144 річниця прилученя Галичини до Австрії. Важний се момент в історії України і йому мусимо присвятити кілька слів. Історія говорить на своїх сторінках з 11—12. віків про київське князівство, до котрого належала також Галичина. Над всіми руськими землями панував спершу князь, а з часом київська держава розпала ся на удільні князівства, котрі нераз себе взаімно поборювали.

Першою відділила ся Галичина. В 1085 році князі з родини Ростиславичів ділять Галичину між себе і так: західну частину з Перемишлем звяв Рурик, середну з Звенигородом — Володар, а полудневу з Теребовлею — Василько. Але вже син Володаря, Володимирко злучив Галичину знова в одну цілість і зробив її найсильнішим князівством зі всіх українських земель.

При кінци 12-го віку володимирський князь Роман злучив Волинську землю тісно з Галичиною. Князь Роман був чоловік чесний, розумний і справедливий. Побачивши, що галицькі бояри (тодішна шляхта) знущають ся над селянством, запряг винищити до коріня боярський рід. А що бояри мали велику силу і в державі і поза державою, то бороти ся з ними було тяжко. Бояри побачивши, що Роман відносить ся до них ворожо, закликали угорського короля на поміч, щоб лекше можна прогнати Романа. І їх мрії сповнили ся. Угорський король давно чигав на Галичину, а коли тепер лучила ся така нагода, то чому ж би її не можна використати?

Прогнавши Романа, Угорщина забирає Галичину під свою власть. Опісля Роман проганяє Угрів і засідає знова на галицькім престолі. Селянство цілим серцем пристало було до Романа, бо панованє Угрів було йому осоружне і воно бачило в Романі оборонця своїх прав.

Помер Роман і оставив двох синів: Данилови було три роки, Василькови — один. Державною кермою заняла ся їх мати, жінка Романа. Вона поробила всякі заходи, щоб державу обезпечити. Муж її, Роман, мав доброго приятеля, угорського короля Андрія. Вона віднесла ся до нього з просьбою, щоби він взяв на себе ролю зверхника

*Конгресмен Джеймс Гемел,
делегат американських Українців на Мирову
Конференцію в Парижі.*

над галицько-володимирською державою. А сей лиш ждав на се. Зараз укоронував ся королем „Галичини й Володимирії”, а до Галича спровадив війскову залогу. З часом (1214) зробив він з польським князем Лешком угоду на підставі якої Галичина мала належати раз на все до Угорщини. Свого сінка Кольмана оженив Андрій з Лешковою дочкою і посадив його на престол в Галичині. Лешко взяв собі Перемиську і Берестийську землю, а Романових синів прогнано.

Коли Данило підріс, ладив ся відібрати від Кольмана престол. До сього графила ся добра нагода. В Володимирі (тепер волинським)

панував рід його батька — Романовичів. Данило при помочи Волини перебираєть ся провадити війну з угорським королем. Конець кінців побіда перexилилась на сторону Данила і він 1230 р. засів на галицьким престолі.

Саме тоді на Україну сунула ся велика сила диких монгольських орд під проводом Батія. Сі орди рушили аж з глибокої Азії і сунули ся дальше на захід, підбиваючи всі племена. Прийшла сумна доля і для України. Батій підступив під Київ. Києвляни бороли ся дуже хоробро, але вкінци мусіли піддати ся. Було се 6-го грудня 1240 р. Батій запечатав на довгі часи долю Києва. Знищивши Київ, він рушив дальше на Волинь, Галичину і Угорщину. Був би знищив цілу Европу, колиб був не помер головний хан. Батій хотів бути ханом і тому чимскорше вернув ся у свої азійські степи.

Данило знав, як привернути давнє жите галицько-володимирської держави. Галичину взяв під свою власть, а Волинь віддав молодому братови Василькови. В дійсности не був се сталий поділ земель, а лише тимчасовий, аби можна скорше піднести ся з упадку. В 1245 р. хан присилає до Данила післанця, щоби він віддав Галич иншому князеви, котрого назначив хан. А Данило, щоби не утратити престола, поїхав до хана, задобрив його і хан узнав Данила правним володарем, але під своєю зверхностию.

В 1253 р. відбуло ся в Дорогочині коронованє Данила на галицького короля.

Данило помер 1264 р., а по нїм панували його сини і крєвні. Довго держить ся галицько-володимирська держава, аж 1349 року польський король Казимир почав воювати з галицьким князем Любартом і та війна знищила галицько-володимирську державу так, що Галичину прилучено до Польщі, а Волинь взяв Любарт під своє панованє. По смерти Казимира (1370 р.) королем Польщі став угорський король Людвик і прилучив Галичину до Угорщини. Але 1387 р. прилучила її назад до Польщі польська королева Ядвіґа, з угорського роду.

Галицькі бояри, міщанство і взагалі ціле населенє було дуже недоволене з панованя Польщі. Під боком мають Галичани могутє князівство Молдаву і при її помочи старають ся висвободитись від Польщі. Про таку спробу маємо згадку з 1490 року. Якийсь чоловік на імя Муха підняв в Галичині повстанє, зібрав около девять тисяч збройного війська і з ними громив польську шляхту. Підбив він собі всі землі від Молдави аж по Галич, а дальше переправив ся через Дністер і вдарив на Рогатин, але се повстанє не удержалось довго, бо в його війську настав переполох з незанних причин.

Конець кінців Галичина таки остала ся при Польщі. На Галичину насилали королі польських панів і давали їм землі даром. Поляки загортали всю торгівлю в свої руки. Українського мужика уважано щось гірше від скотини. З часом заведено панщину. Ті „сірі мужики” українські мусіли працювати даром на польських магнатів.

При розборі польської держави Галичина припала Австрії. Се стало ся 17. серпня 1722 року. Які були гаразди галицьких Українців під панованем Габсбургів за час 144 років, се кождому з нас відоме...

*Др. Кирило Д. Білик,
делегат амерканських Українців на Мирову
Конференцію в Парижі.*

НАЧАЛЬНИЙ ОТАМАН СЕМЕН ВАСИЛЕВИЧ ПЕТЛЮРА

(Біографічний очерк.)

Національний герой і борець за кращу долю українського народу Семен Василевич Петлюра, народився 10-го мая 1879 року на Полтавщині в убогій козацькій сім'ї. Здобувши освіту спочатку в народній школі, а потім в семінарії, молодий запальний юнак починає гур-

тувати біля себе українську молодь і разом з нею ширити серед темного нашого селянства національну свідомість.

Трудна й небезпечна була ся робота, бо за кожним кроком, за кожним словом стежили царські жандарми і люто катували тих, хто боровся за долю свого народу. Тому не дивно, що Семен В. Петлюра раз-у-раз терпів різні утиски від царської поліції, поневіряв ся по в'язницях та засланнях.

Але се все не спиняло й не лякало Петлюру. Горяча любов до України, до свого поневоленого Московщиною народу, надавала ще більше сил і запалу і всю свою енергію віддав Петлюра виключно на користь рідного краю, вірючи глибоко в те, що колись український народ визволить ся з московського ярма і буде повним господарем у своїй хаті, на своїй землі.

На початку 1900-х років Семен Петлюра вступає в українську революційну партію, приймаючи в ній надіяльнійшу участь, і працює не покладаючи рук. Пізніше, коли заклалась нелегально українсько-соціал-демократична партія, Петлюра вступає до неї і починає з негаєснучим запалом ширити ідеї сеї партії серед українського селянства та робітництва. В 1906 р. Петлюру було запрошено керувати соціал-демократичною газетою „Слово”, на чолі якої лишав ся він весь час її існування, працюючи разом з тим і в інших українських газетах і випускаючи для народу невеличкі книжочки: „Українська Соціал-демократична Партія”, „Незабутні”, „Франко, поет національної чести” і пр.

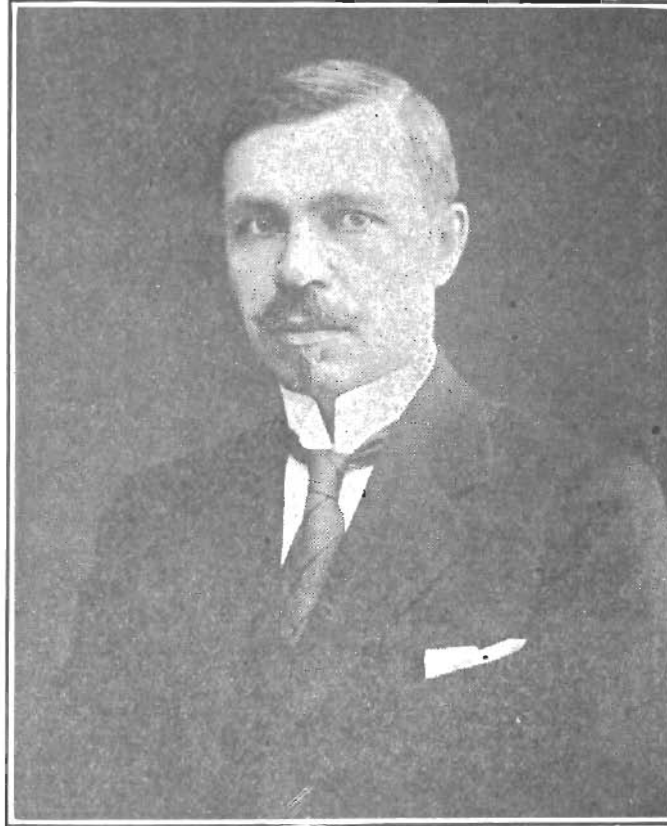
В 1911 р. на Україні запанувала страшна реакція. Царські жандарми стали переслідувати і карати тих, хто боров ся за волю України. В обставинах тяжких утисків неможливо стало проводити працю і з огляду на се, Петлюра мусів виїхати з України до Москви. Але й там на чужині не забував він свого покривдженого народу. Серед чужинців згуртував він біля себе Українців і з ними почав видавати великий журнал московською мовою „Українська Жизнь”, обороняючи в ньому друкованим словом свій український нарід, сподіваючись, що колись прийде та година, коли Україна розкуєть ся і зі зброєю в руках стане на оборону своїх прав і національної чести.

Та бажана, віками ждана хвиля прийшла.

Велика революція в бувшій російській державі — тюрмі народів — розбила кайдани царизму і вивела з тяжкої неволі всі нації, які конали під ярмом московських царів.

Разом з іншими народами увільнилась і Україна. Для неї наступив час золотого відродження і великої праці для закріплення здобутків революції.

Проводиром в сій тяжкій роботі став Петлюра, який в першу чергу взяв ся до організації українського війська. На початку мая 1917 р. було скликано перший Всеукраїнський Війсковий Зїзд, на котрому Петлюру було вибрано до Генерального Війскового Комітету, а комітет обрав його своїм головою. В червні 1917 р. на другім Всеукраїнськім Війсковім Зїзді Петлюру було наново вибрано і протягом пяти місяців він стояв на чолі Генерального Війскового Комітету, організуючи українське військо. Була се дуже тяжка робота, бо тодішне Тимчасове Ро-

*Григорій Сидоренко, перший президент української
мирової делегації в Парижі.*

сійське Правительство на чолі з Керенським весь час перешкаджало роботі цього Комітету. Треба було багато уміня, такту і обережності, щоб закріпити за українським народом його права й вольности. Треба була невтомного, твердого керовника. Таким керовником був якраз Семен Петлюра.

За час перебування головою Генерального Військового Комітету Семен Петлюра здобув собі серед українського вояцтва велику любов і найширшу популярність серед українського народу, котрий визнав його своїм національним героєм і борцем за світлу долю України, віруючи в нього, як в найкращого свого сина.

Тої віри борець за щасте України, Петлюра, ані разу не зламав.

Коли московські большевики-комуністи, як татарська орда, напали на Україну в 1917 р. і почали грабувати все, нищити, Петлюра став отаманом козацького коша, котрий обороняв Україну від московських грабіжницьких банд. Протягом трьох місяців Петлюра з рушницею в руках, як звичайний козак, бив ся з тими грабіжниками.

Після того, як німецькі генерали скинули українську владу і поставили гетьмана з панами-поміщиками, Петлюра не дивлячись на свою втому стає головою Всеукраїнського Союзу Земств. Але тут його корисна праця була недовга. Гетьман, боючись, щоб Петлюра не підняв проти нього повстання, закинув його в в'язницю. Кілька місяців Петлюра мучився в гетьманській тюрмі але врешті --- вирвався звідти і зараз же підняв повстання українського народу проти гетьмана.

Коли український народ, змучений знущанням гетьманських отрядів, почув, що його найкращий син Петлюра уже на волі і кличе всіх до зброї, він як один піднявся і під проводом Петлюри розпочав боротьбу з гетьманом та його панами. Через місяць гетьманське військо було розбите і 19 грудня 1918 року Петлюра зі своїм народним військом урочисто вступив в столицю України Київ.

Началось жваве будоване Української Народної Республіки, закипіла горяча робота на користь України. Здавалось, що доля усміхнулася нарешті, і наш нарід спочине від тяжкої боротьби. Та склалось не так. Московські більшовики-комуністи, побачивши, що Український Народ після боротьби з гетьманом не встиг організувати себе і зміцнити, рішили напасти на нього, як злодії вночі.

Назбираючи банди Китайців, Мадяр та Латшів, московські більшовики комуністи посунулися хмарою на землю стомленого українського народу. Огнем і мечем пройшли вони по селах і городах України, грабуючи селян, розстрілюючи невинних людей і заводючи скрізь московську комуну.

Україна мусіла знову боронитись, мусіла знову братись за зброю проти московських бандитів.

І як ранше, на чолі українського війська став той же невтомний борець Петлюра.

Вісім місяців українське військо бореться за долю свого народу, вісім місяців проливає воно свою лицарську кров, терплючи і голод і холод.

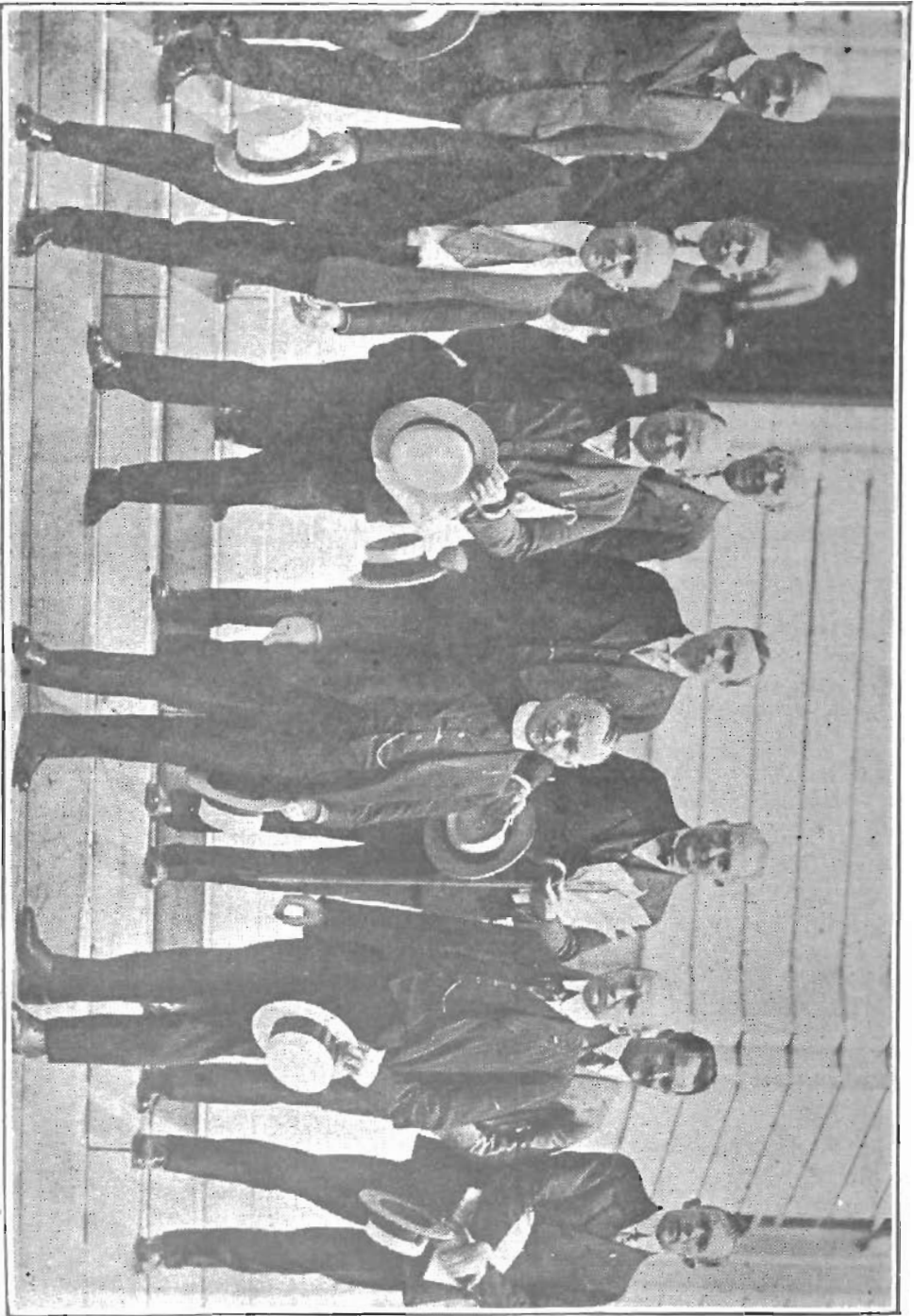
Часом опановувала ним розпука і зневіра. Але в ці моменти з'являвся до нього головний отаман Петлюра і словом бадьорости і віри в перемогу — піднімав стомлений дух українського козацтва.

Часто й густо Петлюра лягав в окопи і разом зі своїм військом бився з московськими більшовиками.

Там, де з'являвся Петлюра — завжди була перемога. Українське хоробре лицарство побачивши свого героя, стійно йшло на ворогів, знаючи, що на нього дивиться і керує ним той, що все життя віддає за щастя України — Семен Петлюра.

Представники
Тієї
Чотирьох
Народів
які
були
на
посяданні
в Кожині
для
Заручення
Сурас
в Сенаті
у Вашингтоні.

СЬМІХ І ПРАВДА

Службове свідство.

Отсим посвідчаю, що Варвара Черенаха служила у мене цілий рік без чотирох місяців. В протягу того часу дуже пильно і точно вистоявала на стріті з кавалерами; була зручною в обмові, ввічливою для молодих людей; уважною на власну особу, і вірною — о скільки було всьо під ключем.

* * *

Совісний.

— Не розумію, пощо ти так торгуєш ся з кравцем. Сяк чи так не виплатиш йому...

— Товаришу, я-ж маю совість. Як вже сей бідака має на мені стратити, то нехай та страта буде як найменша.

* * *

— Щось дістав на хрістмес?

— Інфлюенцу!...

* * *

— Що? Ти така, маєш щойно 18 літ і хочеш вязати собі світ з ти мстарцуном на ціле с в о в жите?

— Ні, я вяжу ся тільки на ціле й о г о жите!

* * *

— Пане доктор, я чую, що мій кінець вже зближає ся. Скажіть мені, як довго поживе ще моя жінка?

— О, ваша жена є здорова; може прожити найменше ще 10 літ!

— Слава Тобі Господи! Ще хоч тільки буду мав спокою на там-тім світі...

* * *

Межи дітьми.

— Гандзю, ти маєш таке червоне яблуко, бавмо ся в Адама і Еву.

— Добре, але як? — скажи, скажи Івасю...

— Ось як. Ти Гандзю будеш мене намовляти, щоби-м зів яблуко, і я зім!

*Представителі Ліги Чотирох Народів. По правій стороні на
долині п. В. Б. Лотоцький.*

Межи дівчатами.

— Мій будучий муж мусить мати блонд волосє...

— А я вже буду вдоволена, як мій муж буде мав в загалі яке во-
лосє на голові.

* * *

— А може би нині взяли пан майор плащ, бо здає ся буде дощ?

— Мовчи, осле! Я лучше знаю, що маю брати на себе!

І поїхав пан майор на зецирку без плаща. Перемок до нитки, а
профатин розбираючи свого пана каже:

— Та не знати, хто тепер осел?

На відпусті.

Був кум на відпусті і захотіло ся йому „гербати”. Перекупка наляла до горнятка гербати, але кум не хотів пити, бо побачив спорий кусок лою.

— А ти хаме якийсь — крикне перекупка — то Ісус Христос пив оцет з жовчию, а тобі троха лою вже завадило?!

Добродушний кум рад не рад, взяв гербату і випив.

* * *

— Овва, яка ми то горда. Дреш носа в гору, а моя мама повідає, що пригадує собі, як твоя мама продавала фляки на маркеті.

— А моя мама повідає, що пригадує собі, як твоя мама ніколи не хотіла платити, як набрала на борг.

* * *

— Слухай Касю, перед нашою хатою ходить якийсь вояк вже з годину, там і назад...

— Десь також! Та чому-ж пані вже давно не сказали мені того.

* * *

— Що треба робити, щоби зажити 90 літ?

— Не треба в протягу 90 літ умирати.

* * *

Міська дитина на селі.

— Ся корова мусить мати вже 2 роки.

— Та по чім пізнаєш?

— Ну, бо має два роги!...

* * *

Жена до мужа.

— Як би я умерла, щоби ти зробив?

— Ошалів-бим!

— Ая, певно оженив-бись ся з другою.

— Ні, дорогенька, до тої степені не ошалів-бим.

* * *

Пес вкусив з пекла родом бабу Явдоху, а деякі сперечали ся, чи той пес не скажений.

В тім хтось відозвав ся:

— Не гризить ся люди! Як він вкусив Явдоху, то хоч би не був скажений, то напевно — скажить ся...

* * *

Пан капраль обрехтують рекрутів на „горі”, коло касарні. Зайшли гуси на гоф і зачинають „гегати”. Пан капраль обернули ся гнівно і крикнули:

— Рекрут Черепаха! Вижини тих „дивілів” з гофу!...

* * *

В коршмі.

— Куме, жінка чекає на вас на дворі.

— А чи вона сама?

— Ні, має палицю в руках.

*Панна Галя Кінаш,
яка навчає на Пенсильванійському університеті.*

Судія: Ви знаєте, що значить присяга?

Злодій: О, знаю. Я вже за то півтора року відсидів.

* * *

— Чого так рідко буваєте в церкві?

— У мене церков в душі.

— Так? А в голові дзвінниця!...

* * *

Напняв господар цигана до роботи а сам поїхав до міста.

— Ну, дайте, газдине поснідати — каже циган.

Поснідав.

— Ну, та дайте за одним разом і пообідати.

Газдиня дала пообідати.

— Та щоби вже не „бадрувати ся” більше, дайте вже й повечеряти — каже циган.

Газдиня дала і вечеру.

Циган по всім кладе ся спати.

— Гей, а робити коли будеш? — каже газдиня.

— Газдинонько, люди по вечери йдуть спати а не до роботи — каже циган.

* * *

— Ви їдете на виставу худоби?

— Цілком певно!

— В такім случаю і мене там побачите...

* * *

— Ну, Михасю, кілька різок дістав ти днесь в школі?

— Я не журю ся про се, що дів ся поза моїми плечима.

* * *

Жінка: Про мене, можеш нині пійти собі до клубу... Але памятай, щобишь на 11 години був в дома.

Муж: Слухай любенька, а може би так до пів до дванайцятої?

* * *

Не все золото, що світить ся — приміром: лисина.

* * *

— Куме, так мя кашель дусить, що не можу вже витримати.

— Кумцю, мене дусить і кашель, і Амбрумко і штайрамт, і яось витримую.

* * *

Священик: Коли умерла ваша жена?

Мужик: Вчера, отче духовний. Шкода, що не вмерла один день скорше, то малибисьмо похорон в неділю; була би парада!...

* * *

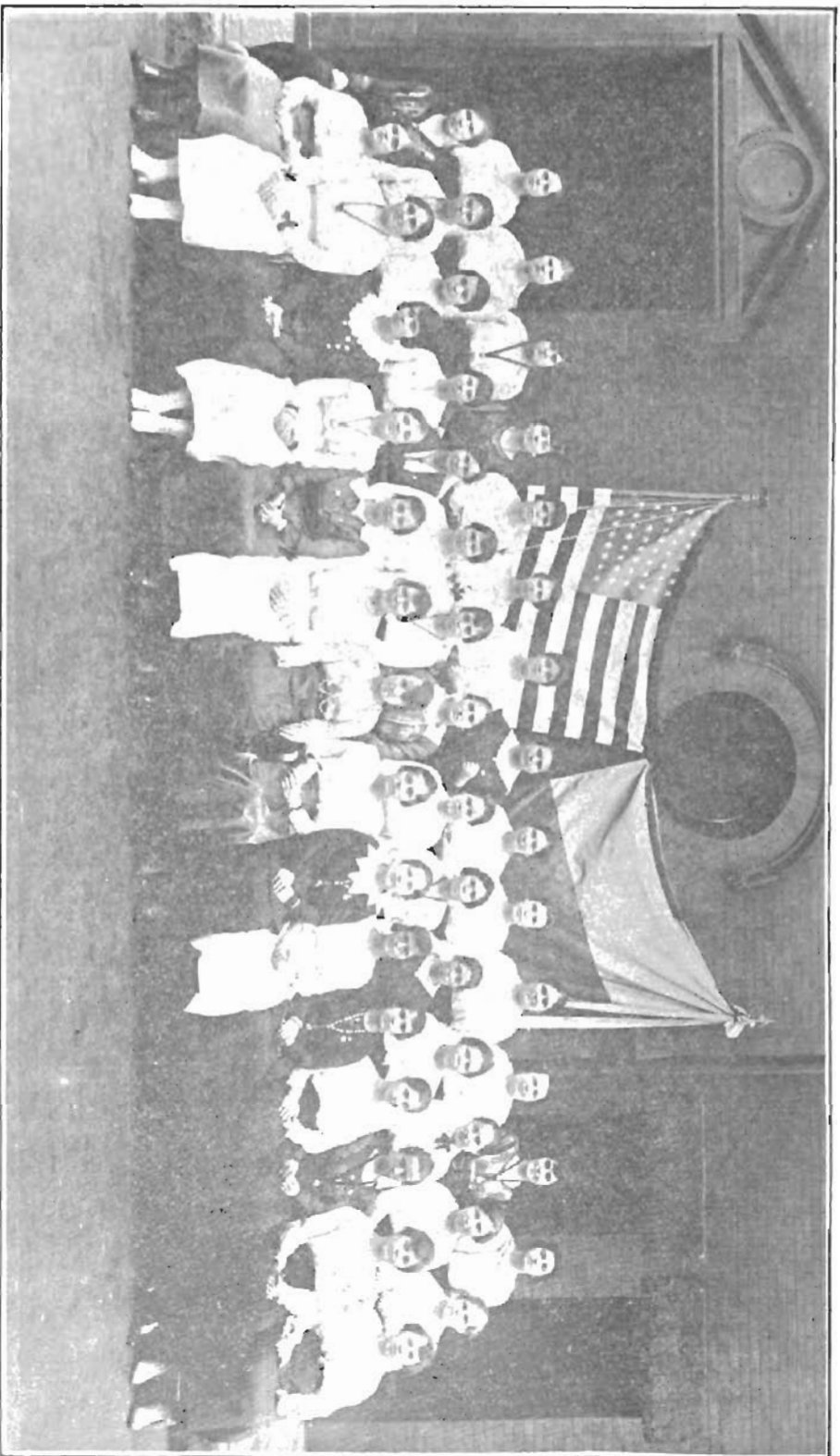
Лікар: Пива, вина, горівки не вільно вам пити! Розумієте!!!

Хорій: Ов, пан доктор нині в злім гуморі, я прийду завтра.

* * *

— Ти був вже коли в Швайцарії?

— Ні, тільки заживав швайцарські пігулки.

Сестринство Непор. Заван. Пречистой Девы в Восток, Масе, заложено Впр. о. В. Довгошечем.

*Бр. св. Йосафата, від. 132 „Провідія в Сейлем, Масс.
Заложене Впр. о. В. Довговичем і п. Н. Навроцьким.*

Хто каже, що є українським патріотом, а киринить в українській народній роботі, — лож єсть.

Хто каже, що є українським патріотом, а відтягаєть ся від жертв на українські народні ціли, — лож єсть.

Пресвята Діво

Слова і муз. П. Шторіака
Вперше надруковано в 1882 р.

Пресвята Діво і Маріє, просім Тя, молим в кождий час "Чи
 ша на діє і скарбнице змири не во лі ти сьвіт нас
 Благо сло ви Маріє - є родину і наш край
 Чи ти Моє ласка нас о гріє в кожій тернію
 не ні дай най Моє ласка нас о гріє в кожій тернію
 не ні дай

Пресвята Діво і царице,
 Просім Тя, молим в кождий час;
 Наша надіє і скарбнице,
 З мук і неволі вибав нас.
 Благослови Маріє,
 Родину і наш край.
 2 р. Най Твоя ласка нас оґріє
 В нужді, терніях, поміч дай.

Тебе благаєм в щастю, в горю,
 В журбах родинних, в снах діттих
 Чи то на суші, чи на морю
 Нас оможором своїм вкрий.
 Благослови Маріє...

*Над херовими серафими
Твоя покора і краса;
Ти чистою Монархине
Приздобила небеса.
Благослови Маріє . . .*

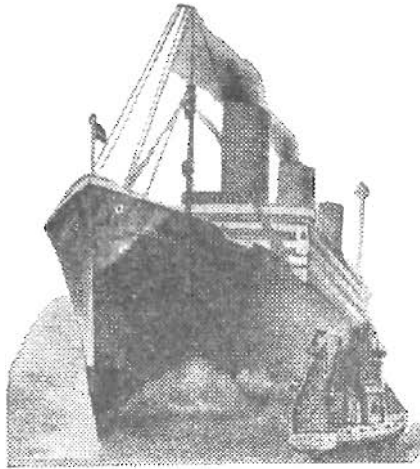
*Богом ізбрантая леліє,
Ти назарейський вонний цвіт
Пренепорочна Маріє
Най прославить Тя цілий світ.
Благослови Маріє . . .*

*Не дай нам марно загибати,
У Сина милости благай,
А по смерти прийми нас Мати
У свій небесний вічний рай.
Благослови Маріє . . .*

Д. ШТОГРИН

*С. Волох, Вайтінсвіл, Масс.
Довголітний член „Провідія”.*

ПОВАЖАНІ БРАТЯ:

Світова війна вже скінчила ся і в короткім часі кождий буде міг полагоджувати свої справи як передтим нормальною дорогою.

О скільки Поважаним Братям з досвіду відомо, перед війною було багато використувачів, котрі підшивали ся під ріжнородні назви і в ріжнородний спосіб старали ся зднати собі довіре Українського Народу, щоби відтак його використати, одначе коли війна вибухла і недосвідчені люди перестали приїздити з Європи, тоді використувачі і шумні їх оголошеня зникли з часописий враз з перехвалюваними офісами.

Тепер знова як гриби по дощи виростають нові офіси з ріжними назвами, навіть такі, що їх властители ані Вас ані Ваших справ не розуміють. Проте отже Поважні Братя мусите дуже уважати, кому віддаєте свої справи до полагодження, вертайте ся лише до фірм старих, знаних зі своєї чесноти, які Вам своїм майном заручити можуть за чесне проваджене справи.

Наша канцелярія існує в Філадельфії вже довгі літа і находить ся у власнім будинку, тому заки віднесете ся деінде зі своєю якоюнебудь справою, удайте ся за порадою, яка нічого не коштує до знаної Вам від довгих літ канцелярії:

T. J. HRYSEY AND CO.,

Європейська-Адвокацко-Нотаріяльна-Інформаційна-Українська Канцелярія
(Real Estate—Notary Public—Fire Insurance)
329 SOUTH FOURTH STREET, PHILADELPHIA, PA.

Названа канцелярія виробляє і потверджує всілякі документи як для Америки так і для всіх Держав в Європі.

Виробляє і пересилає впрост до краєвих судів ріжного рода скарги як: ґрунтові, грошеві, векселеві, зладжує рекурса, апеляції, відклики, повновласти, скрипта довжні, квіти екстабуляційні, контракти купна і продажи, контракти найму, даровизни, а також тестаменти, анта смертні, інвентарі спадкові, займаєть ся стягненем спадків з краю, старих довгів, грошей із депозитів судових і сирітських нас, продажею і купном майна в кождій державі в старім краю і в Америці.

Виробляє пашпорти до краю.

Продає карти корабельні на найлучші лінії.

Пересилає гроші до Європи тано і безпечно за посередництвом міліонової компанії „Американ Експрес Компані”.

Асекуєє доми і річи в найбезпечнійших Компаніях.

Виписує аплікації на горожанські папери.

Занимаєть ся вишукуванем спадків в кождій державі.

Порада безплатна.

Пишіть або голосіть ся на адресу:

T. J. HRYSEY AND CO.,

329 SOUTH FOURTH STREET,

PHILADELPHIA, PA.

Bell Telephone: Lombard 2593.

Канцелярія наша отворена щоденно від години 9-ої рано до 9-ої вечером, а в неділю від 1-ої до 6-ої вечером.

НЕ ОДУРЮЙТЕ
СВОГО ЗДОРОВЛЯ І САМИХ СЕБЕ
уживанєм невідповідних ліків та мастий.
ЛІЧНИЧЕ ГІРКЕ ВИНО
— яке виробляє —
BOSAK MANUFACTURING COMPANY
SCRANTON, PA.

є тим вином, що стало держить двері вашого
дому замкненими перед докторами, бо при
правильнім щоденнім уживаню

БОСАКОВОГО ЛІЧНИЧОГО ГІРКОГО ВИНА

не тільки удержите своє здоровле, але й
ПРОДОВЖИТЕ ЖИТЄ СВОЄ
ТА СВОЄЇ РОДИНИ

БОСАКОВЕ ЛІЧНИЧЕ ГІРКЕ ВИНО

додасть вам сили до праці, охоти до їди,
очистить вашу кров, вхоронить вас від не-
дуг, очистить і скріпить ваш жолудок і так
причинить ся до вашого власного щастя та
вдоволення родини.

СТЕРЕЖІТЬ СЯ НАСЛІДУВАНЬ!

Всюди і в кождім часі питайте тільки за

БОСАКОВИМ ЛІЧНИЧИМ ГІРКИМ ВИНОМ

яке дістанете в кождій аптиці і кождім скле-
пі, або просто від фабриканта.

Ціна Босакового Лічничого Гірконого
Вина є: 12 фляшок за \$12.00, 6
фляшок за \$6.50, 1 фляшка за \$1.25

BOSAK MANUFACTURING COMPANY
SCRANTON, PA.

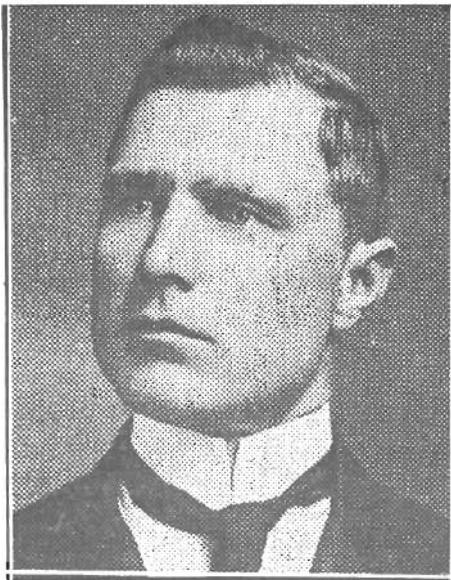
КОЛИ ЧОЛОВІК Є ХОРИЙ

То першою річю, яку він хоче знати є
„ДЕ ЗНАЙТИ ДОБРОГО ЛІКАРЯ”.

Коли звернете свої кроки впрост до заведеня Д-ра Каффмана, 607 Маркет Стріт, Філадельфія, то знайдете практичних спеціалістів, за якими шукались без страсти часу і гроша на інших лікарів. Коли його відвідаєте, то зауважите, що лікар є дуже обережний в видаванню діагнози вашої слабости; то є, що він шукає докладно нащо Ви хорі. Його заведенє є заосмотрене в модні і докладні апарати, так, що коли потреба аналізи крови, огляненє лучами Екс-Рей, або що иншого, то він має під рукою для Вас. При помочи тих розсліdkів докладного розсліждєня недуги неможливим є помилка. Лікар скаже ам яка є уміркована ціна за ліченє. Жадєн чоловік не може відійти задля браку гроша. Кожний робітник може числити на поміч лікаря, наколи може сплатувати йому належитість тижнево або місячно, як може, а його оплата задля його великої практики є так низька, що жадєн хорий не повинен обавляти ся йти до него. Його Інституція має кожний найновіший апарат до огляданя хорих: Статік, Галванік, Фарадік і Гай Фривенсі, Електрісіті, Озонь Інгаляторіум, Електрік Осцилляторс і инші модерні апарати. Прийдіть до него і станьте здоровим. Оглядини і порада даром. Оплата низька. Години: від 9 рано до 8 вечером; неділі: від 10 до першої.

DR. CAUFFMAN, 607 MARKET STREET,
PHILADELPHIA, PA.

М. НАСЕВИЧ

одинокий український
ПОХОРОННИК
на Філадельфію і околицю.

У всякім нещасливім випадку прошу удавати ся на понизшу адресу а я обслужу кожного гарно і дешево.

Винаймаю автомобілі на всякі оказії як: весіля, хрестини, забави і ин.

За час мого побуту у Філадельфії я кожний поручений мені похорон залагодив совісно і вдоволив людей.

Тому прошу Вп. Українців не підпомагати наших ворогів, як Ляхів і ин., але в разі нещасливого випадку звернути ся на понизшу адресу:

MICHAEL NASEVICH

817 NORTH FRANKLIN ST.,

PHILADELPHIA, PA.

Telephone: Market 1320.

М. ГАВТОФ
НАЙБІЛЬШИЙ СКЛАД
УБРАНЬ МУЖЕСЬКИХ
І ДІТОЧИХ НА ГОРІ
МІСТА.

Великий вибір, ціни дешеві.

Переконайте ся!

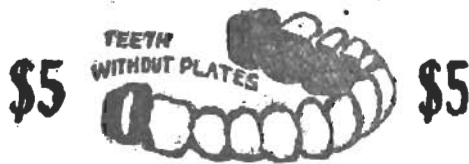
Уважайте на адресу:

М. HAWTOF
816-818 WEST GIRARD AVENUE,
PHILADELPHIA, PA.

За кілька місяців переносить
ся на ріг улиць 8-ої
і Джірард.

ПЕЧАЛИВІСТЬ

О ВАШІ ЗУБИ Є МОЇМ
БИЗНЕСОМ.

Безплатні оглядини.

ЧИСТИТЬ І РВЕ ЗУБИ
БЕЗ БОЛЮ.

DR. HAPPEL
126 NORTH 8TH STREET,
PHILADELPHIA, PA.

ДР. Й. Й. ШНАЙДЕР
ОПТОМЕТРИСТ.

Оглядає очи при помочи но-
вих прирядів і без ліків.
ВИРОБЛЯЄ ОКУЛЯРИ.

За якість і роботу гарантує.

Говорить славянськими
мовами.

DR. J. J. SCHNEIDER
ОПТОМЕТРИСТ
534 WEST GIRARD AVENUE,
PHILADELPHIA, PA.

МАШИНИ ДО ГРАНЯ

Віктор
Колюмбія
Сокура
Френклин
Ля Артїст
Петі

25 ДОЛЯРІВ
і вище.

РЕКОРДИ

в українській, російській, польській і вся-
ких інших мовах.

МАШИНИ ДО ШИТЯ
10 дол. і вище.

За готівку або на сплату легкими ратами.
Отворено кожного вечера.

JOS. JACOBS,
1501 GERMANTOWN AVENUE,
Corner Jefferson St.
PHILADELPHIA, PA.

ЩО КОЖДИЙ ПОВИНЕН ЗНАТИ

Ми є в такім періоді історії світа, що є дуже серйозний. Як завжди по великих війнах, усе підходить висше і висше в ціні і коли хочете заробити подостатком для своєї родини, то мусите дбати про своє здоровле. Ви не повинні дозволити на занепад своєї енергії а для тої цілі

ТРІНЕРА АНДЖЕЛІКА ГІРКИЙ НАПІЙ TRINER'S ANGELICA BITTER TONIC

є найлучшим ліком. Він скріпляє ваші житеві сили, дає вам здоровий сон і рано встаєте свіжо і з ясним умом. Він є також знаменитий на одужуване. Свящ. Скочек з Джерел, Тексас, писав нам 30. цвітня 1919, що Трінера Анджеліка Гіркий Напій помагав йому знаменито по тяжкій інфлюенці. У всіх аптиках.

Трінера Лік на Кашель

Triner's Cough Sedative

є знаменитий на перестуду і кашель, хрипку, біль горла, задуху і т. д. Ваш аптикар дістане його для вас, як скажете рішучо, що хочете Трінерового!

Трінера Червоні Пігулки

Triner's Red Pills

є одинокі пігулки проти вітрів, колюк, запору, завороту голови, умового отупіння по надмірнім їдженю або питю і т. д., які не витворюють налогу. У всіх аптиках.

Трінерові ліки діставали найвисші нагороди, які були, на многих міжнародних виставах, 1909 в Сіетел, 1910 в Лондоні і Брукселі, 1911 в Парижі і Римі і т. д.

Золотий Медаль

Найвисша Нагорода

Сен Френціско 1915

Панама 1916

JOSEPH TRINER COMPANY

133-43 S. ASHLAND AVE.,

CHICAGO, ILL.

ЮВІЛЕЙ СЛАВНОГО ЛІКАРЯ

Хочемо за посередництвом сих рядків запізнати українську публіку з ювілеем, який заслужив, щоби над ним задумати ся. Є то ювілей, який якраз обходить ДР. ЛЕОНАРД ЛЯНДЕС, славний медик і учений зі 140 Іст 22-га уліця в Нью Йорку. Якраз скінчило ся 25 літ від часу, як др. Ляндес зачав медичну практику.

БЮРО ДР-А ЛЯНДЕСА находить ся під числом 140 Іст 22-га ул. Є то лабораторіюм, клініка, салюм електричний і, наколи бажаєте, університет медичний.

Хорих ту вилічують ся, одержують поради і, що найважнійше, є добре інформовані у важних квестіях здоровля і гігієни. Бюро др. Ляндеса є заосмотрене в чудові машини електричні, котрі є найновішим словом медичного знаня.

Є там найбільші експерта медичні, котрі працюють під проводом дра Ляндеса. Мають так уладжене бюро і будучи крім сего одним з найбільших медиків теперішних, др. Ляндес міг дійсно щось великого осягнути і нічо дивного, що має так велике число пацієнтів.

ПОВОДЖЕНЄ ДР. ЛЯНДЕСА.

Поводжене др. Ляндес мав чи то як медик, чи народний учитель, чи автор популярних книг медичних впрост задивляюче.

Він приймає хорого як приятеля, як батько дитину, як учитель ученика. Розмовляє з ним у його рідній мові, питає його, обяснює йому і учить його так, що хорий сам розуміє, длячого все має бути зроблене так, а не инакше і длячого він має виповняти порученя др. Ляндеса.

ЕЛЕКТРИЧНІСТЬ ЯКО СРЕДСТВО ЛІЧЕНЯ.

Одна з метод д-ра Ляндеса є лічене електричностю. Є то один з найновіших средств лічити хорих. Найновіші розсліди показали, що та сила, котра впроваджує в рух трамваї, собвеї і елеватори, котра обертає колами цілої нашої індустрії, та сама сила може рівнож лічити і давати людям здоровле.

Електричність впрост оказує чуда, коли належито приноворовлюєть ся яко средство ліченя.

Щоби електричність приноворити яко средство ліченя є конечні дві річи:

1) передовсім відповідні машини і інструменти, які є коштовні і трудно їх набути, а крім сего 2) знане — щоби ті машини і інструменти в належний спосіб ужити. Др. Ляндес посідає одно і друге. Він має найкоштовніші і найліпші машини і є до сего експертом, який не має рівного.

ЗНАКИ НЕБЕЗПЕКИ.

Наколи Ви є здернервовані, подражені, змучені, як Ваша память ослаблена і все боїте ся чогось, самі не знаючи чого, то знайте, що се є знаки небезпеки і що тоді потреба удати ся додоброго лікаря, як др. Ляндес, по пораду і лічене. Иишними словами др. Ляндес є в змозі перебудувати Ваші сили в новочасний спосіб.

DR. LEONARD LANDIS,

140 EAST 22ND STREET,

NEW YORK, N. Y.

(Поміж 3-юю і Лексінгтон Евню.)

Години принята: щодень від години 10-ої рано до 7-ої вечер. В неділі від години 10-ої рано до 2-ої пополудни.

СЛАВНІ РЕЦЕПТИ СЛАВНИХ ЛІКАРІВ

У медичнім світі так само, як і у якій будь іншій професії, є множество стверджених фактів, загально звісних вірувань і при-
нятих мірил. Тими річами між лікарями є славні рецепти — пер-
ли всіх рецепт. Звичайно є се добре звісні рецепти славних док-
торів. Лічнічі прикмети деяких з тих славних прикмет є звісні
в цілім світі — і кожний лікар їх знає. В дійсности деяких з тих
рцефт вчать студентів медицини.

Ми є приготовані продати публіці кілька з тих славних лі-
карств, які є так добре звісні а які, ми віримо, можна найти у
кабінеті з лікарствами у кожного доктора, що продає й лікарства.

Laxagin, на запір. Дійсно пречудне
лікарство. Повна курація, шість па-
чок \$5.24, одна пачка \$1.04.

Laxrapain, на недомаганя жолудка,
нестравність, кваси жолудка, нудо-
ту, брак апетиту, проаній запах з ро-
та, ферментацію. Повна курація, шість
пачок \$10.48, одна пачка \$2.08.

Viburnum Compound, для жєнщин на
неправильну, болячу, опізнювану мі-
сячну слабість, нервовість і ослабленє.
Повна курація \$10.48, 1 пачка \$2.08.

Laxipirin, на біль голови, болї зубів,
подагру, невритіс, невральгію, болї
суставів, біль ух, біль крижий. Повна
курація шість пачок \$10.48, одна пач-
ка \$2.08.

Laxagin, на ревматизм. Ми ніколи не
бачили лучшого препарату на ревма-
тизм, чим сей. Повна курація, шість
пачок \$15.00, одна пачка \$3.12.

Laxervum, на нервовість. Знаменитий
препарат для нервових, слабих, істе-
ричних людей. Нічого лучшого. Повна
курація, шість пачок \$17.50, одна пач-
ка \$3.64.

Bulgarian Tea Tablets, на слабї
кишки. Нічо лучше. Шість пачок
\$5.24, одна пачка \$1.04.

Laxaloin, на інфлюенцу, перестуду,
грип, мідалкову хоробу. Повна ку-
рація, шість пачок \$5.25, одна пач-
ка \$1.04.

Laxiron, на анемію для слабих, блїдо-
лицих людей, аби дістали лучшу
кров. Повна курація, шість пачок
\$5.24, одна пачка \$1.04.

Laxphyllin, на недугу печінки. Се є
дійсно чудесний препарат на недо-
маганя печінки. Повна курація, шість
пачок \$10.48, одна пачка \$2.08.

Laxelia, на пльованє. Де пльованє є
трудне, сей лік покаже ся дуже по-
мічним. Повна курація, шість пачок
\$5.24, одна пачка \$1.04.

Laxabia, на нирки і міхур. Многі люди
не знають, що є жите, поки не най-
дуть сєго чудесного ліку. Повна кура-
ція, шість пачок \$12.50, одна пач-
ка \$2.60.

Laxasnea, на нечисту кров, проти
прищів, боляків, чираків, шкірних
недуг, свербячки. Повна курація, шість
пачок \$10.48, одна пачка \$2.08.

Laxison, на здутє і кишкові недуги.
Повна курація, шість пачок \$5.24,
одна пачка \$1.04.

Сї чудесні домашні ліки повинні бути у шафі
з лікарствами у кожній хатї.

Податок є включений у повисші ціни.—Продає лише

THE LAXAL MEDICINE CO., DEPT. 3099,

435—4th AVENUE, PITTSBURGH, PA.

Кожде з наших чудесних лікарств буде висланє за одержанєм
готівки, монї-ордера або стемплів.

УКРАЇНСЬКЕ БЮРО

в ФІЛАДЕЛФІЇ

833 НОРТ ФРЕНКЛИН СТ.

(Близько Катедральної Церкви.)

УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПРОВАДИТЬ СЛІДУЮЧІ
СПРАВИ:

ПЕРЕСИЛКА І ПЕРЕМІНА ГРОШИЙ ДО ВСІХ КРАЇВ.

ШИФКАРТИ ПО ОТВОРЕННЮ ДОРОГИ.

АДВОКАТСЬКА І НОТАРІАЛЬНА КАНЦЕЛЯРІЯ, ПОЛАГО-
ДЖУЄ ВСІ СПРАВИ АМЕРИКАНСЬКІ І СТАРОКРАЄВІ.

АСЕКУРАЦІЯ ДОМІВ І МЕБЛІВ.

РІЛ ІСТЕЙТ, ПРОДАЄ ДОМИ І ФАРМИ В 26 СТЕЙТАХ
ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

ІНФОРМАЦІЇ РІЖНОГО РОДА І МЕНШІ СПРАВИ ВИКО-
НУЄМО ДАРОМ.

ВСІ СПРАВИ ПОЛАГОДЖУЄМО ТОЧНО І ЯКНАЙСПРА-
ВЕДЛИВІЙШЕ, ТОМУ ЗВЕРТАЙТЕ СЯ ДО НАС З
ПРАВДИВИМ ДОВІРЕМ.

Властитель Омелян Кульчицький.

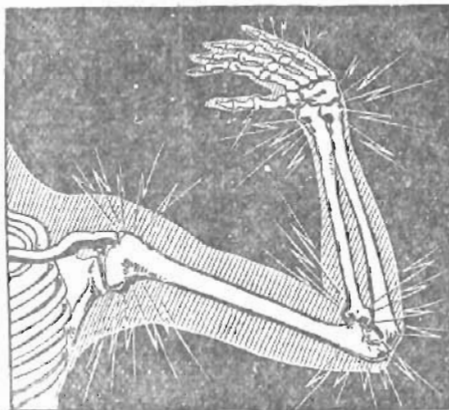
АДРЕСУЙТЕ:

**GENERAL EXCHANGE BUREAU,
833 NORTH FRANKLIN STREET,
PHILADELPHIA, PA.**

РЕВМАТИЗМ

Незвичайний домашній лік даний таким, що мав його.—Хоче, щоби кождий недужий скористав **НЕ ПОСИЛАЙТЕ ГРОШИЙ—ЛИШЕ АДРЕСУ**

Літа тяжких мук і злиднів навчили сего чоловіка, Марка Г. Джексона з Сиракуз, Нью Йорк, яким страшним ворогом людського щастя є ревматизм і наділили його співчутєм для всіх нещасних, що в сей спосіб терплять. Він хоче кожду жертву ревматизму повідомити, як він сам вилічив ся. Читайте, що він каже:

„Я мав острі болі, що стріляли немов блискавиці через мої сугави”.

На весні 1893 мене напав мускуловий і запалений ревматзм. Я терпів, як се знають тільки ті, що мають його, через три роки. Я пробував ліку за ліком і дооктора за доктором, але всяка полекша, яку я діставав, була лиш хвилива. Наконєць я найшов средство, яке мене зовсім вилічило і ревматизм вже більше не вернув. Я давав його многим, що мали ревматизм в великім степені, а навіть мусіли через него лежати, і в кождім випадку сей лік поміг.

Я хочу, щоби кождий недужий на якийбудь рід ревматизму, попробував сеї чудесної лічничої сили. Не посилайте ані цента, лише пішліть поштою своє імя і адресу, а я пішлю вам даром на пробу. Коли попробуєте його і покаже ся, що се той довго ожиданий лік на викуруване вашого ревматизму, то можете післати за него його ціну, одного доляра, але розумійте, що я не хочу ваших гроший, поки ви не є на стільки вдоволені, щоби їх вислати. Чи се не є справедливо? Чому маєте дальше терпіти, коли певну поміч дає ся вам так за дармо? Не відкладайте. Пишїть нині.

MARK H. JACKSON

NO. 702 F. GURNEY BLDG.,

SYRACUSE, N. Y.

